

VÁLOGATÁS A MODERN MAGYAR HONVÉD-KATONAI BÜNTETŐ JOGHISTÓRIA FORRÁSAIBÓL (1945-1949)

I. KÖTET

Szerkesztette és válogatta:

Farkas Ádám

Kelemen Roland

2015.

VÁLOGATÁS A MODERN MAGYAR HONVÉD-KATONAI
BÜNTETŐ JOGHISTÓRIA FORRÁSAIBÓL
(1945-1949)

I. KÖTET

Szerkesztette és válogatta

Dr. Farkas Ádám hadnagy

Dr. Kelemen Roland

Szakmai lektor

Dr. Csiha Gábor alezredes

A borítót tervezte

Dr. Czebe András

Minden jog fenntartva.

A kötet megjelenését a TÁMOP-4.2.2.B-15/1/KONV-2015-0002 számú projekt
támogatta.

ISBN

978-963-12-3311-7

978-963-12-3313-1 (online)

Kiadja

Magyar Katonai Jogi és Hadijogi Társaság
Széchenyi István Egyetem Batthyány Lajos Szakkollégium

A kiadó képviselője

Dr. Székely György nyá. dandártábornok, elnök

Dr. Kálmán János, igazgató

Megjelent az Universitas-Győr Nonprofit Kft. gondozásában.

Nyomdai kivitelezés: Palatia Nyomda és Kiadó Kft.

© Magyar Katonai Jogi és Hadijogi Társaság, 2015.

© Széchenyi István Egyetem Batthyány Lajos Szakkollégium, 2015.

© Dr. Farkas Ádám, Dr. Kelemen Roland 2015.

„Köztudomású, hogy a háború sajátos körülményei olyan helyzeteket idézhetnek elő, amelyekben valamely parancs nemteljesítése nem csupán menthető és igazolt lehet, hanem egyenesen kötelességgé válhatik.”

Schultheisz Emil, 1941.¹

¹ SCHULTHEISZ EMIL: A katonai engedelmesség és felelősség, in. *Magyar Katonai Szemle*, 1941. II. negyedév, 487. o.

Dr. Csiha Gábor ajánlása

1945 januárjában zajlik „a Budapest-erőd”, a székesfőváros adáz ostroma, a Szálasi-kormány irányította „Tengely-kötésben” álló királyi Honvédség megfogyatkozott alakulatai a Dunántúlon az állami terrén maradványai megőrzéséért küzdenek az orosz-román-bolgár „gőzhenger” nyomásával szemben.

Mindeközben az országnak a Vörös Hadsereg által már okkupált keleti felében az éledő, új államhatalom nevében fellépő Ideiglenes Nemzetgyűlés választotta kormány Debrecenben diszlokált, mindössze két irodát birtokló Honvédelmi Minisztériuma, amelyet vitéz Vörös János vezérezredes vezet, kibocsátja január 19-én a honvédelmi igazgatás miniszteriális újjászervezéséről szóló rendelkezését.¹

A rendelet az igazgatási apparátus mellett felállította az igazoló főbizottságot és a katonai jogi kodifikáció „műhelyként” a hadbírói csoportot, amelynek szerteágazó, katonás precizitást és kitartást igénylő feladatai voltak. Így sürgősséggel kellett megszerveznie az újonnan megalakított gyalog és vasútműszaki hadosztályok tábori bíraskodását és a honvédkerületi törvényszékek katonai perrendtartásnak megfelelő jogszolgáltatását. A hadbírói kar, maroknyi, szolgálatra jelentkezett, oda visszatérő tagja megfeszített küzdelmet folytatott a honvéd igazságszolgáltatás és a jogi törzsanyag továbbfejlesztéséért.

1946. február elsején az ország államformát váltott, királyságból köztársasággá lett és ezen tény elemi erővel igényelte a katonai szabályozók demokratikus államrendhez igazítását. A szerkesztők sorban második² norma-összeállítása ennek a kodifikatori erőfeszítésnek a tükre. A korszak azon jelentős jogszabályait vonultatja fel, amelyeken keresztül jól nyomon követhető a honvédelmi terület igazolási eljárásainak hatóköre illetve a katonai igazságszolgáltatás – így például az önállóként létrehozott honvéd ügyészi szervezet – evolúciója, amelyhez az akkor hatályos katonai perrendi szabályzót, az 1912. évi XXXIII. törvénycikket tartalmilag hozzáigazították.

Külön kiemelés igényel, hogy az ezen terminusban látott napvilágot a korszak legkiemelkedőbb katonajogásza, dr. Schultheisz Emil hadbíró vezérőrnagy

¹ MARKÓ GYÖRGY: *A Honvédelmi Minisztérium szervezete 1945-1956*, Budapest: Argumentum kiadó, 2011, 13. o.

² Az első válogatást lásd: FARKAS ÁDÁM (szerk.): *Válogatás a modern magyar honvéd-katonai büntető joghistória forrásaiból (1867-1945) I-II.*, Budapest-Győr: Magyar Katonai Jogi és Hadijogi Társaság – Széchenyi István Egyetem Batthyány Lajos Szakkollégium, 2014.

A válogatást kiegészítő tanulmánykötet lásd: FARKAS ÁDÁM – KELEMEN ROLAND (szerk.): *A polgári Magyarország katonai büntetőjogának és igazságszolgáltatásának történeti vázlata (1867-1945)*. Tanulmányok a katonai joghistória köréből, Győr: Széchenyi István Egyetem Batthyány Lajos Szakkollégium, 2015.

által gondozott, önállóként utolsó hadi büntető anyagi normakönyv, az 1948. évi LXII. törvény, amelynek gyakorlati tapasztalatból kiejtett dogmatikája hosszan hatott az 1961 utáni integrált büntetőkézik katonai fejezeteinek megalkotóira.

A szerkesztőpáros kutatási erőfeszítései elismerésével ajánlom ezt a kétkötetes corpust azok szíves figyelmében, akik különös érdeklődéssel fordulnak a magyar katonai jogtörténet felé. A szerkesztőknek, a Magyar Katonai Jogi és Hadijogi Társaság ifjú tagjainak pedig a sorozat továbbviteléhez kívánok katona köszöntéssel: Erőt, egészséget!

Budapest, 2015. augusztus 15.

Dr. Csiba Gábor alezredes
fellebbviteli katonai ügyész
a Magyar Katonai Jogi és Hadijogi Társaság
titkára

Dr. Kálmán János ajánlása

„A háború az ország legfontosabb ügye, az élet és a halál fundamentuma, a túlélés illetve a pusztulás útja, melynek tanulmányozása el nem hanyagolható.”

Szun-Ce¹

Szun-Ce sorai átütő erővel fogalmazzák meg korszakokat átívelő munkájának az alapvető mondani valóját, amely igazságtartalma felől ma sem lehet kétségünk, még ha békeidőben hajlamosak is vagyunk ezt elfelejteni. A háború és az ahhoz kapcsolódó társadalmi viszonyok tanulmányozásáról nem feledkezhet meg a jog tudománya sem és a nemzetközi jog mellett a nemzeti jogok is elengedhetetlen, sőt elsődleges szerepet kell, hogy vállaljanak benne.

Ennek ellenére „A gyakorlati jogéletünk nem ölelte át, a jogtudomány mellőzte annak szerves vonatkozásba vételét. Hiába kutatunk a múltban. Rendszeres és tudományos feldolgozásban lévő katonai büntetőjog nincs”² – ahogy Szentirmay Ödön 1916-ban megjegyezte a katonai joggal kapcsolatban. A Budapesti Kir. Ítéltábla Elnöki Titkárának szavai ma is jelentős súllyal bírnak, hiszen közel száz év – és számos háború – elteltével is hasonló megállapításokat tehetünk. A katonai jog, a katonai büntetőjog – sajátosságai és speciális jogintézményei ellenére – nem vált a jogi gondolkodás szövetének részévé, annak periférikus – jellemzően egyetemi tananyagokból is kizárt – részét jelenti csupán, annak ellenére, hogy a történelmi események nyoma, talán a jog ezen területén látszik meg a leghamarabb.

Nem feledkezhetünk meg azonban arról, hogy mióta az állammal az emberi gondolkodás foglalkozik, állam és jog egymástól elválaszthatatlan foglalként jelentkeznek. Az állam, mint az emberi, társadalmi összlet szervezete, rendező elvét a jogból nyeri el. E megállapítás alól nem tehetünk kivételeket – hiszen azt a jogállamiság elve nem is teszi lehetővé –, még akkor sem, ha szemünk előtt lebeg az ókori római jogi regula, „*Inter arma silent leges*”. A jog ugyanis nem hallgathat, még a háború oly kivételes életviszonyai között sem.³

A katonai jog, a katonai büntetőjog praxisa melletti, elméleti kimunkálásának igénye, a XXI. század eseményei – az arab tavasz eseményei, az Iszlám Állam térnyerése, az idegenrendészeti válsághelyzetek kialakulása – tükrében, nem is lehetne időszerűbb és egyben sürgetőbb.

¹ SZUN-CE: *A háború művészete*, Budapest: Cantaphilus, 2006, 9. o.

² SZENTIRMAY ÖDÖN: *A katonai büntetőjog történeti fejlődésének megvilágítása*, Budapest: Uránia Könyvnyomda, 1916, 3. o.

³ Ld. MAGYARY GÉZA: *Békemozgalmak és a világháború*, in: *Hadi beszédek*, Budapest: Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság, 1915.

Ennek a felismerésnek köszönhetően, a Batthyány Lajos Szakkollégium és a Magyar Katonai Jogi és Hadijogi Társaság céljai összeforrottak akkor, amikor a magyar katonai jog művelésének ismételt felélesztését, revitalizálását, valamint a tudományos és elméleti kutatások ösztönzését – a praxis jelenleg is létező irodalma mellett – tűzték zászlajukra. A közös munka, a közös célok eredménye a T. Olvasó által kézbe vett jogforrásgyűjtemény, amely már egy sorozat harmadik – de nem utolsó – kötete és, amely példázza dr. Farkas Ádám és dr. Kelemen Roland elhivatottságát, valamint szakmai alázatát.

Bízom benne, hogy a múlt feltárása, egy korszak jogalkotásának lenyomata ösztönzően hat a tudomány képviselőire, abban a korszakban is, amelyben élünk és, amelyben fokozott jelentőségre tehet szert a katonai (büntető)jog. Bízom benne, hogy T. Olvasó érdeklődéssel olvassa a sorozat kötetét.

Győr, 2015. szeptember 6.

Dr. Kálmán János
igazgató
Széchenyi István Egyetem
Batthyány Lajos Szakkollégium

Farkas Ádám

Előszó helyett...

**Felvetések és remények a fegyveres – és különösen katonai – védelem
jogával kapcsolatosan**

Immár folytatásként veheti kezébe a Tisztelt Olvasó a jelen jogforrás válogatást, amelynek célja a magyar katonai büntetőjog és igazságszolgáltatás 1945 és 1949 közti meghatározónak ítélt jogforrásainak közlése és ez által a katonai büntetőjog és igazságszolgáltatás történetére, rendszerére, sajátosságaira irányuló kutatások ösztönzése, támogatása, továbbá egy korábban Európában már létező tendencia felelevenítése és meghonosítása Magyarországon.

Nem ildomos ugyanis megfeledkezni arról, hogy az öreg kontinensen korábban már felismerésre került az a tény, hogy a katonai jogszabályok, szabályzatok összegyűjtése és közreadása, összehasonlító közzététele nem csak a jogi műveltség szempontjából, hanem a katonai jog fejlesztésének aspektusából is kiemelt jelentőséggel bírhat.

A válogató munka szándéka kapcsán tehát figyelembe veendőnek tartjuk, hogy miközben Magyarországon, Erdélyben, illetve az osztrák hadakban a 17-18. századra jelentek meg a különböző újító rendtartási szabályzatok és regulamentumok, addig tőlünk nyugatabbra már-már tradíció alakult ki a fegyveres védelem szabályozásának rendszerszintű kezelésére, válogatásos közlésére.

Egyrészt a hazai jogirodalomban is nyomát hagyta a német-római császárok hadi szabályzatainak világa, hiszen Vajna Károly kivonatot közölt I. Miksa császár 1508-as hadi cikkeiből,⁷ az 1739. április 20-i hadi cikkekből,⁸ valamint a Khevenhüller-dragonosok 1739-es rendszabályaiból.⁹ Másrészt a 17. század végére már kiforrott rendszere látható a katonai jogszabálygyűjteményeknek a német területen, melyek rendre a *Coprus Juris Militaris* címmel jelentek meg. Ezek fő szabály szerint a *Kriegs Recht*, vagyis a hadi jog szabályait foglalták össze, amelyek azonban a katonai szabályozás szinte egészére kiterjedhettek akárcsak Werbőczy István felfogásában,¹⁰ ami azonban lényegesen szűkebb, mint a hadijog

⁷ VAJNA KÁROLY: *Hazai Régi Büntetések II. kötet*, Budapest: Lőrintz Lajos „Univers” Könyvnyomdája, 1907, 24-27. o.

⁸ VAJNA KÁROLY: *Hazai Régi Büntetések II. kötet*, Budapest: Lőrintz Lajos „Univers” Könyvnyomdája, 1907, 28-32. o.

⁹ VAJNA KÁROLY: *Hazai Régi Büntetések II. kötet*, Budapest: Lőrintz Lajos „Univers” Könyvnyomdája, 1907, 39-41. o.

¹⁰ Werbőczy István a következőket írja a hadijog kapcsán: „*A hadi jog a hadindítás szertartása, a szövetség megkötése s adott jelle az ellenség megrohanása. Továbbá a katonai büntett megfenyítése (azaz megbüntetése), ha ki helyét meg nem állja. Továbbá a zsoldfizetés módja, a méltóságok fokozata, jutalmakkal megtisztelés, például midőn dícskoszorúval, vagy arany lánczszal ajándékoznak meg valakit.*

mai értelemben vett fogalma, mely alapvetően a nemzetközi jog hadi szabályaira szorítkozik.

A szóban forgó gyűjteményes munkák közül kiemelendőnek tartom Petrus Pappus 1672-es gyűjteményét,¹¹ mely mások mellett francia, svéd, dán, brandenburgi, holland és svájci katonai szabályzatokat, rendelvényeket tartalmazott, mintegy mintaadásként a katonai viszonyok szabályozására törekvőknek, s széles tárházát mutatva a korabeli katonai jognak. Hasonlóképp emelendő ki Johann Friedrich Schulzen 1693-as válogatása,¹² amely a kisebb fejedelemségek szabályzatai mellett császári hadi cikkeket, úgynevezett arcitulus-brief-eket – rendelkezéseket –, francia hadi ordonance-kat, valamint svéd bírósági rendtartásokat is tartalmazott. Megemlítendőnek tartom, hogy Wilhelm Friedrich válogatása¹³ 1709-ben már az ötödik kiadást élte meg és egyebek mellett Nagy-Britannia, Svédország, Dánia, Porosz-Brandenburg, Schlesswig-Hollstein, valamint a Holland Köztársaság katonai szabályaiból is közölt válogatott szabályozókat. Ez a gyakorlat azonban nem csak az összehasonlító jellegű válogatásoknak engedett teret, amit Johann Christian Lunig válogatása¹⁴ példáz, amely a Szent Római Birodalom katonai jogának válogatását közölte.

Ezen történelmi minta hazai meghonosításának reménye mellett tehát a további kutatások gyűjtő munkában megnyilatkozó támogatásának szándéka egyrészt a szerkesztők téma iránti elköteleződéséből, másrészt abból a felismerésből fakad, hogy Magyarországon a katonai büntetőjog és igazságszolgáltatás, de általában a katonai jog kutatása meglehetősen perifériusnak mondható, amely tendencia enyhítését, felszámolását kiemelt fontosságú célnak tartjuk. Harmadrészt azonban azt is ki kell emelni, hogy a katonai jog kortárs kutatói, művelői egyre-másra pozitív fogadtatásról tettek és tesznek tanúbizonyságot a már elvégzett munka vonatkozásában, ami fontos támogatás és visszajelzés munkánk további folytatása tekintetében.

E tekintetben az 1867 és 1945 közti időszakra irányuló válogatás¹⁵ bevezető tanulmányában megfogalmazottak terén önkorrekción kívánunk gyakorolni

Továbbá: döntés a hadi zsákmány felett és ennek igazságos elosztása a személyek minősége és munkája szerint; és a fejedelem részvétele.” KOLOSVÁRI SÁNDOR – ÓVÁRI KELEMEN (ford.): *Werböczy István hármaskönyve*, Farkas Lőrinc Imre Könyvkiadó, 2006, 56. o.

¹¹ PETRUS PAPPUS: *Corpus Juris Militaris*, Frankfurt am Main, 1672.

¹² JOHANN FRIEDRICH SCHULZEN: *Corpus Juris Militaris Das ist: Ein vollkommenes Kriegs-recht und Artikel-brieffe verschiedener Hohen Potentaten*, Berlin, 1693.

¹³ WILHELM FRIEDRICH: *Corpus Juris Militaris auctum et emendatum*, Frankfurt am Main, 1709.

¹⁴ JOHANN CHRISTIAN LUNIG: *Corpus Iuris Militaris des Heil. Roem. Reichs worinn das Kriegs-recht*, Leipzig, 1723.

¹⁵ *Ld.: FARKAS ÁDÁM (szerk.): Válogatás a modern magyar honvéd-katonai büntető joghistória forrásaiból 1867-1945 I-II. kötet*, Budapest-Győr: Magyar Katonai Jogi és Hadijogi Társaság, Széchenyi István Egyetem Batthyány Lajos Szakkollégium, 2014.

annyiban, amennyiben elismerjük dr. Kovács Tamás nyugállományú altábornagy úr felvetését,¹⁶ mely szerint az 1945-öt követő, nagyjából államszocialista korszakban is zajlott a katonai büntetőjog és igazságszolgáltatás gyakorló szakemberek általi tudományos művelése. Magunk úgy pontosítjuk korábbi álláspontunkat, hogy 1945-öt követően a téma „Sozialwissenschaft” – társadalomtudományi – és „Sozialtechnik” – társadalomtechnikai – felosztás szerinti társadalomtudományos vizsgálata volt az, ami alább hagyott, ami mellett azonban a társadalomtechnikai – operacionális, gyakorlati szemléletű – kutatás tovább folyt különösen a *Katonai Jog és Igazságszolgáltatás* című folyóirat¹⁷ keblében. E tekintetben kissé azonban elkeserítő, hogy ezen megállapításunk egy 2001-es megállapítással esik egybe, amit Prof. Dr. Szigeti Péter a rendészeti kutatások vonatkozásban fogalmazott meg,¹⁸ s amely meglátásunk szerint a mai napig igaz az állam fegyveres védelmének szinte egészére. Mindezekre figyelemmel tehát jelen kötet – és a teljes jogforrás válogatásra irányuló vállalás – célja valahol az is, hogy a történeti előzmények egy részének közlésével teret nyisson a katonai büntetőjog – mint rendszer – evolúciójának megismerésére, vagyis a „Sozialtechnik” szemléletű gyakorlatorientált vizsgálatok mellett a „Sozialwissenschaft” szemléletű szubsztantív habitusú tudományosság számára is.

Addig ugyanis, amíg a fegyveres védelem jogának szabályozása mögött nem áll a társadalomtudományos eredmények szubsztantív szemléletű sokasága, nehezen elképzelhető egy rendszerében elméleti szinten is megfelelően záródó, a kor jogtudományi követelményeinek megfelelni igyekvő, de a védelmi szakmai igényeket is kielégíteni képes szabályrendszer, amelyet nem csak az ad hoc, azonnali megoldást kívánó történelmi kényszerek, hanem az elméleti-tudományos fejlesztő törekvések is formálnak.

A jelen kötet célja azonban egy szélesebb körű gyűjtőmunka „kísérleti” fázisát is jelenti, mivel hosszú távon feltett szándékunk megvalósítani egy hazai Corpus Juris Militaris Hungarici közreadását, amely hazai fegyveres – és különösen katonai – védelem jogának meghatározó forrásait közölné abban a reményben, hogy ezzel méltóképp megalapozza a minden kutatás számára szükséges történelmi előzmények jogforrástani vizsgálatát. Meglátásunk szerint ugyanis korunk kihívásai elkerülhetetlenül szükségessé teszik a magyar állam fegyveres védelmi jogának

¹⁶ Lásd: KOVÁCS TAMÁS: *Katonai Jog és Igazságszolgáltatás* – egy rangos szakmai folyóirat bibliográfiája, in. *Katonai Jogi és Hadijogi Szemle*, 2015/1. szám, 185-207. o.

¹⁷ Üdvözlendőnek tartják a szerkesztők, hogy dr. Kovács Tamás nyugállományú altábornagy, nyugalmazott legfőbb ügyész úr kezdeményezésére a Magyar Katonai Jogi és Hadijogi Társaság elnöksége úgy határozott, hogy ezen folyóirat lapszámait digitalizálva közzé teszi a Társaság weblapján. Lásd: (<http://www.hadijog.hu/katonai-jog-es-igazsagszolgalatas/>)

¹⁸ Vö.: SZIGETI PÉTER: Vázlat a közbiztonság három dimenziójáról: világrendszer - nemzetállami szint és lokalitás, in. *Jogtudományi Közöny*, 2001/4. szám, 153-161. o.

megújítását, rendszerszintű reformját. Ez pedig a fent már említett tudományos háttér nélkül hitelesen és hatékonyan nem valósulhat meg, amihez azonban megkerülhetetlennek tartjuk a történelmi előzmények megismerését és feltárását, az egyes jogintézmények evolúciójának kutatását, és általában a katonai jognak a civil jogból való kikülönbözését, alrendszerkénti „önállósodását.”

Ha elfogadjuk ugyanis azt az Európában általánosnak tekinthető szemléletet, miszerint a római jog a fejlett európai jogrendszerek legmértöbb és példaértékű történelmi előzménye,¹⁹ vagy inkább alapja, vagy mintaadó archetípusa, akkor szükségképpen nyitottak vagyunk arra a következtetésre is, hogy egy fejlett jogrendszeren belül számos területnek meg kell, hogy legyenek a sajátos, elkülönülő szabályai. Ezen területek között pedig az antik római mintát követve a fegyveres erő kérdése is méltán megjelenik, ahogy ezt a Digesta 49. könyv 16. címe a „*De re militari*”²⁰ is mutatja, amelynek büntető rendelkezéseiből a katonai büntetőjog és fegyverem máig ható sajátosságai is visszatükröződnek. Ennek a fajta sajátos szabályozásnak az okai értelemszerűen a fegyveres védelem fentebb ismertetett alapvető rendeltetése, valamint működési és szervezési sajátosságai voltak.

Látni kell persze, hogy a Római Birodalom mintaadása után Európának és benne Magyarországnak is évszázadok kellettek, mire a fegyveres védelem jogának szabályozása apránként elkezdett újra sajátosan önálló, zárt rendszert alkotni, amely azonban a jogrendszer egészének „csupán” egy sajátképzű alrendszere. Minthogy meglátásunk szerint Magyarországon ez a kikülönbözés a Kiegyezés időszakára érte el azon állapotát, amelytől már valódi alrendszerként kezelhetjük szabályozását – ami azóta is fejlődik és terebélyesedik, akárcsak a jog egésze –, fontosnak tartjuk a jövőben feltárni azt a temérdek jogforrást, amelyek megalkotása elvezetett ehhez a kikülönbözéshez és aztán az alrendszer máig tartó fejlődéséhez.

Mindezen célok, vagy pillanatnyilag még inkább remények, azonban csak lépésről-lépésre, állomásonként valósíthatók meg, melynek jelen kötet is az egyik stációja meglátásunk szerint.

¹⁹ Lásd: HAMZA GÁBOR: *A római jog és hatása a modern jogok fejlődésére*, Budapest: ELTE Eötvös kiadó, 2013. FÖLDI ANDRÁS: Tanulmányok a római jog és továbbélése köréből, in: *Jogtudományi Közöny*, 1988/7. szám, 434-436. o. FÖLDI ANDRÁS – HAMZA GÁBOR: *A római jog története és intézményei*, Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 1996, 103-147. o. PETER STEIN: *A római jog Európa történetében*, Budapest: Osiris kiadó, 2005. MACHER GÁBOR: Peter Stein: A római jog Európa történetében. Osiris, Budapest, 2005, in: *Jog Állam Politika*, 2012/3. szám 143-148. o.

²⁰ Lásd: ALAN WATSON (szerk.): *16. Military Law. Book Fourty-nine. The Digest of Justinian Vol. 4*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1985. Továbbá lásd: C. E. BRAND: *Roman military law*, Austin-Texas: University of Texas Press, 2011. VARGA PÉTER: *De re militari*, in: TÓTH KÁROLY (szerk.): *Acta Juridicata et Politica Szeged*, Szeged: József Attila Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 1999. VINCZE MIKLÓS: A katonai büntetőjog kétezer éves tükre, in: *Ügyészek lapja*, 2006/6. szám.

Ahogy a korábbi, úgy jelen válogatás is az eddig elvégzett kutatás nyomán meglett forrásokat adja közre, ami természeténél fogva együtt jár azzal, hogy nem terjedhet ki az összes forrásra, amely az adott korszakban keletkezett. Ennek ellenre szerkesztőként arra törekedtünk, hogy a közölt anyag a teljesség igényével, a rendszerszint működését visszatükrözni képes módon kalauzolhassa el az érdeklődőket a vizsgált bő négy esztendő meglehetősen zavaros, változásokkal teli, rendkívül mozgalmas időszakában.

A válogatásos jelleg mellett a szerkesztés során arra is törekedtünk, hogy a közölt jogforrások törzsszövege az eredeti szövegezés nyelvezetét tükrözze, azonban a formai közlés terén, valamint a címekben szereplő tulajdonnevek tekintetében a szerkesztők fenntartották maguknak az egységesítés jogát, tekintettel arra, hogy a vizsgált majd öt esztendő során az egyes közlőnyökből meglehetősen változatosan használtak bizonyos elnevezéseket és kifejezéseket.

Fontosnak tartjuk előzetesen leszögezni, hogy az 1945 és 1949 közti időszak forrásainak sajátossága 1949. augusztus 20-ig – az államszocialista alkotmányos fordulatig –, hogy azok nem vegytisztán katonai büntetőjogi szabályokat ölelnek fel – különösen a népbíráskodás tekintetében – hiszen a korszak történelmi sajátosságai több ponton megbontották azt a szisztémát, amelyben a katonai büntetőjog meglehetősen erőteljes különállással működött. Emellett az érthetőség érdekében ki kellett tekintetni azokra a sajátos jogintézményekre is, amelyek nem egy esetben a katonai büntetőeljárás előszobájaként is realizálódhattak, kiemelve e téren az igazolási eljárás intézményét. Ezen sajátosság jobb érthetősége érdekében jelen kötet is tartalmaz egy szakszerű bevezető tanulmányt, amely Kelemen Roland tollából származik és segédletül is szolgál jelen jogforrás válogatás anyagának értelmezéséhez, felhasználásához.

Válogatásunk másik sajátossága, hogy szabályozói lényegében két „rendszerváltás” időszakát tükrözik vissza a katonai büntetőjog vonatkozásában, s meglátásom szerint mindegyikre nézve meglehetősen hátrányos bizonyítékokat tárnak fel a korábbi katonai elit körében végrehajtott – a jogállamiságtól mérhetetlenül távol álló – joglátszatba öltöztetett tisztogatás véghezvitelével. Előbb a koalíciós – vagy második polgári demokratikus – kísérlet, utóbb az államszocialista hatalomátvétel megalapozásának szempontrendszere az, ami megmutatkozik a katonai büntetőjog válogatott szabályozóiból. Meglátásunk szerint ez a jelleg már önmagában hiánypótlónak tekinthető, hiszen a jogrendszer egy sajátos aspektusából mutatja meg a háború utáni rendkívül mozgalmas és kritikus időszakot.

Emellett azonban jelen válogatás bízunk benne, egyben egy újabb építő kő a hazai katonai jog szakirodalmának nagyjából még mindig hiányos építményében, ami nem teljes, de ahhoz talán elégséges, hogy újabb kutatásokat, vizsgálódásokat inspiráljon, ami a szubsztantív értelemben vett tudományosság támogatását is úgy reméljük, előmozdíthatja.

Ehhez kívánunk tehát a Tisztelt Olvasóknak, illetve Kutatóknak hasznos és eredményes időtöltést, remélve, hogy munkánk eredményét a hazai katonai jog fejlesztésére tudják használni.

Tartalom

I. Kötet

Dr. Csiha Gábor ajánlása	5
Dr. Kálmán János ajánlása	7
Farkas Ádám: Előszó helyett... Felvetések és remények a fegyveres – és különösen katonai – védelem jogával kapcsolatosan	9
Tartalom	15
Kelemen Roland: Erőterek szorításában... A magyar katonai büntetőjog és igazságszolgáltatás a megtorló-számonkérő jogintézmények árnyékában (1945-1949)	25
Jogforrás válogatás	57
1945. évi VII. törvény a népbíráskodás tárgyában kibocsátott kormányrendeletek törvényerőre emeléséről	59
13/1945. M. E. az Ideiglenes Nemzeti Kormány rendelete a közbiztonság fokozottabb biztosításáról	82
A honvédelmi miniszter 20.056/1945. M. E. számú rendelete a magyar honvédség tagjainak igazolásáról	84
Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 388/1945. számú rendelete a kegyelmezés jogának a honvéd büntetőbíráskodás területén való szabályozása tárgyában.	85
Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 441/1945. M. E. számú rendelete a honvédség tagjainak igazolására vonatkozó 20.056/1945. H. M. számú rendelet egyes intézkedéseinek megváltoztatásáról.	86
A honvédelmi miniszter 23.591/Eln. bjogi oszt. – 1945. H. M. számú körrendelete az egyenruhaviselési jognak és a szolgálat teljesítésének az igazolási eljárással kapcsolatos szabályozása tárgyában.	87
Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 5.750/1945. M. E. számú rendelete a kártalanítási eljárásnak a honvéd büntetőbíráskodás területén való szabályozása tárgyában	88
15/1945. M. E. számú körrendelet az Ideiglenes Nemzeti Kormány rendelete a közalkalmazottak igazolásáról	89
20.085/Elns.—1945. számú körrendelet a magyar honvédség tagjainak igazolása tárgyában Az 1945. évi január 27-iki második számú Magyar Közlönyben megjelent 88/1945. M. E. számú kormányrendelet 4. §-ában foglalt felhatalmazás alapján, a honvédség tagjaira vonatkozó igazoló eljárás végrehajtását az alábbiakban szabályozom:	96
1.408/VIII.—1945. számú körrendelet a kegyelmezési jognak a honvéd büntetőbíráskodás területén való szabályozása	99

***Válogatás a modern magyar honvéd-katonai büntető joghistória forrásaiból
(1945-1949)***

20.151 /Eln. I.—1945. számú körrendelet Illetékes parancsnoki jogok gyakorlásának ideiglenes szabályozása	100
H. 1/1945. számú körrendelet Nyomozólevél visszavonása	102
Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 389/1945. M. E. számú rendelete a rögtönbíráskodás alá tartozó bűncselekmények tárgyában.	103
1994/Eln.—1945. számú körrendelet Alárendeltekkel való bánásmód és a róluk való gondoskodás.	104
3354/Elns.—1945. számú körrendelet Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 667/1945. M. E. számú rendeletét teljtartalmúlag közlöm. A háborús bűnösök és népellenes bűncselekményt elkövető honvéd egyének közigazgatási utón való lefokozása és a honvédség kötelékéből való kicsapása tárgyában.	105
Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 753/1945. M. E. számú rendelete a volt tanácsköztársaság alatti magatartás és az azóta baloldali (kommunista, szociáldemokrata, antifasiszta) politikai meggyőződés és tevékenység miatt elítéltek, illetve hátránnyal sújtottak rehabilitálásáról szóló 285/1945. M. E. számú rendeletnek a honvédségnél való végrehajtásáról.	106
26.268/Eln. jogi—1945. H. M. számú körrendelet A Honvédség tagjainak, valamint a honvédelmi igazgatás körében szolgálatot teljesítő polgári alkalmazottaknak igazolása tárgyában kiadott 2.480/1945. M. E. számú rendelet közzététele.	107
A magyar honvédelmi miniszter 24.300/Eln. ig. biz.—1945. számú rendelete a honvédség tagjainak, valamint a honvédelmi igazgatás körében szolgálatot teljesítő polgári alkalmazottaknak igazolása tárgyában kiadott 2480/1945. M. E. számú rendelet végrehajtásáról.	109
24.689/Elns.—1945. számú körrendelet Igazoló eljárás eredményének állománykezelése	126
28.223/Eln. bjogi—1945. számú körrendelet A hadrakelt seregnél követendő bűnvádi eljárás szabályairól szló 1420/1944. M. E. számú rendelet módosítása.	127
2.9.494/Eln. bjogi—1945. sz. körrendelet Rögtönbíráskodás a honvéd büntetőbíráskodás területén való részleges megszüntetése.	128
27.614/Eln. hjogi.—1945. számú körrendelet Népellenes stb. bűncselekménnyel terhelt katonai egyéneknek az egyenruha viselésétől való eltiltása.	129
29.206/Eln. bjogi—1945. számú körrendelete Haditörvényszékek összeállítása	130

30.089/Ebi. bjogi.–1945. sz. körrendelet Népbírószág által jogerősen elítélt katonai egyének közizgazgatási úton való lefokozása.	131
2.141/Eln. ig. biz.–1945. számú körrendelet Igazolási ügyben fellebbezési eljárás szabályozása és az 1080/1945. M. E. számú rendelet egyes rendelkezéseinek módosítása tárgyában kiadott 4080/1945. M. E. rendelet közzététele és alkalmazása.	132
1.928/Elnöki ig. biz.–1945. számú körrendelet A honvédség tagjainak, valamint a honvédelmi igazgatás körében szolgálatot teljesítő polgári alkalmazottak igazolása tárgyában kiadott 24.300/Eln. ig. biz. – 1945. sz. körrendelet helyesbítése.	139
33.602/el. bjogi.–1945. számú körrendelet A becsület védelmére szolgáló tiszt fegyverhasználati jog megszüntetése.	140
32.127/el. bjogi.–1945. H. M. számú körrendelet Hadbírói vizsga szabályozása.	141
36.520/el. bjogi.–1945. számú körrendelet Háború idejére szóló különös anyagi büntetőjogi rendelkezések alkalmazásának megszüntetése és az ezzel kapcsolatban szükséges rendelkezések.	144
36.519/el. bjogi. 1945. számú körrendelet Haditörvényszékek megalakítása.	145
37.326/el. bjogi.–1945. számú körrendelet Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 7.110/1945. M. E. számú rendelete egyes katonai bűncselekmények hátrányos jogkövetkezmények megszüntetése tárgyában.	147
38.535/el. bjogi.—1945. számú körrendelet A hadbírói vizsgabizottság újbóli alakításáról.	148
4.600/el. ig. biz.–1945. számú körrendelet Honvédségi igazolóbizottságok főtítkársága	149
42.592/el. bjogi.–1945. számú körrendelet A rögtönbíráskodás kihirdetésének elrendelése tárgyában.	150
37.795/el. bjogi.–1945. számú körrendelet A katonai büntetőbíráskodás alkalmazható egyes büntetések végrehajtásának módosítása.	151
41.977/el. bjogi.–1945. számú körrendelet A honvédségi joggyakorlat teljesítése és a hadbírói vizsga letétele alóli felmentés tárgyában.	152
1946. évi VII. törvény a demokratikus államrend és köztársaság büntetőjogi védelméről	153
1946. évi III. törvény a Kúrián honvédbírószági fellebbviteli tanács szervezéséről és az ezzel kapcsolatos rendelkezésekről	156
A Magyar Köztársaság Kormányának 10.440/1946. M. E. számú rendelete a katonai személyek igazolásának folytatása tárgyában.	158

***Válogatás a modern magyar honvéd-katonai büntető jogtörténet forrásaiból
(1945-1949)***

A Magyar Köztársaság Kormányának 11.920/1946. M. E. számú rendelete a polgári igazoló eljárás során állásvesztéssel vagy ezzel egytekintet alá eső hátránnyal, illetőleg nyugdíjazással sújtott tisztek és tiszthelyettesek lefokozása tárgyában.	159
49.515/eln. bjogi.–1945. számú körrendelet A honvédbíróságok által kiszabott szabadságvesztésbüntetés végrehajtásának elhalasztása vagy félbe szakítása.	160
49.446/eln. bjogi.–1945. számú körrendelet Egyes bűncselekmények tekintetében polgári személyek felett gyakorolt katonai büntetőbíráskodás megszüntetése.	161
49.445/eln. bjogi.–1945. számú körrendelet Az 1912. évi XXXIII. tc.-ben és az azt kiegészítő jogszabályokban foglalt, a honvédségi védőkre vonatkozó egyes rendelkezések módosítása.	163
15.497/eln. igü.–1946. számú körrendelet A honvéd határőrség parancsnokának illetékes parancsnoki jogkörrel való felruházása.	165
16.890/eln. igü.–1946. számú körrendelet A honvéd igazságügyi tisztii szakvizsga szabályozása.	166
17.494/eln. igü.–1946. számú körrendelet Háború idejére szóló büntetőeljárásjogi rendelkezések alkalmazásának megszüntetése, továbbá a honvéd igazságügyi szervezet módosítása és ezzel kapcsolatos intézkedések tárgyában kibocsátott 1740/1946. M. E. sz. rendelet, az ezt kiegészítő és módosító 6510/1946. M. E. számú rendelet végrehajtásáról.	167
21.696/eln. igü. – 1946. számú körrendelet Székesfehérváron honvéd ügyészségi kirendeltség felállítása.	173
21 892/eln. igü.–1946. számú körrendelet A honvéd büntetőbíráskodás körében rögtönbíráskodás részleges megszüntetése tárgyában, a Magyar Köztársaság Kormányának 7.930/1946. M. E. számú rendelete.	174
20.785/eln. igü.–1946. számú körrendelet A honvéd bíróságok által kiszabott pénzbüntetések, pénzbírságok, valamint az elkobzott tárgyak értékének felhasználása tárgyában.	175
A Nemzeti Kormány 50/1946. M.E. számú rendelete A rögtönbíráskodás kiterjesztése és kihirdetésének elrendelése tárgyában	176
A Nemzeti Kormány 320/1946. M.E számú rendelete a büntető igazságszolgáltatás körében szükségessé vált egyes rendelkezések tárgyában	177
Nemzeti Kormány 1.830/1946. M.E. számú rendelete a rögtönbíráskodás újabb kiterjesztése és kihirdetésének elrendelése tárgyában.	180
A Nemzeti Kormány 1.740/1946. M.E. számú rendelete a háború idejére szóló honvéd büntető eljárásjogi rendelkezések alkalmazásának	

megszüntetéséről, továbbá a honvéd igazságügyi szervezet módosításáról és az ezzel kapcsolatos egyéb intézkedésekről.	182
A Nemzeti Kormány 1.770/1946. M.E. számú rendelete a hadbírák képesítése tárgyában	187
Nemzeti Kormány 3.360/1946. M.E. számú rendelete a háborús vagy népellenes bűncselekmények, illetőleg magatartás miatt indított eljárásokban a hivatali titoktartás kötelességének felfüggesztése tárgyában.	190
A Magyar Köztársaság Kormányának 6.330/1946. M. E. számú rendelete a rögtönbíráskodás újabb kiterjesztése és kihirdetésének elrendelése tárgyában.	191
A Magyar Köztársaság Kormányának 6.340/1946. M. E. számú rendelete a honvéd büntető bíráskodás körében, a rögtönbíráskodás egyes szabályainak módosítása tárgyában.	192
A Magyar Köztársaság Kormányának 6.510/1946. M. E. számú rendelete a honvéd igazságügyi szervezet újabb módosítása tárgyában.	193
A Magyar Köztársaság Kormányának 7.200/1946. M. E. számú rendelete a rögtönbíráskodás újabb kiterjesztése és kihirdetésének elrendelése tárgyában.	194
A honvédelmi miniszter 26.050/el. n. ig. – 1946. H. M. rendelete a pécsi honvéd ügyészség székesfehérvári kirendeltségének megszüntetése tárgyában.	196
A Magyar Köztársaság Kormányának 23.700/1946. M. E. számú rendelete a rögtönbíráskodás újabb kiterjesztése és kihirdetésének elrendelése tárgyában.	197

II. Kötet

Tartalom	5
Jogforrás válogatás	15
1947. évi XXXIV. törvény a népbíráskodással kapcsolatos egyes rendelkezésekről	17
2.070/el. n. ig. – 1947. számú körrendelet A hadbírák képesítéséről szóló 1.770/1946. M. E. számú rendelet módosítása.	28
3.722/el. n. ig. – 1947. számú körrendelet Haditörvényszéki tagok kirendelése határőrségi bűnügyekben.	29
4.338/el. n. ig. – 1947. számú körrendelet A honvédség katonai bűnvádi perrendtartása egyes szabályainak módosítása.	31
3.101/el. n. ig. – 1947. számú körrendelet Nyomozólevelek (személyleírásai körözések) visszavonása.	34

***Válogatás a modern magyar honvéd-katonai büntető joghistória forrásaiból
(1945-1949)***

6.300/el. igü.—1947. sz. körrendelet Katonai jogi szakvizsga szabályozása	35
12.560/el. igü.—1947. számú körrendelet A 17.494/el. igü. —1946. HM. számú (Magyar Közlöny 142. sz.) módosítása és kiegészítése tárgyában.	38
20.835/el. igü.—1947. számú körrendelet A budapesti honvéd ügyészség műszaki vezetési törzsnél lévő, továbbá a pécsi honvéd ügyészség 1. és 6. honvéd hadosztály parancsnoksági kirendeltségének megszüntetése tárgyában.	40
21.352/el. kjogi—1947. számú körrendelet Az igazoló eljárásokról szóló 10.000/1947. Korm. és a 10.570/1947. Korm. számú rendelet közzététele.	41
10.546/ig. fitk.—1947. számú körrendelet Igazoló bizottságokban a Polgári Demokrata Párt által beküldött tag megbízatásának megszüntetése.	50
27.372/el. igü.—1947. számú körrendelet A honvéd igazságügyi tiszti szakvizsga szabályozásáról szóló 16.890/el. igü.—1947. számú körrendelet módosítása tárgyában.	51
Az igazságügyminiszter 20.000/1947. I. M. számú rendelete A honvédség bünvádi perrendtartásáról szóló 1912:XXXIII. törvénycikk egy rendelkezéseinek kiegészítése és módosítása tárgyában.	52
A Magyar Köztársaság Kormányának 12.000/1947. Korm. számú rendelete A hadbírák képzéséről szóló 1.770/1946. M. E. számú rendelet újabb módosítása tárgyában.	53
1948. évi V. törvény a honvédségi védőként eljáró nyugállományú és szolgálaton kívüli viszonybeli hadbírák fegyelmi felelősségéről	54
1948. évi XLVI. törvény a honvédelmi miniszternek honvéd ügyészségek felállítása és megszüntetése tekintetében adott felhatalmazásról	56
1948. évi XLVII. törvény a katonai titok tekintetében elkövetett hűtlenségre vonatkozó hatásköri rendelkezésekről	57
1948. évi XLVIII. törvény a büntetőtörvények egyes fogyatékságainak megszüntetéséről és pótlásáról	58
1948. évi LXII. törvény a katonai büntetőtörvénykönyvről	71
1948. évi LXIII. törvény a katonai igazságügyi szervezet, valamint a katonai büntetőbíráskodásban a fellebbvitel módosításáról	101
A Magyar Köztársaság Kormány 7.510/1948. Korm. számú rendelete A katonai személyek igazolásának folytatásáról szóló 10.440/1946. M. E. számú rendelet módosítása tárgyában.	121
A honvédelmi miniszter 32.201/1948. H. M. számú rendelete A budapesti honvéd ügyészség Kossuth Akadémiai kirendeltségének felállítása tárgyában.	123

2084/el. igü.–1948. számú körrendelet A hadbírói, továbbá hadbírójelölti eskü, illetve fogadalom szabályozása.	124
1.918/el. igü.–1948. számú körrendelet A honvéd igazságügyi szervezet újabb módosítása.	126
26.884/el. igü.–1947. számú körrendelet A 17.494/el. igü. – 1946. H. M. számú rendelet újabb kiegészítése tárgyában.	127
4.800/el. igü.–1948. számú körrendelet Közkegyelmi elhatározás közzététele.	128
A honvédelmi miniszter 4.800/el. igü.–1948. számú rendelete A Magyar Köztársaság Elnöke részéről 1948. évi január hó 31. napján kiadott közkegyelmi elhatározásnak a katonai büntetőbíráskodás körében való végrehajtása tárgyában.	133
6.500/el. igü.–1948. számú körrendelet A Magyar Köztársaság Elnöke részéről 1948. évi január hó 31. napján kiadott közkegyelmi elhatározásnak a katonai büntetőbíráskodás körében való végrehajtása tárgyában kibocsátott 4.800/el. igü.–1948. H. M. számú rendelet módosításáról és kiegészítéséről.	142
48.200/ig. ftitk.–1948. számú körrendelet Az igazoló eljárásokra vonatkozó jogszabályok újabb módosítása tárgyában.	144
39.240/el. igü.–1948. számú körrendelet A rögtönbíráskodás korlátozása.	146
Az igazságügyminiszter 43.000/1948. I. M. számú rendelete A népbíráskodással kapcsolatos egyes rendelkezésekről szóló 1947: XXXIV. tc. 6. §-ának utolsó bekezdésében említett külön szakbizottság megalakítása tárgyában.	149
A Magyar Köztársaság Kormányának 11.200/1948. Korm. számú rendelete Az igazoló eljárások befejezése tárgyában.	152
1948. évi LIV. törvénycikk a büntetőítélthez fűződő hátrányos jogkövetkezmények korlátozásáról és megszüntetéséről szóló 1940:XXXVII. törvénycikkben foglalt kedvezmények kiterjesztéséről	154
49.194/el. igü.–1948. számú körrendelet A katonai titok tekintetében elkövetett hűtlenségre vonatkozó hatásköri rendelkezésekről szóló 1948. évi XLVII. törvénycikk közzététele és végrehajtása.	156
51.763/el. igü.–1948. számú körrendelet A katonai büntetőtörvénykönyvről szóló 1948. évi LXII. törvénycikk és a katonai igazságügyi szervezet, valamint a katonai büntetőbíráskodásban a fellebbvitel módosításáról szóló 1948. évi LXIII. törvénycikk hatálybalépítése.	157

1949. évi XI. törvény a népnek a büntető igazságszolgáltatásban való részvételéről és a fellebbvitel egyszerűsítéséről	158
4031/1949. (V. 14.) Korm. rendelet A honvédségi védőkre vonatkozó egyes rendelkezések módosítása tárgyában kibocsátott 12.080/1945. (XII. 28.) ME rendelet kiegészítése tárgyában	181
208000/1949. (II. 16.) BM rendelet A katonai büntetőtörvénykönyvről szóló 1948. évi LXII. tc. és a katonai igazságügyi szervezet, valamint a katonai büntetőbíráskodásban a fellebbvitel módosításáról szóló 1948. évi LXIII. törvénycikk rendőrségre vonatkozó rendelkezéseinek végrehajtása tárgyában	182
8263/1949. (III. 11.) HM rendelet A katonai egyenruha viselésének szabályozása tárgyában	191
4472/1949. (II. 26.) HM rendelet A katonai jogi szakvizsga szabályozásáról szóló 6.300/1947. (IV. 27.) HM rendelet módosítása tárgyában	192
1.735/1949. (I. 11.) HM rendelet A Katonai Főtörvényszék szolgálati utasítása és ügyviteli szabályzata kiadásának tárgyában	193
1734/1949. (II. 11.) HM rendelet A katonai főügyész szolgálati utasítása és ügyviteli szabályzata kiadásának tárgyában	203
1.733/1949. (I. 11.) HM rendelet A katonai főtörvényszéki ülnökök nyilvántartása és kirendelése tárgyában	209
5.632/Elnökség–1949. számú körrendelet Honvéd személyek közszereplésével kapcsolatos egyes kérdések szabályozása.	213
4.471/el. igü.–1949. számú körrendelet A honvéd igazságügyi tiszti szakvizsga szabályozásáról szóló 18.890/el. igü. – 1946. számú körrendelet módosítása.	214
602.034/ill.—1949. számú körrendelet Igazoló bizonyítványokon személyi adatok kiegészítése.	215
8.094/el. Alt. Kat. Szlő. (Sz)—1949. számú körrendelet Panaszt, katonák jogtalan magatartása miatt.	216
300.450/el. igü.–1949. számú körrendelet A tényleges katonák által elkövetett és eddig a népbíróság hatáskörébe tartozó egyes bűncselekményeknek a katonai bíróságok hatáskörébe utalása.	217
A Magyar Köztársaság Kormányának 4.022/1949. (97) Korm. számú rendelete Az igazoló eljárások során megállapított egyes joghátrányok megszüntetése tárgyában.	219
A Magyar Köztársaság Kormányának 4.107/1949. (134) Korm. számú rendelete Az igazoló eljárások befejezéséről szóló jogszabályok módosítása tárgyában.	220

Kelemen Roland

Erőterek szorításában...

**A magyar katonai büntetőjog és igazságszolgáltatás a megtorló-
számmonkérő jogintézmények árnyékában (1945-1949)**

„Egyenesen demokratikus követelmény, hogy a hadsereg tagjai felett a hadseregnek az eljárással érintett körülményekkel teljesen ismerős tagjai ítélkezzenek, – ez már politikai szempontból is tisztázódott.”¹

A katonai büntetőjog és igazságszolgáltatás a második világháború utáni Magyarországon egy olyan satu szorításába került, amelynek egyik oldalát a nemzetközi nagyhatalmi politika képezte, a másik oldalát pedig a második világháborút követő hazai politikai, társadalmi változások, ezek együttes erőhatásai pedig alapvetően meghatározták annak háború utáni létét. Ezen erőhatások hozták létre azokat az intézményeket is – igazoló-eljárás, népbíróság – amelyek e korszakban a katonai igazságügyi szervezet alternatíváiként fungáltak.

A fenti Farkas Mihálytól származó idézet a maga iróniájában kellően árnyaltan foglalja össze a korszak magyar valóságát, ugyanis a katonai igazságügyi szervezetet módosító törvény elfogadásakor – többek között pont Farkas „áldásos” tevékenységének is köszönhetően – a kommunisták Moszkva utasításainak megfelelően már lebontották a többpárti, pluralista demokrácia addigi gyenge alapokon álló bástyáit. A felvillantott egységes politikai elhatározás ebben a kérdésben soha nem alakulhatott ki, mert a Szovjetunió által korlátozott magyar szuverenitás erre a kérdéskörre teljes egészében soha nem terjedhetett ki, miközben a hatalomátvétel előtti részleges konszenzus épp az irányba hatott a megtorló-számmonkérő fórumokkal, hogy a katonák feletti ítélkezésben széles körben semlegesítődjék a katonai szakértelem.

A tanulmányban ezeket az erőtereket, jogintézményeket és a katonai büntetőjog és igazságszolgáltatás második világháború utáni változásait kívánom bemutatni, főként a korszakban keletkezett jogforrások felhasználásával.

¹ Farkas Mihály honvédelmi miniszter, kommunista párt vezéregyéniségének miniszteri indokolása a katonai igazságügyi szervezetet módosító törvényhez, a sors fintora, hogy a törvényjavaslat benyújtásakor pártja már lebontotta a többpárti, plurális demokráciát Magyarországon. – Indokolás „a katonai igazságügyi szervezet, valamint a katonai büntetőbíráskodásban a fellebbvitel módosításáról” szóló törvényjavaslatához, Országgyűlési irományok, 1947. III. kötet, 159-219. sz., 299. o.

A NEMZETKÖZI ERŐTÉR KIALAKULÁSA

A második világháborút követően fél évtized alatt, olyan mértékű politikai, társadalmi és jogi változások mentek végbe főként Európában – de a világ más pontjain is –, amelyeknek a mai napig érezhető hatásai vannak. Ennek oka kereshető a két nagy világegyezés okozta sokkban, amely következtében Nyugat-Európa demokratikus társadalmi számára a legjelentősebb értékek a demokrácia, a béke és az emberi élet szentsége lett. Az e korszakban elfogadott alkotmányokon érzékelhető „soha többé” attitűd, „...az 1946. évi francia, az 1947-es olasz, az 1949. évi nyugatnémet... a nyugati típusú liberális demokráciák értékei szerint, a szabad választásokon alapuló, plurális demokrácia alapjait kívánta lerakni,”² továbbá tanulva az elmúlt 25 év hibáiból megpróbálták kiküszöbölni az alkotmányos szabályok azon részeit, amelyek lehetővé tették a hatalom túlzott koncentrálását, az emberi és politikai jogok felfüggesztését.³

Kelet- és Közép Európára azonban jelentősebb hatással voltak a Szövetséges Hatalmak vezetői által már a világháború folyamán elfogadott alkuk, nyilatkozatok, amelyek átrajzolták a térség addigi politikai berendezkedését, az érintett államok társadalmi szerkezetét, figyelmen kívül hagyva azoknak a történelmi gyökerekkel beágyazott fejlődési ívét és a valós társadalmi akaratot.

A megállapodások egy része a felelősök megbüntetésére irányult (a háború kirobbantásáért, valamint annak során tanúsított egyes cselekményeikért), másik részük viszont kizárólag a háború utáni befolyási övezetek kialakítását, a területi rendezést tartalmazták.

A háború során először a moszkvai „*Háromhatalmi nyilatkozat a kegyetlenkedésekről*” rögzítette, hogy akik a „kegyetlenkedésekért, megszárlásokért és kivégzésekért felelősek vagy azokban beleegyezően részt vettek”⁴ azokat a háború után felelősségre kell vonni, ezáltal kifejezte a három szövetséges nagyhatalom, azon szándékát, hogy az első világháborútól eltérően a második világháború után ténylegesen fel kívánnak lépni a háború tengelyhatalmi felelőseivel szemben. Ezen

² SZENTE ZOLTÁN: Alkotmányozási eljárások Európában a második világháború után, in: JAKAB ANDRÁS, KÖRÖSÉNYI ANDRÁS (szerk.): *Alkotmányozás Magyarországon és máshol*, Budapest: Új Mandátum Könyvkiadó, 2012, 149. o.

³ Ilyenként tekinthetünk a Német Szövetségi Köztársaság 1949-es alaptörvényének ún. örökkévalósági klauzulájára (79. § (3)), amely „kifejezetten megtiltja az 1. § (emberi méltóság) és a 20. § (a német állam... alapjellegzetességei) megváltoztatását,” továbbá az 1947-es olasz alkotmánya, mely „...széles körben biztosította az alapvető emberi jogokat, rendelkezett Alkotmánybíróság felállításáról.” – TRÓCSÁNYI LÁSZLÓ, BADÓ ATTILA: *Nemzeti alkotmányok az Európai Unióban*, Budapest: KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., 2005, 273., 784. o.

⁴ Háromhatalmi nyilatkozat a kegyetlenkedésekről (Moszkva, 1943. október 30.), in: HALMOSY DÉNES: *Nemzetközi szerződések 1918–1945*, Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1983, 561. o.

szándék korporálódott „Az európai tengelyhatalmak háborús főbűnöseinek üldözéséről és megbüntetéséről” szóló 1945. augusztus 8-án Londonban megkötött egyezményben, amely alapján a főbűnösök felelősségre vonására a *Nürnbergi Nemzetközi Katonai Törvényszék* előtt került sor. Azon személyek cselekményeit, akiknek magatartása kizárólag egy államhoz volt köthető, vagy cselekménye kisebb súlyú volt az elkövetés helye szerinti bíróságok ítélték meg. A nürnbergi rendszer jogi filozófiáját a jogtudósok mai napig vitatják, „ám mind a perek idején, mind azóta a tárgyalások és az ítéletek természetes jogosságát általánosan elfogadták...”⁵ és ahogy Kovács Péter fogalmaz „Nürnbergben és Tokióban erkölcsileg megérdemelt és jogilag megalapozott ítéletek születtek.”⁶

A megállapodások másik körében parázs viták alakultak ki mind területi kérdésekben, mind pedig az érintett államok jövőbeni politikai, társadalmi berendezkedésével kapcsolatban. A teheráni konferencián (1943) is felmerült már a terület rendezésének kérdése, ekkor nagyvonalakban felvázolták Lengyelország jövőbeni határait, amelyek a tervek szerint nyugaton az Odera partjáig húzódtak, míg keleten a Szovjetunió javára területeket veszített volna. Ezen felül felmerült többek között – Churchill ötleteként – egy Bajorországból, Ausztriából és Magyarországból álló új államalakulat létrehozása is.⁷ Churchill és Sztálin 1944 októberében megkötötték az *ún. szennyes alkut*, amely formailag mellőzte az államközi megállapodások kellékeit, „tartalmát tekintve azonban a hadművelleti térségben elkerülhetetlen katonapolitikai tevékenységen túlmenően is megelőlegezte a Szovjetunió elsőbbségét a kelet-közép-, illetve délkelet-európai régió – köztük Magyarország – politikai újjászervezésében,”⁸ ez nem jelentett mást, mint a Szovjetunió politikai berendezkedésének exportálását.

A *jaltai konferenciát* követően kiadott nyilatkozat, bár formailag megkövetelte, hogy a Vörös Hadsereg által megszállt államokban demokratikus választásokat kell tartani,⁹ ennek ellenére ekkorra már a lengyel és bolgár rendszer átalakítása – ahol Moszkvának árnyéka azonnali eredményeket biztosított – lényegében megtörtént, ez azonban tiltakozást váltott ki az antifasiszta koalíció angolszász tagjaiból, amelynek következtében a befolyási övezet több államában Moszkva átmenetileg megelégedett a koalíciós jellegű berendezkedéssel.

⁵ JOHN KEEGAN: *A második világháború*, Budapest: Európa Könyvkiadó, 2003, 983. o.

⁶ KOVÁCS PÉTER: *Nemzetközi közjog*, Budapest: Osiris Kiadó, 2011, 360. o.

⁷ CHURCHILL, WINSTON S.: *A második világháború 2. kötet*, Budapest: Európa Kiadó, 1985, 257-264. o.

⁸ GYARMATI GYÖRGY: *Demokráciából a diktatúrába (1945-1956)*, in. ROMSICS IGNÁC: *Magyarország története*, Budapest: Kossuth Kiadó, 2010, 8. o.

⁹ *Nyilatkozat a három szövetséges hatalom – a Szovjetunió, az Egyesült Államok és Nagy-Britannia – vezetőinek krími konferenciájáról*, in. CIBULEVSKIJ, B. L. (szerk.): *Teherán, Jalta, Potsdam: Dokumentumgyűjtemény*, Budapest: Kossuth Kiadó, 1972, 179-189. o.

A végső kardcsapást Közép-Kelet-Európa népei számára a *potsdami konferencián* elfogadott egyezmény jelentette, amely rendezte Lengyelország háborút követő határai – melyek jórészt megegyeztek a Teheránban felvázoltakkal – mellett Németország világháború utáni sorsát, továbbá rögzítette a szovjet befolyási övezetet.¹⁰ John Keegan brit hadtörténész vélekedése szerint „Az 1918-ban véget ért első világháborút követő európai rendezés, amely önálló kormányzattal rendelkező »utóállamokat« teremtetett a kontinens keleti felén... nagyon bonyolulttá tette a kontinens politikai viszonyait – Potsdam viszont irgalmatlanul leegyszerűsítette. Európa Elbától nyugatra fekvő része 1945 után megmaradt a demokratikus berendezkedésű államok közösségének, az Elbától keletre autokráciába hanyatlott, a sztálinista Oroszország által diktált és uralt egyetlen politikai rendszernek megfelelően.”¹¹

Winston Churchill 1946-ban *Fulton-i beszédében* ködképek nélkül vázolta fel Közép- és Kelet-Európa háború utáni helyzetét: „Szczecinről a Balti-tengerig, Triesztől az Adriai-tengerig vasfüggöny ereszkedett a kontinensre. E vonal mögött fekszenek Közép- és Kelet-Európa ősi államainak fővárosai. Varsó, Berlin, Prága, Bécs, Budapest, Belgrád, Bukarest, Szófia – ezek a városok és lakosaik egy olyan területen fekszenek, amelyet orosz szférának kell hívnom. E városok ilyen vagy olyan formában nemcsak szovjet befolyás alatt állnak, hanem némely esetben egyre jobban Moszkva irányítja őket.”¹²

E beszéd hatására és George Kennan szovjet szakértő javaslatára 1947 márciusában Truman elnök szakított addigi elvével, hogy a Szovjetunió minden vita dacára az Egyesült Államok szövetségese és meghirdette a szovjet terjeszkedés feltartóztatásának politikáját, ennek egyik eszköze volt a Marshall-terv, amely Európa gazdasági újjáépítését segítette volna, ezzel biztosítva a stabil, demokratikus állami berendezkedést. Sztálin erre reagálva 1947 őszén utasításában már elvetette a fokozatos hatalomátvételt és a szovjetizálás gyorsítását rendelte el. A Marshall-tervet olyan törekvésnek vélte – jogosan – amely csökkentette volna a Szovjetunió befolyását azokon a területeken, amelyeket katonai erővel harcolt ki, ezért megtiltotta a befolyási zónához tartozó államoknak a Marshall-tervhez való csatlakozást.¹³ Befolyásának növelése érdekében pedig létrehozta a Kominform-ot (Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodája), amely Moszkvából irányította az egyes országok kommunista pártjait, célul tűzve ki a kommunista pártok hatalomátvételét saját országaikban.

¹⁰ *Közlemény a három hatalom berlini konferenciájáról*, in. CIBULEVSKIJ: i.m. 399-419. o.

¹¹ KEEGAN: i.m. 990. o.

¹² *Winston Churchill Fultoni beszéde (1946. március 5.)*, in. MACARTHUR, BRIAN (szerk.): *A XX. század nagy beszédei*. Kaposvár: Agave Könyvek, 2006, 153. o.

¹³ ROMSICS IGNÁC: *Magyarország története a XX. században*, Budapest: Osiris Kiadó, 2005, 292-293. o.

Mindezek hatására 1948 végére vasfüggöny ereszkedett le Közép-Kelet-Európára.

A HAZAI ERŐTEREK ALAKULÁSA, AVAGY AZ ÁTMENET ÉVEI (1945-1949), A MÁSODIK DEMOKRATIKUS KÍSÉRLET ÉS A SZOVJETIZÁLÁS MAGYARORSZÁGON

A nemzetközi események alapvetően befolyásolták a magyar társadalmi elit mozgásterét Magyarország újjáépítése során. Horthy sikertelen kiugrási kísérlete, majd a nyilas hatalomátvétel nyilvánvalóvá tette, hogy a korábbi vezető rétegnek távoznia kellett a háború végeztével, mivel a „leghűségesebb csatlós” szerepét magára öltő államalakulat nem volt szalonképes a győztes hatalmak szemében. A Vörös Hadsereg jelenléte tovább fokozta ezt, ugyanis emiatt mindvégig korlátozott volt Magyarország szuverenitása. „A sokak által felszabadítóként fogadott, ám kezdetektől megszállóként viselkedő szovjet Vörös Hadsereg jelenléte nélkül... az ország szovjetizálása sohasem következett volna be.”¹⁴

A kezdeti években, azonban a jaltai konferencia eseményeinek hatására Sztálin megelégedett azzal, hogy koalíciós kormány alakuljon. Ez lehetőséget biztosított a korábbi baloldali pártok újjáalakítására, ezen pártok¹⁵ 1944 decemberében létrehozták a *Magyar Nemzeti Frontot*, amely nagyhatalmi engedéllyel a Szálasi-rezsimmel szembe forduló új államalakulatot létesített. Az Ideiglenes Nemzetgyűlés 1944. december 21-én ült össze Debrecenben, felállította az Ideiglenes Nemzeti Kormányt (továbbiakban INK), amelynek működésébe horthysta személyeket is bevontak, és amely – Sztálin utasítására – formálisan csupán két kommunista tagot¹⁶ számlált. Miniszterelnöknek Dálnoki Miklós Béla vezérezredest választották. Az INK „létrejöttét a szovjet kelet-európai politikai tervek határozták meg, amelyek formailag koalíciós alapon, de gyakorlatilag a kommunista párt irányítása alatt működő kormány felállítását jelentették.”¹⁷ Az államfői jogok ideiglenes gyakorlására felállították a Nemzeti Főtanácsot, tagjai a Nemzetgyűlés elnöke (Zsedényi Béla), a miniszterelnök és Gerő Ernő voltak.

Az INK feladata volt az államigazgatás minél rövidebb időn belüli újjászervezése, amely rövid átmenetet követően – ezt a nemzeti bizottságok jelentették, amelyek politikai, közigazgatási, esetenként jogalkotói és törvénykezési

¹⁴ ROMSICS: i.m. 273. o.

¹⁵ Független Kisgazda-, Földmunkás- és Polgári Párt, a Magyar Szociáldemokrata Párt, Nemzeti Parasztpárt, Polgári Demokrata Párt és a Magyar Kommunista Párt.

¹⁶ Valójában Erdei Ferenc parasztpárti és Molnár Erik független képviselő a kommunistákkal működött együtt.

¹⁷ UNGVÁRY KRISZTIÁN: Magyarország a második világháborúban, in. ROMSICS IGNÁC: *Magyarország története*, Budapest: Kossuth Kiadó, 2010, 95. o.

funkciókat is elláttak¹⁸ – a korábbi intézményi struktúra került helyreállításra. A demokratikus alapokon működő közigazgatás kialakításának akadályát, tehát nem a korábbi intézményrendszerben látták, hanem az abban dolgozó személyekben, ennek okán a korábbi állomány átvizsgálásra került, ennek eszköze volt a gyakran politikai ellentétekkel fűtött *igazoló eljárás*.¹⁹

Az INK röviddel létrejötté után 1945. február 20-án *fegyverszünetet* kötött a szövetségesekkel Moszkvában. A fegyverszüneti egyezményben Magyarország többek között vállalta, hogy biztosítja a Szövetséges Ellenőrző Bizottság (továbbiakban: SZEB) tevékenységének zavartalan folytatását, felosztatja a hitlerista, fasiszta pártokat, szervezeteket, katonai vagy félkatonai alakulatokat, továbbá felelősségre vonja vagy a megfelelő államnak kiadja az emberiség ellenes bűncselekményekkel vádoltakat.²⁰ Ez utóbbi kötelezettség teljesítésének eszközöképpen felállították a népbíróságokat, népügyészségeket.²¹

A háborús bűnösök felkutatása és letartoztatása a rendőrségen belül felállított új szervezet a politikai rendészeti osztály (a későbbi ÁVO, BM ÁVH, ÁVH) – amely tagjainak többsége kommunista volt – feladata volt. A kommunisták kezében e szervezet a politikai ellenfelekkel való leszámolás eszközeként is szolgált, vezetője Péter Gábor kezdetektől fogva kizárólag Rákosi Mátyást ismerte el felettesének. Több esetben fordult elő az, hogy a népbíróságok felmentettek egy terheltet, azonban a politikai rendőrség nemkívánatos személynek minősítette és továbbra is őrizetben tartotta vagy internálta.²²

A SZEB feladata az egyezménybe foglaltak végrehajtásának ellenőrzése volt, azonban mivel elnöke mindvégig a Szovjetunió képviselője volt (Vorosilov marsall, majd Szvidorov altábornagy) ezáltal működési ideje alatt – eredeti rendeltetésén túlmenően – erősen korlátozta az ország szuverenitását, többek között többször megakadályozta a nemzetgyűlés összehívását, befolyásolta a kormány összetételét, az államközi kapcsolatok módját, a főispánok kinevezését. Ezen tevékenysége folytán láthatóvá válik, hogy bár formailag a kezdeti időszakban (1945-47) többpárti parlamentáris rendszer volt kibontakozóban hazánkban, lényegében azonban az ország szuverenitása korlátozva volt Moszkva által.

¹⁸ GYARMATI: i.m. 13. o.

¹⁹ Az igazoló eljárás alkalmazták a fehérterror idején is a Népköztársaságban, Tanácsköztársaságban tisztséget vállalókkal szemben. Lásd bővebben: KELEMEN ROLAND: A két világháború közötti évtizedek és a második világháború katonai büntető eljárásjoga és igazságszolgáltatása, in: FARKAS ÁDÁM, KELEMEN ROLAND: *A polgári Magyarország katonai büntetőjogának történeti vázlat 1867-1944 – Tanulmányok a katonai joghistória köréből*, Győr: Széchenyi István Egyetem Batthyány Lajos Szakkollégiuma, 2015, 123-145. o.

²⁰ 1945. évi V. törvénycikk a Moszkvában az 1945. évi január hó 20. napján kötött fegyverszüneti egyezmény becikkelyezéséről.

²¹ Az igazolási eljárás és népbírószági joganyagot külön alfejezetekben mutatjuk be.

²² GYARMATI: i.m. 15. o.

A kormány – a kezdetektől hirdetett – földosztási programjának²³ megvalósítása következtében tömegek jutottak földhöz, azonban legalább ekkora tömegek maradtak föld nélkül, emellett a földosztással megszűnt Magyarországon a korábbi közép- és nagybirtokos réteg, amely közel ezer éven át az ország társadalmának gerincét adta.

„A törvényhozó testület társadalmi és politikai összetételének radikális megváltoztatásával, a közigazgatásban zajló kádercserékkel, a népbírói ítéletekkel és a földreformmal 1945 nyarára gyökeresen új társadalmi és politikai helyzet alakult ki Magyarországon... A forradalmi méretű változások törvényességéhez és az új hatalmi szervek legitimálásához azonban nyilvánvalóan kétség fér, s az amerikai és a brit kormány – ha el is ismerték a Szovjetunió elsőbbségét – hangot is adott fenntartásainak.”²⁴ Ennek okán bár az INK-t elismerték, de békekötésre és a jaltai egyezményben foglalt elveknek meg nem felelő kormányzati struktúrának tartották, ezért szükségessé vált demokratikus választások kiírása és annak alapján egy új kormány felállítása. Az Ideiglenes Nemzetgyűlés ennek érdekében fogadta el az új választási törvényt, amely ténylegesen cenzusok nélküli, általános, egyenlő és titkos választójogot biztosított, kis körben kizárva az előző rendszerben kompromittálódott egyéneket.²⁵

Az 1946 elején megtartott választásokon azonban a kommunisták meglepetésére a FKgP abszolút többséget szerzett, csak Vorosilov nyomására kellett nagykoalíciót kialakítaniuk a Népfront többi pártjával. Az összeülő országgyűlés első feladata az államforma meghatározása volt, amely végül 1946. február 1-jétől köztársaság lett, köztársasági elnökké – a korábbi miniszterelnököt – Tildy Zoltánt választották, a miniszterelnök pedig Nagy Ferenc lett. 1946 tavaszán az FKgP a parlamenti viszonyoknak megfelelő arányosítást kívánt a kormányban, valamint önkormányzati választások kiírását kezdeményezték. Erre válaszul a kommunisták létrehozták, a parasztpárttal és a szociáldemokratákkal csoportosulva a Baloldali Blokkot (továbbiakban: BB) a FKgP törekvéseinek megakadályozására.

A BB követelte a közalkalmazottak újabb felülvizsgálatát az ún. B-listázást, továbbá a jobboldali reakciók kizárását az FKgP-ből, amelynek következtében a SZEB nyomásra a követelt 60 főből 20-at kizártak és közel hatvanezer embert bocsátottak el állásából.²⁶

Magyarország 1947. február 10-én Párizsban aláírta a második világháborút lezáró békeszerződést, amely következtében többek között Magyarország határai – kisebb változással – 1938. január 1-jei határok közé szorult vissza, óriási jóvátételt

²³ Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 1945. évi 600. M. E. számú rendelete a nagybirtokrendszer megszüntetéséről és földműves nép földhöz juttatásáról, Magyar Rendeletek Tára (továbbiakban: MRT.), 1945, 55-62. o.

²⁴ ROMSICS: i.m. 285. o.

²⁵ 1945. évi VIII. törvénycikk a nemzetgyűlési választásokról.

²⁶ ROMSICS: i.m. 290. o.

kellett fizetni a Szovjetuniónak, Jugoszláviának és Csehszlovákiának, valamint a fegyverszüneti egyezményhez hasonlóan tartalmazta a háborús bűnösök felelősségre vonását, a szélsőjobboldali pártok és szervezetek felszámolását.²⁷

1947 tavaszán a kommunisták megkezdték az FKgP szétilátását, több képviselőt eljárás alá vontak, akiknek a mentelmi jogát nem függesztették fel (pl. Kovács Béla) a szovjet csapatok elhurcolták. Nagy Ferenc miniszterelnök ellen Rákosi Mátyás szervezett puccsot, államellenes összeesküvéssel vádolva a miniszterelnököt, aki látva a kommunisták tevékenységét nyugati emigrációba vonult.

A MKP elérte célját, hiszen a megváltozott politikai erőviszonyokra hivatkozással – a BB többi pártjának támogatásával – új választásokat írtak ki, a biztos győzelem reményében új választási törvényt alkottak meg, amely további félmillió embert zárt ki a jogosultak közül, további félmilliót pedig az ÁVO aktái alapján egyszerűen kihagytak a választási listáról, valamint az ún. kékcédulákkal lehetővé tették – valódi ellenőrzés nélkül – a nem állandó lakhelyen való szavazást.²⁸ Ennek ellenére az FKgP és utódpartjai szereztek meg a többséget, azonban Rákosi nyomására a Választási Bizottság érvénytelenítette a Magyar Függetlenségi Párt mandátumait, így a BB már többségben volt.

A díszletként szolgáló politikai pluralizmus látszatára, azonban többé már nem volt szükség, hiszen Sztálin új utasítást adott ki 1947 őszén és a fokozatos hatalomátvétel helyett azonnali eredményekre helyezte a hangsúlyt, amelyet már a Kominform utasításai szerint kellett végrehajtani. Ennek hatására Magyarország 1947 júliusában elutasította a Marshall-tervhez való csatlakozást.

A sztálini utasítást követve megkezdődött a demokrácia gyorsított leépítése. 1948 februárjában Marosán György SZDP alelnök vezetésével kizárták a pártból azokat, akik ellenezték az MKP-val való fúziót. A két párt június 12-én egyesült és létrejött a Magyar Dolgozók Pártja, amelyből több tízezer tagot rövid időn belül kizártak növelve ezzel a kommunista befolyást. Ezt követően azokat a pártokat, amelyek nem működtek együtt felszámolták vagy azok önként vonultak vissza látva a kommunisták törekvéseit. Tildy Zoltán köztársasági elnököt lemondásra kényszerítették. A parlament szerepét sikerült háttérbe szorítani és rendeleti úton kormányozni. A társadalom ellenszegülő tagjainak megregulázása rendőri-közigazgatási eszközökkel történt (főként az ÁVO közreműködésével), akár bírósági határozattal is szembemelve. Különböző fennmaradt nyilvántartások alapján „...a koalíciós időszakban hivatalból ellenőrizhetőek száma meghaladta a félmillió főt. Közülük – a német kitelepítetteket nem számolva – 43 ezer főt

²⁷ 1947. évi XVIII. törvénycikk a Párisban 1947. évi február hó 10. napján kelt békeszerződés becikkelyezése tárgyában.

²⁸ GYARMATI: i.m. 36-39. o.

börtönbe vetettek, míg több mint 223 ezret egyéb módon zaklattak...”²⁹ Szintén ebben az időszakban került sor a szinte teljes körű államosításra, a tervgazdálkodás bevezetésére, az iparérősítő gazdaságpolitika meghirdetésére, akár a mezőgazdaság rovására is.

1949. február 1-jén létrehozták a Magyar Függetlenségi Népfrontot, az új népfrontba tömörültek a megmaradt pártok és azok vezetői, akik továbbra is részesedni kívántak a hatalomból. A Népfrontnak csupán egyetlen programja volt, a szocializmus kiépítése. Az 1949. májusi választásokon már csak a Népfront jelöltjeire lehetett szavazni, akiket a kommunisták jelöltek ki.³⁰

A többpártrendszer felszámolása és ezáltal a kommunista hatalomátvétel 1949 nyarára fejeződött be, a hatalomátvétel koronaékszereként tekinthetünk az 1949. évi XX. törvényre Magyarország Alkotmányára, amelynek augusztus 20-i kihirdetésével kivágták az ezeréves állam- és jogfejlődés fáját, és a magyar alkotmányfejlődéstől testidegen sarjat erőszakoltak jogfejlődésünk talajába.

AZ ERŐTEREK HATÁSAI A KATONAI BÜNTETŐJOGRA ÉS IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSRA

A bemutatott nemzetközi és hazai események alapjaiban befolyásolták a honvédség szervezetét, személyi állományát, működését, valamint a katonai büntetőjogot és igazságszolgáltatást. Egy-egy alfejezetben kívánom bemutatni azokat az intézményeket, amelyek tárgyuk miatt érintették a honvédség személyi állományát, így az igazolási eljárást és népbíróági joganyagot. Szintén egy alfejezetet szentelek a korszak katonai büntetőjogára és igazságszolgáltatásra vonatkozó joganyagra.

Felelősségre vonás, koncepciós perek..., a katona egyénekre vonatkozó népbíróági jog

A Magyarországgal kötött fegyverszüneti egyezmény és békeszerződés, ezen túl pedig a társadalmi elvárás kötelezettséggént rótta a háború után létrejövő új államalakulat vezetői számára a háborúban való részvételért, valamint az abban elkövetett emberiség elleni bűncselekményekért felelős személyek bíróság elé állítását és megbüntetését.

Az első felelősségre vonások már 1945 februárjában megkezdődtek, érdekessége az első pernek, hogy még nem a népbíróági eljárás szabályai szerint jártak el (Rotyis Péter tart. főtörzsőrmester és Szívós Sándor tart. szakaszvezető perében), hanem a hadrakelt seregekre vonatkozó eljárási szabályok alapján ítélték halálra a terhelteket.³¹ Felveti a kérdést ezen úgy, ha katonai egyénekkal szemben

²⁹ ZINNER TIBOR: *XX. századi politikai perek – A magyarországi eljárások vázlata 1944/45-1992*, Budapest: Rejtjel Kiadó, 1999, 18. o.

³⁰ ROMSICS: i.m. 296. o.

³¹ ZINNER: i.m. (1999), 11. o.

alkalmasak voltak a felelősségre vonásra a korábbi katonákra vonatkozó jogszabályok, akkor későbbiekben velük szemben miért nem ez alapján jártak el, ha pedig jogszerűen nem voltak alkalmazhatók, akkor a dr. Major Ákos hadbíró százados vezette katonai tanács miért nem várta meg az ekkor már meglévő, két nap múlva hatályba lépő népbíróági jogszabályt. Rávilágított erre maga a honvédelmi miniszter is, aki jelezte, hogy a katonai büntető eljárásról szóló törvény szerint katonák bűncselekményeinek elbírálása kivétel nélkül és kizárólag a katonai bíróságok hatáskörébe tartozik, továbbá a rendőrhatóságok hatásköre is erősen vitatható. Az igazságügy-miniszter a szabályozás helyességét abban látta, hogy a népbíróságok politikailag megbízhatóak voltak, míg a katonai bíróságok nem.³²

Az 1945. február 5-én hatályba lépő rendelet preambuluma szerint szükséges, hogy „mindazok, akik a magyar népet ért történelmi katasztrófa okozói, illetve részesei voltak, mielőbb elnyerjék büntetésüket,”³³ ezzel megjelölve a népbíráskodás célját. A rendelet 1. §-a bár visszaható hatályú rendelkezést tartalmazott, azonban kiindulva a Nürnbergi Nemzetközi Katonai Törvényszék gyakorlatából ez csak részben sértette a nullum crimen sine lege, illetve nulla poena sine lege elvét. Ugyanis ezen cselekmények szankcionálása a nemzetközi szokásjog részét képezte, továbbá „az érintett haderők katonai szolgálati szabályzata és büntető törvénykönyvei amúgy is beépítették az 1907. évi hágai egyezmények legfontosabb szabályait.”³⁴ Nyilvánvalóan azonban, hogy tartalmazott olyan rendelkezéseket is – nemzetközi nyomásra, részben az igazságszolgáltatás igényének érvényesülése, részben hatalmi érdekek miatt – amelyek sértették a fenti princípiumokat. Személyi hatálya kiterjedt a fegyveres erők tagjaira is.

A halálbüntetés kiszabása esetén lehetőség volt arra, hogy a büntetést kegyelmi úton fegyházbüntetésre csökkentsék, a kegyelmi jogot a Nemzeti Főtanács gyakorolta az igazságügyminiszter javaslatára, kivéve „ha a Népbíróságok Országos Tanácsa a halálraíteltet egyhangúlag nem találja kegyelemre javaslatba hozhatónak, a kegyelmi kérvényt s továbbterjesztés mellőzésével saját hatáskörében maga utasítja el.”³⁵ Az ítélethezatalt követően, kérvény esetén maga az ítélő tanács változott kegyelmi tanácscsá, amely rendelkezés nehezen egyeztethető össze egy jogállami, demokratikus átalakulásra törekvő államszervezet céljaival. Jól példázza az önkényesség lehetőségét Béldy Alajos vezérezredes esete, akit a német megszállás alatt letartóztattak, majd a nyilasok előli bujkálás után az INK-nál

³² PAPP ATTILA: Néptörvényszék, Népbíróság, és népbíróági jog Magyarországon, in. *E-tudomány*, 2011/4. szám, 70-73. o.

³³ Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 1945. évi 81. M. E. számú rendelete a népbíráskodásról, MRT., 1945, 17-24. o, preambuluma.

³⁴ Kovács: i.m. 360. o.

³⁵ Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 1945. évi 1440. M. E. számú rendelete a népbíráskodásról szóló 81/1945. M. E. számú rendelet módosítása és kiegészítése tárgyában, MRT., 1945, 121-125. o., 3. §.

szolgálatra jelentkezett, azonban 1945 áprilisában letartóztatták és népbíró elé állították. A Budapesti Népbíró halálra ítélte, a kegyelmi tanács kérvényét elutasította, az SZDP-s népbíró Krebs Ernő ezt így indokolta: „Az államérdek azt kívánja, hogy az első háborús bűnös a legsúlyosabb büntetéssel sújtassék.” A Népbírók Országos Tanácsa megerősítette az ítéletet és nem találta kegyelemre méltónak, annak ellenére, hogy Farkas Béla népbíró – aki a kegyelmi kérvénynek helyt adott volna – kiemelte, hogy kegyelemre kellett volna ajánlani, mert a büntetőjogi eljárás szabályait súlyosan megszegték és nem volt kellően tisztázva a tényállás sem. Ennek ellenére a Nemzeti Főtanács kegyelemből életfogytiglan tartó kényszermunkára változtatta az ítéletet. 1994-ben a Legfelsőbb Bíróság Blédyt a vádak alól rehabilitációs eljárásban felmentette.³⁶

A népbírói eljárásban a büntetendő cselekmények körét két nagy csoportra különítették el: (1) háborús bűntettre és vétségre, illetve (2) népellenes bűntettre és vétségre. A háborús bűncselekmények esetében a lehetséges elkövetők körébe tartoztak a vezető állású egyének, akik között rögzíti a rendelet a hadseregszolgálatot és a hadtestszolgálatot is, egyéb kategóriaként megjelölt – a nem túl konkrét – hasonló fontosságú állás is.³⁷

A népbírók előtt a vádat a népügyészek képviselték, akiket az igazságügyminiszter nevezett ki. A kinevezés előfeltétele volt az ügyvédi vizsga vagy jogtudori oklevél, és a helyi nemzeti bizottságok ajánlása vagy meghallgatása is. Az igazságügyminiszter bármikor felmenthette őket. A népügyészeket megillették a büntetőeljárás törvény szerinti vizsgálóbírói jogkörök.³⁸ A közbiztonsági feladatok ellátásával az igazságügyminiszter felhatalmazása alapján, a népügyészség szervezetén kívülálló személy is megbízható volt, e körben eljárva a népügyész jogait teljes egészében gyakorolhatta.³⁹

A nyomozóhatósági feladatokat a rendőrség politikai rendészeti osztálya végezte, a katonai nyomozások esetében bekapcsolódott vagy önállóan nyomozott az 1945. március 2-án a Honvédelmi Minisztérium berkeiben felállított, – de a minisztertől független – Katonapolitikai Osztály (később, 1947-től Csoportfőnökség, majd 1949-től Főcsoportfőnökség, továbbiakban: Katpol.), amelynek „legfontosabb feladata a Magyar Kommunista Párt hatalomra

³⁶ SZAKÁLY SÁNDOR: A második világháborút követő népbírói és bírói eljárások a magyar királyi honvédség tagjai ellen, in: SZEDERJESI CECÍLIA (szerk.): *Megtorlások évszázada – Politikai terror és erőszak Magyarországon a huszadik században*, Salgótarján-Budapest: Nógrád Megyei Levéltár és az 1956-os Intézet, 2008, 120-121. o.

³⁷ 81/1945. M. E. rendelet 11-23. §.

³⁸ 81/1945. M. E. rendelet 24-25. §.

³⁹ Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 5.900/1945. M. E. számú rendelete a népbíráskodás körében a távollévő terhelt ellen folyó eljárásra, úgyszintén a közbiztonsági képviselőre vonatkozó szabályok kiegészítése tárgyában, MRT., 1945, 607. o., 2. §.

kerülésének elősegítése volt.”⁴⁰ Vezetője Pálffy György, majd Földy Lajos, végül Révész Géza volt. A szervezet hírhedt volt kegyetlenkedéseiről, ezek intenzitását jelzi, hogy a Katpol.-hoz képest „a Péter Gábor vezette Államvédelmi Osztály csak siheder-tanulónak tekinthető.”⁴¹ Eljárásuk „jogszerűségét” mutatja Bernáth Zoltán népbíró azon kijelentése, miszerint a Katpol. tagjai „először a gyanúsítottak személyéről állítanak össze névsort, és miután ez megvan, csak akkor nézik meg, hogy ki mit követett el, milyen címen lehet vád alá helyezni.”⁴²

Népbírásgot minden törvényszék székhelyén fel kellett állítani, az igazságügyminiszter bíróságon belül több tanácsot is felállíthatott. Budapesten csak egy bíróság volt, amely illetékessége kiterjedt a fővárosra és Pest megyére is. Kezdetben öt, majd röviddel ezután hat tagból, továbbá egy vezetőbíróból állt. A hat tag közül ötöt a Népfront pártjainak helyi szervezetei jelöltek a hatodik tagot pedig az Országos Szakszervezeti Tanács helyi szervezete. A tagokkal szemben sem képzettségbeli, sem szellemi, sem életkorbeli kritérium nem volt meghatározva. Így ad absurdum népbírásgai tag lehetett egy szellemi képességei miatt gondnokság alatt álló írni, olvasni nem tudó ember is. A vezetőbíró készítette elő a tárgyalást és vezette a tárgyalásokat. Ítélethozatal során a népbírók zárt tanácskozást tartottak, ezen a vezetőbíró összefoglalta a tárgyalás eredményeit és felvilágosítást adott az alkalmazandó joganyagról. Az alapító rendelet szerint nem szavazhatott, később szavazategyenlőség esetén szavaznia kellett.⁴³

A fellebbvitel rendkívül korlátozott volt, csupán meghatározott súlyosabb büntetések esetén élhetett fellebbezéssel a terhelt, ezt azonban jogállami keretek közé nem illeszthető módon tovább korlátozták azzal, hogy kizárták a fellebbezést a legsúlyosabb bűncselekmények körében, egyéb esetekben csak halálbüntetés vagy az öt évet meghaladó szabadságvesztés esetén volt igénybe vehető.⁴⁴

Másodfokon a Népfőügyészség képviselte a vádat, vezetője és ügyésze csak bírói vagy ügyvédi vizsgával rendelkező személy lehetett, akiket az igazságügyminiszter javaslatára a kormány nevezett ki. A fellebbvitel fóruma a Népbírásgok Országos Tanácsa (továbbiakban NOT) volt, öt, majd hat tagú tanácsokban ítéleztek, tagjaikat ugyanazon szervezetek országos vezetősége jelölte, mint az alsóbb fokú népbírásgai bírókat. NOT tagjává csak bírói vagy ügyvédi vizsgával rendelkező személy volt delegálható. A pártok a megbízatást nem vonhatták vissza. A NOT-ot elnök vezette.

Ezen rendeleteket 1945 szeptemberében törvényerőre emelték, azonban a jogforrási hierarchia érdekes szemléletét mutatja, hogy maga a törvény

⁴⁰ OKVÁTH IMRE: Katonaperek a „Katpolon” belül 1948-1953, in. SZEDERJESI: i.m. 125. o.

⁴¹ ZINNER: i.m. (1999), 26. o.

⁴² BERNÁTH ZOLTÁN: *Justitia tudathasadása (Népbírásg a nép nélkül, a nép ellen)*, Budapest: Püski Kiadó, 1993, 85-86. o.

⁴³ 81/1945. M. E. rendelet, 37-52. § és 1440/1945. M. E. rendelet, 18-20. §.

⁴⁴ 81/1945. M. E. rendelet, 53. § és 1440/1945. M. E. rendelet, 21. §.

felhatalmazást adott a kormánynak arra, hogy a benne foglalt rendeleteket az Ideiglenes Nemzetgyűlés politikai bizottságának előzetes hozzájárulásával módosítsa.⁴⁵

Jogállami elvekkel szembenő rendeletet bocsátott ki a kormány 1945 márciusában, ennek rendelkezései alapvető büntetőeljárás jogi elvet, az ártatlanság vélelmét sértették, azáltal, hogy kimondta, hogy azok a katonai személyek, akik háborús bűnösnek mutatkoztak vagy vélhetően népellenes bűncselekményt követtek el a népbírósi felelősségre vonás előtt közigazgatási úton lefokozhatóak és a honvédségből eltávolíthatóak voltak.⁴⁶ Ez a rendelkezés jogkört biztosított a bűnvádi üldözés elrendelésének jogával felruházott parancsnoknak arra, hogy népbírói hatáskörbe tartozó ügyről közigazgatási jogkörben eljárva dönthetett és szankciót alkalmazhatott. Döntése ellen jogorvoslattal lehetett fordulni a honvédfőparancsnokhoz. A rendeletet két hónapon belül hatályon kívül helyezték, rendelkezéseit pedig akként módosították, hogy a népbírósi jogerős határozatával elítélt katonai egyénnel szemben lehetett ilyen eljárást lefolytatni.⁴⁷ Így akár olyan személyt is el lehetett távolítani közigazgatási úton, aki kisebb jelentőségű cselekményt valósított meg és a népbírósi esetleg csak megfeddett, erre jogállamban csak bíróság lett volna jogosult.

A népbírósi tevékenység megítélését rendkívül sötétte teszi az 1946-ban elfogadott a demokratikus államrend és köztársaság büntetőjogi védelméről szóló törvény. Ugyanis ahogy Barna Ildikó és Pető Andrea fogalmaz e törvény „lehetővé tette a rendszer vélt és valós ellenfeleivel való leszámolást.”⁴⁸ A törvény indokolása szerint a „törvényjavaslat legfőbb célja, hogy biztosítsa a demokratikus szemléletből folyó politikai szabadságjogokat, a jogegyenlőséget..., de ugyanakkor hathatós védelemben részesítse a demokratikus magyar köztársaságot.”⁴⁹ A törvény éppen ellenkezőjét érte el, eszközként szolgált a kommunisták kezében az indokolásban felsorolt értékek leverésében és a későbbi koncepciók perek

⁴⁵ 1945. évi VII. törvény a népbíráskodás tárgyában kibocsátott kormányrendeletek törvényerőre emeléséről, 2.§.

⁴⁶ Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 667/1945. M. E. számú rendelete a háborús bűnösök és népellenes bűncselekményt elkövető honvéd egyének közigazgatási úton való lefokozása és a honvédség kötelékéből való kicsapása tárgyában, MRT., 1945, 64-65. o.

⁴⁷ 30.089/Ebi. bjogi.–1945. sz. körrendelet népbírósi által jogerősen elítélt katonai egyének közigazgatási úton való lefokozása, Honvédelmi Közlöny, 1945/12. szám, 98-99. o.

⁴⁸ BARNÁ ILDIKÓ, PETŐ ANDREA: *A politikai igazságszolgáltatás a II. világháború utáni Budapestben*, Budapest: Gondolat Kiadó, 2012, 27. o.

⁴⁹ REIS ISTVÁN igazságügyminiszter indokolása az 1946. évi VII. törvényhez, in. Nemzetgyűlési irományok, 1945. I. kötet, 1-70., I-II. sz., 85. o.

lefolytatásához (pl. Tildy Zoltán veje Csomoky Viktor elleni per). E cselekmények elbírálására a népbíróságokon külön tanácsokat kellett felállítani.⁵⁰

1947-ben az igazságügyminiszter felhatalmazást kapott azon népbíróságok megszüntetésére, amelyek nem rendelkeztek kellő ügyforgalommal és azok illetékességi területét más népbíróséghez csatolhatta. Módosították a népbíróságok összetételét is, tagjainak száma ismét öt fő lett, azonban már a tanácselnök is tagja a bíróságnak. A tagjait a Népfront pártok helyi szervezetei jelölték ki, olyan személyek közül akik magyar állampolgárok voltak, harmincadik életévüket betöltötték, írni, olvasni tudottak és nem álltak szülői hatalom, gyámság, gondnokság, vagy csőd alatt, ezen feltételek megállapításával orvosolta a jogalkotó fentebb már jelzett problémát. Az NOT. esetében úgy módosították a küldési szabályokat, hogy a küldő szervezet új megbízott egyidejű megjelölésével bármikor visszahívhatta delegáltját. A törvény 1947 decemberében orvosolta azt az áldatlan állapotot, hogy bár Magyarország államformája köztársaság volt 1946. február 1-je óta élén a köztársasági elnökkel, a népbíróági jog szerint a kegyelmezés jogát egy már nem létező szervezet a Nemzeti Főtanács gyakorolta.⁵¹

A népbíróságok elé 1945-50 között csaknem 60 ezer főt állítottak, körülbelül 27ezret marasztaltak el, megközelítőleg 10 ezer főt szabadságvesztésre ítélték és 189-et kivégeztek. Utóbbiak közé tartozott Bárdossy László, Imrédy Béla, Sztójay Döme, Szálasi Ferenc és kormányának tagjai. A népbíróságok, ahogy Romsics fogalmaz „gyakran elfogult és vitatható döntéseket”⁵² hoztak, azonban sok esetben – bár nyilvánvalóan nem egészében, főként 1947-től, a kommunista koncepciók perек időszakában – Nürnberghez hasonlóan erkölcsileg nem voltak vitathatóak.

Az igazoló eljárások szabályozása, különös tekintettel a honvédség tagjainak igazolására

A közigazgatásban dolgozók igazolási eljárás alá vonásával egy időben megkezdődött a honvédség tagjainak is az igazolása. Az eljárás során nem tevékenységet vizsgáltak a felállított bizottságok, hanem azt, hogy az egyes személyek 1939. szeptember 1-je után „*tanúsított magatartása sértette-e a magyar nép érdekeit*,”⁵³ e rendkívül pontatlan meghatározás – nem határozta meg mit is kell érteni azon sértette a magyar nép érdekét – és a magatartás vizsgálat rendkívül szubjektívvé tette az elbírálást, ezt tovább erősítette, hogy a bizottságok tagjai a Népfront pártok küldöttjei voltak.

A Honvédelmi Minisztériumban felállított ún. *állandó igazoló-bizottság* tagjainak igazolását a *miniszterelnök elnökelete alatt működő igazoló-bizottság* folytatta le, amely

⁵⁰ 1946. évi VII. törvény a demokratikus államrend és köztársaság büntetőjogi védelméről.

⁵¹ 1947. évi XXXIV. törvény a népbíráskodással kapcsolatos egyes rendelkezésekről.

⁵² ROMSICS: i.m. 281. o.

⁵³ 15/1945. M. E. számú körrendelet az Ideiglenes Nemzeti Kormány rendelete a közalkalmazottak igazolásáról, MRT., 1945, 5-9. o.

először katona szakmai alapú testület volt, azonban röviddel felállítása után politikai alapokon átszervezték.

Az állandó igazoló-bizottság eredetileg szintén szakmai bizottság volt, miniszteri vagy államtitkári elnöklelt mellett, azonban a módosítást követően csupán két katonatiszt tagja volt és a honvédelmi minisztérium politikai államtitkára elnöklelte mellett, további két a Népfront pártok által delegált tag is közreműködött a munkájában. Eredetileg a honvédelmi minisztérium többi beosztottjának, valamint a többi igazolási-bizottságoknak a tagjait igazolta volna, ez azonban kiegészült a tábornokok és vezérkari tisztek igazolásával.⁵⁴ A többi honvéd egyén igazolását a vármegyék székhelyén felállított bizottságok végezték, ezeken túl a honvédelmi miniszter felállíthatott más helyeken is bizottságot.⁵⁵ A bizottságoknak három tiszt és két a Népfronti pártok által küldött tagja volt. A bizottságok elnökei a rangidős tisztek voltak. Elnevezése a székhelyváros elnevezéséhez igazodott.⁵⁶

Az igazolás alá vont személynek nyilatkozni kellett, hogy milyen tevékenységet folytatott az adott időszakban és teljesített-e szolgálatot a Szálasi-féle hadseregben. A nyilatkozatok tartalmának ellenőrizhetőségével kapcsolatban Zinner Tibor rögzítette, hogy „... a „nyilatkozat”-ok igaz vagy hamis voltát – bármennyire is törekedtek az ellenőrzésre – részben az igazolandókkal szembeni bejelentések alacsony száma és az érdektelenség, másrészt az igazolások körüli huzavonák és az egyre gyakoribb visszasságok miatt nehéz volt megállapítani.”⁵⁷ Az eljárás alá vont személyek névsorát megküldték a Népfront pártok helyi elnökségének, valamint a szakszervezetek helyi szövetségének, ezen túl a helyben szokásos módon közzétették. Ezzel kívánták megjeleníteni a helyi politikai akaratot az adott személyek ügyében, továbbá ezzel biztosítottak lehetőséget a túlkapások sértettjeinek, és a helyi lakosoknak csak általuk ismert tények, körülmények bejelentésének lehetőségével.

Az igazoló-bizottságok döntéseiket zárt ülésen vagy zárt tárgyaláson hozták. Zárt üléseket egyszerűbb ügyekben kellett tartani, ahol az eljárás igazolt státusz

⁵⁴ Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 441/1945. M. E. számú rendelete a honvédség tagjainak igazolására vonatkozó 20.056/1945. H. M. számú rendelet egyes intézkedéseinek megváltoztatásáról, MRT., 1945, 51. o.

⁵⁵ A honvédelmi miniszter 20.056/1945. M. E. számú rendelete a magyar honvédség tagjainak igazolásáról, MRT., 1945, 17.o. – ez a rendelet eredeti száma, azonban a 441/1945. M. E. rendelet 88/1945-re változtatta, így az eredeti számmal, csak a korabeli közlönyökben szerepel.

⁵⁶ 20.085/Elns.—1945. számú körrendelet a magyar honvédség tagjainak igazolása tárgyában, MRT., 1945, 289-291. o., II. Igazoló-bizottságok megalakulása és hatásköre, 2-3. pont.

⁵⁷ ZINNER TIBOR: Háborús bűnösök pereit. Internálások, kitelepítések és igazoló eljárások 1945-1949, in. *Történelmi Szemle*, 1985/1. szám, 130. o.

megadásával zárult. Zárt tárgyalást kellett tartani azok esetében, akik szolgálati helyüket elhagyták vagy a bizottság valamely tagja ezt kérte.⁵⁸ A honvéd egyének esetében az 1944. október 15-e előtti cselekményeiket és magatartásaikat, abból a tekintetből kellett vizsgálni, hogy azok háborús vagy népellenes bűncselekményeket követtek-e el, további magatartásukat azért nem kellett vizsgálni, mert ekkor a honvédség törvényes parancsnokának engedelmeskedve harcoltak. A politikai megbízhatóság vizsgálata érdekében mindenre kiterjedő vizsgálatot, csak a honvédség azon magas rangú vezetőivel szemben kellett lefolytatni, akik hatással lehetnek volna a Kormányzó döntéseire, továbbá azon minisztériumi és vezérkari osztályvezetők, akik a nyilasokat és a németeket a németellenes tervekről tájékoztatták. Nem voltak igazolhatóak, akik a Szálasi-puccsban és kormányzásban vezető állásuként részt vettek.⁵⁹ Érdekes ez a kettős mérce, egyfelől alacsonyabb rangú és magasabb rangú katona parancs iránti viszonyának megítélésében, másfelől pedig a parancsnak való engedelmisségi kötelezettség tekintetében 1944 októberé előtt és után. Nem vitatható emberileg a parancs esetleges erkölcsi oldalról történő megtagadása – ez azonban szubjektív mérce –, azonban politikailag a katona soha nem mérlegelhetett parancsot, márpedig e rendelet ezt is elvárta.

Az igazoló-bizottság a következő döntéseket hozhatta: (1) igazolt, (2) nem igazolt és népbíróság elé állítandó, (3) nem igazolt (4) feltételesen igazolt.⁶⁰ A nem igazoltak azon köre, akiket nem utaltak népbíróság elé azok a határozattal szemben fellebbezéssel élhettek a Honvédelmi Miniszterhez, a fellebbezésnek halasztó hatálya volt.

Ezen rendelkezéseket májusra módosították, ugyanis „márciusban az SZDP képviselője, Ries István (aki július 21-től igazságügy-miniszter lett) már bírálta a január 4-i és 25-i rendeletek szűklátókörűségét, és több javaslatot tett, amiket a felszólalók fenntartás nélkül helyeseltek.”⁶¹ A fő indoka a változtatásoknak a politikai befolyás növelése volt. Ennek alapján módosították a bizottságok összetételét, ezt követően azok kilenc tagból álltak, amelybe valamennyi Népfront párt és Országos Szakszervezeti Tanács helyi szervezetei egy-egy tagot delegáltak, hármat pedig a honvédség, közülük egynek jogvégzetnek kellett lennie. A bizottság elnökét a polgári tagok közül választották. Határozatképes csak akkor volt, ha

⁵⁸ 15/1945. M. E. rendelet 12-15. §.

⁵⁹ 20.085/Elns III. Igazoló eljárás, 5. pont.

⁶⁰ Ha a bizottság végleges határozatot nem tudott hozni, de az illető személye, illetve magatartása ellen komoly aggályt fennforogni nem látott.

⁶¹ PAPP GYULA: Az igazoló eljárások és a háborús bűnök megtorlása 1945 után Magyarországon, in: *Aetas*, 2009/2. szám, 171. o.

jelenlévő polgári tagok száma meghaladta a katona tagok számát.⁶² A bizottsági szervezet innentől a honvédség szervezetéhez igazodott a következőképpen: (1) ún. állandó igazoló-bizottság; (2) honvéd kerületi parancsnokságok igazoló-bizottsága, (3) a kiegészítő parancsnokságok igazoló-bizottsága, (4) Budai honvéd igazoló-bizottság. Kizárólagos illetékességgel rendelkezett az állandó bizottság az ország nyugati tájairól, illetőleg külföldről hazatérő és szolgálatra jelentkező hivatalos állományba tartozó személyek felett.⁶³

Orvosolták a korábbi rendelet hiányosságát és meghatározták azokat a magatartásokat amik sértették a magyar nép érdekeit, azonban ezen rendelkezés is tartalmazott szubjektív elemeket, például a fasiszta párt tevékenységének helyeslése vagy közvetlen tettekkel magyar alkotmány szelemével ellentétes jogszabály végrehajtásában való részvétel, amely az érintett személyek helyzetét súlyosbította.⁶⁴

A rendelet expressis verbis nem mondta ki az igazoló nyilatkozat kitöltésének kötelezettségét, azonban vélelmet állította fel, hogy aki nem nyújtott be ilyen nyilatkozatot, az minden igény nélkül önként felmondta jogviszonyát és többé közhivatal betöltésére nem volt alkalmas.⁶⁵ A rendelet módosított azon az antidemokratikus, jogállammal csak igen szűk körben összeegyeztethető gyakorlaton, hogy az igazoló-bizottságok tárgyalásai zártak voltak, ezt követően minden tárgyalás nyilvános volt.

A bizottság a módosítást követően döntéseit az állomány összetételéhez igazítva mondta ki. Eddigiektől eltérően lehetősége volt kimondani közigazgatási úton a rendfokozat való, illetőleg polgári alkalmazott esetében az állásától való megfosztást.⁶⁶ Fontosnak tartom rögzíteni – hasonlóan, mint a népbírói jogszabályok ismertetésénél – hogy erre jogállami keretek között csak a bíróság jogosult.

A jogorvoslat normális keretek közötti szabályozására csak 1945 júniusában került sor, ekkortól a fellebbezést nem a Budapesti Népbíró látta el országos illetékességgel, hanem az ítéletábrák székhelyén működő népbírói jogszabályok lettek az illetékesek. A fellebbezéseket a népügyészek előzetesen véleményezték és

⁶² Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 1945. évi 2.480. számú rendelete a honvédség tagjainak, valamint a honvédelmi igazgatás körében szolgálatot teljesítő polgári alkalmazottaknak igazolásáról, MRT., 1945, 150-151. o.

⁶³ A magyar honvédelmi miniszter 24.300/Eln. ig. biz.-1945. számú rendelete a honvédség tagjainak, valamint a honvédelmi igazgatás körében szolgálatot teljesítő polgári alkalmazottaknak igazolása tárgyában kiadott 2480/1945. M. E. számú rendelet végrehajtásáról, MRT., 1945, 306-314.o., 5. §.

⁶⁴ Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 1945. évi 1.080. M. E. számú rendelete a közalkalmazottak igazolásáról, MRT., 1945, 104-109. o., 1. §.

⁶⁵ 2480/1945. M. E. számú rendelet, 4.§ 4. bekezdés.

⁶⁶ 2480/1945. M. E. számú rendelet, 16-24. §.

megjelölték milyen határozatot indokolt hozni (sic!). A tárgyalások, amelyeknek jogszerűsége az előzőek alapján vitatható nyilvánosak voltak. A bíróságnak mind kasszációs, mind reformatórius jogkörre volt, döntést helybenhagyó határozata pedig res iudicatát eredményezett.⁶⁷

Szeptemberben felállították a Honvédelmi Minisztérium kebelében a Honvédségi igazoló bizottságok főtitkárságát, feladata volt az elvi kérdésekben állásfoglalások készítése, bizottságok felállítása, megszüntetése, felügyelet, nyilvántartás vezetés és a SZEK tájékoztatása.⁶⁸ A SZEK jogköréből kiindulva nehezen értelmezhető ez a tájékoztatási kötelezettség, hiszen nem ezen a fórumon zajlott az emberiség ellenes bűncselekményeket megvalósító személyek felelősségre vonása, így ez nem értelmezhető másként, mint további szuverenitás korlátozás a szovjet delegált vezette testület által.

Rendkívül érdekes rendelkezést tartalmazott az a rendelet, amely kimondta, hogy polgári igazoló eljárás során állásvesztéssel sújtott tiszteket vagy tiszthelyetteseket a honvédelmi miniszter alakszerű eljárást mellőzve lefokozhatta, felvetve a kérdést, hogy katonatisztet milyen körülmények között vonhatott eljárása alá polgári bizottság, mikor ennek kizárólagosságát a honvédelmi miniszter fenntartotta magának és bizottságainak, továbbá demokratikusan működő államban, ilyen kérdésben miként lehetséges kizárni az alakszerű eljárást és az esetleges jogorvoslati lehetőségeket.⁶⁹

1945 végére 46 elejére felerősödtek azok a politikai hangok, amelyek bírálták az igazolási eljárások hatékonyságát, pártatlanságát, a Szabad Nép vezércikkében „az igazolások csődjéről és a B-lista szükségességéről” szolt.⁷⁰ Engedve a politikai nyomásnak a B-listázás 1946 nyarától megtörtént, ez azt jelentette, hogy a B-listán szereplőket az igazolási eljárások eredményétől függetlenül adminisztratív úton távolították el.

Az igazolási eljárásokban és a B-lista összeállításában a Katpol. is közreműködött, „a szervezet a régi hadsereg tagjainak felülvizsgálata és B-listázás során több ezer személy ellen indított eljárást, és ennek eredményeképpen került

⁶⁷ 2.141/Eln. ig. biz.–1945. számú körrendelet igazolási ügyben fellebbezési eljárás szabályozása és az 1080/1945. M. E. számú rendelet egyes rendelkezéseinek módosítása tárgyában kiadott 4080/1945. M. E. rendelet közzététele és alkalmazása, Honvédségi Közlöny, 1945/13. szám, 111-113. o.

⁶⁸ 4.600/el. ig. biz.–1945. számú körrendelet honvédségi igazolóbizottságok főtitkársága, Honvédségi Közlöny, 1945/19. szám, 1. o.

⁶⁹ A Magyar Köztársaság Kormányának 11.920/1946. M. E. számú rendelete a polgári igazoló eljárás során állásvesztéssel vagy ezzel egytekintet alá eső hátránnyal, illetőleg nyugdíjazással sújtott tisztek és tiszthelyettesek lefokozása tárgyában.

⁷⁰ ZINNER: i.m. (1985), 131. o.

sor ezen tisztek, tiszthelyettesek hadseregből való eltávolítására, nyugdíjazására, internálására, börtönbe zárására.⁷¹

Az átmeneti korszak katonai büntetőjogra és igazságszolgáltatásra vonatkozó joganyaga

A második világháborút követő évek katonai jogalkotását alapvetően befolyásolták mind a nemzetközi, mind a hazai események és ezek folytán létrejött és fentebb bemutatott új intézmények. A vizsgált korszak több rövidebb időszakra osztható: (1) 1945-ös évben a katonai büntetőjog szabályozásának háttérbe szorulása, (2) 1946-1947-ben ismét felelevenedett a vita az elkülönült katonai jog létjogosultságáról, (3) 1948-1949. augusztus 19. az új katonai büntető jogszabályok megalkotásával a vita lezárult.

1945-ben az új hatalmi elit politikailag megbízhatatlannak bélyegezte a katonai bírósági rendszert, feladatainak egy részét az év elejétől a népbíróságok látták el, de az igazoló-bizottságok is (lefokozás, közigazgatási úton való elbocsátás) voltak elteendőket.

Jogalkotás terén a jogszabályok egy jelentős része kizárólag az új államalakulathoz igazította a katonai büntetőjogi szervezetet. A kegyelmezés jogkörét a hátszágban a Nemzeti Főtanács gyakorolta,⁷² ideiglenesen újrarendezték az illetékes parancsnoki jogokat – ennek következtében többek között a Főparancsnok jogait ideiglenesen a Vezérkar Főnök gyakorolta⁷³ – továbbá megszüntették a honvéd vezérkar főnökének bíróságát, azáltal, hogy a hatáskörébe tartozó hatásköröket elvonták és azokat budapesti 1. honvéd kerületi parancsnokság bíróságára telepítették.⁷⁴ Erősítve a politikai megbízhatóságot a haditörvényszékekben elnökül és ülnökül kizárólag igazolt tiszt volt vezényelhető kivéve, ha nem állt rendelkezésre annyi igazolt tiszt amennyire a jogszabályok alapján szükség lett volna.⁷⁵ Rehabilitáltak a baloldali politikai meggyőződés miatt joghátránnyal sújtott egyéneket.⁷⁶ Hatályon kívül helyezték, a sokat támadott tiszti

⁷¹ OKVÁTH: i.m. 125. o.

⁷² Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 388/1945. számú rendelete, a kegyelmezés jogának a honvéd büntetőbíráskodás területén való szabályozása tárgyában, MRT., 1945, 41. o.

⁷³ 20.151 /Eln. I.—1945. számú körrendelet illetékes parancsnoki jogok gyakorlásának ideiglenes szabályozása, MRT., 1945, 292. o.

⁷⁴ 28.223/Eln. bjogi—1945. számú körrendelet, a hadrakelt seregnél követendő bűnvádi eljárás szabályairól szóló 1420/1944. M. E. számú rendelet módosítása, MRT., 1945, 169. o.

⁷⁵ 29.206/Eln. bjogi—1945. számú körrendelete, haditörvényszékek összeállítása, MRT., 1945, 1236. o.

⁷⁶ Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 753/1945. M. E. számú rendelete a volt tanácsköztársaság alatti magatartás és az azóta baloldali (kommunista, szociáldemokrata, antifasiszta) politikai meggyőződés és tevékenység miatt elítéltek, illetve hátránnyal sújtottak

becsület védelmére biztosított fegyverhasználati jogot.⁷⁷ Újraszabályozták a haditörvényszékek összetételét, amely így három tagú tanácsokban ítélezett – megszüntetve a háborús egyesbíró ítélezést és a háború előtt ismert öt tagú tanácsokat jelentősebb ügyekben – ezen tanácsok egy hadbíróból, mint tárgyalásvezetőből és két katonaaállományú tisztből álltak.⁷⁸

A rendeletek másik jelentősebb köre a statáriális bíraskodással foglalkozott. Március 12-én a honvéd bíraskodás terén, a bűncselekmények egy szűk körében ismételten elrendelte,⁷⁹ majd júniusban részlegesen megszüntették, csak 1., 5. és 6. hadosztályok kötelékére tartották fent,⁸⁰ ennek megszüntetésére csak 1946 júliusában került sor, azonban ez kizárólag a katonai jellegű bűncselekményeket érintette.⁸¹ 1945 októberétől mind polgári, mind katonai egyénekre a bűncselekmények egyre szélesebb körében rendelték el a statáriális bíraskodást, míg 1945-ben ezen bűncselekmények száma 4 volt, addig 1946 végére ezek száma már 17, ezek jelentős többsége rongálás jellegű bűncselekmény volt, amelyek az elkövetési tárgyak széles körét ölelték fel (pl. árvízvédelmi gátak, vaspályák, légi járművek, távbeszélők stb.),⁸² de árdrágító visszaélések esetén is alkalmazták.⁸³ 1948 szeptemberében részlegesen alig pár bűncselekményre megszüntették, azonban közel kétharmadában fenntartották a rögtönbíráskodást,⁸⁴ amely rendkívül érdekes körülmény, azt figyelembe véve, hogy a második világháborút lezáró békeszerződést ekkor már közel másfél éve aláírták, a bűncselekmények jellege pedig nem indokolta a fenntartást csupán csak akkor, ha politikai eszközként

rehabilitálásáról szóló 285/1945. M. E. számú rendeletnek a honvédségnél való végrehajtásáról, MRT., 1945, 65-66. o.

⁷⁷ 33.602/eln. bjogi.–1945. számú körrendelet a becsület védelmére szolgáló tiszt fegyverhasználati jog megszüntetése, Honvédségi Közlöny, 1945/14. szám, 121. o.

⁷⁸ 36.519/eln. bjogi. 1945. számú körrendelet haditörvényszékek megalakítása, Honvédségi Közlöny, 1945/17. szám, 139-140. o.

⁷⁹ Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 389/1945. M. E. számú rendelete a rögtönbíráskodás alá tartozó bűncselekmények tárgyában, MRT., 1945, 54-55. o.

⁸⁰ 2.9.494/Eln. bjogi.–1945. sz. körrendelet rögtönbíráskodás a honvéd büntetőbíráskodás területén való részleges megszüntetése, MRT., 1945, 198-199. o.

⁸¹ 21.892/eln. igü.–1946. számú körrendelet a honvéd büntetőbíráskodás körében rögtönbíráskodás részleges megszüntetése tárgyában, a Magyar Köztársaság Kormányának 7.930/1946. M. E. számú rendelete, Honvédségi Közlöny, 1946/22. szám, 207. o.

⁸² a Nemzeti Kormány 1.830/1946. M.E. számú rendelete a rögtönbíráskodás újabb kiterjesztése és kihirdetésének elrendelése tárgyában, Igazságügyi Közlöny, 1946/2. szám, 55-56. o.

⁸³ A Magyar Köztársaság Kormányának 23.700/1946. M. E. számú rendelete a rögtönbíráskodás újabb kiterjesztése és kihirdetésének elrendelése tárgyában, Igazságügyi Közlöny, 1946/11. szám, 472-473. o.

⁸⁴ 39.240/eln. igü.–1948. számú körrendelet a rögtönbíráskodás korlátozása, Honvédségi Közlöny, 1948/29. szám, 419-420. o.

kívánták felhasználni ezt az ítélkezési fórumot. Ezen rendelkezések fenntartása annak okán is érdekes, hogy a háború idejére szóló különös anyagi büntetőjogi rendelkezéseket mind polgári, mind katonaszemélyekre nézve hatályon kívül helyezték 1945 augusztusában,⁸⁵ továbbá decemberben a polgári személyek felett gyakorolt katonai bíráskodást is megszüntették.⁸⁶

Ezen rövid időszakban megalkotott jogszabályok nem jelentettek előrelépést, fejlesztést a katonai büntetőjog szabályozásában, ezen szabályok alapján jóval inkább stagnált, sőt az alternatív fórumok miatt leépülni látszott, pedig a friss háborús tapasztalatok, a jogállam kialakításának lehetősége megfelelő esélyt biztosított volna eme terület megfelelő fejlesztésére.

Az 1946-47-es időszakban vita bontakozott ki a katonai büntetőjog és igazságszolgáltatás jövőbeni fejlesztési irányairól, ahogy arra Hautzinger Zoltán felhívja a figyelmet a vita középpontjában az állt, „hogy van-e önálló létjogosultsága a külön katonai büntetőbíráskodásnak.”⁸⁷

Ebben a két évben úgy tűnt a vita az ellenzők győzelmét hozza, ugyanis 1946 februárjában megszüntették a Legfelsőbb Honvéd Törvényszéket, arra hivatkozással, hogy az a második világháború utolsó hónapjaitól már nem működött és a fennálló viszonyok alapján kézenfekvőbb ez a megoldás. Ez tükröződött vissza Bencze Imrének a törvény nemzetgyűlési előadójának szavaiból is: „a legfelsőbb honvéd törvényszéknek működési köre a változott viszonyok folytán meg kellett, hogy szűnjön.”⁸⁸ Ez olvasható ki a törvény indokolásából is: „A honvédség demokratikus újjászervezésével kapcsolatban felmerült különböző körülmények következtében ez idő szerint elháríthatatlan akadályokba ütközik a legfelsőbb honvéd törvényszék és a legfőbb honvéd államügyészség felállítása.”⁸⁹ Ezentúl azonban ez utóbbiból az is látszik, hogy ennek valójában politikai okai vannak, ami az indokolás másik pontjából is kiolvasható: „a honvéd büntető eljárás tervezett reformja során is – követve több külföldi állam példáját – hasonló

⁸⁵ 36.520/eln. bjogi.–1945. számú körrendelet háború idejére szóló különös anyagi büntetőjogi rendelkezések alkalmazásának megszüntetése és az ezzel kapcsolatban szükséges rendelkezések, Honvédségi Közlöny, 1945/17. szám, 139. o.

⁸⁶ 49.446/eln. bjogi.–1945. számú körrendelet egyes bűncselekmények tekintetében polgári személyek felett gyakorolt katonai büntetőbíráskodás megszüntetése, Honvédségi Közlöny, 1946/1. szám, 3. o.

⁸⁷ HAUZINGER ZOLTÁN: A magyar katonai büntető igazságszolgáltatás története, in. *Jogtudományi Közlöny*, 2007/6. szám, 275. o.

⁸⁸ Bencze Imre a törvényjavaslat előadójának beszéde (1946. évi február hó 14-én), in. *Nemzetgyűlési napló*, 1945. I. kötet (1945. november 29. - 1946. május 9.), 602. o.

⁸⁹ Indokolás a „A Kúrián honvédbírói fellebbviteli tanács szervezéséről és az ezzel kapcsolatos rendelkezésekről” szóló törvényjavaslathoz (továbbiakban: indokolás az 1946. évi III. tv-hez), in. *Nemzetgyűlési irományok*, 1945. I. kötet, 1-70., I-II. sz., 54. o.

rendezés mutatkozik célszerűnek.”⁹⁰ Az indokolás ott is megdőlt, hogy 1946 tavaszáig a hátszágban nem csak a legfőbb fórum nem működött, hanem valamennyi honvédtörvényszék. A Kúrián felállított külön tanáccsal a jogalkotó felszámolta – legalábbis legfelsőbb szinten – a magyar jogtörténeti tradíciókban gyökerező különálló katonai igazságszolgáltatást.

Az ún. különtanács tagjai közül csupán kettő volt hadbíró, kettő civil bíró volt, akik elméletileg a bírói szakma kiemelkedő tudású tagjai voltak, azonban a katonai viszonyokat nem ismerték. A korábbi jogegységi határozatokat, amennyiben attól a különtanács el kívánt térni a Kúria jogegységi tanácsa tárgyalta újra, egy hadbíró részvételével, vagyis a tisztán katonai igazságszolgáltatásra tartozó elvi tartalmú határozat meghozatalában többségében a szolgálati viszonytalal alig-alig találkozó személyek vettek részt. A honvéd koronaügyész hatáskörét a legfőbb ügyész, vagy annak honvédelmi miniszter által kijelölt helyettese gyakorolta a továbbiakban.⁹¹

Ez az egységesítési törekvés jelent meg a hadbírák képzési feltételeiben is, hiszen polgári joggyakorlatot is kellett tenniük, amely két év volt, míg a katonai csupán egy év.⁹² Majd az 1 évet 3 évre emelték megkövetelve 8 év katonai szolgálatot is. ⁹³ Ez egy érdekes feltétel – de ez egy adja a katonai igazságszolgáltatás elkülönültségének lényegét – annak fényében, hogy egy egyszerű hadbírótól elvárt a katonai szolgálat, – azért, hogy értse a katonai viszony természetét – azonban ez a legmagasabb katonai igazságszolgáltatási fórum bírái közül kettővel szemben nem volt elvárás.

Ezen korszak többi jogszabályi rendelkezése – az előzőhöz hasonlóan – a megváltozott viszonyokhoz alakítás szolgált. Megszüntették két lépcsőben a háború idejére szóló büntetőeljárás rendelkezések alkalmazását és ennek megfelelően módosították az igazságügyi szervezetet. Az első rendelet megszüntette az illetékes parancsnoki jogkört ennek tartalmát részben a honvéd ügyészségre, a honvéd bíróságra ruházta. A rendelet felállította a honvéd ügyészségeket, minden honvédkerület parancsnokságán, továbbá elrendelte ugyanitt a honvéd törvényszékek működésének megkezdését.⁹⁴ A második rendelet

⁹⁰ Indokolás az 1946. évi III. tv-hez, 54. o.

⁹¹ 1946. évi III. törvény a Kúrián honvédbíróági fellebbviteli tanács szervezéséről és az ezzel kapcsolatos rendelkezésekről.

⁹² A nemzeti kormány 1.770/1946. M.E. számú rendelete a hadbírák képzése tárgyában, Honvédségi Közlöny, 1946/8. szám, 64-65. o.

⁹³ 27.372/eln. igü.-1947. számú körrendelet a honvéd igazságügyi tiszti szakvizsga szabályozásáról szóló 16.890/eln. igü.-1947. számú körrendelet módosítása tárgyában, Honvédelmi Közlöny, 1947/35. szám, 334. o.

⁹⁴ A Nemzeti Kormány 1.740/1946. M.E. számú rendelete a háború idejére szóló honvéd büntető eljárásjogi rendelkezések alkalmazásának megszüntetéséről, továbbá a honvéd

többek között rendelkezett a honvéd ügyészségi kirendeltségek felállításáról a Honvédelmi Minisztériumban, a honvéd határőrség parancsnokságán, a műszaki vezetési törzsnél és az 1. és a 6. honvéd hadosztályparancsnokságnál.⁹⁵ Az új szervezeti egységet a határőrséget is a honvéd bíraskodás alá vonta.⁹⁶

Ezen évek szabályozása egy irányba mutatott az elkülönült katonai igazságszolgáltatás felszámolására, azonban ugyanúgy átmenetinek mutatkoztak ezen szabályok, mint az előző éveké, mivel ahogy a hatalmi viszonyokban úgy a katonai büntetőjog szabályozása terén is fordulat következett be 1948-ban.

Katonai büntetőjog és igazságszolgáltatás területén új jogszabályok megalkotására 1948-ban az év utolsó hónapjaiig várni kellett. Az első fontosabb jogszabály az volt, amely lehetőséget biztosított a honvédelmi miniszternek, hogy rendeleti úton új honvédügyészségeket szervezzon vagy korábbiakat megszüntessen, annak jegyében, hogy az igazságügyi szervezet is kövesse a honvédség modernizálását. Reisinger Ferenc a törvény előadója, is azt hangsúlyozta, hogy „ahhoz azonban, hogy a honvédelmi miniszter úr által meghatározott jó hadsereget alkothassunk, szükséges, hogy a honvéd igazságügyi szervezet is lépést tartson a honvédség fejlesztésével és újjászervezésével. Ezért kell a honvéd büntetőbíraskodást is a kor követelményeinek megfelelően átalakítani, hogy ezen keresztül a honvédség fegyelmezettsége megfelelő színvonalra emeltessék.”⁹⁷ Azonban nem maradhatott el a korábbi igazságszolgáltatási rendszer osztály jellegének kiemelése sem: „a régi hadseregben a tisztikart az uralkodó osztály, az úri osztály fiaiból alakították meg, a legénységi állomány pedig a dolgozó néprétegek fiaiból tevődött össze.”⁹⁸ Farkas Mihály honvédelmi miniszter a rendeleti felhatalmazás előnyeit emelte ki: „fejlesztés ütemét késleltetné, ha a szükségessé váló új honvéd ügyészségek felállításához minden egyes esetben a hosszadalmasabb törvényhozási utat kellene igénybevenni.”⁹⁹ Eme indokolások

igazságügyi szervezet módosításáról és az ezzel kapcsolatos egyéb intézkedésekről, Honvédségi Közlöny, 1946/8. szám, 62-64. o.

⁹⁵ 17.494/eln. igü.–1946. számú körrendelet háború idejére szóló büntetőeljárásjogi rendelkezések alkalmazásának megszüntetése, továbbá a honvéd igazságügyi szervezet módosítása és ezzel kapcsolatos intézkedések tárgyában kibocsátott 1740/1946. M. E. sz. rendelet az ezt kiegészítő és módosító 6510/1946. M. E. számú rendelet végrehajtásáról, Honvédelmi Közlöny, 1946/17. szám, 163-164. o.

⁹⁶ A Magyar Köztársaság Kormányának 6.510/1946. M. E. számú rendelete a honvéd igazságügyi szervezet újabb módosítása tárgyában, Igazságügyi Közlöny, 1946/6. szám, 206. o.

⁹⁷ Reisinger Ferenc a törvény előadójának beszéde (1948. november 19.), in. Országgyűlési napló, 1947. IV. kötet, 1948. március 15. - 1948. december 10., 863. o.

⁹⁸ Uo. 863. o.

⁹⁹ Indokolás „a katonai igazságügyi szervezet, valamint a katonai büntetőbíraskodásban a fellebbvitel módosításáról” szóló törvényjavaslathoz, in. Országgyűlési irományok, 1947. III. kötet, 159-219. sz., 39. o.

azonban figyelmen kívül hagyták, hogy a jogállamban alapelv, hogy igazságügyi szervezetet törvény hozhat létre és csak az módosíthatja, szüntetheti meg biztosítva a hatalmi ága elválását, bár az ügyész nem a ítélkező hatalom része, azonban tevékenységének pártatlanságát – ideális körülmények között – illik biztosítani egy demokratikus államnak. Magyarország ekkor már csak formálisan volt demokratikus jogállam.

A fentebb vázolt vitát két törvény zárta le – legalábbis átmenetileg – a katonai büntetőjog és igazságszolgáltatás önállósága mellett tört lándzsát. Az önállóság szükségességét Farkas Mihály honvédelmi miniszter – kommunista párt vezéregyénisége – a következőkkel indokolta: „a hadseregben a feltétlenül szükséges rendet és fegyelmet hatékonyan biztosítani kell, ennek minél teljesebb megvalósítása érdekében a különös katonai szolgálati kötelességek megszegésének, a különös katonai életviszonyokkal összefüggő egyéb bűncselekményeknek megtorlását a katonaságon belül alakított külön bíróságokra kell bízni, mert ezeknek tagjai ismerik legjobban közvetlen élettapasztalat alapján a szóbanforgó szolgálati kötelességeket és életviszonyokat.”¹⁰⁰ E szavak jól foglalják össze a katonai igazságszolgáltatás önálló létének szükségességét kár, hogy megfogalmazója ezen elveket csak formálisan követte és pár évvel később ezekkel teljesen ellentétes véleményt formált meg.

A törvény létrehozta a Katonai Főtörvényszéket, amellyel ismét legmagasabb szinten is elkülönült a katonai igazságszolgáltatási szervezet a polgáritól. A Főtörvényszék fellebbviteli fórum volt, ez mellett feladata volt a jogegység biztosítása katonai ítélkezés körében. Elnökét, másodelnökét, tanácsvezetőit és hadbíráit a Honvédelmi Miniszter nevezte ki. A Főtörvényszékre vonatkozó szabályok visszautalnak az 1912. évi XXXIII. törvényre, mint háttérjogszabályra. Emellett felállította a katonai főügyész intézményét, aki a vádat képviselte a Főtörvényszék előtt. A többi katonai ügyészség a katonai főügyésznek volt alárendelve. Felügyeletet gyakorolt a katonai büntetés végrehajtási intézetek felett. A korábbi honvédügyész elnevezés katonai ügyészre módosult, a honvéd törvényszék pedig katonai törvényszékre.¹⁰¹ Ennek oka, „pedig az volt, hogy a Ktbt. személyi hatálya a honvédségi állomány mellett kibővült a rendőrség – mint polgári rendbe a háború után újjászervezett –rendvédelmi testület hivatásos tagjaival.”¹⁰²

Ezen törvénnyel egy napon fogadták az új katonai büntetőtörvénykönyvet. A kódex megalkotásában részt vettek a korszak hazai jogtudományának jelentős

¹⁰⁰ Farkas Mihály miniszteri indokolása az igazságügyi szervezetet módosító törvényhez, 299. o.

¹⁰¹ 1948. évi LXIII. törvény a katonai igazságügyi szervezet, valamint a katonai büntetőbíráskodásban a fellebbvitel módosításáról.

¹⁰² CSIHA GÁBOR: *A honvéd ügyészség létrejötte és átalakulása 1946-1953*, in. 100 éves a honvéd ügyész – konferencia előadások (<http://www.hadijog.hu/tudastar/>), 2. o.

alakjai Schultheisz Emil, Auer György, Bacsó Ferenc, Rácz György, Kádár Miklós, akik kezdetben novelláris módosításra rendezkedtek be. „Az 1948. évi kódexről általában elmondható, hogy nem követi a korábbi két nagy részre tagolható 1930. évi katonai büntetőtörvény szerkezetét a részek tekintetében, hiszen a katonai bűncselekményeket taglaló második (különös) rész után, a harmadik részben fejt ki, hogy a kódex rendelkezései miként vonatkoznak a rendőrökre, amivel a katonai büntetőjogi fogalmának kiterjesztéséhez kiegészítő rendelkezéseket csatol, még hozzá úgy, hogy mindvégig figyelemmel van a két hivatásrend közti különbségekre.”¹⁰³ A törvényben bár nem tartalmaz osztályjellegű kilengéseket – pedig ezt többen elvárták volna – ennek ellenére tartalmaz olyan szabályokat, amelyek a katonai büntető anyagi jogon kívülre mutatnak, ilyen volt például a katonai eljárásban a dologházba vagy szigorított dologházba utalást tiltó passzusa.¹⁰⁴ Farkas Ádám a törvény elemzése során kiemelte, hogy „a szabályozás megfelelt a kor követelményeinek és alkalmas volt a katonai rend és fegyelem megtartására, s mint ilyenre nem vethet józan és racionális elemzés keretei között végzetes árnyékot politikai perek lefolytatása, annál is inkább, mert azok tényállási alapját rendszerint a kódexen kívüli „rendkívüli” jogszabályok adták, melyeket sok esetben egyetlen utaló norma kötött a katonai büntetőjoghoz.”¹⁰⁵

A vizsgált korszak végére a katonai büntetőjogra és igazságszolgáltatásra vonatkozó joganyag megőrizte önállóságát, új törvényi alapokra helyezték építményét – bár igazságszolgáltatás terén részbe hatályban maradt az 1912-es törvény is – hozzáigazítva az új államalakulathoz, amely viszont a korszak végére elveszítette saját arcát.

ZÁRÓ GONDOLATOK

Magyarországnak a második világháborút követően is „Vae victis!” („Jaj a legyőzötteknek!”) szerep jutott, ami miatt a politikai vezetés mozgásterét alapvetően befolyásolták a győztes hatalmak egymás között megkötött alkui, szerződésai. A jaltai konferencia eredményei és az angolszász államok nemtetszésének kinyilvánítása a lengyel és bolgár események miatt azt eredményezték, hogy Magyarország bár a szovjet érdekszférába került, átmenetileg Sztálin megelégedett a koalíciós (népfronti) hatalomgyakorlással, és csak egy folyamat eredményeként kívánta kialakítani a magyar kommunisták révén a vazallus kommunista Magyarországot. Ennek köszönhetően 1946 februárjától hazánkban bevezették a köztársasági államformát.

¹⁰³ FARKAS ÁDÁM: Requiem a magyar nemzeti katonai büntetőjogért. Avagy adalékok a hazai katonai büntetőjog szovjetesítésének történetéhez, in: *Diskurzus*, 2012/2. szám, 49. o.

¹⁰⁴ 1948. évi LXII. törvény a katonai büntetőtörvénykönyvről, 11. §.

¹⁰⁵ FARKAS: i.m. 50. o.

A korábbi vezetés – főként a nyilas állam ténykedése miatt – hitelét veszítette, ami teljes elitváltás hozott magával, így a fegyverszüneti megállapodást már INK írta alá, amelyben vállalta többek között az emberiségellenes bűncselekmények elkövetőinek megbüntetését. Ennek eszköze volt a népbírószági rendszer.

A népbírószági eljárások megítélése rendkívül vegyes képet mutat, ahogy erre Pető Andrea rávilágít „a tömeges jogtalanságok, justizmordok és megfélemlítések vádja azonban a közvetlenül a II. világháború után sorra kerülő magyar népbírószági ügyekkel kapcsolatban túlzottnak tűnik.”¹⁰⁶ Azonban, ahogy arra Zinner felhívja a figyelmet „az 1946. VII. tc.-t hóhértörvénynek nevezték. ...a különutancsok már azt is feladatuk kapták, hogy ...részt vállaljanak a kommunista diktatúra megteremtésében.”¹⁰⁷ Romsics szavai kellően árnyaltan mutatják be a népbíráskodás valódi arcát: „A bíráskodás jellege és körülményei alapján ezek az ítéletek az 1919-1920-as gyorsított bünvádi eljárás során hozott döntésekhez hasonlíthatóak. Mind akkor, úgy most is politikai ellenfelek számoltak le politikai ellenfelekkel. Az 1919-20-as fehérterrorra emlékeztetett az is, hogy azokat akik ellen nem lehetett népbírószági eljárást indítani, de hatalom új urai szemében nemkívánatos személynek minősültek, rendőrségi eljárás keretében egyszerűen internálótáborokba zárták. Különbségként, mégpedig fontos különbségként kell azonban számba vennünk, hogy az 1945 után kivégzettek és elítéltek jelentős része egy egész embercsoport megsemmisítési kísérletében vett részt, többé-kevésbé aktívan...”¹⁰⁸

Az INK legfontosabb belpolitikai feladata a közigazgatás helyreállítása volt, amelyet a régi szervezeti alapokon valósítottak meg, a régi káderek átvilágítása mellett, ennek volt eszköze az igazoló eljárás, amely sok esetben erősen átpolitizált eljárás volt, és amely olyan jogkörökkel rendelkezett, mint például a közigazgatási úton történő lefokozás vagy honvédségből való eltávolítás, ami jogállami keret között a katonai bíróságok hatáskörébe tartozott volna. A jogalkotó sajnos e jogkört az illetékes parancsnokra is ráruházta, először még a népbírószági eljárás megelőzően is diszkrecionális döntésként, hogy valaki emberiségelleni bűncselekmény elkövetőjének mutatkozott-e, majd ezt „orvosolta” azzal, hogy már „csak” jogerős döntést követően élhetett ezen jogával, ami még mindig sértette a katonai bíróságok jogkörét. Az igazolási eljárások, azonban nem hozták a várt eredményeket a kommunista párt számára, ezért kikényszerítették a B-listázást vagyis az adminisztratív úton való kicsapatást.

A katonai büntetőjog és az igazságszolgáltatást alapvetően keretek közé szorította a két fentebb ismertetett eljárás, ezen túl politikailag megbízhatatlannak bélyegezték az igazságszolgáltatási szervezetet, ami egyedüli indokként szolgált arra,

¹⁰⁶ PETŐ ANDREA: Népbírószág és vérvád az 1945 utáni Budapesten, in. *Múltunk*, 2006/1. szám, 67. o.

¹⁰⁷ ZINNER: i.m. (1999), 33. o.

¹⁰⁸ ROMSICS: i.m. 281-282. o.

hogyan miért is nem a katonai bíróságok jártak el a katonai személyek, amúgy népbíróság által tárgyalt ügyeiben. A korszak jogszabályainak jelentős része csak az új államalakulathoz való igazítást jelentette. 1946-47-ben felmerült a kérdés, hogy szükség volt-e független katonai büntetőjogra, ennek a vitának egyik állomásaként megszüntették a Legfelső Honvéd Törvényszéket és külön tanácsot hoztak létre a Kúria berkein belül, azonban a fordulat évében 1948-ban új katonai büntető törvénykönyvet fogadtak el és részben – az 1912-es törvény egyes passzusait hatályban hagyva – módosították az igazságügyi szervezetet, létrehozva a Katonai Fő törvényszéket és katonai törvényszékeket, valamint a katonai főügyész intézményét és katonai ügyészségeket.

A katonai büntető törvénykönyv törvényhozási előadójának Hajdú Gyulának az szavaiból azonban már kiviláglott a jövő sötét foszlánya, ugyanis kifejtette, hogy „nem lehetett várni az általános büntető törvénykönyv kodifikálásáig azzal, hogy az ottani rendelkezésekből, a javaslat tervezett rendelkezéseiből törvényt csináljunk, éppen úgy igyekeztünk a katonai téren jelentkező büntető igényeket is mentől előbb törvénybe foglalni, mert nem lett volna célszerű, hogy várjunk ezzel a törvénnyel addig, míg elkészül azaz általános büntető kódex, amelynek ez kiegészítője.”¹⁰⁹

Ezen jövő volt levonható Sztálin szavaiból is: >>A szocialista hadsereg a szocialista állam mechanizmusának része, nem igényelhet magának különleges helyet ebben a mechanizmusban, nem jelentheti külön jogrend érvényesülését sem az állam egységes jogrendjének keretén belül.<<¹¹⁰

1949 után nem csak Magyarországra, hanem a katonai büntetőjogra és igazságszolgáltatásra is leereszkedni látszott a vasfüggöny.

Források

- [1] 15/1945. M. E. számú körrendelet az Ideiglenes Nemzeti Kormány rendelete a közalkalmazottak igazolásáról, MRT., 1945.
- [2] 17.494/eln. igü.–1946. számú körrendelet háború idejére szóló büntető eljárásjogi rendelkezések alkalmazásának megszüntetése, továbbá a honvéd igazságügyi szervezet módosítása és ezzel kapcsolatos intézkedések tárgyában kibocsátott 1740/1946. M. E. sz. rendelet az ezt kiegészítő és módosító 6510/1946. M. E. számú rendelet végrehajtásáról, in: Honvédelmi Közlöny, 1946/17. szám.
- [3] 1945. évi V. törvény a Moszkvában az 1945. évi január hó 20. napján kötött fegyverszüneti egyezmény becikkelyezéséről.

¹⁰⁹ Hajdú Gyula a törvény előadójának beszéde (1948. december 16.), in. Országgyűlési napló, 1947. V. kötet, 1948. december 14. - 1949. április 12., 146. o.

¹¹⁰ KULCSÁR KÁLMÁN: A törvényesség egysége és a katonai igazságszolgáltatás, in. Jogtudományi Közlöny, 1955/8. szám, 508. o.

- [4] 1945. évi VII. törvény a népbíráskodás tárgyában kibocsátott kormányrendeletek törvényerőre emeléséről.
- [5] 1945. évi VIII. törvénycikk a nemzetgyűlési választásokról.
- [6] 1946. évi III. törvény a Kúrián honvédbírószági fellebbviteli tanács szervezéséről és az ezzel kapcsolatos rendelkezésekről.
- [7] 1946. évi VII. törvény a demokratikus államrend és köztársaság büntetőjogi védelméről.
- [8] 1947. évi XVIII. törvénycikk a Párisban 1947. évi február hó 10. napján kelt békeszerződés becikkelyezése tárgyában.
- [9] 1947. évi XXXIV. törvény a népbíráskodással kapcsolatos egyes rendelkezésekről.
- [10] 1948. évi LXII. törvény a katonai büntetőtörvénykönyvről.
- [11] 1948. évi LXIII. törvény a katonai igazságügyi szervezet, valamint a katonai büntetőbíráskodásban a fellebbvitel módosításáról.
- [12] 2.141/Eln. ig. biz.–1945. számú körrendelet igazolási ügyben fellebbezési eljárás szabályozása és az 1080/1945. M. E. számú rendelet egyes rendelkezéseinek módosítása tárgyában kiadott 4080/1945. M. E. rendelet közzététele és alkalmazása, in: Honvédségi Közlöny, 1945/13. szám.
- [13] 2.9.494/Eln. bjogi–1945. sz. körrendelet rögtönbíráskodás a honvéd büntetőbíráskodás területén való részleges megszüntetése, MRT., 1945.
- [14] 20.085/Elns.—1945. számú körrendelet a magyar honvédség tagjainak igazolása tárgyában, MRT., 1945.
- [15] 20.151 /Eln. I.—1945. számú körrendelet illetékes parancsnoki jogok gyakorlásának ideiglenes szabályozása, MRT., 1945.
- [16] 21.892/eln. igü.–1946. számú körrendelet a honvéd büntetőbíráskodás körében rögtönbíráskodás részleges megszüntetése tárgyában, a Magyar Köztársaság Kormányának 7.930/1946. M. E. számú rendelete, in. Honvédségi Közlöny, 1946/22. szám.
- [17] 27.372/eln. igü.–1947. számú körrendelet a honvéd igazságügyi tisztí szakvizsga szabályozásáról szóló 16.890/eln. igü.–1947. számú körrendelet módosítása tárgyában, in. Honvédelmi Közlöny, 1947/35. szám.
- [18] 28.223/Eln. bjogi—1945. számú körrendelet a hadrakelt seregnél követendő bűnvádi eljárás szabályairól szóló 1420/1944. M. E. számú rendelet módosítása, MRT., 1945.
- [19] 29.206/Eln. bjogi–1945. számú körrendelete haditörvényszékek összeállítása, MRT., 1945.
- [20] 30.089/Ebi. bjogi.–1945. sz. körrendelet népbírószág által jogerősen elítélt katonai egyének közigazgatási úton való lefokozása, in. Honvédelmi Közlöny, 1945/12. szám.
- [21] 33.602/eln. bjogi.–1945. számú körrendelet a becsület védelmére szolgáló tiszt fegyverhasználati jog megszüntetése, in. Honvédségi Közlöny, 1945/14. szám.
- [22] 36.519/eln. bjogi. 1945. számú körrendelet haditörvényszékek megalakítása, in. Honvédségi Közlöny, 1945/17. szám.

- [23] 36.520/el. bjogi.–1945. számú körrendelet *háború idejére szóló különös anyagi büntetőjogi rendelkezések alkalmazásának megszüntetése és az ezzel kapcsolatban szükséges rendelkezések*, in. Honvédségi Közlöny, 1945/17. szám.
- [24] 39.240/el. igü.–1948. számú körrendelet *a rögtönbíráskodás korlátozása*, in. Honvédségi Közlöny, 1948/29. szám.
- [25] 4.600/el. ig. biz.–1945. számú körrendelet *honvédségi igazolóbizottságok főttkársága*, in. Honvédségi Közlöny, 1945/19. szám.
- [26] 49.446/el. bjogi.–1945. számú körrendelet *egyes bűncselekmények tekintetében polgári személyek felett gyakorolt katonai büntetőbíráskodás megszüntetése*, in. Honvédségi Közlöny, 1946/1. szám.
- [27] A honvédelmi miniszter 20.056/1945. M. E. számú rendelete *a magyar honvédség tagjainak igazolásáról*, MRT., 1945.
- [28] A magyar honvédelmi miniszter 24.300/Eln. ig. biz.–1945. számú rendelete *a honvédség tagjainak, valamint a honvédelmi igazgatás körében szolgálatot teljesítő polgári alkalmazottaknak igazolása tárgyában kiadott 2480/1945. M. E. számú rendelet végrehajtásáról*, MRT., 1945.
- [29] A Magyar Köztársaság Kormányának 11.920/1946. M. E. számú rendelete *a polgári igazoló eljárás során állásvesztéssel vagy ezzel egytekintet alá eső hátránnyal, illetőleg nyugdíjazással sújtott tisztek és tiszthelyettesek lefokozása tárgyában*.
- [30] A Magyar Köztársaság Kormányának 23.700/1946. M. E. számú rendelete *a rögtönbíráskodás újabb kiterjesztése és kihirdetésének elrendelése tárgyában*, in. Igazságügyi Közlöny, 1946/11. szám.
- [31] A Magyar Köztársaság Kormányának 6.510/1946. M. E. számú rendelete *a honvéd igazságügyi szervezet újabb módosítása tárgyában*, in. Igazságügyi Közlöny, 1946/6. szám.
- [32] A Nemzeti Kormány 1.740/1946. M.E. számú rendelete *a háború idejére szóló honvéd büntető eljárásjogi rendelkezések alkalmazásának megszüntetéséről, továbbá a honvéd igazságügyi szervezet módosításáról és az ezzel kapcsolatos egyéb intézkedésekről*, in. Honvédségi Közlöny, 1946/8. szám.
- [33] A Nemzeti Kormány 1.770/1946. M.E. számú rendelete *a hadbírák képesítése tárgyában*, in. Honvédségi Közlöny, 1946/8. szám.
- [34] Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 1945. évi 1.080. M. E. számú rendelete *a közalkalmazottak igazolásáról*, MRT., 1945.
- [35] Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 1945. évi 1.440. M. E. számú rendelete *a népbíráskodásról szóló 81/1945. M. E. számú rendelet módosítása és kiegészítése tárgyában*, MRT., 1945, 121-125. o., 3. §.
- [36] Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 1945. évi 2.480. számú rendelete *a honvédség tagjainak, valamint a honvédelmi igazgatás körében szolgálatot teljesítő polgári alkalmazottaknak igazolásáról*, MRT., 1945.

- [53] HAUTZINGER ZOLTÁN: A magyar katonai büntető igazságszolgáltatás története, in. *Jogtudományi Közlöny*, 2007/6. szám.
- [54] Indokolás „a katonai igazságügyi szervezet, valamint a katonai büntetőbíráskodásban a fellebbvitel módosításáról” szóló törvényjavaslathoz, Országgyűlési irományok, 1947. III. kötet, 159-219. sz., 299. o.
- [55] Indokolás „a katonai igazságügyi szervezet, valamint a katonai büntetőbíráskodásban a fellebbvitel módosításáról” szóló törvényjavaslathoz, in. Országgyűlési irományok, 1947. III. kötet, 159-219. sz., 39. o.
- [56] Indokolás a „a Kúrián honvédbírószági fellebbviteli tanács szervezéséről és az ezzel kapcsolatos rendelkezésekről” szóló törvényjavaslathoz, in: Nemzetgyűlési irományok, 1945. I. kötet, 1-70., I-II. sz., 54. o.
- [57] JOHN KEEGAN: *A második világháború*, Budapest: Európa Könyvkiadó, 2003.
- [58] KELEMEN ROLAND: A két világháború közötti évtizedek és a második világháború katonai büntető eljárásjoga és igazságszolgáltatása, in. FARKAS ÁDÁM, KELEMEN ROLAND: *A polgári Magyarország katonai büntetőjogának történeti vázlata 1867-1944 – Tanulmányok a katonai joghistória köréből*, Győr: Széchenyi István Egyetem Batthyány Lajos Szakkollégiuma, 2015.
- [59] KOVÁCS PÉTER: Nemzetközi közjog. Budapest: Osiris Kiadó, 2011.
- [60] *Közlemény a három hatalom berlini konferenciájáról*, in. CIBULEVSKIJ: i.m. 1972.
- [61] KULCSÁR KÁLMÁN: A törvényesség egysége és a katonai igazságszolgáltatás, in *Jogtudományi Közlöny*, 1955/8. szám.
- [62] Nemzeti Kormány 1.830/1946. M.E. számú rendelete a rögtönbíráskodás újabb kiterjesztése és kihirdetésének elrendelése tárgyában, in: *Igazságügyi Közlöny*, 1946/2. szám.
- [63] *Nyilatkozat a három szövetséges hatalom – a Szovjetunió, az Egyesült Államok és Nagy-Britannia – vezetőinek krími konferenciájáról*, in. CIBULEVSKIJ, B. L. (szerk.): *Teherán, Jalta, Potsdam: Dokumentumgyűjtemény*, Budapest: Kossuth Kiadó, 1972.
- [64] OKVÁTH IMRE: Katonaperek a „Katpolon” belül 1948-1953, in. SZEDERJESI: i.m. 2008.
- [65] PAPP ATTILA: Néptörvényszék, Népbírószág, és népbírószági jog Magyarországon, in. *E-tudomány*, 2011/4. szám, 70-73. o.
- [66] PAPP GYULA: Az igazoló eljárások és a háborús bűnök megtorlása 1945 után Magyarországon, in. *Aetas*, 2009/2. szám.
- [67] PETŐ ANDREA: Népbírószág és vérvád az 1945 utáni Budapesten, in. *Múltunk*, 2006/1. szám.
- [68] REIS ISTVÁN igazságügyminiszter indokolása az 1946. évi VII. törvényhez, in. Nemzetgyűlési irományok, 1945. I. kötet, 1-70., I-II. sz., 85. o.
- [69] ROMSICS IGNÁC: *Magyarország története a XX. században*, Budapest: Osiris Kiadó, 2003.
- [70] SZAKÁLY SÁNDOR: A második világháborút követő népbírószági és bírószági eljárások a magyar királyi honvédség tagjai ellen, in. SZEDERJESI CECÍLIA

- (szerk.): *Megtorlások évszázada – Politikai terror és erőszak Magyarországon a huszadik században*. Salgótarján-Budapest: Nógrád Megyei Levéltár és az 1956-os Intézet, 2008.
- [71] SZENTE ZOLTÁN: Alkotmányozási eljárások Európában a második világháború után, in. JAKAB ANDRÁS, KÖRÖSÉNYI ANDRÁS (szerk.): *Alkotmányozás Magyarországon és máshol*, Budapest: Új Mandátum Könyvkiadó, 2012.
- [72] TRÓCSÁNYI LÁSZLÓ, BADÓ ATTILA: *Nemzeti alkotmányok az Európai Unióban*, Budapest: KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., 2005.
- [73] UNGVÁRY KRISZTIÁN: Magyarország a második világháborúban, in. ROMSICS IGNÁC: *Magyarország története*, Budapest: Kossuth Kiadó, 2010.
- [74] *Winston Churchill Fultoni beszéde (1946. március 5.)*, in. MACARTHUR, BRIAN (szerk.): *A XX. század nagy beszédei*, Kaposvár: Agave Könyvek, 2006.
- [75] ZINNER TIBOR: Háborús bűnösök pereit. Internálások, kitelepítések és igazoló eljárások 1945-1949, in. *Történelemi Szemle*, 1985/1. szám.
- [76] ZINNER TIBOR: *XX. századi politikai perek – A magyarországi eljárások vázlata 1944/45-1992*, Budapest: Rejtjel Kiadó, 1999.

Jogforrás válogatás

a népbíráskodás tárgyában kibocsátott kormányrendeletek törvényerőre emeléséről

1. § (1) Az Ideiglenes Nemzetgyűlés ezzel törvényerőre emeli az Ideiglenes Nemzeti Kormányának a népbíráskodás tárgyában kibocsátott következő rendeleteit:

81/1945. ME számú rendelet a népbíráskodásról; kibocsátott Debrecenben az 1945. évi január hó 25. napján, hatályba lépett az 1945. évi február hó 5. napján;

1440/1945. ME számú rendelet a népbíráskodásról szóló 81/1945. ME számú rendelet módosítása és kiegészítése tárgyában; kibocsátott Budapesten, az 1945. évi április hó 27. napján, hatályba lépett az 1945. évi május hó 1. napján;

5900/1945. ME számú rendelet a népbíráskodás körében a távollévő terhelt ellen folyó eljárásra, úgyszintén a közbűd képviselőjére vonatkozó szabályok kiegészítése tárgyában; kibocsátott Budapesten, az 1945. évi augusztus hó 1. napján; hatályba lépett az 1945. évi augusztus hó 5. napján;

6750/1945. ME számú rendelet a közhivatalnokok munkafegyelmének fokozottabb biztosítása tárgyában; kibocsátott Budapesten, az 1945. évi augusztus hó 16. napján, hatályba lépett az 1945. évi augusztus hó 19. napján.

(2) Az előbbi bekezdésben említett rendeletek szövegét ennek a törvénynek I-IV. mellékletei tartalmazzák.

2. § Felhatalmaztatik az Ideiglenes Nemzeti Kormány, hogy a szükséghez képest a törvényerőre emelt fenti rendeleteket az Ideiglenes Nemzetgyűlés politikai bizottságának előzetes hozzájárulásával módosíthassa és kiegészíthesse.

3. § Ez a törvény kihirdetésének napján lép hatályba.

I. számú melléklet az 1945. évi VII. törvényhez

**Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 81/1945. ME számú rendelete
a népbírásokról**

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés által 1944. évi december hó 21. és 22. napjain a Debrecenben adott felhatalmazás alapján az Ideiglenes Nemzeti Kormány attól a sürgős szükségétől vezettetve, hogy mindazok, akik a magyar népet ért történelmi katasztrófa okozói, illetve részesei voltak, mielőbb elnyerjék büntetésüket, - az esküdtbírósnak törvényhozás útján való visszaállításáig a népbíraskodás megvalósítása tárgyában a következőket rendeli:

Általános rendelkezések

1. § A jelen rendeletben körülírt bűncselekmények az esetben is büntethetők, ha a cselekmény a rendelet életbeléptekor már befejeztetett s a cselekmény

befejezésének időpontjában fennállott törvényes rendelkezések alapján az büntethető nem volt.

2. § A népbíróság jogköre kiterjed a polgári egyénekre és a fegyveres erő tagjaira, ideértve a rendőrséget és a csendőrséget is, valamint a magyar állam területén elfogott vagy a magyar államnak kiadott egyénekre, tekintet nélkül azok állampolgárságára.

A magyar állam területén kívül elkövetett bűncselekmény tekintetében, valamint a netán kiadatás alá kerülő bármely büntetettessel szemben, a népbíróság jogköre mindaddig fennáll, amíg a tettes kiadása elrendelve nincs.

Jelen rendelet alkalmazásában közalkalmazottnak az 1940. évi XVIII. tc. 3. §-ában felsorolt személy tekintendő.

3. § A népbíróság által kiszabható büntetések:

1. halál,
2. fegyház,
3. börtön,
4. fogház,
5. internálás,
6. vagyonek Kobzásig terjedhető pénzbüntetés,
7. állásvesztés, vagy foglalkozástól való eltiltás,
8. politikai jogok gyakorlásának felfüggesztése,
9. a 15/1945. ME számú rendelet 19. § 3. bekezdésének a), b), c) pontjaiban meghatározott fegyelmi jellegű büntetések.

A felsorolt büntetések önmagukban főbüntetésként, - a 6-8. pontban felsorolt büntetések mellékbüntetésként is alkalmazhatók a népbíróság hatáskörébe utalt minden bűncselekmény esetében, akkor is, ha a vonatkozó jogszabály a 6-8. pontban felsorolt büntetéseket mellékbüntetésként alkalmazandóknak nem mondja ki. Egy ítéletben több mellékbüntetés is kiszabható.

Az internálás legkisebb tartama hat hó, - leghosszabb tartama kettő év.

Amennyiben a rendelet büntetésként internálás kiszabását rendeli, annak legkisebb tartamát a népbíróság ítéletében megszabja. A megszabott időnek eltelte után azonban az internálótáborba utalt csak abban az esetben bocsátható szabadon, ha internálásának tartama alatt példás magatartást tanúsított. Ellenkező esetben az internálótábor felügyelőhatósága az elítélt fogvatartását további 8 hónapig terjedő idővel meghosszabbíthatja. Az internálás leghosszabb tartama ebben az esetben sem haladhatja meg a két (2) évet.

A pénzbüntetés kiszabására, átváltoztatására, behajtására vonatkozóan az 1928:X. tc. rendelkezései megfelelően alkalmazandók.

A népbíróság teljes vagyonek Kobzás helyett a vagyon meghatározott hányadának elkobzását is kimondhatja.

A vagyonek Kobzást kimondó ítéletet végrehajtás végett közölni kell a területileg illetékes pénzügyigazgatósággal, amely a Pénzügyminiszter rendelete szerint jár el.

Az állásvesztésre ítélt elveszti közhivatalát és közszolgálati állását. Nyugdíjigényét, nyug- és kegydíját csak akkor veszti el, ha ezt a népbíróóság ítéletében kifejezetten kimondja. Az elítélt ellátatlan családtagjait megillető nyugdíjigényt a népbíróóság fenntarthatja.

Az állásvesztés vezető állásban levő magánalkalmazottal szemben is kimondható. Ennek kimondása nem akadályozza annak, hogy az elítélt nem vezető jellegű állást tölthessen be.

A foglalkozástól eltiltott foglalkozását öt évig nem folytathatja abban a helységben vagy helységeken, amelyekre nézve ezt a népbíróóság ítéletében kimondja.

4. § A Te. 125. §-a nem alkalmazható.

5. § A büntetés kiszabásánál a Btk. 91. és 92. §-ai alkalmazhatók azzal, hogy a Btk. 92. §-ában foglalt enyhítésekben túlmenően a 3. §-ban felsorolt bármelyik enyhébb büntetés is alkalmazható.

6. § Büntető eljárás a szökésben levő terhelt ellen is lefolytatható az 1921:III. tc. 12. § 2. bekezdésében foglalt korlátok között azzal, hogy a terheltet nem kell hirdetmény útján megidézni, de a tárgyalás kitűzését a terhelt utolsó lakhelyén 30 nappal előbb szokásos módon meg kell hirdetni. Ennek elmulasztása az eljárás megsemmisítésének okául nem szolgálhat.

7. § A népbíróóság által kiszabott halálbüntetés kegyelmi úton életfogytiglani, vagy 10-15 évig terjedő, határozott tartamú fegyházbüntetésre változtatható át.

A kegyelmezés joga a Nemzeti Főtanácsot illeti.

A Nemzeti Főtanács határozatát az igazságügyminiszter javaslatára hozza meg.

8. § A büntetés megkezdésére halasztást vagy a megkezdett büntetés félbeszakítását az igazságügyminiszter engedélyezheti.

A még ki nem töltött büntetés elengedése a Nemzeti Főtanács hatáskörébe tartozik abban az esetben, ha az elítélt büntetésének kétharmad részét nem töltötte ki.

Ha az elítélt büntetésének kétharmad részét kitöltötte, a még hátralevő büntetés elengedése miniszterelnök hatáskörébe tartozik, aki az igazságügyminiszter javaslatára határoz.

9. § Az elévülés tekintetében a Btk. 106. §-a alkalmazandó azzal, hogy az 1941. június 21. napja után a fegyverszünet megkötéséig elkövetett cselekményekre az elévülés a fegyverszünet megkötésének napjával (1945. január 20.) veszi kezdetét.

Az 1919. évben és az azután elkövetett ama politikai gyilkosságokra vonatkozólag, - amelyek üldöztetését az uralmon volt hatalom megakadályozta - az elévülés csak 1944. évi december hó 21. napján veszi kezdetét.

10. § Az 1878:V. tc. első részében foglalt rendelkezések - amennyiben a jelen rendelettel nem állanak ellentétben - megfelelően alkalmazandók.

Különös rész

11. § Háborús bűnös az:

1. aki az 1939. évi háborúnak Magyarországra való kiterjedését, vagy Magyarországnak a háborúba mind fokozottabb mértékben történt belesodródását vezető állásban kifejtett tevékenységével vagy magatartásával elősegítette,

vagy azt megakadályozni nem törekedett, bár erre vezető közhivatali állásánál, politikai, közgazdasági, közéleti szerepénél fogva módja lett volna,

2. aki, mint a kormány, országgyűlés tagja, vagy mint vezető állást betöltő közalkalmazott, kezdeményezője, vagy, bár a következményeket előre láthatta, részese volt olyan határozat hozatalának, amely a magyar népet az 1939. évben kitört világháborúba sodorta,

3. aki a fegyverszünet megkötését erőszakkal vagy befolyásának kihasználásával megakadályozni igyekezett,

4. aki vezető jellegű cselekményével a nyilas mozgalomnak segítséget nyújtott a hatalom megszerzésére irányuló lázadáshoz, a hatalom megtartásához vagy aki e hatalom megszerzése után kapott kinevezés alapján a nyilas kormányzatban, közigazgatásban vagy honvédelem keretében életét fenyegető kényszerű szükség nélkül vezető állást vállalt (vezető állás alatt miniszteri, államtitkári, főispáni, főpolgármesteri, hadseregarancsnoki, hadtestparancsnoki vagy hasonló fontosságú állást kell érteni).

5. aki a megszállott területek lakosságával vagy a hadifoglyokkal való bánás tekintetében a háborúra vonatkozó nemzetközi jogszabályokat súlyosan megsértette, vagy a visszacsatolt területek lakosságával a reábízott hatalommal visszaélve, kegyetlenkedett, vagy aki általában felhajtója, tettese vagy részese volt emberek törvénytelen kivégzésének vagy megkínzásának.

12. § Amennyiben más jogszabály a cselekményre súlyosabb büntetést nem rendel, a népbíróság által kiszabható legsúlyosabb büntetés:

a 11. § 1. pontjának első bekezdésében és a 3., 4., 5. pontokban meghatározott bűncselekményekre halál,

a 11. § 1. pontjának második bekezdésében meghatározott bűncselekmény esetében tíz (10) évi fegyház,

a 11. § 2. pontja esetében tizenöt (15) évi fegyház.

13. § Háborús bűnös az is:

1. aki nyomtatványban (bármilyen módon sokszorosított iratban), gyűlekezet előtt elmondott beszédben vagy rádió útján a háború fokozottabb mértékben való folytatására izgatott,

2. aki valamilyen katonai jellegű alakulatnak személy vagy vagyontárgy ellen elkövetett erőszakos cselekményhez segítséget nyújtott,

3. aki nem vezető jellegű cselekményével a nyilas mozgalomnak segítséget nyújtott a hatalom megszerzéséhez vagy megtartásához,

vagy aki e hatalom megszerzése után kapott kinevezés alapján a nyilas közigazgatásban vagy honvédelem keretében önként a 11. § 4. bekezdésében fel nem sorolt egyéb fontos állást vállalt,

4. aki magyar állampolgár léte a német hadsereg vagy biztonsági szolgálat (SS., Gestapo stb.) kötelékébe lépett,

5. aki valamilyen német alakulatnak a magyarság érdekeit sértő adatokat szolgáltatott vagy mint besúgó működött,

6. aki a háborús hírverés szolgálatában jelentős szellemi munkát végzett.

14. § Amennyiben más jogszabály a cselekményre súlyosabb büntetést nem rendel, a népbíróság által kiszabható legsúlyosabb büntetés:

a 13. § 1. pontjában meghatározott cselekményre három (3) évi börtön,

a 2., 3. pontokban meghatározott cselekményekre kettő (2) évi börtön,

a 4. pontban meghatározott cselekményre öt (5) évi börtön,

az 5. pontban meghatározott cselekményre három (3) évi börtön,

a 6. pontban meghatározott cselekményre egy (1) évi börtön.

A 13. § 2. pontja esetében, ha az erőszakos cselekmény a sértettnek 20 napon túl gyógyuló súlyos testi sértést okozott, a legsúlyosabb büntetés három (3) évi börtön, ha pedig a cselekmény a sértett halálát okozta, a legsúlyosabb büntetés tíz (10) évi fegyház.

A 13. § 4. pontja esetében, ha a tettes magyar állampolgárok elleni erőszakos cselekményben részes volt, a kiszabható legsúlyosabb büntetés tíz (10) évi fegyház, ha magyar állampolgár halálát okozta, vagy a magyar honvédség ellen harcolt, illetve fegyveres erőszakkal megakadályozta, hogy egyesek vagy csapatok a vörös hadsereghez álljanak, a legsúlyosabb büntetés halál.

A 13. § 5. pontja esetében, ha a feljelentés folytán a feljelentett magyar állampolgárt megölték, vagy feltehetőleg külföldre hurcolták, a legsúlyosabb büntetés tizenöt (15) évi fegyház, ha pedig rendszeresen vagy jutalom ellenében működött, a legsúlyosabb büntetés halál.

15. § Népellenes büntetttben bűnös:

1. a minisztériumnak, az országgyűlésnek az a tagja vagy az a vezető állást betöltő közalkalmazott, ki a nép érdekeit súlyosan sértő jogszabály kezdeményezője volt, vagy annak meghozatalában tudatosan résztvett,

2. aki az 1939. évi szeptember hó 1. napját követő időben közhivatali ténykedése során a nép egyes rétegei ellen irányuló törvények és rendeletek végrehajtásában a számára előírt ténykedést túlhaladva, olyan tevékenységet fejtett ki, amely a személyes szabadságot vagy a testi épséget veszélyeztette vagy sértette, vagy egyes személyek vagyoni romlását elősegítette,

3. az a joghatósággal bíró közalkalmazott, aki következetesen népellenes, fasiszta-barát hivatali működést fejtett ki.

16. § Amennyiben más jogszabály a cselekményre súlyosabb büntetést nem rendel,

a 15. § 1. pontjában meghatározott cselekmény legsúlyosabb büntetése öt (5) évi fegyház,

a 15. § 2. pontjában meghatározott cselekmény legsúlyosabb büntetése három (3) évi börtön.

Ha a 2. pontban meghatározott cselekmény a sértettnek 20 napon túl gyógyuló súlyos testi sértést okozott, a legsúlyosabb büntetés öt (5) évi börtön,

ha pedig az elkövetett testi sértés következtében sértett a Btk. 303. §-ában írt sérülést szenvedte, a legsúlyosabb büntetés öt (5) évi fegyház,

a 15. § 3. pontjában meghatározott cselekmény legsúlyosabb büntetése pedig kettő (2) évi börtön.

17. § Népellenes vétségben bűnös az,

1. aki a 15. § 2. pontjában írt cselekmények elkövetését megakadályozni nem igyekezett, bár ez törvényes hatáskörben módjában állott volna,

2. aki fasiszta, demokráciaellenes pártban fejtett ki kevésbé jelentős, de még vezető jellegű tevékenységet,

3. aki nyomtatványban (bármilyen módon sokszorosított iratban), gyülekezet előtt, rádió útján vagy egyébként, nyilvánosan népellenes vagy demokráciaellenes intézkedések meghozatalát sürgette, vagy a meghozottakat feldicsérte,

4. aki kényszerű szükség nélkül a nép- vagy demokráciaellenes hírverés szolgálatába szegődött,

5. aki fenyegető magatartásával fasiszta (nyilas-, német-, háború-) ellenes vélemény nyilvánítását akadályozta.

18. § Amennyiben más jogszabály a cselekményre súlyosabb büntetést nem rendel, a népbíróság által kiszabható legsúlyosabb büntetés,

a 17. § 1. pontjában meghatározott cselekményre egy (1) évi fogház,

a 17. § 2. és 3. pontjaiban meghatározott cselekményekre egy (1) évi internálás,

a 17. § 4. és 5. pontjaiban meghatározott cselekményekre egy (1) évi fogház.

19. § A jelen rendeletben felsorolt bűncselekmények hivatalból üldözendők.

Hatáskör és illetékesség

20. § A jelen rendelet 11., 13., 15. és 17. §-aiban meghatározott bűncselekmények feletti ítélezés a népbíráskodás elé tartozik.

A népbíróság hatásköre kiterjed továbbá:

az 1921. évi III. tc. 1-5. §-aiban,

az 1930. évi III. tc. 58-59. §-aiban,

az 1878. évi V. tc. IV. fejezetében,

az 1878. évi V. tc. 172. §-ának 1. bekezdésében (1912. évi LXIII. tc. 19. §) meghatározott bűncselekményekre,

valamint a jelen §-ban eddig felsorolt bűncselekményekkel összefüggésben levő más bűncselekményekre, különösen az 1878. évi V. tc. XVIII., XX., XXI., XXII., XXXVI., XXXVII., XXXVIII. és XXXIX. fejezeteiben meghatározott bűncselekményekre.

21. § A 20. § utolsó bekezdésében felsorolt bűncselekményekben az ott megjelölt összefüggés nélkül a népbíróság csak abban az esetben bír hatáskörrel, ha a cselekmény politikai jellegű és a Bp. szerint illetékes ügyészség vezetője az ügynek népbíróság elé viteléhez a népügyészség vezetőjének előterjesztésére hozzájárul.

22. § A népbíróság a fiatakorúak ügyében is eljárhat. Fiatakorúak ügyében az 1908. évi XXXVI. tc. II. fejezetének IV. Cikkében meghatározott intézkedéseken kívül a jelen rendelet 3. §-ában megjelölt büntetések alkalmazásának is helye van, mégis azzal az eltéréssel, hogy halálbüntetés nem szabható ki - börtön- vagy fegyházbüntetés pedig csak a 15. életévét betöltött fiatakorúval szemben alkalmazható.

23. § Az illetékességre az 1896. évi XXXIII. tc. II. fejezetében foglaltak irányadók.

Ha a gyanúsított ellen több helyen elkövetett több bűncselekmény gyanúja merül fel, úgy az eljáró népügyész a cselekmények és az esetleges bizonyítékok megjelölésével az ügyet a gyanúsított lakóhelye szerint illetékes népbíróság mellett működő népügyészséghez teszi át további eljárás végett.

Népügyészség

24. § A népbíróság előtt a vádat a népügyész képviseli. A népügyészeket és azok vezetőit az igazságügyminiszter nevezi ki a bírói és ügyvédi vizsgával vagy szükség esetén jogtudori oklevéllel rendelkező egyének közül, a helyi nemzeti bizottság ajánlása, illetve meghallgatása után. Az igazságügyminiszter a népügyészeket bármikor felmentheti.

A népügyész működésének tartama alatt, amennyiben még nem kinevezett ügyész, a bírókra és ügyészekre felállított I. fizetési csoport 4. fokozatának megfelelő fizetést kap.

A népügyész más kereső foglalkozást nem folytathat.

A népügyész alkalmazása ideiglenes. Felmentésekor, amennyiben az igazságügyminiszter ügyésszé ki nem nevezi, háromhavi fizetést kap végkielégítésül.

A népügyész, amennyiben még ügyészi esküt nem tett, a 17/1945. ME számú rendelet 2. §-ában írt esküt tesz az ügyészség vezetője előtt.

25. § Az igazságügyminiszter felügyeleti joga tekintetében az 1871. évi XXXIII. tc. 5. §-át, illetve a 4600/1899. I. M. számú rendeletet, valamint az azokat kiegészítő jogszabályokat kell alkalmazni.

26. § A népügyész az általa szerkesztett vádiratokat és határozatokat saját maga írja alá, s azokat a népügyészség vezetője láttamozza. Láttamozás nélkül határozat, vádirat ki nem adható.

A népügyész az általa aláírt határozatokért a felelősséget saját személyében viseli. A láttamozott határozatokért a vezető népügyész is felelős.

27. § A törvényszék és az ügyészség vezetője együttesen jelöli ki a népügyészség segédszemélyzetét a bíróságok és az ügyészség segédszemélyzetének tagjai közül.

28. § Ugyancsak együttesen jelöli ki a törvényszék és az ügyészség vezetője a népügyészség helyiségeit úgy, hogy azok lehetőleg a népbíróság részére kijelölt helyiségek közelében legyenek.

29. § A nyomozás tekintetében a Bp. 83-86. §-ai alkalmazandók.

30. § A Bp. XII. fejezetében a vizsgálóbíróra megszabott jogok (köteleességek) a népügyészt illetik.

31. § A népügyész feljelentést csak abban az esetben vehet figyelembe, ha abban a feljelentő pontos lakcímét feltünteti és azt aláírja. A hiányos vagy hamis név alatt tett, nyilván alaptalan feljelentést figyelembevenni nem szabad.

Szóbeli feljelentésről a népügyész jegyzőkönyvet vesz fel, amely a feljelentő nevét és lakcímét, a feljelentés alapját képező tényeket és a vonatkozó bizonyítékokat tartalmazza. A jegyzőkönyvet a feljelentővel alá kell íratni.

A népügyészség előtt tett feljelentés esetében a feljelentő ellen az 1914. évi XLI. tc. 20. §-ába ütköző cselekmény miatt eljárást indítani nem lehet. Ez a rendelkezés nem érinti a Btk. XIII. fejezetének alkalmazását.

32. § A 15/1946. ME számú rendelet 19. §-ának 2. pontja alapján a népbíróság elé utalt ügyeket a népügyészhez kell megküldeni. A népügyész az így áttett ügyekben úgy jár el, mint a feljelentésre megindult ügyekben.

33. § Az előzetes letartóztatást a népügyész rendeli el a Bp. 141. §-ában felsorolt esetekben.

Az előzetes letartóztatás elrendelése ellen felfolyamodásnak helye nincs.

Amennyiben a népügyész nem állította a terheltet 30 nap alatt ügyének letárgyalása végett a népbíróság elé, vagy ugyanezen idő alatt nem nyújtott be vádiratot a népbírósághoz, az előzetes letartóztatást meg kell szüntetni, vagy az iratokat haladéktalanul a népbíróság elé kell terjeszteni. A népbíróság az előzetes letartóztatás fenntartása tárgyában három nap alatt határozni köteles. A népbíróság az előzetes letartóztatást a népügyész indítványára 30 nappal meghosszabbíthatja. Érdemleges tárgyaláson az előzetes letartóztatás a népbíróság érdemi határozatának hozataláig is meghosszabbítható. Az előzetes letartóztatás azonban a népbírósági ítélet meghozataláig összesen 6 hónapot nem haladhat meg.

Amennyiben azonban a népbíróság a vád tárgyává tett valamely bűncselekmény tekintetében a vádlott bűnösségét megindokolt közbenszóló határozattal megállapítja, úgy az előzetes letartóztatás további 6 hónappal hosszabbítható meg.

A népbíróság ítéletének kihirdetése után meghosszabbított előzetes letartóztatás az ügyben hozandó jogerős határozat hozataláig tart.

34. § A népügyész vagy vádiratot nyújt be, vagy csekélyebb jelentőségű ügyekben a Te. 107., 108. §-ainak megfelelő alkalmazásával terheltet a népbíróság elé állítja.

35. § Közbenső eljárásnak helye nincs.

36. § A védelem tekintetében a Bp. V. fejezete alkalmazandó.

A népbíróságok

37. § Minden törvényszéki székhelyen népbíróságot kell felállítani.

Az igazságügyminiszter ugyanazon népbíróság keretén belül több tanács felállítását rendelheti el.

38. § A népbírósági tárgyalásra a törvényszék vezetője jelöl ki alkalmas helyiséget.

39. § A népbírósági tanács 5 tagból áll.

A jelen rendelet hatálybalépésétől számított 8 nap alatt a Magyar Nemzeti Függetlenségi Frontba tömörült öt politikai párt (Demokratikus Polgári Párt, Független Kisgazdapárt, Magyar Kommunista Párt, Nemzeti Parasztpárt, Szociáldemokrata Párt) helyi szervezetei annyszor 5 tagot hoznak javaslatba, ahány tanács felállítását az igazságügyminiszter az illető helyre elrendelte. A főispán a tagnévsorok beterjesztésétől számított további 8 napon belül egy-egy rendes és egy-egy póttagot jelöl ki mindegyik névsorból a helyi nemzeti bizottság javaslata alapján. Ekkép a népbíróság tanácsában a felsorolt politikai pártok mindegyike egy rendes és egy póttaggal van képviselve. Amennyiben a tanács valamelyik rendes tagja akadályozva van, úgy azon párt póttagja hívandó be, amely pártnak tagja az akadályozott tag.

Nem nevezhető ki népbíróként az, aki büntett, nyereségvágyból elkövetett vétség, vagy fasiszta jellegű cselekmény miatt elítéltetett. A jelen rendelet alkalmazása szempontjából nem tekintendő büntetett előéletűnek az, aki fasisztaellenes cselekmény vagy a zsidótörvényekben meghatározott valamely cselekmény miatt ítéltetett el.

A politikai pártok által beterjesztett névsorhoz csatolni kell a jelöltek írásbeli nyilatkozatát, amelyben büntetőjogi felelősségük mellett kijelentik, hogy e rendelkezés értelmében büntetlen előéletűek.

Amennyiben a felállítandó népbíróság székhelyén valamely felsorolt politikai párt működést nem fejtene ki, a főispán a felsorolásban nem szereplő más demokratikus párt vagy pártok által felajánlott 5 személy közül - ilyen párt hiányában pedig pártonkívüli, de politikailag megbízható személyek közül - jelöli ki a hiányzó tagot és póttagot, ugyancsak a nemzeti bizottság véleményének meghallgatása alapján.

A kijelölt népbíró a kijelölést nem utasíthatja vissza.

A népbíróság tagja vagy póttagja háromhónapi működés után felmentését kérheti a főispántól, aki az új tagot és póttagot e §-ban meghatározott eljárással jelöli ki.

40. § A népbíró tárgyalási naponként az igazságügyminiszter által megállapítandó díjat kap. A díjazás összege ezidőszámtal tárgyalási naponként 20 P. Tárgyaláson kívüli ülésért díjazás nem jár.

A költségeket - ideértve a helyszínre történő esetleges kiszállással felmerülő költségeket - a székhely szerinti törvényhatóság előlegezi az államkincstár helyett.

41. § Ha mind a rendes, mind a póttag tartósan akadályozva van, a főispán az illető párt által ajánlott öt tag közül jelöl ki új tagot és póttagot.

42. § Az igazságügyminiszter minden tanács mellé szakképzett tanácsvezető bírót (továbbiakban: vezető bíró) és helyettes bírót jelöl ki.

Népbíróági eljárás

43. § A tárgyalás előkészítése (a vádlott és a tanúk megidézése, a tanács tagjainak és póttagjainak értesítése) a vezető bíró feladata. Ugyancsak a vezető bíró jelöli ki a székhelyen lévő bíróságok fogalmazói személyzete közül a jegyzőkönyvvezetőt is.

44. § A jegyzőkönyv vezetésére a Bp. 331-332., valamint a Te. 113. §-ai irányadók.

45. § A népbírák az első tárgyalás előtt esküt (fogadalmat) tesznek. Az esküt a vezető bíró veszi ki. Az eskü szövegére a 45.010/1945. IM rendelet 1. §-a irányadó. Fogadalomtétel esetén az esküszöveg a 15/1945. ME számú rendelet 8. §-a 3. bekezdésének megfelelően helyesbítendő.

46. § A vezető bíró, népbíró, jegyzőkönyvvezető, népjogász kizárására a Bp. VI. fejezete irányadó.

47. § A tárgyalást a vezető bíró vezeti a Bp.-nak a főtárgyalásra vonatkozó rendelkezései szerint.

A vádlotthoz, tanuhoz a vezető bíró kérdései után a népbírák, a népjogász és a védő - a tanukhoz ezeken felül a vádlott is intézhet kérdéseket.

48. § A népbíróság a bizonyítási eljárás teljes lefolytatása előtt a már bebizonyítottnak látszó bűncselekmények tekintetében közbenszóló határozattal állapíthatja meg a vádlott bűnösségét. Ilyen határozatot - amely az ítélethozatalra megállapított eljárással történik - a népbíróság csak abban az esetben hoz, ha a vádlott letartóztatásban van és előrelátható, hogy a letartóztatás leghosszabb tartamának (6 hónap) lejártáig az összes vád tárgyává tett cselekmények tekintetében a főtárgyalás le nem folytatható. A közbenszóló határozatot a népbíróság indokolni köteles.

Közbenszóló határozat alapján a vádlott előzetes letartóztatása csak abban az esetben hosszabbítható meg, ha feltehető, hogy az ügyben hozandó ítélet a vádlottat legalább egy évi szabadságvesztés büntetéssel fogja sújtani.

A közbenszóló határozat ellen fellebbezésnek helye nincs.

Az ügyben hozandó ítéletet a népbíróság a közbenszóló határozatra tekintet nélkül hozhatja meg.

49. § A bizonyítási eljárás befejezése után a tanács határozathozatalra vonul vissza. A tanácskozás zárt s azon a népbírakon kívül a vezető bíró és a jegyzőkönyvvezető vesz részt.

A tanácskozáson a vezető bíró összefoglalja a tárgyalás eredményét, szakszerű felvilágosítást nyújt az alkalmazható törvény-, illetve rendelethelyekről, a kiszabható büntetésnemekről és azok mértékéről. A vezető bíró köteles indokolt véleményt nyilvánítani abban a kérdésben is, hogy a tárgyalás bizonyítási anyagához képest milyen bűncselekmények elkövetése látszik bizonyítottnak. Tilos azonban

véleményt nyilvánítania a tekintetben, hogy mint ítélőbíró, milyen nemű és mérvű büntetést szabna ki.

A tanács előbb abban a kérdésben határoz, hogy milyen bűncselekmény, illetve bűncselekmények bizonyítása állapítható meg.

A szavazás sorrendjét a népbírák életkora határozza meg akként, hogy legelőször a legidősebb, legutoljára pedig a legfiatalabb népbíró szavaz. A vezető bíró nem szavaz.

A bűnösség kérdésében való döntés után a vezető bíró újból felvilágosítást ad a népbírának arra vonatkozólag, hogy a már megállapított bűncselekményekre milyen nemű és mérvű büntetések szabhatók ki. A népbírák a fentírt sorrendben szavaznak a kiszabandó büntetés neméről és mérvéről.

Amennyiben a határozathozatalhoz szükséges három egybehangzó vélemény (szavazat) nem alakulna ki, a vezető bíró jogosult két népbíró egybehangzó szavazatához csatlakozni. Ettől az esettől eltekintve, a vezető bírónak szavazati joga nincs.

A szavazásról csak abban az esetben kell jegyzőkönyvet felvenni, ha azt a vezető bíró szükségesnek tartja.

Az ítéletet a vezető bíró szerkeszti a fennálló törvényes rendelkezések szerint.

50. § Ha a vezető bíró meggyőződése szerint a népbírák határozatukat a törvények, illetve a jelen rendelet lényeges intézkedéseinek megsértésével hozták és a határozat ellen fellebbezésnek helye nincs, - a vezető bíró borítékba zárt, indokolt előterjesztéssel fordulhat a Népbíróságok Országos Tanácsához a vádlott javára. A vezető bírónak ezt az elhatározását kinyilvánítania nem szabad s az előterjesztésnek halasztó hatálya nincs.

51. § A népbíróság és a Népbíróságok Országos Tanácsa ítéletét „*A magyar nép nevében*” hozza.

52. § A bűnvádi perrendtartásban felsorolt eseteken kívül, a jogerőre emelkedett ítélet rendelkező része kiadandó a népügyészségnek, az Országos Bünyügyi Nyilvántartó Hivatalnak, az elítélt lakhelye szerint illetékes törvényhatósági eljárásának, a központi választmánynak és a lakáshivatalnak.

Fellebbvitel

53. § A népbíróságnak halálbüntetést, teljes vagyonekobzást vagy állásvesztést kimondó, három évi szabadságvesztés büntetést, 20.000 pengő pénzbüntetést meghaladó ítélete ellen az elítélt fellebbezéssel élhet a Népbíróságok Országos Tanácsához.

Az ítélet ellen az elítélt által bármilyen formában vagy elnevezéssel bejelentett jogorvoslat fellebbezésnek tekintendő.

A védőt önálló fellebbezési jog nem illeti meg, kivéve a jelen rendelet 6. §-ában írt eljárást.

A népügyész felmentés miatt, vagy az ítélet súlyosbítása végett minden esetben fellebbezéssel élhet. A népügyész által bejelentett fellebbezés alapján az ítélet az elítélt javára is megváltoztatható.

A népügyész az elítélt által bejelentett fellebbezéshez az elítélt terhére csatlakozhatik (1928. évi X. t -c. 29. §).

A fellebbezésre egyébként a Bp. 388. §-a alkalmazandó.

Népfőügyész

54. § A Népbíróságok Országos Tanácsa előtt a vádat a népfőügyész vagy helyettese képviseli.

Népfőügyész vagy helyettesei csak bírói és ügyvédi vizsgát tett egyének lehetnek, akiket az igazságügyminiszter javaslatára a kormány nevez ki.

A népfőügyész a bírakra és ügyészekre megállapított III. fizetési csoport 1. fokozatának, helyettesei a II. fizetési csoport 1. fokozatának megfelelő illetményben részesülnek, amennyiben egyéb közhivatali állásukban magasabb illetményük nincs.

E rendelet 24., 25. és 26. §-ai a népfőügyészre és helyetteseire megfelelően alkalmazandók.

55. § A népfőügyész a népügyész által bejelentett fellebbezést vagy csatlakozást visszavonhatja.

A népfőügyészre és helyetteseire nézve a főügyészre és helyettesére vonatkozó jogszabályok megfelelően alkalmazandók.

Népbíróságok Országos Tanácsa

56. § A népbíróságok jogorvoslattal megtámadott ítéleteit a Népbíróságok Országos Tanácsa bírálja felül.

A Népbíróságok Országos Tanácsa öttagú tanácsokban jár el, a tanácsok számát az igazságügyminiszter határozza meg.

A Népbíróságok Országos Tanácsának székhelye a kormány mindenkori székhelye.

57. § A rendelet 39. §-ában felsorolt mindegyik politikai párt országos vezetősége a felállítandó minden egyes tanácsba beküld egy-egy bírói és ügyvédi vizsgát tett, büntetlen előéletű (39. § 3. bek.) állandó tanácstagot. Az így megalakult tanács egy tagját az igazságügyminiszter a tanács vezetésével megbízza.

Minden egyes politikai párt a tanácsok számára tekintet nélkül egy póttagot jelöl ki.

A pártok a tanács tagjaiul kijelölt tagok és póttagok megbízatását vissza nem vonhatják.

A kijelölt tanácsvezető tagok és póttagok a Tanács működése alatt a bírakra és ügyészekre megállapított III. fizetési csoport 1. fokozatának megfelelő

illetményekben részesülnek, amennyiben mint köztisztviselők részére magasabb illetmény egyébként megállapítva nincs.

A rendes- és póttagok más kereső foglalkozást nem folytathatnak.

A tagok és póttagok eskütételére a 45. § megfelelően alkalmazandó azzal, hogy az esküt (fogadalmat) a Népbíróságok Országos Tanácsának elnöke előtt kell letenni.

58. § A Népbíróságok Országos Tanácsa az elnök vezetése alatt áll, akit az igazságügyminiszter nevez ki. Illetményeire nézve az 67. § negyedik bekezdése irányadó.

Az elnök a Népbíróságok Országos Tanácsának ügyvitelével felmerülő teendőket végzi (póttagok behívása, ügyek szétosztása, sürgősség elrendelése stb.).

59. § A Népbíróságok Országos Tanácsának jegyzője az igazságügyminiszter által berendelt bíró vagy bírósági fogalmazó.

60. § A Népbíróságok Országos Tanácsa előtti eljárásra a Bp. és az 1928. évi X. tc. 33. §-ának rendelkezései megfelelően alkalmazandók azzal, hogy a tanács a bizonyítást maga is felveheti, avégett valamelyik bíróját kiküldheti, de a bizonyítás felvétele végett bármelyik bíróságot is megkeresheti. A tárgyalásra vagy a bizonyítás felvételére az előzetes letartóztatásban lévő vádlottat csak abban az esetben kell elővezetni, ha ezt a tanács elrendeli. Egyébként a vádlott és védője a tárgyalásról vagy bizonyításfelvételtől értesítendő, de az értesítés elmaradása az eljárás ismétlésére okul nem szolgálhat.

61. § A vezető bíró előterjesztése (50. §) tárgyában a tanács zárt ülésben határoz.

A tanács a következő határozatokat hozza:

1. az előterjesztést figyelmen kívül hagyja,
2. bizonyítást rendel el és annak felvételére
 - a) tárgyalást tűz ki,
 - b) saját bíróját kiküldi,
 - c) valamelyik bíróságot megkeresi,
3. a népbíróság ítéletét feloldja és az ügyet újabb eljárás végett ugyanazon, vagy az általa kijelölt más népbíróséghez megküldi,
4. a népbíróság ítéletét a vádlott javára megváltoztatja.

A 2. pont b) és c) eseteiben a bizonyítás felvétele után a tanács tárgyaláson határoz.

62. § A vádlott által bejelentett fellebbezés és a népbírószak által bejelentett csatlakozás tárgyában a Népbíróságok Országos Tanácsa a Bp. XX. fejezetének II. címében foglaltak szerint határoz.

A Népbíróságok Országos Tanácsa a fellebbezés folytán eléje került ítéletet egész terjedelmében bírálja felül.

Újrafelvétel

63. § Az ítélet jogerőre emelkedése után újrafelvételnek van helye.

Újrafelvételre a Bp. XXI. fejezete megfelelően alkalmazandó azzal, hogy az elítélt terhére újrafelvételnek csak az ítéletnek jogerőre emelkedésétől számított két éven belül van helye.

Vegyes határozatok

64. § Amennyiben a jelen rendeletből más nem következik, az 1896. évi XXXIII. tc. és az azt kiegészítő törvények, illetve rendelkezések megfelelően alkalmazandók.

65. § E rendeletnek a vagyonelkobzás végrehajtására vonatkozó eljárását a pénzügyminiszter rendeleti úton szabályozza.

66. § E rendelet végrehajtása során felmerülő eljárási és szervezeti kérdéseket az igazságügyminiszter rendelettel szabályozza.

67. § A népügyész a helyi lakáshivatal előtti felhasználás céljára bizonyítványt állíthat ki arról, hogy a kérelmező ellen népbíróági eljárás nincs folyamatban.

68. § Ez a rendelet kihirdetésével lép hatályba.

II. számú melléklet az 1945. évi VII. törvényhez

Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 1.440/1945. ME számú rendelete a népbíráskodásról szóló 81/1945. ME számú rendelet módosítása és kiegészítése tárgyában

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés által az 1944. évi december hó 22. napján adott felhatalmazás alapján a népbíráskodásról szóló 81/1945. ME számú rendelet módosítása és kiegészítése tárgyában az Ideiglenes Nemzeti Kormány a következőket rendeli:

1. § A 81/1945. ME számú rendelet 3. §-a hatályát veszti és helyébe az alábbi rendelkezések lépnek.

A népbíráskodás körében a büntetések nemei a következők:

1. halál;
2. kényszersz munka;
3. fegyház;
4. börtön;
5. pénzbüntetés;
6. vagyonelkobzás;
7. állásvesztés vagy foglalkozástól való eltiltás;
8. politikai jogok gyakorlásának felfüggesztése.

Az előbbi bekezdés 1-4. pontjában felsorolt büntetési nemek főbüntetések. Az 5-8. pontban felsorolt büntetési nemek mellékbüntetések; ezek alkalmazásának helye van abban az esetben is, ha alkalmazásukat a bűncselekményre vonatkozó jogszabály nem rendeli. A 8. pontban megjelölt mellékbüntetés alkalmazása az

elítélés minden esetben kötelező. Ugyanazon elítélttel szemben többféle mellékbüntetést is ki lehet szabni.

A halálbüntetést kötél vagy golyó által zárt helyen, de a nyilvánosság kizárása nélkül kell végrehajtani.

A kényszermunka kiszabható életfogytig vagy határozatlan időre. Ez utóbbi esetben az időtartam és a szabadulás feltételei tekintetében a szigorított dologházra vonatkozó jogszabályokat kell alkalmazni. A kényszermunka munkatáborokban hajtandó végre. A végrehajtás részletes szabályait az igazságügyminiszter a belügyminiszterrel egyetértve állapítja meg.

A pénzbüntetés kiszabására, átváltoztatására és behajtására vonatkozóan az 1928:X. törvénycikk rendelkezései megfelelően irányadók.

A népbíróság teljes vagyonekhozás helyett a vagyon meghatározott hányadának vagy egyes vagyontárgyaknak elkobzását is kimondhatja.

A vagyonekhozást kimondó ítéletet végrehajtás végett közölni kell a területileg illetékes pénzügyigazgatósággal, amely a pénzügyminiszter rendelete szerint jár el.

Az állásvesztésre ítélt elveszti közsolgálati állását. Nyugdíjigényét, nyug- és kegydíját csak akkor veszti el, ha ezt a népbíróság ítéletében kifejezetten kimondja. Az elítélt ellátatlan családtagjait megillető nyugdíjigényét a népbíróság fenntarthatja; ebben az esetben a nyugdíjigény megállapításánál az elítéltet úgy kell tekinteni, mintha az ítélet jogerőre emelkedésének napján elhalálozott volna. Az állásvesztés vezető állásban lévő magánalkalmazottal szemben is kimondható. Ennek kimondása nem akadályozza annak, hogy az elítélt a jövőben a magánalkalmazás körében vezető jellegű állást tölthessen be.

Azt, akit állásvesztésre ítélték, utóbb - a bíróság ítéletében kimondandó rendelkezéshez képest - közhivatalra vagy a magánalkalmazás körében vezető állásra egyáltalában nem, illetőleg meghatározott időtartamára nem lehet alkalmazni.

A foglalkozástól eltiltott foglalkozását öt évig nem folytathatja abban a helységben, vagy helységekben, amelyekre nézve ezt a népbíróság ítéletében kimondja.

Az állásvesztésnek vagy a foglalkozástól való eltiltásnak kimondása maga után vonja a Btk. 65. §-ának 3. és 4. pontjában meghatározott következményeket is; ezeknek tartamát a bíróság az ítéletben határozza meg.

Ha a bűncselekmény következtében a sértett vagy jogutódja válságos helyzetbe jutott, a népbíróság ítéletében a megfelelő vagyonú vagy jövedelmű elítéltet a nem vitás kárnak vagy hányadának megtérítésére kötelezheti; az ezt meghaladó magánjogi igény a törvény rendes útján érvényesíthető.

2. § A 81/1945. ME számú rendelet 6. §-a hatályát veszti és helyébe a következő rendelkezések lépnek.

A büntetés kiszabása tekintetében az alábbi szabályok irányadók:

Halálbüntetés kiszabásának akkor van helye, ha a cselekményre a büntető törvények vagy a jelen rendelet halálbüntetést állapítanak meg és ha a cselekmény tárgyi súlyával és a vádlott alanyi bűnösségének fokával egyedül a halálbüntetés áll arányban. A Bn. 32. §-a alkalmazásának a népbíróság előtti eljárásban nincs helye.

Ahol valamely cselekményre a jelen rendelet többféle szabadságvesztés büntetési nemet állapít meg, a cselekményre megállapított legsúlyosabb szabadságvesztés büntetési nem legmagasabb tartamát kell alkalmazni vagy megközelíteni, ha a súlyosító körülmények számuk vagy nyomatékuk tekintetében túlnyomóak (Btk. 90. §);

a cselekményre megállapított legenyhébb szabadságvesztés büntetési nemnek a jelen rendeletben megállapított legkisebb tartamát kell alkalmazni vagy megközelíteni, ha az enyhítő körülmények számuk vagy nyomatékuk tekintetében túlnyomóak (Btk. 91. §).

Ha az enyhítő körülmények annyira nyomatékosak vagy olyan nagy számmal forognak fenn, hogy a cselekményre meghatározott legenyhébb büntetési nemnek a cselekményre meghatározott legkisebb tartama is aránytalanul súlyos lenne, a cselekményre megállapított legkisebb büntetési nemnek a Btk.-ban megállapított legkisebb tartama alkalmazható. Enyhébb büntetési nem alkalmazásának a Btk. 92. §-ának felhívásával sincs helye.

Kényszersz munka helyett fegyházbüntetést csak akkor lehet kiszabni, ha a vádlott koránál vagy egészségi állapotánál fogva kényszersz munkára alkalmatlan.

3. § A 81/1945. ME számú rendelet 7. §-a hatályát veszti és helyébe az alábbi rendelkezések lépnek:

Kegyelmezési jog gyakorlásának - a közkegyelem esetét kivéve - csak halálbüntetés esetében és csak az elítéltnak vagy védőjének kérelmére van helye.

A halálbüntetés kegyelem útján életfogytig tartó kényszersz munkára vagy testi alkalmatlanság esetében életfogytig tartó fegyházra változtatható át.

A kegyelmezés joga a Nemzeti Főtanácsot illeti.

A Nemzeti Főtanács határozatát az igazságügyminiszter javaslatára hozza meg. Az igazságügyminiszter a kegyelmi ügyben javaslatát az iratoknak hozzá érkezésétől számított két nap alatt teszi meg a Nemzeti Főtanács a kegyelmi kérvény felett érkezésétől számított öt nap alatt határoz.

Ha a Népbíróságok Országos Tanácsa a halálraíteltet egyhangúlag nem találja kegyelemre javaslatba hozhatónak, a kegyelmi kérvényt s továbbterjesztés mellőzésével saját hatáskörében maga utasítja el.

4. § A 81/1945. ME számú rendelet 8. §-a hatályát veszti és helyébe a következő rendelkezések lépnek:

A szabadságvesztésbüntetés végrehajtásának elhalasztása tekintetében a Bp. 507. §-át és 508. §-ának első bekezdését kell alkalmazni. A Bp. 508. §-ának második bekezdése és 509. §-a nem alkalmazható. Az elhalasztás felől az igazságügyminiszter határoz.

A szabadságvesztésbüntetés végrehajtásának félbeszakítását csak újrafelvétel esetében (Bp. 453. §) és csak a népbíróság rendelheti el. A Bp. 468. és 513. §-át nem lehet alkalmazni.

5. § A 81/1945. ME számú rendelet 9. §-ának második bekezdése hatályát veszti és helyébe az alábbi rendelkezés lép:

Az 1919. évben és azt követően elkövetett azoknak a politikai bűncselekményeknek elévülése, amelyeknek emberélet esett áldozatul, úgyszintén a sajtó útján elkövetett azoknak a bűncselekményeknek elévülése, amelyeknek tényálladékát a jelen rendelet határozza meg, - és amelyek üldözhetését az uralmon volt hatalom megakadályozta, az 1944. évi december hó 21. napján veszi kezdetét.

6. § A 81/1945. ME számú rendelet 11. §-ának 5. pontja helyébe az a rendelkezés lép, hogy háborús bűnös az is,

5. aki a megszállott területek lakosságával vagy a hadifoglyokkal való bánás tekintetében a háborúra vonatkozó nemzetközi jogszabályokat súlyosan megsértette vagy a visszacsatolt területek lakosságával, a reábízott hatalommal visszaélve, kegyetlenkedett, vagy aki általában akár belföldön, akár külföldön felbujtója, tettese vagy részese volt emberek törvénytelen kivégzésének vagy megkínzásának.

A 81/1945. ME számú rendelet 11. §-a azzal a 6. ponttal egészítették ki, hogy háborús bűnös az is,

6. aki nyomtatványban (bármilyen módon sokszorosított iratban), gyülekezet előtt elmondott beszédben vagy rádió útján huzamosabb időn át olyan állandó jellegű és folyamatos tevékenységet fejtett ki, amely alkalmas volt arra, hogy az ország háborúba lépése, illetőleg a háború fokozottabb mértékben való folytatása érdekében a közfelfogást jelentős mértékben befolyásolja és az országra káros irányba terelje.

7. § A 81/1945. ME számú rendelet 12. §-a hatályát veszti és helyébe az alábbi rendelkezések lépnek:

A 11. § 1-6. pontjaiban felsorolt cselekményekre főbüntetésként a következő büntetéseket lehet alkalmazni:

a) halál vagy

b) életfogytig tartó kényszermunka, testi alkalmatlanság esetében életfogytig tartó fegyház vagy

c) kényszermunka, amelynek legrövidebb tartama tíz évnél kevesebb nem lehet, testi alkalmatlanság esetében tíz évtől tizenöt évig terjedhető fegyház.

8. § A 81/1945. ME számú rendelet 13. §-ának 1. pontja azzal egészítették ki, hogy az e pont alá eső háborús bűnös az is, aki az ott meghatározott módon a háborúba lépésre ígrott.

A 81/1945. ME számú rendelet 13. §-a azzal a 7. ponttal egészítették ki, hogy háborús bűnös az is,

7. aki bármilyen formában olyan tevékenységet fejtett vagy fejt ki, illetőleg mozdított vagy mozdít elő, amely a népek háború utáni békéjének vagy együttműködésének megnehezítésére vagy megbontására, avagy nemzetközi viszály előidézésére alkalmas.

9. § A 81/1945. ME számú rendelet 14. §-a hatályát veszti és helyébe az alábbi rendelkezések lépnek:

A 13. § 1-7. pontjaiban felsorolt cselekményekre főbüntetésként a következő büntetéseket lehet alkalmazni:

- a) halál vagy
- b) életfogytig tartó kényszermunka, testi alkalmatlanság esetében életfogytig tartó fegyház vagy
- c) kényszermunka, amelynek legrövidebb tartama öt évnél kevesebb nem lehet, testi alkalmatlanság esetében öt évtől tizenöt évig terjedhető fegyház vagy
- d) öt évtől tíz évig terjedhető börtön.

10. § A 81/1945. ME számú rendelet 15. §-a azzal a 4., 5. és 6. ponttal egészítették ki, hogy népellenes büntettben bűnös az is,

4. aki nyomtatványban (bármilyen módon sokszorosított iratban), gyülekezet előtt elmondott beszédben vagy rádió útján huzamosabb időn át olyan állandó jellegű és folyamatos tevékenységet fejtett ki, amely alkalmas volt arra, hogy a fasiszta és a demokráciaellenes irányzatok elterjesztése és megerősítése végett vagy a faji és felekezeti gyűlölet felkeltése, illetőleg ébrentartása céljára a közfelfogást jelentős mértékben befolyásolja és az országra káros irányba terelje;

5. aki a fasiszta és a demokráciaellenes törekvéseknek vagy a társadalom egyes rétegei üldözésének célját szolgáló hivatalos szerv, párt vagy társadalmi szervezet besúgójaként működött vagy annak számára adatokat szolgáltatott;

6. aki a fasiszta és a demokráciaellenes uralmi rendszer hatalmi eszközeinek saját céljaira való felhasználásával szemérem, vagyon vagy személyes szabadság elleni bűncselekményt követett el.

11. § A 81/1945. ME számú rendelet 16. §-a hatályát veszti és helyébe az alábbi rendelkezések lépnek:

amennyiben más jogszabály a cselekményre súlyosabb büntetést nem rendel, a 15. § 1-6. pontjaiban felsorolt cselekményekre főbüntetésként a következő büntetéseket lehet alkalmazni:

- a) kényszermunka, amelynek legrövidebb tartama öt évnél kevesebb nem lehet, testi alkalmatlanság esetében öt évtől tíz évig terjedhető fegyház vagy
- b) öt évtől tíz évig terjedhető börtön.

12. § A 81/1945. ME számú rendelet 17. §-a hatályát veszti s helyébe a következő rendelkezések lépnek.

Népellenes büntettben bűnös az is:

1. aki a 15. § 2. pontjában meghatározott cselekmények elkövetését megakadályozni nem igyekezett, bár ez törvényes hatáskörében módjában állott volna;

2. aki anélkül, hogy evégből vele szemben közvetlenül vagy közvetve kényszer alkalmaztatott volna, a németek által Magyarországon szervezett Volksbundba tagként belépett, vagy fasiszta, illetőleg demokráciaellenes pártban, szervezetben vagy alakulatban tisztséget vállalt, avagy tagként tevékeny működést fejtett ki;

3. aki - a 11. § 6. pontjának, illetőleg a 15. § 4. pontjának esetét ide nem értve - nyomtatványban (bármilyen módon sokszorosított iratban), gyülekezet előtt, rádió útján vagy egyébként nyilvánosan népellenes vagy demokráciaellenes intézkedések meghozatalát sürgette vagy a meghozottakat feldicsérte;

4. aki kényszerű szükség nélkül a nép- vagy demokráciaellenes hírverés szolgálatába szegődött;

5. aki magatartásával fasiszta- (nyilas-, német-, háború-) ellenes vélemény nyilvánítását akadályozta;

6. aki a 11., 13., 15. §-ban vagy a jelen §-ban felsorolt cselekmények valamelyikére nézve - a Btk. 378. §-ának esetét kivéve - a Btk. 374. vagy 375. §-ában meghatározott bűnpártolást követ el;

7. aki tudomással bír arról, hogy valaki a 11. § 5. pontja alá eső cselekménnyel kapcsolatos kivégzésnek vagy kínzásnak tettese vagy részese és ezt a hatóságnak haladéktalanul fel nem jelenti.

13. § A 81/1945. ME számú rendelet 18. §-a hatályát veszti és helyébe az alábbi rendelkezés lép:

Amennyiben más jogszabály a cselekményre súlyosabb büntetést nem rendel, a 17. § 1-7. pontjaiban felsorolt cselekményekre főbüntetésként két évtől öt évig terjedhető börtönbüntetést lehet kiszabni.

14. § A 81/1945. ME számú rendelet 21. §-a hatályát veszti és helyébe az alábbi rendelkezések lépnek:

A 20. § utolsó bekezdésében felsorolt bűncselekményekben az ott megjelölt összefüggés nélkül a népbíróság csak abban az esetben bír hatáskörrel, ha a cselekmény politikai jellegű.

Ha a tekintetben, hogy a cselekmény politikai jellegű-e, a Bp. szerint illetékes ügyészségnek és a népügyészségnek álláspontja eltérő, a főügyész dönt.

15. § A 81/1945. ME számú rendelet 22. §-a hatályát veszti és helyébe az alábbi rendelkezések lépnek:

A népbíróság a fiatakorúak bűnjében is eljár.

Ha a fiatakorú a cselekményt élete tizenötödik évének betöltése után követte el, a Bn. II. fejezetének IV. Cikkében meghatározott intézkedéseken felül a 3. §-ban felsorolt büntetések alkalmazásának is helye van. Halálbüntetést mégis csak akkor lehet kiszabni, ha a fiatakorú a cselekmény elkövetésekor tizenhatodik életévét már betöltötte.

A 3. § 5-7. pontjaiban felsorolt mellékbüntetéseket a tizenötödik életévét még be nem töltött fiatalokkal szemben is alkalmazni lehet.

A népbíróság előtti eljárásban fiatalokkal szemben dorgálásnak és próbárabocsátásnak nincs helye.

16. § A jelen rendeletnek az előző §-okban foglalt rendelkezéseit visszaható erővel kell alkalmazni, még pedig a folyamatban levő azokban az ügyekben is, amelyekben az eljárást a jelen rendelet hatálybalépéséig jogerősen nem fejezték be.

17. § A 81/1945. ME számú rendelet 33. §-a akként egészítették ki, hogy az előzetes letartóztatást a népbíróság is elrendelheti, továbbá, hogy az előzetes letartóztatás meghosszabbításának több ízben is helye lehet.

18. § Budapesten csak egy népbíróság működik, amelynek illetékessége a budapesti büntető és a pestvidéki törvényszék területére terjed ki.

19. § A 81/1945. ME számú rendelet 39. és 41. §-ai hatályukat veszítik és helyükbe az alábbi rendelkezések lépnek.

A népbírósági tanács hat tagból áll.

A Magyar Nemzeti Függetlenségi Frontba tömörült öt politikai párt (Független Kisgazdapárt, Magyar Kommunista párt, Nemzeti Parasztpárt, Polgári Demokratapárt, Szociáldemokrata Párt) helyi szervezetei, úgyszintén az Országos Szakszervezeti Tanács helyi szervezete a jelen rendelet hatálybalépésétől számított nyolc nap alatt annyiszor egy-egy rendes és két-két pótagot jelölnek ki, ahány tanács szervezését az igazságügyminiszter elrendelte. A népbírósági tanács a kijelölt rendes tagokból alakul meg. A tanács valamelyik rendes tagjának akadályoztatása esetében a vezető bíró annak a pártnak (szakszervezetnek) az első pótagját hívja be, amely pártnak (szakszervezetnek) tagja az akadályozott személy. A pótag akadályoztatása esetében a második pótag behívására kerül a sor; ha pedig ez is akadályozott, új beküldésnek van helye.

Nem járhat el népbíróként az, akit büntett, nyereségvágyból elkövetett vétség vagy fasiszta jellegű cselekmény miatt elítéltek. A jelen rendelet alkalmazása szempontjából nem lehet büntetett előéletűnek tekinteni azt, akit fasisztaellenes cselekmény vagy az úgynevezett zsidótörvényben meghatározott valamely cselekmény miatt ítélték el.

A beküldés alkalmával be kell mutatni a tagok és pótagok írásbeli nyilatkozatát, amelyben büntetőjogi felelősségük tudatában kijelentik, hogy az előbbi bekezdés értelmében büntetlen előéletűek.

Ha a népbíróság székhelyén a Magyar Nemzeti Függetlenségi Frontba tömörült pártok közül valamelyik működést nem fejt ki, a hiányzó tagot és pótagokat a vezető bíró sorsolja ki a működő pártok által ajánlott öt-öt személy közül.

A kijelölt tag és pótag a megbízást nem utasíthatja vissza.

A népbíróság tagjainak és pótagjainak megbízása három hónapig tart, a megbízás azonban megismételhető.

20. § A 81/1945. ME számú rendelet 49. §-a akként módosított, hogy a vezető bíró a bűncselekmény elkövetésének bizonyított voltára nézve csak akkor nyilvánít véleményt, ha erre nézve a tanácsnak legalább egy tagja felkéri, továbbá, hogy szavazategyenlőség esetében a vezető bíró is szavaz.

21. § A 81/1945. ME számú rendelet 53. §-a hatályát veszti és helyébe az alábbi rendelkezések lépnek.

A népbíróság ítélete ellen a népügyész az elítélt terhére fellebbezéssel élhet. A népügyész által bejelentett fellebbezés alapján az ítélet az elítélt javára is megváltoztatható.

Az elítélt abban az esetben, ha a 11. § 1-6. pontja alá eső cselekmények valamelyikében mondták ki bűnösnek, a népbíróság ítélete ellen egyáltalán nem, egyéb esetekben pedig csak a halált vagy az öt évet meghaladó szabadságvesztésbüntetést kimondó ítélet ellen élhet fellebbezéssel. Az elítélt által az ítélet ellen bármilyen formában vagy elnevezéssel bejelentett jogorvoslat fellebbezésnek tekintendő.

A védő - a 6. §-ban megjelölt eljárás kivételével - csak az elítélt hozzájárulásával jelenthet be fellebbezést. A védő egyébként ugyanolyan korlátok között élhet fellebbezéssel, mint az elítélt.

A népfőügyész az elítélt által bejelentett fellebbezéshez az elítélt terhére csatlakozhatik (1928:X. tc. 29. §).

A népbíróság előtti eljárásban a Bp. 388. §-ának utolsó bekezdése nem alkalmazható.

Halálbüntetést kiszabó ítélet ellen bejelentett fellebbezés esetében a népbíróság az ügyet az ítélethozataltól számított nyolc nap alatt köteles a Népbíróságok Országos Tanácsához felterjeszteni. Az ilyen ítélet szóbeli indokait a kihirdetés alkalmával részletesen ki kell fejteni és az ítéletet három nap alatt írásba kell foglalni. A Népbíróságok Országos Tanácsa az ügyben az iratoknak hozzá érkezésétől számított három nap alatt köteles a lehetőség szerint minél közelebbi tárgyalási határnapot kitűzni, illetőleg a bizonyítás kiegészítése tárgyában intézkedni.

Ha a jelen § a halálbüntetést kimondó ítélet ellen a fellebbezést kizárja és a népbíróság a Bp. 497. §-ának megfelelő eljárásban akként határozott, hogy az elítélt kegyelemre nem méltó, a halálbüntetést ettől számított két órán belül végre kell hajtani.

Az előbbi bekezdés esetében az ítéletet rövid indokolással együtt azonnal írásba kell foglalni.

22. § A 81/1945. ME számú rendelet 20. és 21. §-a értelmében a népbíróság hatáskörébe vont azoknak a szándékos bűncselekményeknek a büntetése, amelyekre a büntető törvények fogházbüntetést állapítanak meg, ugyanolyan tartamú börtön, mint amilyen tartamú a törvényben megszabott fogházbüntetés.

23. § Ha alaposan tartani lehet attól, hogy az, akit a népbíróság hatáskörébe tartozó büntett nyomatékos gyanúja terhel, vagyonának vagy vagyonához tartozó

dolognak elidegenítése vagy elrejtése által a vagyonek kobzás fogatosítását megíúsítja: a népügészség ingóságaira bñügi zárlatot, illetőleg mind ingó; mind ingatlan vagyónára biztosítási végrehajtást rendel el.

A bñügi zárlat, illetőleg a biztosítási végrehajtás elrendelése ellen felfolyamodásnak helye nincs.

A bñvádi eljárás megindítása után szerzett jogot nem lehet az államkincstárral szemben érvényesíteni olyan vagyónra, illetőleg olyan vagyontárgyra, melyre a bñügi zárlatot vagy a biztosítási végrehajtást elrendelték, feltéve, hogy a népbíróság utóbb a vagyont, illetőleg a vagyontárgyat elkobozta.

Egyebekben a bñügi zárlat, illetőleg a biztosítási végrehajtás tekintetében a Bp. rendelkezéseit megfelelően kell alkalmazni.

24. § A népbírósági vezetőbírák és népügészek az igazságügymiszter által megállapítandó pótdíjban részesülnek.

25. § A jelen rendelet hatálybalépése előtt megalakult népbíróságok működésének érvényét nem érinti az a körülmény, hogy megalakításuk a 81/1945. ME számú rendelet 39. §-ának nem felelt meg; a már működő tanácsok tagjainak számát azonban a jelen rendelet hatálybalépésétől számított nyolc nap alatt a 19. § értelmében hatra ki kell egészíteni.

26. § A népbíróság az 1080/1945. ME számú rendelet hatálybalépése előtt az igazolóbizottságnak a népbíróság elé utaló határozatával a népbírósághoz áttett ügyet haladéktalanul visszaküldi az igazolóbizottság elnökének.

A budapesti népbíróság előtt igazolófellebbezési eljárásban a törvényszéki eljárás szabályai irányadók

27. § A jelen rendelet az 1945. évi május hó 1. napján lép hatályba.

III. számú melléklet az 1945. évi VII. törvényhez

Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 5.900/1945. ME számú rendelete a népbíráskodás körében a távollevő terhelt ellen folyó eljárásra, úgyszintén a közvád képviseletére vonatkozó szabályok kiegészítése tárgyában

A minisztérium az Ideiglenes Nemzetgyűlés által az 1944. évi december hó 22. napján adott felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

1. § A népbíráskodásról szóló 81/1945. ME számú rendelet (Magyar Közlöny 3. szám) 6. §-a az alábbi rendelkezésekkel egészítettik ki:

Ha a főtárgyalás adatai szerint a terhelt olyan cselekményt követett el, amelyre a fennálló jogszabályok halálbüntetést állapítanak meg, a terhelt távolléte a halálbüntetése kiszabását és a megfelelő mellékbüntetések megállapítását nem akadályozza. A terhelt távollétében hozott halálos ítélet ellen az ítélet meghozatalakor fellebbezés bejelentésének nincs helye és az ítélet pénzbüntetést, illetőleg vagyonek kobzást megállapító részében végrehajtható. A terheltet

jelentkezése vagy kézrekerülése után haladéktalanul a népbíróság elé kell állítani. A népbíróság a terheltet nyilvános tárgyaláson kihallgatja és a kihallgatás eredményéhez képest határoz a halálos ítélet fenntartása vagy a Bp. 460-462. §-ai szerint tartandó új fő tárgyalás elrendelése iránt. Ha a népbíróság a halálos ítélet fenntartása mellett dönt, az ítéletet a terhelt előtt haladéktalanul nyilvánosan kihirdeti. Az ítélet kihirdetését követő eljárásra ugyanazok a szabályok irányadók, mint a terhelt jelenlétében tartott tárgyalás alapján hozott ítélet esetében.

2. § A 81/1945. ME számú rendelet 24. §-a az alábbi rendelkezésekkel egészített ki:

A közvádlo tennivalóinak ellátásával az igazságügyminiszter egyes ügyekben a népügyészség szervezetén kívül álló személyt is megbízhat. A megbízott közvádlot e megbízatása körében ugyanazok a jogok illetik, mint a népügyészt. A megbízott közvádlo díjazása iránt az igazságügyminiszter a pénzügyminiszterrel egyetértve esetenként intézkedik.

3. § A jelen rendelet kihirdetése napján lép hatályba; rendelkezéseit a már folyamatban levő azokban az ügyekben is alkalmazni kell, amelyekben első fokon érdemleges határozatot nem hoztak.

IV. számú melléklet az 1945. évi VII. törvényhez

Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 6.750/1945. ME számú rendelete a közhivatalok munkafegyelmének fokozottabb biztosítása tárgyában

A minisztérium az Ideiglenes Nemzetgyűlés által az 1944. évi december hó 22. napján adott felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

1. § A 81/1945. ME számú rendelet 15. §-a (az 1440/1945. ME számú rendelet 10. §-a) azzal a 7. ponttal egészített ki, hogy népellenes büntettségben bűnös

7. az a közhivatalnok, aki hivatali kötelességét szándékosan súlyosan megsérti, különösen felettes hatóságának törvényszerű szolgálati utasítását nem teljesíti vagy rosszhiszeműen nem a kellő időben vagy nem a megszabott módon teljesíti, ha ezáltal a demokratikus kormányzat rendelkezéseinek zavartalan végrehajtását súlyosan veszélyezteti, vagy az ország népi és demokratikus szellemében való újjászervezését lényegesen akadályozza.

2. § Az 1. §-ban meghatározott bűncselekmény miatt a bünvádi eljárást csupán az illetékes miniszter feljelentésére lehet megindítani. A terhelt előzetes letartóztatásának elrendeléséhez az illetékes miniszter hozzájárulása szükséges.

3. § Az 1. §-ban meghatározott cselekményre az 1440/1945. ME számú rendelet 16. §-át nem lehet alkalmazni.

4. § A jelen rendelet kihirdetésének napján lép hatályba.

13/1945. M. E. az Ideiglenes Nemzeti Kormány rendelete a közbiztonság fokozottabb biztosításáról

A háborús viszonyok következtében és a karhatalmi szervek elmenekülése, illetve fölbomlása folytán a közrend, a személy- és vagyonbiztonság országszerte meglazult. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány legsürgősebb feladatának tekinti, hogy a közrend megszilárdítását, a személyi- és vagyonbiztonság helyreállítását minden rendelkezésre álló eszközzel biztosítsa. Ennek érdekében az alábbi felhívást adja ki:

Addig is, amíg az Ideiglenes Nemzeti Kormány a karhatalom egységes megszervezésére vonatkozó rendeletét a közeljövőben kiadja és a katonai parancsnoksággal egyetértően gondoskodni tud a rendőrség felfegyverzéséről, felhívjuk a nemzeti bizottságokat, az önkormányzati testületeket és vezető tisztviselőket, hogy minden községben és városban, ahol még nem lenne, haladéktalanul szervezzék meg a polgárőrségeket. Különösen felhívjuk a figyelmét minden illetékes szervnek arra, hogy a polgárőrség keretében a külterületi őrségeket is szervezze meg, megbízható kintlakó polgárokból. A polgárőrségbe politikailag megbízható, katonaviselt és javakorbéli legénységet toborozzanak és a helyi katonai parancsnokságnál járjanak el a felfegyverzés kieszközölése és a polgárőrség katonai támogatása érdekében.

Az így megszervezendő és már megszervezett polgárőrségeket, illetve rendőrségeket utasítjuk, hogy a legerélyesebben és legszigorúbban járjanak el a közrend- és a személy-, valamint a vagyonbiztonság megsértőivel szemben és azokkal szemben is, akik ilyen cselekményekhez segédkezet nyújtanak. Az elfogott büntetéseket bíróság elé kell állítani, vagy szükség esetén a katonai parancsnokságnak kell átadni. Ahol a bíróság valami okból nem működne vagy az illetékes bíróság a közlekedési nehézségek miatt elérhető nem lenne, ott a polgárőrségek mindaddig tartsák szigorú őrizet alatt az elfogott büntetéseket, amíg az Ideiglenes Nemzeti Kormány felelősségrevonásuk felől intézkedik.

A közrend és a közbiztonság minél sürgősebb és hathatósabb biztosítása érdekében felhívjuk az ország lakosságát, hogy önkéntes őrségek szervezésével, nyomravezetésével és azonnali jelentésekkel a maga részéről is legyen segítségére a polgárőrségnek és a katonai parancsnokságnak. Különösen felhívunk mindenkit arra, hogy a bandákba verődött és álruhába öltözött fosztogatókat, valamint az üzletszerűen működő felbujtók és bűnsegedek kézrekerítésében bátran és erélyesen legyen segítségére a polgárőrségnek, valamint a katonai parancsnokságoknak.

Azokat pedig, akik kihasználva a háború okozta rendkívüli viszonyokat, erőszakosságokra, rablásra és fosztogatásra vetemednek, vagy ilyen cselekmények elkövetéséhez segítőtársul szegődtek, nyomatékosan figyelmeztetjük, hogy az Ideiglenes Nemzeti Kormány nem fogja tűrni felelőtlen és bűnös garázdálkodásukat s minden eszközzel véget fog vetni üzelmeknek. Minden erőszakosságot, minden személy és vagyon elleni merényletet szigorúan és könyörtelenül meg fogunk torolni, nem riadva vissza a legsúlyosabb büntetések

alkalmazásától sem. Annál is inkább nyomatékosan figyelmeztetjük az ilyen felelőtlen és bűnös elemeket, mert az elkövetett bűncselekményeket nagyon hamarosan, mihelyt hathatósabb és számosabb eszköz áll erre rendelkezésünkre, visszamenőleg is meg fogjuk torolni.

Debrecen, 1945. évi január hó 4.

**A honvédelmi miniszter 20.056/1945. M. E. számú rendelete
a magyar honvédség tagjainak igazolásáról**

A 15/1945. M. E. számú rendelet alapján az Ideiglenes Nemzeti Kormány a magyar honvédség tényleges, tartalékos és nyugállományú tisztjeinek, tisztviselőinek, valamint tiszthelyetteseinek és polgári alkalmazottainak igazolására vonatkozólag a következőket rendelem:

1. §

A felállítandó igazoló-bizottság tagjainak igazolását a miniszterelnök elnöklete alatt működő igazoló-bizottság folytatja le, amely áll a kormány katonáiból, az igazságügyminiszterből és a honvédelmi államtitkárból.

2. §

Az 1. §-ban körülírt bizottság azon tiszteknek az igazolását folytatja le, akiket a minisztertanács az első igazoló-bizottság tagjaként kijelöl.

E tisztak igazolása után az állandó igazoló-bizottság a honvédelmi miniszter, vagy helyette a honvédelmi államtitkár vezetése mellett folytatja a honvédelmi minisztérium többi beosztottjának igazolását.

3. §

Az ország területén lévő igazoló eljárás alá eső összes többi honvéd egyén igazolását a vármegyék székhelyein, – Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyében, emellett Kecskeméten a megalakuló bizottság végzi, melynek elnökeit és tagjait a honvédelmi miniszter állandó igazoló-bizottsága igazolja.

A honvédelmi miniszter a szükséghez képest mást helyen is elrendelheti igazoló-bizottság felállítását.

A vármegyei igazoló-bizottságok egyik tagja katonaviselt Ideiglenes Nemzetgyűlési Képviselő legyen, akit a helyi katonaviselt nemzetgyűlési képviselők közül sorsolnak ki. A sorsolást az illetékes főispán végzi.

4. §

Az igazoló eljárásnak részleteit a honvédelmi miniszter külön rendeletben szabályozza.

5. §

Ez a rendelet kihirdetés napján lép hatályba.

Debrecen, 1945. évi január hó 23-án.

**Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 388/1945. számú rendelete
a kegyelmezés jogának a honvéd büntetőbíráskodás területén való
szabályozása tárgyában.**

1. §

A hátszágban (még a hadrakelt seregbeli bűnvádi perrendtartás szabályainak alkalmazása idején) az elítéltek kegyelemben való részesítésének joga kizárólag a Nemzeti Főtanácsot illeti meg.

2. §

A hadrakelt seregeknél a hadműveleti területen bármilyen eljárás során halálra ítélték kegyelemben való részesítésének joga a hadrakelt sereg legfőbb parancsnokát illeti meg.

3. §

Ha a kegyelmezés joga a Nemzeti Főtanácsot illeti meg (1. §), az ítéletet a kegyelmi tanács véleményével és bűnügyi iratokkal együtt haladéktalanul a honvédelmi miniszterhez kell felterjeszteni.

A honvédelmi miniszter az iratokat véleményezés után a Nemzeti Főtanács elé terjeszti.

A hadrakelt sereg legfőbb parancsnoka a 2. § esetében a bírósághoz beosztott legidősebb hadbíró véleményének meghallgatása után határoz a kegyelmezés tekintetében.

4. §

Ez a rendelet azonnal hatályba lép.

Debrecenben, 1945. évi február hó 24-én.

**Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 441/1945. M. E. számú rendelete
a honvédség tagjainak igazolására vonatkozó 20.056/1945. H. M. számú
rendelet egyes intézkedéseinek megváltoztatásáról.**

1. §

A rendelet 1. §-a helyébe a következő intézkedés lép:

A felállítandó igazoló bizottság tagjainak igazolását a miniszterelnök: Dálnoki Miklós Béla elnöklete alatt működő igazoló bizottság folytatja le, mely áll vitéz Faraghó Gábor közellátásügyi miniszterből, dr. Valentiny Ágoston igazságügyi miniszterből, B. Szabó István honvédelmi politikai államtitkárból és a politikai pártok két küldöttjéből, akiket az öt demokratikus párt központi vezetője által kijelölt 1-1 kiküldött közül a miniszterelnök sorol ki.

2. §

A rendelet 2. §-a helyébe a következő intézkedés lép:

Az 1. §-ban körülírt bizottság azoknak a tiszteknek az igazolását folytatja le, akik közül a minisztertanács az első igazoló bizottság (a honvédelmi miniszter állandó igazoló bizottsága) két tiszt tagját kijelöli. Ebbe az igazoló bizottságba az öt demokratikus párt központi vezetője által kijelölt 1-1 kiküldött közül az igazoló bizottság elnöke (a honvédelmi államtitkár) két tagot sorsol ki.

Az így megalakított igazoló bizottság a honvédelmi politikai államtitkár elnöklete mellett lefolytatja a honvédelmi minisztérium többi beosztottjának, valamint a tábornokoknak és vezérkari tiszteknek, végül a vármegyék székhelyén és más helyeken felállítandó igazoló bizottságok tagjainak az igazolását.

3. §

A rendelet száma 88/1945. M. E. számra változik.

4. §

A rendelet egyéb intézkedései változatlanul érvényben maradnak

Debrecenben, 1945. évi február hó 26-án.

**A honvédelmi miniszter 23.591/Eln. bjogi oszt. – 1945. H. M. számú
körrendelete
az egyenruhaviselési jognak és a szolgálat teljesítésének az igazolási
eljárással kapcsolatos szabályozása tárgyában.**

Azok a katonai egyének, akikre nézve az igazolóbizottság a rendfokozattól közigazgatási úton való megfosztást rendelt el, a bizottsági határozat jogerőre emelkedésének pillanatától kezdve egyenruhát többé nem viselhetnek és szolgálatot nem teljesíthetnek.

Aki e tilalom ellenére viseli az egyenruhát, az 1930. évi III. tc. 82. §-ába ütköző kihágásnak válik elkövetőjévé.

Rendészeti közegeimet utasítom, hogy jelen rendeletben foglaltak pontos betartását az egyenruhát viselő katonai egyének időnkénti igazoltatása útján, a legszigorúbban ellenőrizték és a rendeletek ellen vétőkről tegyenek a további intézkedések foganatosíthatása végett ide haladéktalanul jelentést.

Budapest, 1945. évi június hó 21. napján

**Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 5.750/1945. M. E. számú rendelete
a kártalanítási eljárásnak a honvéd büntetőbíráskodás területén való
szabályozása tárgyában**

A minisztérium az Ideiglenes Nemzetgyűlés által az 1944. évi december hó 22. napján adott felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

1. §

(1) A Bp. (1896:XXXIII. törvénycikk) XXXI. fejezetében foglalt rendelkezéseket a honvéd büntetőbíráskodás területén is – az alábbi eltérésekkel – megfelelően alkalmazni kell.

(2) Ahol a Bp. bíróságot, ügyészséget említ, ott a honvédbíróságot, honvédügyészséget kell érteni.

(3) A Bp. 581. §-ában említett hat hónapi határidőt a jelen rendelet életbelépése előtt már jogerősen befejezett ügyekben a jelen rendelet életbelépésének napjától kell számítani.

(4) A kártalanítási eljárást a bűnügyekben eljáró honvédtörvényszéknél, ha pedig annak működése már megszűnt, a helyette eljárni hivatott honvédbíróságnál kell megindítani (Bp. 584. §)

(5) A nyomozás befejezése után a honvédtörvényszék az iratokat a Legfelsőbb Honvédtörvényszékhez terjeszti fel, amely a kártalanítási igényt megállapítja, az iratokat a honvédelmi miniszterhez terjeszti fel; elutasító határozat esetén pedig az iratokat a honvédtörvényszékhez visszaküldi (Bp. 587. §).

(6) A Legfelsőbb Honvédtörvényszék határozata alapján a kártalanítás összegét a honvédelmi miniszter állapítja meg.

2. §

A jelen rendelet kihirdetésének napján lép hatályba és azt az életbelépés előtt már jogerősen befejezett ügyekben is alkalmazni kell.

Budapest, 1945. évi augusztus hó 1-én.

**15/1945. M. E. számú körrendelet
az Ideiglenes Nemzeti Kormány rendelete a közalkalmazottak igazolásáról**

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés által Debrecemben 1944. évi december hó 22. napján adott felhatalmazás és az 1939:II. t.-c. 141. §-ában foglalt, a kivételes hatalomról szóló rendelkezés alapján az Ideiglenes Nemzeti Kormány addig is, amíg a felállítandó népbíróságok minden népellenes cselekmény elkövetőjét és a háborús bűnösöket felelősségre vonják, fontos közérdekből a közalkalmazottak igazolása tárgyában a következőket rendeli el:

1. §

Minden tényleges szolgálatban álló, vagy tényleges szolgálat teljesítése végett visszarendelt nyugállományú közalkalmazottat igazoló eljárás alá kell vonni annak megállapítása végett, hogy az 1939. évi szeptember hó 1. napját, követőleg tanúsított magatartása sértette-e a magyar nép érdekeit.

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés és az Ideiglenes Nemzeti Kormány tagjai, politikai államtitkárai és a honvéd vezérkari főnök, valamint az Ideiglenes Nemzeti Kormány által kinevezett főispánok igazoltaknak tekintendők.

Egymagában az a körülmény, hogy a közalkalmazott a német megszállás alatt szolgálatot teljesített és nem politikai okból, hanem félelemből, aggodalomból a vörös hadsereg bevonulása előtt elmenekült, az igazolás megtagadása okául nem szolgálhat.

2. §

A jelen rendelet alkalmazása szempontjából közalkalmazottnak az állam, a törvényhatóság, város vagy a község közigazgatási, igazságszolgáltatási, közoktatási vagy gazdálkodási tennivalóinak teljesítésére, úgyszintén az állam, a törvényhatóság, a város vagy a község intézeteiben, közintézményeiben, közműveiben vagy üzemeikben való működésre hivatalánál, szolgálatánál vagy különös megbízatásánál fogva köteles személyt kell tekinteni, ugyanígy a felekezeti iskolák, hivatalok és intézmények alkalmazottait is.

3. §

Minden szolgálati helyétől távollevő közalkalmazott a közlekedési lehetőség teljes kihasználásával, haladéktalanul tartozik szolgálati helyén jelentkezni. Azok a közalkalmazottak, akik a vörös hadsereg szolgálati székhelyükre történt bevonulása időpontjában nem tartózkodtak szolgálati székhelyükön, illetve oda 1945. évi január hó 1. napjáig vissza nem tértek, az igazolási eljárás lefolytatásáig szolgálatukat nem folytathatják, részükre illetményt kifizetni nem lehet.

4. §

Minden a jelen rendelet hatálybalépésének időpontjában szolgálatot, teljesítő vagy szolgálati helyére visszatért közalkalmazott e rendelet hatálybalépésétől számított 3 napon belül, a később visszatérő közalkalmazott pedig visszatérésétől számított, 3 napon belül köteles közvetlen hivatali előjárójához igazoló nyilatkozatot beadni.

E nyilatkozatban a közalkalmazott az 1939. évi szeptember hó 1. napja óta követett, politikai magatartását és cselekedeteit, valamint a népellenes törvények és rendeletek végrehajtása során teljesített hivatalos ténykedéseit ismertetni tartozik. Az a közalkalmazott, aki a vörös hadsereg bevonulása alkalmával hivatalát elhagyta, ennek okát, a távolléte alatti magatartását és cselekedeteit, valamint visszatérésének körülményeit is előadni köteles.

Az igazoló nyilatkozatban valótlan adatok előadása vagy lényeges körülmények elhallgatása a nyilatkozat keltétől számított 3 éven belül nyugdíjigény nélküli azonnali elbocsátást von maga után.

A hivatali előjáró a hozzá beérkezett igazoló nyilatkozatokat, a saját személyére vonatkozó igazoló nyilatkozattal együtt haladéktalanul eljuttatja az igazoló-bizottság elnökéhez.

5. §

Az igazolási eljárás lefolytatása az igazoló-bizottság hatáskörébe tartozik. Minden járásbíróági székhelyen egy igazoló-bizottságot kell létesíteni. A főispán köteles a szükséghez képest egy járásbíróági székhelyen több igazoló-bizottságot, vagy járásbíróági székhelyen kívül is igazoló-bizottságot felállítani.

6. §

Az igazoló-bizottságok felállítása a területileg illetékes főispán feladata.

Minden igazoló-bizottság hét tagból áll.

Az igazoló-bizottság öt tagját a főispán sorsolja ki, a Magyar Nemzeti Függetlenségi Frontba tömörült öt politikai párt (Demokratikus Polgári Párt, Független Kisgazda Párt, Magyar Kommunista Párt, Nemzeti Paraszt Párt, Szociáldemokrata Párt) helyi szervezetei által javaslatba hozott öt-öt párttag közül. Az igazoló-bizottságban így minden politikai párt, egy taggal van képviselve.

Amennyiben a felállítandó igazoló-bizottság székhelyén valamely fent felsorolt, politikai párt működést nem fejtene ki, ez esetben a főispán a felsorolásban nem szereplő más demokratikus pártok által javaslatba hozott 5 személy közül, ilyen párt hiányában pedig a meglévő demokrata pártok által ajánlottak közül sorsolja ki a hiányzó tagot.

A kinevezett öt tag haladéktalanul ülést tart és azon a tagok egyikét a bizottság elnökéül választja. A választás szótöbbséggel történik. Eredménytelenség esetén a főispán jelöli ki a bizottság egyik tagját, elnökül.

A bizottság öt tagja ezután behív egy jogi képesítésű tagot, egy tagot, pedig annak a közhivatalnak, vagy üzemnek (pl. posta, törvényhatóság, állami üzem stb.) alkalmazottai közül, amely közhivatal, vagy közüzem alkalmazottainak igazolása tárgyalásra kerül. Ha a behívandó két tag személyére nézve a bizottság szótöbbséggel megállapodni nem tud, úgy a két tagot a főispán hívja be a bizottság meghallgatása után.

A bizottság tagjai kinevezésük, illetve behívásuk folytán igazoltnak tekintendők.

A bizottság tagjai kinevezésüket, illetve behívásukat elfogadni kötelesek.

Nem nevezhető ki és nem hívható be az igazoló bizottságba az, akit büntett, vagy nyereségvágyból elkövetett vétség miatt elítéltek. A jelen rendelet alkalmazása szempontjából nem tekintendő büntetett előéletűnek az, aki politikai bűncselekmény, vagy zsidótörvényekben meghatározott valamely cselekmény miatt ítéltetett el.

A bizottság tagja büntetőjogi felelősség mellett írásban köteles kijelenteni, hogy e rendelkezés értelme szerint büntetlen előéletű.

7. §

Az előző §-ban említett politikai pártok a bizottságba küldendő öt párttag névsorát e rendeletről való tudomásszerzéstől számított öt nap alatt kötelesek a főispánnak benyújtani, aki további 3 napon belül köteles a bizottságot megalakítani.

8. §

A bizottság tagjai működésük megkezdése előtt a főispán előtt esküt, illetve fogadalmat tesznek.

Az eskü szövege a következő: „Én, _____ esküszöm, hogy mint az igazoló-bizottság tagja, a tagságból folyó feladatomat elfogulatlanul és csakis a magyar nép érdekének szem előtt tartásával fogom ellátni. Isten engem úgy segítjen.”

Az a tag, akinek meggyőződése ellenkezik az eskü letételével, a következő fogadalmat teszi:

„Én, _____ becsületemre és lelkiismeretemre fogadom, hogy mint az igazoló-bizottság tagja, a tagságomból folyó feladatomat elfogulatlanul és csakis a magyar nép érdekeinek szem előtt tartásával fogom ellátni.”

Az eskü, illetve a fogadalom letételéről a főispán közös jegyzőkönyvet vesz fel.

A behívott bizottsági tagok az igazoló-bizottság elnöke előtt tesznek esküt, illetve fogadalmat.

9. §

Az igazolási eljárásból ki van zárva az az igazoló-bizottsági tag, aki az igazolás alá vontnak házastársa, volt házastársa vagy jegyese, egyenes ágban rokona, vagy sógora, oldalágban rokona unokatestvérig bezárólag, házastársának fel- vagy

lemenő ágbeli rokona vagy testvére, végül aki az igazolás alá vonttal örökbefogadói, nevelőszülei viszonyban van, illetve gyámja, gondnoka, a vagy az volt.

Amennyiben az előző bekezdés alapján vagy más igazolt okból valamely tag az igazoló-bizottságban el nem járhat, vagy valamely tag ellen a bizottság által igazolt politikai aggály merül fel, úgy helyette a bizottság elnöke annak a pártnak ajánlottai közül sorsol ki a szóbanforgó ügyben eljáró póttagot, amely pártnak tagja az akadályozott bizottsági tag.

A póttag esküt (fogadalmat) a bizottság elnöke előtt tesz.

10. §

Az igazoló-bizottságok működésüket haladéktalanul megkezdeni tartoznak.

11. §

Az igazoló-bizottság elnöke legalább 8 nappal, az igazolási tárgyalás határnapja előtt az igazolás alá vont közalkalmazottak szolgálati helyén szokásos módon (hírlap, kifüggesztés, kidobolás stb.) közhírré teszi azoknak a közalkalmazottaknak a névsorát, akiknek igazolása tárgyában a bizottság határozni fog. Egyúttal felhívja a lakosságot, hogy mindazok, akik az igazolás alá vont valamelyik közalkalmazottnak olyan magatartásáról, vagy cselekményéről bírnak tudomással, amely a magyar nép érdekeit sértette, vagy sérti, ezt és a vonatkozó bizonyítékaikat, tanúikkal a bizottság elnökének szóban vagy írásban jelentsék be.

A felhívásnak magában kell foglalnia a bizottság elnökének nevét és lakcímét (hivatali címét), ahová a bejelentés küldendő. Figyelmeztetni kell a bejelentőket arra, hogy az írásbeli bejelentés csak az esetben képezheti az igazolási eljárás alapját, ha a bejelentő nevét és lakcímét a bejelentésen feltünteti.

A felhívásban közzeéteendő az is, hogy a tárgyaláson panaszának előadása végett bárki megjelenhetik.

Szóbeli bejelentésről az elnök jegyzőkönyvet vesz fel, amely a bejelentő nevét és lakcímét, a bejelentett tényt, s az arra vonatkozó bizonyítékokat tartalmazza. A jegyzőkönyvet a bejelentővel alá kell íratni.

12. §

Az igazoló-bizottság elsősorban azon közalkalmazottak igazolása tárgyában határoz, akik 1945. január 1-én a vörös hadsereg által felszabadított országrészen szolgálatot teljesítettek. Azokban az országrészekben, amelyek e napon a vörös hadsereg által még felszabadítva nem voltak, az igazoló-bizottságok elsősorban a helyükön maradt közalkalmazottak igazolási eljárását folytatják le.

Az előző bekezdésben felsorolt közalkalmazottak ügyeinek tárgyalása zárt ülésben történik. Amennyiben ilyen közalkalmazott ellen bejelentés nem érkezik, s a bizottság tagjainak egyike sem bír tudomással az igazolás alá vontnak népellenes

magatartásáról, vagy cselekményéről, úgy az igazoló-bizottság az igazolás alá vont közalkalmazottat határozattal igazoltnak mondja ki.

13. §

Tárgyaláson bírálja el az igazoló-bizottság azoknak a közalkalmazottaknak az ügyeit, akik a vörös hadsereg bevonulása előtt szolgálati helyükről eltávoztak, továbbá a visszamaradt közalkalmazottak ügyét is, ha ezt a zárt ülésen a bizottság egy tagja kívánja.

14. §

A tárgyalásra utalt igazolási ügyeket az elnök a bizottság tagjai között arányosan szétosztja. A bizottság tagjai az igazolás alá vont személyek felől felvilágosításokat kötelesek beszerezni, az ügy előadójául kijelölt bizottsági tag pedig köteles az igazolás alá vont közalkalmazott magatartására vonatkozó bizonyítékokról gondoskodni, az igazolás alá vontat és az esetleges tanúkat a tárgyalásra megidézni.

Az igazolás alá vont meg nem jelenése a tárgyalás megtartásának nem akadály. Igazolt akadályoztatása esetén a bizottság a tárgyalást egy ízben elhalaszthatja.

15. §

A tárgyalás nem nyilvános.

A tárgyalást az elnök vezeti. Az igazolás alá vonthoz és a tanúkhöz bármelyik bizottsági tag intézhet kérdéseket. Az igazolás alá vont a tanúkhöz kérdéseket intézhet

A tanúkat a kihallgatás előtt figyelmeztetni kell arra, hogy vallomásukat esetleg esküvel, vagy fogadalommal kell megerősíteni és a hamis eskü következményeiről fel kell őket világosítani.

A tanú megesketése tárgyában a bizottság csak az összes tanú kihallgatása után határoz.

A tanú megesketése csak az esetben rendelhető el, ha a lefolytatott tárgyalás alapján az igazoló-bizottság úgy látja, hogy e rendelet 19. § 3. bekezdésének a), b), c) pontjaiban meghatározott valamelyik büntetés alkalmazásának van helye.

Az eskü szövege a következő:

„Én esküszöm a mindenható és mindentudó Istenre, hogy a hozzám intézett kérdésekre az igazat és csakis az igazat vallottam, semmit, amit az ügyre vonatkozóan tudok, el nem hallgattam, Isten engem úgy segéljen.“

A fogadalom szövege a következő:

„Én becsületemre és lelkiismeretemre fogadom, hogy a hozzám intézett kérdésekre az igazat, és csakis az igazat vallottam, semmit, amit az ügyre vonatkozóan tudok, el nem hallgattam.“

16. §

Nem köteles tanúvallomást tenni az, aki az igazoló eljárás alá vontnak fel- vagy lemenő ágbeli rokona, vagy sógora, oldalrokona, unokatestvérig bezárólag, házastársa vagy jegyese, házastársának testvére, testvérének házastársa, vagy aki vele örökbefogadói, nevelőszülői, gyámi vagy gondnoki viszonyban van.

17. §

A tárgyalás csak olyan tanúk kihallgatása, vagy olyan iratok beszerzése végett halasztható el 8 napnál nem hosszabb időre, amelyek a bizottság székhelyéről idézhetők, illetve beszerezhetők.

A bizottság által bekért iratokat az illetékes hatóságok az esetben is haladéktalanul megküldeni tartoznak, ha a vonatkozó ügy befejezetlen.

18. §

Az igazolás alá vont közalkalmazott a tárgyalásra ugyanazon közhivatalnál működő egy közalkalmazottat vihet magával, aki az ügyre és az eljárás alá vontnak a személyére a legjobb tudása és lelkiismerete szerint nyilatkozatot tehet.

19. §

Az igazoló-bizottság a következő határozatokat hozhatja:

1. Az igazolási eljárás alá vontat igazoltnak jelenti ki.

2. Amennyiben a bizottság megállapítja, hogy nyomatékos gyanú forog fenn a tekintetben, hogy az igazolás alá vont olyan cselekményt követett el, amely súlyánál fogva a népbíróság elé tartozik, ebben az esetben az ügyet, az Ideiglenes Nemzeti Kormány által rövidesen felállítandó népbíróság előtti eljárásra utalja. A népbíróság elé utaló határozatban meg kell jelölni a határozat indokait, a tanúk nevét, címét és az egyéb bizonyítékokat. A népbíróság elé utaló közalkalmazott hivatali működést nem fejthet ki és a cselekmény súlyához képest szabja meg a bizottság, hogy a közalkalmazott ügyének befejezéséig részesül-e illetményben, s ha igen, annak milyen hányadában.

Az igazoló-bizottságnak igazolást kimondó, vagy népbíróság elé utaló határozata ellen fellebbezésnek helye nincs. Ezekben az esetekben a tárgyalásról jegyzőkönyvet sem kell felvenni.

3. Ha az igazoló-bizottság az igazolás alá vontat igazolhatónak nem találja, de nem állapított meg olyan súlyos cselekményt sem, amely a népbíróság elé utalást indokolná, úgy az alábbi fegyelmi jellegű büntetéseket szabhatja ki:

Az igazolás alá vontat:

a) megfeddi,

b) áthelyezésre ítéli, esetleg annak kimondása mellett, hogy vezetői állásra alkalmatlan,

c) az előléptetésből meghatározott időre (egy-öt év) kizárhatja.

A megfeddést az elnök azonnal foganatosítja.

Amennyiben az igazoló-bizottság büntetést szab ki, úgy a tárgyalásról jegyzőkönyv készítendő. Ennek elkészítése a bizottság elnökének feladata, aki e célból a tárgyalásra jegyző kijelöléséről gondoskodni köteles.

Ha a jegyző a bizottságnak nem tagja, úgy esküt, (fogadalmat) tesz a bizottság elnöke előtt arra, hogy a tárgyaláson történeteket híven jegyzi fel.

A jegyző a tárgyalás menetéről, a tanúk vallomásáról feljegyzéseket eszközöl, s amennyiben a rendelet értelmében a jegyzőkönyv felvétele kötelező, feljegyzései alapján két nap alatt köteles jegyzőkönyvet elkészíteni. A jegyzőkönyvet az elnök, az ügy előadója és a jegyző írja alá.

20. §

A bizottság, minden határozatot írásban közöl az igazolási eljárás alá vonttal, valamint hivatali előjárójával, aki az illetményt megvonó vagy korlátozó határozat végrehajtásáról gondoskodni köteles.

A határozatot minden igazoló-bizottsági tag aláírja.

Az igazoló-bizottság az igazolás alá vontak nevééről és az eljárás eredményéről kimutatást küld a főispánnak, aki azt a törvényhatóság levéltárában helyezi el.

21. §

Az igazoló-bizottság áthelyezést elrendelő vagy előléptetést korlátozó határozata ellen fellebbezésnek van helye az illetékes szakminiszterhez, aki véglegesen határoz.

A fellebbezés a határozat kihirdetésekor nyomban bejelentendő és azt 15 nap alatt az igazolás alá vont írásban indokolhatja. Fellebbezés esetén az igazoló-bizottság elnöke az iratokat az eljárás alá vont hivatali előjárójához küldi meg, aki azt az illetékes szakminiszterhez késedelem nélkül felterjeszti.

A fellebbezés halasztó hatályú.

22. §

A végleges határozat ellen újrafelvételnek helye nincs.

23. §

Ha a célszerűség (tanúk, s az igazolási eljárás alá kerülők nagyszáma) úgy kívánja, az igazolóbizottság székhelyén kívül is tárgyalhat. Ily esetekben a kiszállás költségei azt a törvényhatóságot (községet) terhelik, amelynek területére az igazoló-bizottság kiszállott.

Az igazoló-bizottság, tagjait a főispán által a helyi viszonyok figyelembevételével megállapított mértékű költségmegtérítés illeti, amely a bizottság székhelye szerint, illetékes törvényhatóságot, (községet) terheli.

24. §

Ez a rendelet 1945. évi január 10. napján lép hatályba.

Kelt Debrecenben, 1945. évi január, hó 4. napján.

**20.085/Elns.—1945. számú körrendelet
a magyar honvédség tagjainak igazolása tárgyában**
**Az 1945. évi január 27-iki második számú Magyar Közlönyben megjelent
88/1945. M. E. számú kormányrendelet 4. §-ában foglalt felhatalmazás
alapján, a honvédség tagjaira vonatkozó igazoló eljárás végrehajtását az
alábbiakban szabályozom:**

I. Általában.

A magyar honvédségnek minden hivatásos, nyugállományú, szolgálatonkívüli és tartalékos tisztje, tisztviselője, valamint tiszthelyettese és polgári alkalmazottja köteles magát az igazoló eljárásnak alávetni.

Amennyiben tényleges szolgálatot nem teljesítő, illetve az Ideiglenes Nemzeti Kormány rendeleteiben meghatározott időben szolgálatot nem teljesített nyugállományú, szolgálatonkívüli, vagy tartalékos tiszt, illetve tisztviselő már polgári alkalmazásban igazolta magát, akkor köteles az igazoló eljárást végrehajtó bizottság határozatát a honvédségi igazoló-bizottságnak bemutatni. Honvéd Igazoló Bizottság ennek alapján kizárólag abból a szempontból ellenőrzi az igazolási eljárás alá vont személyt, hogy magatartása a honvédség állal most megkövetelt szempontoknak megfelel-e.

II. Igazoló-bizottságok megalakulása és hatásköre.

1. A Honvédelmi Miniszter állandó igazoló-bizottsága.

Elnök: A honvédelmi politikai államtitkár.

Tagok: A minisztertanács által kijelölt két tiszt és a politikai pártok 2 kiküldöttje.

A bizottság hatásköre:

- a) A Honvédelmi Minisztériumban és a Vezérkar Főnökéhez beosztott tiszteknek, tisztviselőknek, tiszthelyetteseknek, polgári alkalmazottaknak, továbbá:
- b) tábornokoknak és vezérkari tiszteknek,
- c) a vármegyék székhelyén és más helyeken felállítandó igazoló-bizottságok tiszti tagjainak igazolása.

2. A vármegyék székhelyein és szükséghez képest más helyeken felállított igazoló-bizottságok.

Tagok: 3 tiszt és a politikai pártok 2 kiküldöttje. Ez utóbbiakat a főispán sorolja ki az 5 demokratikus párt által ki jelöltek közül.

Elnök: rangidős tiszt.

Elnevezés : a bizottság székhelyével pl. »A miskolci honvéd igazoló-bizottság«,

Minden tiszti tagnak legyen egy póttagja is.

III. Igazoló eljárás.

Az igazoló eljárás végrehajtása tekintetében az 1. számú Magyar Közlönyben közzétett 15/1945. M. E. rendelet (a továbbiakban R.) az alábbi kiegészítésekkel érvényes:

1. Az igazoló nyilatkozatnak tartalmaznia kell, az igazolás alá vontnak születési helyét és idejét, anyja nevét, 1939. IX. hó 1. napja óta betöltött katonai beosztásait, illetve ezidő óta folytatott esetleges polgári foglalkozását, valamint politikai magatartása és cselekedetei ismertetését. Amennyiben az igazolás alá vont a Szálasi-féle hadseregben szolgálatot teljesített, ennek részletes ismertetését előadni köteles. Aki állandó tartózkodási helyét, illetve szolgálati beosztását elhagyta, ennek okát és visszatérésének körülményeit is ismertetni tartozik. A tanúk megnevezésénél azok lakcímét is fel kell tüntetni

2. A R. 8. § 1. bekezdéséhez: A bizottságok tagjai az esküt, illetve fogadalmat a politikai államtitkár előtt teszik le.

3. A R. 11. §-hoz: Az igazoló-bizottság elnöke legalább nyolc nappal a bizottság ülése, illetve a tárgyalás határnapja előtt az igazolás alá vont tisztek, tisztviselők, tiszthelyettesek és polgári alkalmazottak névsorát megküldi az 5 demokratikus párt helyi elnökségének, valamint a szakszervezetek helyi szövetségének. Amennyiben az igazolás alá vont állandó lakhelyén, vagy szolgálati állomáshelyén egyéb közzétételi mód is lehetséges és ez szükséges, úgy ott is közzé lehet tenni az igazolás alá vont nevét s a tárgyalás idejét.

4. A R. 19. §-hoz: Az igazoló-bizottság a következő határozatokat hozhatja meg:

a) »Igazolt«, következésképpen az eljárás alá vont katonai vezető állás betöltésére továbbra is alkalmas.

b) »Nem igazolt és népbíróság elé állítandó« az az igazolás alá vont egyén, akinél a bizottság megállapítja, hogy nyomatékos gyanú forog fenn a tekintetben, miszerint olyan cselekményt követelt el, amely a népbíróság elé tartozik. Ez esetben a R. 19. § második pontja szerint kell eljárni.

c) »Nem igazolt« az a személy, akit az igazolóbizottság nem talált igazoltnak, de nem állapított meg olyan súlyos cselekményt sem, amely a népbíróság elé való utalást indokolná. Az igazolás alá vont egyén ebben az esetben vezető állás betöltésére nem alkalmas. A bizottságnak döntenie kell afelett, hogy az illetőt fegyelmi jellegű büntetéssel sújtja-e. Ezek lehetnek megfédés, az előléptetésben meghatározott időre (1-5 év) kizárás, rendfokozatának elvesztése és alacsonyabb rendfokozatba való lefokozása, tényleges szolgálatból való elbocsájtása, esetleg nyugdíjigényének elvesztése. Ezekben az esetekben a R. 19. § 3. pontja szerint kell eljárni.

d) Ezeken kívül az igazoló-bizottság még a 2. számú Magyar Közlönyben 77/1945. M. E. számú rendelet 4. §-a szerint a »fettételes igazolt« határozatot is hozhatja az esetben, ha a bizottság az eljárás alá vont, vagy a tanúk által bejelentett

bizonyítékokat beszerezni nem tudja, vagy a rendelkezésre álló adatok alapján végleges határozatot hozni nem tud, de az illető személye, illetve magatartása ellen komoly aggályt fennforogni nem lát.

Ennél a határozatnál a tárgyalásról felvett jegyzőkönyvekhez csatolni kell a rendelet szerinti nyilatkozatot.

5. Az 1944 október 15-e előtti cselekményeket és magatartását, mivel ezidőben a honvédség törvényes parancsnokának engedelmeskedve harcolt, - csak abból a szempontból kell vizsgálat tárgyává tenni, hogy az igazolás alá vont háborús, vagy népellenes bűncselekmények valamelyikét elkövette-e. (81/1945. M. E. számú rendelet 11., 13., 15., 17. és 20. §-ai. Magyar Közlöny 3. szám.)

1944 október 14-ét megelőző időszakra vonatkozólag a politikai megbízhatóság érdekében mindenre kiterjedő igazoló eljárás lefolytatásának csak a honvédségnek azokkal a magas rangú vezetőivel szemben van helye, akiknek módjuk és kötelességük lett volna katonai, vagy politikai vonalon a Kormányzó figyelmét a háborúban való további részvételünk hiábavalóságára felhívni, továbbá azokkal a Honvédelmi Minisztériumi és Vezérkari Főnöki osztályvezetőkkel szemben, akik a titoktartásra vonatkozó esküjüket az által szegték meg, hogy a tudomásukra jutott német érdekek elleni tervekről (pl. fegyverszünetitárgyalás, stb.) a nyílas pártot, vagy a németeket tájékoztatták. Nem igazolhatók azok, akik a Szálasi-puccs előkészítésében és végrehajtásában tevőleges szerepet játszottak, vagy akik a Szálasi-kormány bizalma folytán október 15-e után vezető állásokba kerültek.

6. A R. 20. §-hoz: Az igazoló-bizottság az igazolás alá vontak nevééről és az eljárás eredményéről kimutatásokat készít s azokat a továbbiakig magánál megőrzi.

7. A 21. § 1. bekezdéséhez: A fenti 4. c) pont szerint nem igazoltaknál az igazoló-bizottság az előléptetést korlátozó rendfokozatot elvonó, illetve alacsonyabb rendfokozatba helyező, valamint a nyugdíjigényt megszüntető és a tényleges szolgálatból elbocsájtó határozata ellen fellebbezésnek van helye a Honvédelmi Miniszterhez.

8. 23. §-hoz: A kiszállás költségei — rendfokozatoknak megfelelő napidíj — a Honvédelmi Minisztert terhelik.

Egyebekben a 15/1945. M. E. és a 77/1945. M. E. számú kormányrendeletek határozványa szerint kell eljárni.

Debrecenben, 1945. február 21-én.

1.408/VIII.—1945. számú körrendelet
a kegyelmezési jognak a honvéd büntetőbíráskodás területén való
szabályozása

1. §

A hátszágban (még a hadrakelt seregbeli bűnvádi perrendtartás szabályainak alkalmazási idején is) az elítéltek kegyelemben való részesítésének joga kizárólag a Nemzeti Főtanácsot illeti meg.

2. §

A hadrakelt seregnél a hadműveleti területen bármilyen eljárás során halálra ítélték, kegyelemben való részesítésének joga a hadrakelt sereg Legfőbb Parancsnokát illeti meg.

3. §

Ha a kegyelmezés joga a Nemzeti Főtanácsot illeti meg, (1. §.) az ítéletet a kegyelmi tanács véleményével és a bűnügyi iratokkal együtt haladéktalanul a Honvédelmi Miniszterhez kell felterjeszteni.

A Honvédelmi Miniszter az iratokat véleményezés után a Nemzeti Főtanács elé terjeszti.

A hadrakelt sereg Legfőbb Parancsnoka a 2. §. esetében a bírósághoz beosztott legidősebb hadbíró véleményének meghallgatása után határoz a kegyelmezés tekintetében.

4. §

Ez a rendelet azonnal hatályba lép.

Debrecenben, 1945. évi március hó 1-én.

20.151 /Eln. I.—1945. számú körrendelet

Illetékes parancsnoki jogok gyakorlásának ideiglenes szabályozása

A hadrakelt sereg és a hátország illetékes parancsnoki jogait a honvédség új szervezetének megfelelően átmenetileg az alábbiakban szabályozom:

1. A Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium 1.420/1944. M. E. (HSBP) számú rendelet idevonatkozó rendelkezései változatlanul érvényben maradnak, az alábbi módosítással.

2. Az egyes honvéd kerületek területén mindaddig, míg a hadosztályparancsnok a kerület területén állomásozik, illetékes parancsnok a hadosztályparancsnok.

3. A hadosztályparancsnokság elvonulása után, vagy a hadosztályparancsnokság tényleges működésének megkezdése előtt, illetékes parancsnok, a területilletékes honvéd kerületi parancsnok.

4. Ügy a hadosztályparancsnok, mint a kerületi parancsnok fenti illetékessége területi illetékesség, tehát kiterjed a kerület területén tényleges szolgálatot teljesítő bármely fegyvernembeli, vagy állománycsoportbeli honvéd egyénre is.

A kinevezendő légierő parancsnok és folyamerő parancsnok illetékes parancsnoki jogkörét később fogom szabályozni. E szabályozásig a légierő és folyamerő tagjai is a területileg illetékes hadosztály (kerületi parancsnok) illetékes parancsnoksága alá tartoznak.

5. A kinevezendő hadtestparancsnokok saját törzsükre és közvetlenül alárendelt alakulataikra vonatkozólag illetékes parancsnokok. Ezenkívül, mint illetékes parancsnokok is előljárói a nekik katonailag alárendelt illetékes (hadosztály és kerületi) parancsnokoknak.

6. A kinevezendő hadseregparancsnokok saját törzsükre és közvetlenül alárendelt alakulataikra vonatkozólag illetékes parancsnokok. Ezenkívül, mint illetékes parancsnokok is előljárói a nekik katonailag alárendelt illetékes (hadtest, hadosztály, kerületi) parancsnokoknak.

7. A kinevezendő honvéd Főparancsnok saját törzsére vonatkozólag illetékes parancsnok. Ezenkívül, mint illetékes parancsnok is előljárója a neki katonailag alárendelt illetékes parancsnokoknak.

A honvéd Főparancsnok kinevezéséig a jogkört a honvéd Vezérkar Főnöke látja el.

8. A Honvédelmi Minisztérium katonai beosztottjai fölött az illetékes parancsnoki jogokat a Honvédelmi Minisztériumba beosztott rangidős katona gyakorolja.

9. A hadrakelt seregnél illetékes parancsnokok:

a) a hadrakelt seregtestek parancsnokai (tehát hadosztály, hadtest és hadseregparancsnokok. A rendszeresítendő gyalogdandár és tüzérdandár pa-

rancsnokok seregtestparancsnokoknak nem tekintendők.).

b) A Honvéd Főparancsnok.

c) Azok a katonai parancsnokok, akiket a Honvéd Főparancsnok illetékes parancsnoki jogokkal felruház.

10. A Magyar Királyi Minisztérium 1.420/1944. M. E. (H. S. B. P.) számú rendeletének egyéb határozványai változatlanul érvényben maradnak.

Debrecenben, 1945. március hó 1-én.

**H. 1/1945. számú körrendelet
Nyomozólevél visszavonása**

Az oroszországi hadjárat folyamán szökés büntette miatt bárki ellen azért kibocsátott nyomozólevelet, mert magát a szolgálat teljesítése alól, a harc kilátástalansága, vagy politikai felfogása következtében kivonta, ezennel visszavonom és az ellenük indított eljárást megszüntetem, mert a büntetőbírószági üldözésre elegendő alapot fennforogni most már nem látok.

Debrecenben, 1945. március hó 1-én.

**Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 389/1945. M. E. számú rendelete
a rögtönbíráskodás alá tartozó bűncselekmények tárgyában.**

„Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 389/1945. M. E. sz. rendelete a rögtönbíráskodás alá tartozó bűncselekményeknek a honvéd büntetőbíráskodás területén való kihirdetése tárgyában.

A rögtönbíráskodás a katonai büntetőbíráskodás területén az alábbi bűncselekményekre terjed ki:

A függelemsértésnek a Ktbtk. 73. §. 1., 2. és 3. bekezdéseiben a 74., 75. §-okban meghatározott büntetési eseteire.

A Ktbtk. 85. §-a szerinti bujtogató bűntettére,
a Ktbtk. 77. §-a szerinti zendülés bűntettére,
a Ktbtk. 87., 90., 91. §-ában meghatározott katonai őr elleni bűntettekre,
a Ktbtk. 93. §-ban meghatározott szökés bűntettére,
a Ktbtk. 102. §-ában meghatározott őrszolgálat bűntettének a Ktbtk. 103. §. 1. bekezdés és a Ktbtk. 105. §-a szerint, büntetendő eseteire,
a Ktbtk. 107. §-ában meghatározott gyávaság bűntettének a Ktbtk. 108. és a Ktbtk. 109. §-ának 1. tétele szerint büntetendő eseteire,
a Ktbtk. 113. §. 1. és 2. pontjában meghatározott fegyelem és rend elleni bűntettekre (fosztogatás, harácsolás, zsarolás bűntette),
a Ktbtk. 115. §-ában meghatározott fegyelem és rend elleni bűntettekre,
a Ktbtk. 134. §. 2. bekezdésében meghatározott szolgálati bűntettre,
az 1939. évi II. t.-c. 181. §-ába ütköző behívó parancs iránt tanúsított engedetlenség bűntettére.

A katonai büntetőbíráskodás területén a fent felsorolt bűncselekményeken kívül kihirdetett rögtönbíráskodás, azonnal megszűnik.

*

A honvéd büntető bíráskodás körében a rögtönbíráskodás kihirdetésére a Kbp. 437. § és a további eljárásra a Kbp. XXVI. fejezetében és az azt kiegészítő rendeletekben foglaltak irányadók.

Ez a rendelet kihirdetésének napján lép hatályba.

Debrecenben, 1945. március hó 12-én.

**1994/Eln.—1945. számú körrendelet
Alárendeltekkel való bánásmód és a róluk való gondoskodás.**

Az új demokratikus Magyarország honvédségének belső összetartó ereje a fegyelmen, az alárendeltek és előjárók között fennálló bajtársiasságon, kölcsönös bizalmon és megbecsülésen továbbá az előjárók tekintélyén nyugszik.

Ez az összetartó erő és a minden honvéd egyént egyformán átható demokratikus és nemzeti célkitűzések meghatározzák az új honvédség szellemi arculatát.

Előjárók részéről fenti célkitűzések megvalósítása az alárendeltek nevelésével, a róluk való szüntelen gondoskodással és a fegyelem helyes irányú kezelésével történjék.

A Szolgálati Szabályzat Első Rész XII. fejezetébe foglaltak meghatározzák azokat a fegyelmi fenytéseket, melyeket az előjáró alkalmazhat a fegyelem fenntartása érdekében. Ezeken túlmenő eszközöket alkalmazni meghaladja az előjáró hatáskörét; ezáltal egyrészt szolgálati büntettet, vagy vétséget követ el, másrészt pedig a kölcsönös bizalmat aláássa, az alárendeltekből elégedetlenséget vált ki és aláássa a honvédség közszellemét.

Legnyomatékosabban megtiltom minden rendfokozatú parancsnoknak, hogy alárendeltjeit az emberi méltóságot sértően, durván szidalmazza, velük szemben trágár kifejezéseket, tettegességet, testi fenytést alkalmazzon. Durva bánásmód miatt beérkező panaszokat az arra hivatott előjárók a Szolgálati Szab. Első Rész 15. §-ában megállapított módon, a legnagyobb tárgyilagossággal vizsgálják felül és intézzék. Alárendeltjeivel durván bánó eljárókkal minden esetben tényvázlatot kell felvételni és az illetékes parancsnok indítsa meg ellenük a bünvádi eljárást. Durva bánásmód és a köteles gondoskodás elmulasztásának súlyosabb eseteiben a bírói büntetésen kívül még alkalmazni fogom — az erre vonatkozó jogszabályok megalkotása után — a lefokozást, vagy rendfokozatban való részleges visszavetést is.

Az előjárók éber figyelemmel őrködjenek fenti rendelkezésem betartásán, hogy gyökeresen kiirthatók legyenek a demokratikus szellemben megalakuló új honvédségből az említett visszaessék.

E rendeletemben foglaltakat megfelelő módon minden honvéd egyén előtt ki kell hirdetni.

Debrecenben, 1945. március hó 15-én.

3354/Elns.—1945. számú körrendelet

Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 667/1945. M. E. számú rendeletét
teljtartalmúlag közlöm.

**A háborús bűnösök és népellenes bűncselekményt elkövető honvéd egyének
közigazgatási úton való lefokozása és a honvédség kötelékéből való
kicsapása tárgyában.**

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés által 1944. évi december hó 22-én adott
felhatalmazás alapján az Ideiglenes Nemzeti Kormány a következőket rendeli el:

1. §

Mindazokat a honvéd egyéneket, akik a 81/1945. M. E. sz. rendelet
intézkedéseihez képest háborús bűnösöknek minősülnek, illetve népellenes bűncse-
lekményt követnek, vagy követtek el, addig is, amíg népbíróság elé állíthatók és
tettükért ott felelősségre vonhatók lesznek, közigazgatási úton a honvédségből ki
kell csapni s (ha rendfokozatuk van. le kell fokozni.

2. §

A közigazgatási eljárás lefolytatására a bűnvádi üldözés elrendelésére jogosult
parancsnok (illetékes parancsnok) hivatott.

Az illetékes parancsnok döntése ellen felfolyamodásnak van helye a
honvédfőparancsnokhoz.

3. §

Jelen rendelet azonnal hatályba lép.

Debrecen. 1945. évi március hó 19-én.

Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 753/1945. M. E. számú rendelete a volt tanácsköztársaság alatti magatartás és az azóta baloldali (kommunista, szociáldemokrata, antifasiszta) politikai meggyőződés és tevékenység miatt elítéltek, illetve hátránnyal sújtottak rehabilitálásáról szóló 285/1945. M. E. számú rendeletnek a honvédségnél való végrehajtásáról.

1. §

A honvédbíróságok a 285/1945. M. E. számú rendelet (a továbbiakban »a rendelet«) 1. §-ában felsorolt esetekben, ha a bűnügy a nyomozás szakában van, a nyomozást haladéktalanul megszüntetik. A vádemeléssel vagy büntetőindítvánnyal már bíróság elé terjesztett ügyekben, ha még elsőfokú ítéletet nem hoztak, a vádló köteles a vádat elejteni és a bíróságnál az eljárás megszüntetését indítványozni.

2. §

A rendelet 2. §-ának második és harmadik bekezdésében megjelölt esetekben az iratokat a honvédelmi miniszterhez kell felterjeszteni.

3. §

A rendelet 4. §-ának alapján a honvédségnél állásba csak az helyezhető vissza, akinek a rendfokozatát a minisztertanács visszaadta. Az állásába való visszahelyezést azonban külön kell kimondani. A nyugdíjjogosultság elismerésével egyidejűleg a rendfokozatot is vissza kell adni.

A nyugdíjjogosultság elismerésével, illetve az állásba való visszahelyezéssel egy rendfokozattal való utólagos előléptetésnek csak akkor van helye, ha az illető az előléptetéshez megkívánt előfeltételeknek az elítélés, illetve a cselekmény elkövetése előtt megfelelt.

A rendfokozat visszaadása, illetve az egy rendfokozattal való utólagos előléptetés a nyugállományban történik, ha az illetőnek más állami (vagy azzal egyetértet alá eső) állása nincs és az állásba való visszahelyezés nem mondatott ki. Ellenkező esetben az előléptetésnek a szolgálaton kívüli viszonyba kell történni.

4. §

A rendelet egyéb intézkedéseit értelemszerűen kell alkalmazni a honvédség tagjaira vonatkozóan is.

5. §

Ez a rendelet kihirdetése napján lép hatályba.

Debrecen, 1945. évi március hó 28-án.

**26.268/Eln. jogi–1945. H. M. számú körrendelet
A Honvédség tagjainak, valamint a honvédelmi igazgatás körében
szolgálatot teljesítő polgári alkalmazottaknak igazolása tárgyában kiadott
2.480/1945. M E. számú rendelet közzététele.**

A magyar minisztériumnak a Magyar Közlöny folyó évi május hó 30. napján kelt 39. számában közzétett 2480/1945. M. E. számú rendeletét az alábbiakban teljes tartalommal közzéteszem.

»A minisztérium 2480/1945. M. E. számú rendelete a honvédség tagjainak, valamint a honvédelmi igazgatás körében szolgálatot teljesítő polgári alkalmazottaknak igazolása tárgyában.

A minisztérium az Ideiglenes Nemzetgyűlés által az 1944. évi december hó 23. napján adott felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

1. §

A közalkalmazottak igazolásáról szóló 1080/1945. M. E. számú rendelet (Magyar Közlöny 20. szám) rendelkezéseit a jelen rendeletben megbatározott eltérésekkel kell alkalmazni a következő személyekre:

A honvédségnek tényleges szolgálatot teljesítő hivatásos, szolgálatonkívüli viszonybeli és tartalékos tisztjeire, tisztviselőire es tiszthelyetteseire;

a honvédség nyugállományú tisztjeire és tisztviselőire;

a honvédelmi igazgatás körében tényleges szolgálatot teljesítő polgári alkalmazottakra.

2. §

Az igazoló bizottságok felállítása és illetékességének megállapítása a honvédelmi miniszter hatáskörébe tartozik.

3. §

(1) Valamennyi igazoló bizottság kilenc tagból áll. Ezek közül egyet-egyet az 1080/194.1. M. E. számú rendelet 6. §-ában felsorolt öt politikai párt, egyet az Országos Szakszervezeti Tanács helyi szervezete, hármat pedig a honvédség tagjai közül a honvédelmi miniszterküld a bizottságba. A honvédség tagjai közül egy lehetőség jogi képesítésű személy legyen.

(2) Abizottság elnökét annak polgári tagjaimaguk közül választják.

4. §

(1) Az igazoló bizottság minden tagját szavazati jog illeti meg.

(2) Az igazoló bizottság akkor határozatképes, ha a polgári tagok száma legalább eggyel több, mint a honvédségi tagoké.

5. §

Az igazoló bizottság határozata ellen csak az eljárás alá vont élhet fellebbezéssel.

6. §

(1) A jelen rendelet kihirdetésének napján lép hatályba; rendelkezéseit a folyamatban lévő ügyekben is alkalmazni kell.

(2) Ajelenrendeletkihirdetésével a 88/1945. M. E. (Magyar Közlöny 2. szám), illetőleg a 20.056/1945. H. M. (Magyar Közlöny 2. szám), a 20.085/1945. H. M. Eln.(Magyar Közlöny 7. szám) és a 441/1945. M. E. (Magyar Közlöny 13. szám) számú rendeletek hatályukat veszítik.

(3) Nincs helye az eljárás megsemmisítésének, ha a jelen rendelet hatálybalépése előtt hozott határozat a 20.085/1945. eln. H. M.. számú körrendeletnek, vagy a jelen rendeletnek megfelel.

7. §.

A jelen rendelet végrehajtásáról a honvédelmi miniszter gondoskodik.

Budapest, 1945. évi május hó 25. napján.

**A magyar honvédelmi miniszter 24.300/Eln. ig. biz.–1945. számú rendelete
a honvédség tagjainak, valamint a honvédelmi igazgatás körében
szolgálatot teljesítő polgári alkalmazottaknak igazolása tárgyában kiadott
2480/1945. M. E. számú rendelet végrehajtásáról.**

Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 2480/1945. M. E. számú rendeletének 7. §-ában kapott felhatalmazás alapján a következőket rendelem:

1. §

Annak megállapítása végett, hogy magatartásuk sértette-e a magyar nép érdekeit, igazoló eljárás alá kell vonni a következő személyeket:

- a) a honvédség tényleges szolgálatot teljesítő hivatásos, szolgálaton kívüli viszonybeli és tartalékos tisztjeit, tisztviselőit és tiszthelyetteseit;
- b) a honvédség nyugállományú tisztjeit és tisztviselőit;
- c) a honvédelmi igazgatás körében tényleges szolgálatot teljesítő polgári alkalmazottakat.

A magyar nép érdekeit sértő cselekedetnek kell tekinteni különösen, ha az igazolás alá vont nyilas vagy más fasiszta jellegű part (mozgalom) tagja volt, ilyen pártot (mozgalom) támogató, vagy azok célkitűzését, működését helyeselte; ha a háborúba való belépés, a háborúban való további részvétel, vagy a tengelyhatalmak érdekében, vagy pedig a Szövetséges Hatalmak érdekei ellen propagandát fejtett ki; ha tetteivel akár közvetlenül, akár közhangulatot kialakító magatartásával közvetve az ország lakossága egy részének érdekeit sértő, a magyar alkotmány szellemével ellenkező jogszabályok meghozatalát mozdította elő, vagy ilyen jogszabályok végrehajtásában oly módon vett részt, hogy ezáltal az érintett személyek helyzetét, súlyosbította; ha az ország lakosságának egy része ellen gyűlöletre izgatott.

Honvéd személynél ugyancsak a magyar nép érdekeit sértő cselekedetnek kell minősíteni azt is, ha az alárendeltekről való gondoskodást elmulasztotta; ha alárendelteket bántalmazott; ha akár a hátszágban, akár a hadműveleti területen vérengzésben részt vett, vagy erre parancsot adott; ha a titoktartás kötelezettségét azáltal szegte meg, hogy tudomására jutott, német érdekek elleni tervekről a nyilaspártot, vagy a németeket tájékoztatta.

Egymagában az a körülmény, hogy az igazolás alá vont a német megszállás alatt szolgálatot teljesített és az úgynevezett Szálasi-kormány által előírt esküt kényszerítő körülmények hatása alatt letette, továbbá parancsra szolgálati helyét elhagyta, vagy nem politikai okból, hanem félelemből, aggodalomból a vörös hadsereg bevonulása előtt elmenekült, az igazolás megtagadásának nem akadály.

2. §

Az igazolási eljárás során az esetleges korábbi polgári foglalkozásban tanúsított magatartást is igazolni kell.

Azok, akiket polgári igazoló bizottság már eljárás alá vont, az igazolás eredményét a honvédségi igazoló bizottságnál bemutatni kötelesek.

3. §

A szolgálati helyétől távollévő, a rendelet hatálya alá eső minden személy a közlekedési lehetőség teljes kihasználásával haladéktalanul tartozik szolgálati helyén jelentkezni.

4. §

Minden, a jelen rendelet hatálybalépésének időpontjában szolgálatot teljesítő, vagy szolgálati helyére visszatért személy e rendelet hatálybalépésétől számított 3 napon belül, a később visszatérő pedig visszatérésétől számított 3 napon belül köteles közvetlen előljárójához igazoló nyilatkozatot beadni, aki az illető esetleges szolgálati beosztását és ügykörét az igazoló nyilatkozatra rávezeti, aláírja és haladéktalanul eljuttatja az 5. § szerint illetékes igazoló bizottság titkárságához.

A nyilatkozat mintáját és tartalmát e rendelet 1. számú melléklete mutatja.

Az igazoló nyilatkozathoz csatolni kell két igazolt személy nyilatkozatát, ha pedig ez nem lenne beszerezhető, valamely polgári pártnak hivatalos pecséttel ellátott nyilatkozatát az igazolást kérő személy egyéniségéről és politikai magatartásáról. Ha pedig az igazolás alá vont személy valamely hadiüzemnél fejtett ki működést, az illető vállalat üzemi bizottságától, vagy ha a vállalat megszűnt, az ott alkalmazásban állott s általa ismert munkásoktól kell a nyilatkozatot beszerezni. Ezenfelül az igazolást kérő más bizonyítékokat is csatolhat. Így pl. okiratokat, rendeleteket, orvosi bizonyítványokat, szabadságolási igazolványokat, stb.-t. Ezek a mellékletek csak akkor bírnak bizonyító erővel, ha azok eredetiek, vagy hitelesített másolatok, továbbá ha magánszemélyek nyilatkozatának aláírását valamely hatóság, vagy katonai parancsnokság hitelesítette.

Az igazoló nyilatkozatban valótlan adatok előadása, vagy lényeges körülmények elhallgatása a nyilatkozat keltétől számított 3 éven belül rendfokozata és nyugdíjigénye elvesztésének közigazgatási úton való azonnali kimondását, illetve polgári személyeknél nyugdíjigény nélküli azonnali elbocsátását vonja maga után.

Azt, aki igazoló nyilatkozatát a meghatározott időn belül kellőképpen igazolt ok nélkül be nem adja, olyannak kell tekinteni, mint aki rendfokozatáról (állásáról) minden igény elvesztése mellett lemondott.

Ha az előjáró az igazoló nyilatkozatból, vagy az egyébként tudomására jutott adatokból arról győződik meg, hogy alárendeltjének magatartása a magyar nép érdekeit sértette, köteles őt az igazoló eljárás befejezéséig illetményei folyósításának

egyidejű megszüntetése mellett szolgálata alól felmenteni, illetőleg szolgálati állásától felfüggeszteni, avagy az illetékes eljárójának errenézve javaslatot tenni.

5. §

Jelen rendelet 1. §-ában felsorolt személyek igazolási eljárásának lefolytatása a honvédségi igazoló bizottságok *hatáskörébe* tartozik. A politikai pártok kiküldötteiből és lehetőleg a honvédség *tiszti állományából* a következő honvédségi igazoló bizottságok felállítását rendelem el:

1. A honvédelmi miniszter állandó igazoló bizottsága (Budapest, V., Markó-u. 12).

Illetékes:

- a) a honvédelmi minisztérium állományába tartozó, valamint a vezérkar főnökéhez beosztott személyeknek;
- b) tábornokoknak, tábornoki helyen szolgáló ezredeknek és vezérkari tiszteknek;
- c) a kerületi parancsnokságok igazoló bizottságába kijelölt honvédségi tagoknak igazolására;
- d) a hivatalos állományba tartozó valamennyi olyan tisztnek igazolására, aki az ország nyugati tájairól, illetőleg külföldről visszatérve jelentkezik állománybavételre.

2. A honvéd kerületi parancsnokságok igazoló bizottsága

illetékes:

- a) a kerületi parancsnokság állományába tartozó személyeknek (honvéd egyéneknek és polgári alkalmazottaknak);
- b) az alárendelt kiegészítő parancsnokságok igazoló bizottságába kijelölt honvédségi tagoknak;
- c) külön rendelettel meghatározott honvédségi alakulatok beosztottjainak igazolására.

Illetékessége nem terjed ki a tábornokokra, tábornoki helyen szolgáló ezredekre és vezérkari tisztekre, valamint az 1. pont d) alpontjában megjelölt személyekre.

3. A honvéd kiegészítő parancsnokságok igazoló bizottsága

illetékes:

- a) a kiegészítő parancsnokság állományába tartozó személyeknek (honvéd egyéneknek és polgári alkalmazottaknak) igazolására;
- b) a kiegészítő parancsnokság területén elhelyezett honvédségi alakulatok állományába tartozó honvéd egyének és polgári alkalmazottak igazolására, ha ezeknél a létszámviszonyok miatt nem szükséges külön igazoló bizottság megalakítása;
- c) a kiegészítő parancsnokság területén lakó, szolgálatot nem teljesítő honvéd

személyek igazolására, ideértve a nyugállományba levő személyeket is.

Illetékessége nem terjed ki a tábornokokra, tábornoki helyen szolgáló ezredekre és vezérkari tisztekre, valamint az 1. pont *d)* alpontjában megjelölt személyekre.

4. Budai honvéd igazoló bizottság.

Felállítja az 1. honvéd kerületi parancsnokság.

Illetékes: Azoknak a tiszteknek, tisztviselőknek és tiszthelyetteseknek igazolására, akik nem tartoznak sem a honvédelmi minisztérium igazoló bizottságának, sem az 1. kerületi parancsnokság igazoló bizottságának illetékessége alá és Budán laknak.

A felsoroltakon kívül más helyen szükséges igazoló bizottságok felállítására esetenként vagy a kerületi parancsnokságok javaslata alapján, külön intézkedem.

A honv. minisztériumban, valamint a fentebb megjelölt parancsnokságoknál indokolt esetben több igazoló bizottság is felállítható.

6. §

A honvédségi igazoló bizottságok egységesen a következőképpen alakulnak meg:

I. Tagok:

a) az öt politikai párt (Független Kisgazda Párt, Magyar Kommunista Párt, Nemzeti Paraszt Párt, Polgári Demokrata Párt és Szociáldemokrata Párt), valamint az Országos Szakszervezeti Tanács helyi szervezete *egy-egy tagot* küld a bizottságba, tehát összesen *6 tag*,

b) a honvédség részéről *3* már »igazolt« tag.

Ezek a honvédségi tagok vannak hivatva arra, hogy az igazolás alá vont magatartását katonai szakszempontról megvilágítsák.

A honvédségi bizottsági tagok közül egy lehetőleg jogi képesítésű legyen, aki tartalékos tiszt is lehet.

Az igazoló bizottság elnöke mindig polgári személy, akit a polgári tagok maguk közül választanak meg.

A polgári tagok kiküldését Budapesten a Nemzeti Bizottságtól (Központi Városháza), vidéken a főispántól kell kérni. Amennyiben a főispáni állás nem lenne betöltve, akkor a helyi Nemzeti Bizottság intézkedik a tagok kiküldésére. A honvédségi tagokat az igazoló bizottságot felállító parancsnokság jelöli ki, az előbbiektől esetenként már igazolt honvéd személyekből.

Ha a felállítandó igazoló bizottság székhelyén valamely felsorolt politikai párt működést nem fejt ki, vagy ha valamelyik párt a főispánnak (Nemzeti Bizottságnak) a bizottság felállítására szóló értesítésétől számított 5 nap alatt a beküldendő bizottsági tagot nem jelöli meg, az igazoló bizottság az illető párt tagjának részvétele nélkül alakul meg.

Nem lehet az igazoló bizottság tagja az, akit büntetett vagy nyereségvágyból elkövetett vétség miatt elítéltek, vagy aki az 529/1945. M. E. számú rendelettel (9. sz. Magyar Közlöny) feloszlattott szervezetnek 10 éven belül tagja volt.

A bizottság tagja büntetőjogi felelősség mellett írásban köteles kijelenteni, hogy reá nézve az előző bekezdésben foglalt kizáró okok egyike sem forog fenn.

II. Minden honvédségi igazoló bizottságnak titkárságát meg kell szervezni, melynek feladata: az igazolásukat kérők tájékoztatása, az igazoló nyilatkozatok átvétele, iktatása, az ügynek a tárgyalás céljára való érdemi előkészítése, a tárgyalásra kész ügyek átadása az elnöknek, az igazolásra sorra kerülők névsorának közzététele, a bizottság összehívása, a bizottság határozatainak feldolgozása és kiadása, nyilvántartás vezetése; a titkárság vezetője a bizottság tárgyalásán jelen van és a szükséges felvilágosításokat a bizottságnak megadja.

A titkárság létszáma a munka kiterjedtsége szerint 1–2 tisztt (tiszttviselő) és 2–3 irodai alkalmazott. Ezek más szolgálatra nem vehetők igénybe.

7. §

A bizottsági tagok eskütétele.

A bizottság elnöke és tagjai működésük megkezdése előtt esküt, illetve fogadalmat tesznek.

A honvédelmi miniszter igazoló bizottságának (5. §. 1. pont) honvédségi tagjai ezt az esküt a honvédelmi miniszter, vagy az általa kijelölt személy előtt teszik le. A honvéd kerületi parancsnokság igazoló bizottságának honvédségi tagjai (5. § 2. pont) a kerületi parancsnok, a kiegészítő parancsnokságok igazoló bizottságának honvédségi tagjai (5. §. 3. pont) pedig a ker. parancsnok kiküldöttjének kezébe teszik le az esküt.

A bizottság tagjai (elnökei) esküt vagy fogadalmat tehetnek az igazoló bizottságok olyan tagjai előtt is, aki a honvédelmi miniszter (az általa kijelölt személy) a kerületi parancsnok, illetőleg a kerületi parancsnok által kiküldött személy előtt már esküt (fogadalmat) tett.

Az igazoló bizottságok nem honvédségi tagjainak eskütételére vonatkozóan az 1080/1945. M. E. számú rendelet rendelkezései irányadók.

Az eskü, illetőleg a fogadalom letételéről jegyzőkönyvet kell felvenni.

Az eskü szövege a következő:

»Én esküszöm, hogy mint az igazoló bizottság tagja a tagságból folyó feladatokat elfogulatlanul és csakis a magyar nép érdekeinek szem előtt tartásával fogom ellátni. Isten engem úgy segítjen.«

A fogadalom szövege a következő:

»Én becsületemre és lelkiismeretemre fogadom, hogy mint az igazoló bizottság tagja a tagságból folyó feladatokat elfogulatlanul és csakis a magyar nép érdekeinek szem előtt tartásával fogom ellátni. «

8. §

Az igazolási eljárásból ki van zárva az az igazoló bizottsági tag, aki:

- az igazolás alá vontnak házastársa, volt házastársa, jegyese, egyenesági rokona, vagy sógora, oldalágban rokona unokatestvérig bezárólag, házastársának fel- vagy lemenőágbeli rokona, vagy testvére,
- végül, aki az igazolás alá vonttal örökbefogadói nevelőszülői viszonyban van, illetve gyámja, gondnoka, vagy az volt.

Ha az előző bekezdések alapján vagy tartós akadályoztatása folytán valamelyik tag az igazoló bizottságban nem járhat el, vagy valamelyik tag ellen a bizottság által elfogadott politikai aggály merül fel, a bizottság elnöke felhívja annak a politikai pártnak (szakszervezeti tanácsnak helyi szervezetét), amelynek tagja a fentiek szerint nem járhat el, hogy 24 óra alatt küldjön be újabb tagot. Ha a felhívás eredménytelen marad, az igazoló bizottság az akadályozott tag nélkül jár el.

9. §

Az igazoló bizottság tagjait ebbeli minőségükben az 1940:XVIII. tc. 3. §-a szerint közhivatalnokoknak kell tekinteni; őket a hatóság tagjaira vonatkozó büntetőjogi védelem illeti meg.

Az előző bekezdés értelmében közhivatalnokoknak tekintendő bizottsági tagokra nézve az 1914:XLI. tc. 9. §-ának 6. pontjában említett felhatalmazást az igazságügyminiszter adja meg.

10. §

Az igazoló bizottságok működésüket haladéktalanul tartoznak megkezdeni.

11. §

Az igazoló bizottság elnöke a titkársággal az igazolási tárgyalás határnapja előtt legalább 8 nappal az igazolás alá vont személyek szolgálati helyén szokásos módon (hírlap, kifüggesztés, kidobolás, stb.) közhírré téteti azoknak névsorát, akiknek igazolása tárgyában a bizottság határozni fog.

Amennyiben az eljárás alá vont magatartását a jelenlegi szolgálati helyén nem ismerik, azon vagy azokon a helyeken is közzé kell tenni a felhívást, ahol az illető előzőleg szolgált vagy lakott.

Ily esetben az elnök dönt afelett, hogy az igazoló eljárást melyik helyen kell lefolytatni.

A névsort meg kell küldeni a bizottsági tagoknak is.

A közzétételben fel kell hívni a lakosságot, hogy azok, akik az igazolás alá vont személy olyan magatartásáról, vagy cselekményéről tudnak, amely a magyar nép érdekeit sértette, vagy sérti, ezt és az erre vonatkozó bizonyítékokat a bizottság elnökének szóban vagy írásban haladéktalanul jelentsék be.

A felhívásnak magában kell foglalnia a bizottság elnökének nevét és lakcímét (hivatali címét), ahová a bejelentést küldeni kell. Figyelmeztetni kell a bejelentőket, hogy az írásbeli bejelentés csak akkor vehető figyelembe, ha a bejelentő nevét és lakcímét is feltünteti. Az elnök a szóbeli bejelentésről jegyzőkönyvet készítet. A jegyzőkönyvet a bejelentést tevőnek alá kell írnia.

Az igazoló bizottságnak tett bejelentés esetében a bejelentő ellen az 1914:XXI. tc. 20. §-ába ütköző cselekmény miatt eljárást indítani nem lehet. Ez a rendelkezés nem érinti a Btk. XIII. fejezetének alkalmazását.

12. §

Az igazoló bizottság elsősorban azoknak igazolása tárgyában határoz, akik az 1945. évi január 1-én a vörös hadsereg által felszabadított országrészben teljesítettek szolgálatot. Azokban az országrészekben, amelyeket e napon a vörös hadsereg még nem szabadított fel, az igazoló bizottságok elsősorban azoknak igazolása tárgyában határoz, akik a helyükön maradtak.

Az előző bekezdésben felsoroltak ügyeivel a bizottság zárt ülésben foglalkozik. Ha ilyen ellen bejelentést nem tettek s a bizottság tagjainak egyike sem tud az igazolás alá vont népellenes magatartásáról, az igazoló bizottság az igazolás alá vont személyt igazoltnak jelenti ki.

13. §

Az igazoló bizottság tárgyaláson bírálja el azoknak az ügyét, akik a vörös hadsereg bevonulása előtt szolgálati helyükről eltávoztak, továbbá a szolgálati helyükön maradt személynek ügyét is, ha ezt a bizottság egy tagja a zárt ülésben kívánja. A zárt ülés határnapját az igazoló bizottság elnöke tűzi ki s arról a bizottság tagjait értesíti.

A tárgyalásra utalt ügyekben az elnök a kitűzött határnapra az igazolás alá vontat azzal a figyelmeztetéssel idézteti meg a titkárság által, hogy a tárgyalást a távollétében is meg fogják tartani.

14. §

A tárgyalásra utalt igazolási ügyeket az elnök a bizottság tagjai között arányosan szétosztja, vagy egy állandó előadót jelöl ki. A bizottság tagjai az igazoló eljárás alá vont személyek felől kötelesek felvilágosításokat beszerezni, az ügy előadója a lehetőség keretein belül köteles az igazoló eljárás alá vont személy magatartására vonatkozó bizonyítékokról gondoskodni.

A tanúkat a tárgyalásra elővezetés terhével kell megidézni.

A szabályszerűen megidézett igazoló eljárás alá vont meg nem jelenése nem akadályozza a tárgyalás megtartását.

Az igazoló eljárás alá vont indokolt akadályoztatása esetén egy ízben kérheti a tárgyalás elhalasztását.

15. §

A jelen rendelet 6. és 8. §-ai szerint megalakult bizottság határozatképes, ha a politikai pártok és szakszervezetek által beküldött tagok száma legalább eggyel több, mint a honvédségi tagok száma. Az elnök távollétében a polgári tagok egyike elnököl. Ha a tagok az elnök személyében megegyezni nem tudnak, a legidősebb polgári tag elnököl.

16. §

A tárgyalás nyilvános.

A tárgyalást az elnök vezeti. Az igazolási eljárás alá vonthoz és a tanúkhöz bármelyik bizottsági tag kérdéseket intézhet. Az igazoló eljárás alá vont a tanúkhöz szintén intézhet kérdéseket.

A tanúkat kihallgatásuk előtt figyelmeztetni kell, hogy vallomásukat esetleg esküvel, vagy fogadalommal kell megerősíteniük és fel kell őket világosítani a hamis eskü következményei felől.

Az a tanú, aki az igazoló bizottság előtt hamis vallomást tesz és azt esküvel vagy fogadalommal megerősíti, az 1878 :V. te. 220. §-a szerint büntetendő.

Az eskü szövege a következő:

»Én esküszöm a mindenható és mindentudó Istenre, hogy a hozzám intézett kérdésekre az igazat és csakis az igazat vallottam, semmit, amit az ügyre vonatkozóan tudok, el nem hallgattam.

Isten engem úgy segítjen.«

A fogadalom szövege a következő:

»Én becsületemre és lelkiismeretemre fogadom, hogy a hozzám intézett kérdésekre az igazat, és csak az igazat vallottam, semmit, amit az ügyre vonatkozóan tudok, el nem hallgattam.«

17. §

Nem köteles tanúvallomást tenni az, aki az igazolási eljárás alá vontnak fel vagy lemenő ágbeli rokona vagy sógora, oldalági rokona, unokatestvérig bezárólag, házastársa vagy jegyese, házastársának testvére, testvérének házastársa, vagy aki vele örökbefogadói, nevelői, gyámi vagy gondnoki viszonyban van.

18. §

A tárgyalás csak tanú kihallgatása vagy iratok beszerzése végett halasztható el 8 napnál nem hosszabb időre, feltéve, ha a tanú a bizottság székhelyén idézhető, illetőleg az irat a bizottság székhelyén beszerezhető.

A bizottság megkeresésére a folyamatban lévő ügy iratait is haladéktalanul meg kell küldeni.

19. §

Az igazoló eljárás alá vont ügye tárgyalására ugyanannál a hivatalnál (alakulatnál) működő egy személyt vihet magával, aki az ügyre és az eljárás alá vontnak személyére legjobb tudása és lelkiismerete szerint nyilatkozatot tehet.

Az igazolás alá vont a tárgyalásra tanúkat állíthat elő és bizonyítékokat vihet magával. A bizonyítékok felvétele kérdésében a bizottság dönt.

Az igazoló eljárásban védő alkalmazásának nincs helye.

20. §

Az igazoló bizottság az 1. §-ban foglaltak figyelembevételével az igazoló eljárás alá vont egész magatartásának gondos megvizsgálása után szabad meggyőződés alapján állapítja meg, hogy az igazoló eljárás alá vont alkalmas-e arra, hogy a demokratikus népi Magyarországon közszolgálatot, illetve a honvédségben szolgálatot teljesítsen, vagy a honvédségnek tagja maradjon.

Az igazoló bizottság a következő határozatokat hozhatja:

I. Az igazolás alá vont tényleges (ideiglenes tényleges) vagy tiszteletdíjjal szolgálatban álló személyt:

1. »igazoltnak« jelenti ki;

2. a szolgálatban való meghagyása mellett

a) megfeddi,

b) áthelyezésre ítéli,

c) az előléptetésből (címadományozásból) meghatározott időre, legfeljebb 5 évre, kizárja,

d) vezető állásra alkalmatlannak mondja ki;

3. nyugállományba helyezését, illetőleg a hivatásos állományból a nemtényleges állományba való helyezését, nyugdíjazását (szabályszerű elbánás alá vonását) rendeli el;

4. rendfokozatának közigazgatási úton való megfosztását rendeli el, illetőleg polgári alkalmazottat állásától megfosztja.

II. A tényleges szolgálatban álló szolgálatonkívüli és tartalékos tisztnél a 3. pont nem alkalmazható.

III. A nyugállományú tiszteket és katonai tisztviselőket

1. »igazoltnak« jelenti ki;

2. a) megfeddi,

b) az előléptetésből (címadományozásból) meghatározott időre, legfeljebb 5 évre, kizárja,

c) tényleges szolgálatra behívás esetén vezető állásra alkalmatlannak mondja ki;

3. a visszaténylegesítésből kizárja;

4. rendfokozatától közigazgatási úton való megfosztását rendeli el.

A megfeddést az elnök azonnal foganatosítja.

Az áthelyezésre ítéltet eredeti szolgálati helyére 3 éven belül visszahelyezni nem lehet.

Az I. és II. 2. b), 2. c) és 2. d), valamint a III. 2. b) és 2. c) pontban foglalt büntetéseket külön-külön és együttesen is lehet alkalmazni.

A rendfokozatától megfosztott elveszti rendfokozatát és katonai állását, további nyugdíjigényét, úgyszintén nyug- vagy kegydíját. A rendfokozat elvesztése a szolgálati kötelezettséget nem érinti. Az állásától megfosztott polgári alkalmazott elveszti közszolgálati állását, állásából eredő jogait és igényeit (illetményeit, nyugdíjigényét, nyug- és kegydíját).

Mind arra nézve, akit rendfokozatának közigazgatási úton való elvesztésre szóló határozattal sújtottak, mind az állásától megfosztott egyénre nézve különös méltánylást érdemlő esetben kimondhatja az igazoló bizottság, hogy az igazolás alá vont személy családtagjait megillető nyugdíjigény továbbra is fennmarad. Ebben az esetben a nyugdíjigény megállapításánál az illetőt úgy kell tekinteni, mintha a határozat jogerőre emelkedése napján meghalt volna.

Az említett határozatokon felül az igazoló bizottság még a 2. számú Magyar Közlönyben közzétett 77/1945. M. E. számú rendelet 4. §-a szerint feltételes jellegű határozatot is hozhat az esetben, ha a bizottság az eljárás alá vont, vagy a tanúk által bejelentett bizonyítékokat beszerezni nem tudja, vagy a rendelkezésre álló adatok alapján végleges határozatot hozni nem tud, de az illető személye, illetve magatartása ellen komoly aggályt fennforogni nem lát.

Maga a határozat ne állapítsa meg az igazolás feltételéhez kötöttségét, hanem csupán az eljárás során felvett jegyzőkönyv tartalmazzon errenézve megállapítást, utalással a 77/1945. M. E. számú rendelet 4. §-ában előírt ily értelmű nyilatkozatra.

E határozat esetén az ügyiratokhoz az alábbi nyilatkozatot kell csatolni, melyet az eljárás alá vont ír alá.

»Kötelezően tudomásul veszem, hogy igazolásom feltételesen történt és amennyiben 3 éven belül ellenem népellenes, vagy háborús bűnös magatartásra utaló adat merülne fel és annak valóságát az utóbb megtartandó igazoló vagy népbírósi eljárás megállapítja, a most megejtett feltételes igazolás jogi hatálya megszűnik és az újabb eljárás döntése lesz reám nézve kötelező. A feltételes igazolás alapján folytatott szolgálatomból az állammal vagy alkalmazó hatóságommal szemben semmi jogot nem származtathatok.»

A rendfokozatától, illetőleg állásától megfosztott egyént közhivatalra egyáltalában, a magánalkalmazás körében pedig vezető állásra többé alkalmazni nem lehet, továbbá közmegebízást nem kaphat.

Az igazoló bizottság indokolt esetben megkeresheti az illetékes rendőrhatóságot az igazolás alá vontnak rendőrhatósági őrizet alá helyezése (internálása) iránt.

Ha a bizottság nyomatékos gyanút lát fennforogni abban a tekintetben, hogy az igazolás alá vont bűncselekményt követett el, az igazoló eljárás befejezése után az összes iratokat az igazoló bizottság által hozott s a büntetés, kiszabását is

tartalmazó határozat egy kiadványával együtt haladéktalanul átteszi az illetékes népbizottsághoz. Az áttételről minden esetben értesíti az igazoló eljárás alá vont személy hivatali előljáróját.

21. §

Az igazoló bizottság határozatait szótöbbséggel hozza.

22. §

A tárgyalásról (13. §.) jegyzőkönyvet kell készíteni, ha a jelen rendelet 24. §-a szerint fellebbezésnek van helye, vagy ha azt az elnök szükségesnek tartja. Jegyzőkönyvvezetőt az elnök jelöl ki.

Ha a jegyző a bizottságnak nem tagja, esküt, illetőleg fogadalmat tesz arról, hogy a tárgyaláson történeteket híven jegyzi fel.

A jegyző a tárgyalás menetéről, a tanúk vallomásairól feljegyzéseket készít s köteles a jegyzőkönyvet feljegyzései alapján két nap alatt elkészíteni. A jegyzőkönyvet az elnök, az ügy előadója és a jegyző írja alá.

23. §

A bizottság határozatát írásban közli az igazoló eljárás alá vont személlyel és annak előljárójával.

A határozatok mintáját a jelen rendelet 2., 3. és 4. melléklete mutatja.

A határozatokban a 20. § I. 2. a), d), II., illetve III. 2. a), b) és c) pontokban említett rendelkezések esetén kifejezésre kell juttatni, hogy ez a határozat a megállapított intézkedéseken felül más hátrányos következményekkel nem jár és ilyeneknek alkalmazására nem szolgáltat alapot.

A határozatot az igazoló bizottság elnöke és mindegyik tagja a határozathozatal napján aláírja.

Az eljárás alá vont közvetlen előljárója köteles intézkedni aziránt, hogy a 2. sz. Honvédségi Közlönyben közzétett 2595. Elnöki 1945. számú rendelet alapján az igazoló eljárás eredménye előjegyeztessék.

A nyugállománybahelyezést, illetőleg nyugdíjazást (szabályszerű elbánás alá vonást), valamint a rendfokozat közigazgatási úton való elvesztését elrendelő, úgyszintén állásvesztést kimondó határozatot az igazoló bizottság annak jogerejére való tekintet nélkül haladéktalanul megküldi az eljárás alá vont előljárójának, aki az illetőt szolgálata alól felmenti, illetőleg állásától felfüggeszti, az állásától megfosztott illetményeit teljes egészében, a nyugállományba helyezésre, illetőleg nyugdíjazásra ítélt illetményeinek pedig a nyugdíjat meghaladó részét visszatartja.

A honvédségi igazoló bizottságok titkársága az igazolás eredményét szolgálati úton jelenti a honvédelmi miniszternek (a személyügyi, illetve polgári személyügyi osztálynak) és a jelentés másolatát megküldi a H. M. állandó igazoló bizottság titkárságának.

A jelentés tartalmazza az eljárás alá vont nevét, rendfokozatát, beosztását, állománytestét és az igazoló bizottság határozatát. (A 20. § I. és II. 2., 3. és 4. pont szerinti határozatoknál a rövid indokolást is.)

24. §

Az igazoló bizottságnak a nyugállományba helyezést, illetőleg a nyugdíjazást (szabályszerű elbánás alá vonást) és a rendfokozat közigazgatási úton való elvesztését elrendelő, valamint a visszaténylegetést, illetőleg állásvesztést kimondó határozata ellen az igazoló eljárás alá vont fellebbezéssel élhet a budapesti népbíróshoz.

A határozat ellen fellebbezéssel élhet az igazoló eljárás alá vont abból az okból is, hogy a határozatot hozó bizottság nem volt szabályszerűen megalakítva, vagy hogy a bizottság olyan határozatot hozott, amelyet a jelen rendelet nem ismer.

A fellebbezést a határozat kihirdetése után nyomban be kell jelenteni és a bejelentést jegyzőkönyvbe kell foglalni. A fellebbezést az ügy többi iratával együtt 8 nap alatt fel kell terjeszteni a budapesti népbíróshoz, amely az ügyet az erre a célra alakult külön tanácsban azonnal tárgyalás alá veszi.

A fellebbezés egyfokú.

A fellebbezési eljárásban nem vehet részt az a tag, aki a fellebbezéssel megtámadott határozatot hozó igazoló bizottság tagja volt.

Ha az igazolás alá vont az igazoló bizottság határozatának kihirdetésekor nem volt jelen, részére a határozatot indokolásával együtt kézbesíteni kell. Ebben az esetben az igazolás alá vont a határozat kézbesítésétől számított 3 napon belül jelenthet be fellebbezést.

A fellebbezés halasztó hatályú.

25. §

Az igazoló bizottság jogerős határozatával szemben az igazoló eljárás alá vont újrafelvétellel nem élhet.

Az igazoló bizottság az igazoló eljárás befejezése után az ügy újbóli tárgyalását rendelheti el, ha az igazoló eljárás alá vont személy ellen újabb bejelentés érkezett.

26. §

Az igazoló eljárás befejezése után az iratokat annak a parancsnokságnak, hatóságnak irattárában kell elhelyezni, amely az igazoló bizottságot felállította.

27. §

Az igazoló bizottság elnöke, polgári tagjai és polgári jegyzője tárgyalási naponként az igazságügyminiszter által meghatározandó díjazást kapnak. A rapidíjakat nyugta ellenében az igazoló bizottságot felállító hatóság (parancsnokság) gazdasági hivatala fizeti ki.

28. §

Az igazoló bizottság székhelyén kívül is tárgyalhat, ha ezt a célszerűség (tanúk és igazoló eljárás alá kerülők száma) kívánja. A kiszállás költségei a honvédelmi tárcát terhelik és kifizetésük a 27. §. rendelkezései szerint történik.

29. §.

Ez a rendelet kihirdetésének napján lép hatályba, rendelkezéseit a folyamatban lévő igazolási ügyekben is alkalmazni kell. A 20.085/ Elns. – 1945. H. M. számú körrendelet (közzétéve az 1. számú H. K.-ben) hatályát veszttette.

A 15/1945. M. E. számú rendeletet a 20. számú Magyar Közlönyben közzétett 1080/1945. M. E. számú rendelet hatályon kívül helyezte.

Nincs helye az eljárás megsemmisítésének, ha a jelen rendelet hatálybalépése előtt hozott határozat a 20.085/Elnökség 1945. H. M. számú körrendeletnek, vagy a jelen rendeletnek megfelel.

Budapest, 1945. évi május hó 26-án.

Válogatás a modern magyar honvéd-katonai büntető joghistória forrásaiból (1945-1949)

1. sz. melléklet
a 24.300/Eln. ig. biz. 1945. számú
H. M. körrendelet

Magyar.....
(csapattest, beosztás) (név, rendfokozat [hivatali állás], állomány
viszony, ht., szkv., ny. áll., tart.)

Igazoló nyilatkozat

.....igazoló bizottságnak

....., 1945.hón.

1. Születési helye és ideje (év, hó nap). Szülőanya leánykori neve.
 2. Családi állapota, gyermekek száma, valamint kora.
 3. Beosztások 1939. IX. 1-től időbeli sorrendben (megtől meddig)
 - a) hadművelleti területen,
 - b) mögöttes orszáiban.
 4. Áttelepítés során eredeti állomáshelyét elhagyta-e? (Honnan, mikor, hová és miért települt át, egyedül, vagy családjával?)
 5. Mikor és milyen körülmények között távozott utolsó szolgálati beosztásából, illetve az miér és milyen körülmények között szűnt meg.
 6. Mikor és milyen körülmények között érkezett az új magyar kormány által igazgatott területre. Itt szolgálattételre mikor és hol jelentkezett? Esetleges hadifogságba jutást, annak körülményeit és tartalmát (megtől-meddig) külön fel kell tüntetni.
 7. A hátszárban, vagy hadművelleti területen vérengzésben résztvev-e, illetve ilyenre parancsot kapott-e és kitől, vagy adott-e?
- Politikai, vagy faji okokból feljelentéssel élt-e valaki ellen?
8. Esetleges polgári foglalkozása. Ehhez milyen szakképzettsége volt.
 9. Tagja volt-e valamely politikai pártnak, vagy titkos egyesületnek? (Ha igen, melyiknek, megtől-meddig, milyen tevékenységet fejtett ki?)
 10. Vagyoni viszonyai az igazolás alá vontnak és feleségének (férjének):
 - a) 1939. évi január hó 1. napján,
 - b) 1944. évi december hó 1. napján.
 11. Magartást igazoló két-három már leigazolt tanú és ezek pontos lakcíme megnevezhető. (Lehet előjáró, vagy alárendelt és polgári személy.) A leigazolt tanúk írásbeli nyilatkozatán az aláírást hatóság, vagy katonai parancsnokság, vagy az igazoló bizottság titkársága által kell hitelesíteni.
A politikai párt részéről adott igazolás esetén, annak hivatalos pecséttel kell ellátva lennie.

a l á í r á s
lakáscím

Megjegyzés: Az igazoló nyilatkozatban választ az egyes pontok számára való hivatkozással kell megadni.

Az igazoló nyilatkozatban valótlán adatok előadása, vagy lényeges körülmények elhallgatása a nyilatkozat keltétől számított 3 éven belül nyugdíjigény nélküli azonnali elbocsátást von maga után.

***Válogatás a modern magyar honvéd-katonai büntető joghistória forrásaiból
(1945-1949)***

2. sz. melléklet
a 24.300/Eln. ig. biz. 1945. számú
H. M. körrendelet

.....igazoló bizottsága.

Példa

.....szám.
ig. biz. – 1945.

Határozat

.....t, aki
.....városban (községben).....év
.....hó.....napján született, a 24. 300/Eln. ig.
biz. 1945. számú H. M. körrendelet alapján

igazoltnak

jelentjük ki.

....., 1945.hónapján.

.....
az igazoló bizottság elnöke

.....

.....

.....

.....

.....

az igazoló bizottság tagjai

P.H.

***Válogatás a modern magyar honvéd-katonai büntető joghistória forrásaiból
(1945-1949)***

3. sz. melléklet
a 24.300/Eln. ig. biz. 1945. számú
H. M. körrendelet

.....igazoló bizottsága.

Példa

.....szám.
ig. biz. – 1945.

Határozat

.....t, aki
.....városban (községben).....év
.....hó.....napján született, a 24. 300/Eln. ig. biz. 1945. számú
H. M. körrendelet alapján a szolgálatban való meghagyása mellett az előléptetésből
3 évre kizárjuk (vezető állásra, alkalmatlannak mondjuk ki).

Ez a határozat a nevezettre hátrányos következményekkel nem jár és
ilyenek alkalmazására nem szolgál alapul.

....., 1945.hónapján.

.....
az igazoló bizottság elnöke

.....

.....

.....

.....

.....

az igazoló bizottság tagjai

P.H.

***Válogatás a modern magyar honvéd-katonai büntető joghistória forrásaiból
(1945-1949)***

4. sz. melléklet
a 24.300/Eln. ig. biz. 1945. számú
H. M. körrendeletet

.....igazoló bizottsága.

Példa

.....szám.
ig. biz. – 1945.

Határozat

.....t, aki
.....városban (községben).....év
.....hó.....napján született, a 24. 300/Eln. ig. biz.
1945. számú H. M. körrendelet alapján rendfokozatától közigazgatási úton való
megfosztását rendeljük el.

....., 1945.hónapján.

.....
az igazoló bizottság elnöke

.....

.....

.....

.....

.....

az igazoló bizottság tagjai

P.H.

**24.689/Elns.–1945. számú körrendelet
Igazoló eljárás eredményének állománykezelése**

A folyó évi 2. számú Honvédségi Közlöny 17. lapoldalán közzétett 2595/Eln.–1945. számú körrendelet kiegészítéseként elrendelem:

Az igazolás eredményét (a f. évi 1. számú Honvédségi Közlöny 7. lapoldalán közzétett 20.085/Elns–1945. számú körrendelet III. 4. pontja határozatának szövegezésével) állománykezelni és az anyakönyvi lapba be kell vezetni.

Az igazoló bizottságok a Határozatot kettő példányban készítsék el, melynek egyik példányát a fél magánál őrizze, a másikat az érdekelt állománytest parancsnokságának kell kézbesíteni állománykezelés céljából.

Ama honvéd egyének, kik e rendelet megjelenése előtt igazoltattak, az igazoló bizottság Határozatát, állományparancsban való közzététel és állománykezelésre, az előjáró csapattestparancsnoksághoz terjesszék be.

Az anyakönyvi lapba az igazolás eredményét az alábbi szöveggel kell rendes tintaírással (gépeléssel) beírni.

Például »Politikai magatartását a H. M.állandó igazoló bizottsága (vagy a miskolci 7. kerületi parancsnokság igazoló bizottsága stb.) az 1945. évi május hó 5-én kelt 70/ig. biz.–1945. számú »Határozat«-a alapján »igazoltnak« jelentette ki.«

A Határozat szó szerinti szövegét kell felvenni.

Egyébként az előjegyzésekre nézve a 2595/Eln.–1945. számú körrendelet továbbra is mérvadó.

Evvel a debreceni 6. honvéd kerületi parancsnokság 6950/Eln. III–1945. számú fölterjesztése is elintéztést nyert.

Budapest, 1945. évi május hó 25-én.

28.223/Eln. bjogi—1945. számú körrendelet

A hadrakelt seregnél követendő bünvádi eljárás szabályairól szló 1420/1944.

M. E. számú rendelet módosítása.

A minisztérium 3.230/1945. M. E. számú rendeletét az alábbiakban teljtartalmúlag közlöm:

»A minisztérium az Ideiglenes Nemzetgyűlés által az 1944. évi december hó 22. napján adott felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

1. §

Azokban az ügyekben, amelyekben az illetékes parancsnok jogköre a honvéd vezérkar főnökét illeti meg, ítélobíróságként az 1420/1944- M. E. számú rendelet (Budapesti Közlöny 34. szám) 13. §-ának (5) bekezdésében foglalt rendelkezéstől eltérően nem a honvéd vezérkar főnökéről megjelölendő bíróság, hanem a budapesti 1. honvéd kerületi parancsnokság bírósága jár el, a nyomozásvezető és a vádló tennivalóit pedig a honvéd vezérkar főnökének ügyésze látja el.

2. §

Az 1. §. rendelkezése egyébként nem érinti a honvéd vezérkar főnökének, mint illetékes parancsnoknak jogkörét.

3. §

A jelen rendelet kihirdetésének napján lép hatályba; végrehajtásáról a honvédelmi miniszter gondoskodik.

Budapest, 1945. évi június hó 8-án.

**2.9.494/Eln. bjogi–1945. sz. körrendelet
Rögtönbíráskodás a honvéd büntetőbíráskodás területén való részleges
megszüntetése.**

A rögtönbíráskodásnak a honvéd büntetőbíráskodás területén való részleges megszüntetése tárgyában kiadott 3900/1945. M. E. számú rendeletét tudomásulvétel végett az alábbiakban teljtartalmúlag közlöm:

»A minisztérium az Ideiglenes Nemzetgyűlés által az 1944. évi december hó 22. napján adott felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

1. §

A 389/1945. M. E. számú rendelettel (Magyar Közlöny 13. szám) a honvéd büntetőbíráskodás területén elrendelt rögtönbíráskodás – az alábbi 2. §-ban meghatározott kivétellel – az 1945. évi július hó 1. napján megszűnik.

2. §

Az 1., 5. és 6. hadosztályok kötelékében szolgálatot teljesítő honvédegyénekre vonatkozóan a rögtönbíráskodás a 389/1945. M. E. száma rendeletben felsorolt bűncselekményekre továbbra is hatályban marad.

3. §

A 389 1945. M. E. számú rendelet csak a fentieknek megfelelően marad hatályban.:

4. §

A további eljárásra a Kbp. 449. §-ában foglaltak az irányadók.

5. §

A jelen rendelet, kihirdetésiének napján lép hatályba.

Budapest, 1945. évi június hó 20. napján.

Budapest, 1945. évi június hó 23. napján.

27.614/Eln. hjogi.–1945. számú körrendelet
Népellenes stb. bűncselekménnyel terhelt katonai egyéneknek az
egyenruha viselésétől való eltiltása.

Népellenes stb. bűncselekménnyel terhelt katonai egyéneknek az egyenruha viselésétől való eltiltása.

1. §

A magyar honvédség tekintélyének megóvása érdekében elrendelem, hogy mindazok a katonai egyének, akik ellen a népbíróság hatáskörébe tartozó bűncselekmény miatt büntető eljárás van folyamatban, az eljárás egész tartama alatt, annak jogerős befejezéséig, egyenruhát nem viselhetnek.

2. §

A jelen rendelet a kihirdetésnek napján lép hatályba.

Budapest, 1945. évi június hó 12.

29.206/Eln. bjogi–1945. számú körrendelete
Haditörvényszékek összeállítása

A honvédbíróságoknál megalakuló haditörvényszékekhez elnökül és ülnökül csak igazolt tisztek vezényelhetők.

Ettől kivételesen csak abban az esetben lehet eltérni, ha igazolt tiszt nem állana rendelkezésre.

Budapest, 1945. évi július hó 6-án.

**30.089/Ebi. bjogi.-1945. sz. körrendelet
Népbíróság által jogerősen elítélt katonai egyének közigazgatási úton való
lefokozása.**

A minisztérium folyó évi 4.180/1945. M. E. számú rendeletét az alábbiakban teljertartalmúlag közlöm:

A minisztérium az Ideiglenes Nemzetgyűlés által az 1944. évi december hó 22. napján adott felhatalmazás alapján a következőket rendeli :

1. §

Mindazokat a rendfokozattal rendelkező katonai egyéneket, akiket a népbíróság jogerősen elítélt, a honvédelmi miniszter közigazgatási úton lefokozza.

2. §

(1) A jelen rendelet kihirdetésének napján lép hatályba.

(2) A háborús bűnösök és népellenes bűncselekményt elkövető honvédegyének közigazgatási úton való lefokozása és a honvédségből való kicsapása tárgyában kibocsátott 667/1945. M. E. számú rendelet (Magyar Közlöny 15. szám) hatályát veszti Budapest, 1945. évi június hó 20. napján.

Budapest, 1945. évi július hó 3-án.

**2.141/Eln. ig. biz.–1945. számú körrendelet
Igazolási ügyben fellebbezési eljárás szabályozása és az 1080/1945. M. E.
számú rendelet egyes rendelkezéseinek módosítása tárgyában kiadott
4080/1945. M. E. rendelet közzététele és alkalmazása.**

Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 4080/1945. M. E. számú rendeletet az alábbiakban teljes tartalmában közzéteszem. A hivatkozott számú rendeletben foglalt rendelkezéseket a honvédség tagjainak, valamint a honvédelmi igazgatás körében szolgálatot teljesítő polgári alkalmazottak igazolása tárgyában kiadott 24.300/el. ig. biz.–1945. számú rendelet (közzétéve a H. K. 1945. évi 7. számában) végrehajtása során szintén alkalmazni kell.

A kormányrendelet szövege a következő:

**„Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 4.080/1945. M. E. számú rendelete
az igazolási ügyekben fellebbezési eljárás szabályozása és az 1.080/1945.
M. E. számú rendelet egyes rendelkezéseinek módosítása tárgyában.**

A minisztérium az Ideiglenes Nemzetgyűlés által az 1944. évi december hó 22. napján adott felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

**I. Fejezet
Fellebbezési eljárás.**

1. §

(1) Az igazolási ügyekben bejelentett fellebbezéseket az ítéletátlak székhelyén működő népbíróágok bírálják el. A népbíróág illetékességét az határozza meg, hogy az elsőfokon eljár igazolóbizottság melyik ítéletátlak területén működik.

(2) A népbíróágnak azt a tanácsát, amelyik az igazolóbizottság határozata ellen bejelentett fellebbezés elbírálására van hivatva, az 1.440/1945. M. E. számú rendelet (Magyar Közlöny 19. szám) 19. §-a szerint kell megalakítani.

2. §

(1) A fellebbezés beérkezése után a vezetőbíró (81/1945. M. E. számú rendelet 42. §-a) az ügyiratait indítványtétel végett haladéktalanul a népügyészséghez teszi át.

(2) A népügyészség az iratokat nyolc nap alatt írásbeli indítványával együtt visszaküldi a népbíróág tanácsához. Az indítványban a népügyészség megjelöli, hogy az iratok alapján milyen határozat hozatalát látja megokoltnak.

3. §

(1) Az igazolóeljárás fellebbezési szakában védő közreműködésének van helye.

(2) A védő az ügy iratait megtekintheti.

4. §

A vezetőbíró a népügyészség indítványának megérkezése után az ügyben a tanács valamely tagját előadóul jelöli ki. Az előadó az iratokat három nap alatt esetleges írásbeli észrevételeivel együtt bemutatja a vezetőbírónak. Ezt követően a vezetőbíró a tárgyalásra haladéktalanul határnapot tűz.

5 §

(1) A határnapról a népügyészséget, az igazolóeljárás alá vont személyt és védőjét értesíteni kell azzal, hogy távollétük a tárgyalás megtartásának nem akadálya.

(2) Ha a vezetőbíró az igazolóeljárás alá vont személy meghallgatását vagy tanú, illetőleg szakértő kihallgatását látja szükségesnek, őket a tárgyalásra elővezetés terhével megidézi.

(3) Az igazoló eljárás alá vont személyt és védőjét akként kell értesíteni, illetőleg megidézni, hogy az értesítés, illetőleg az idézőlevél kézbesítése és a tárgyalás határnapja közé legalább nyolc napi időköz essék, ha a kézbesítés a népbíróság székhelyén és tizenöt napi időköz, ha azon kívül történik.

(4) Egyetemi nyilvános rendes és nyilvános rendkívüli tanárral, valamint egyetemi magántanárral szemben ebből a minőségből kifolyólag folytatott igazolási ügyben a tárgyalás határnapjáról az illető egyetem tanácsát is értesíteni kell azzal a megkereséssel, hogy a bíróság tanácsában való részvétel céljából küldje ki az egyetemnek egy olyan tanárát, akit igazolás során jogerős határozattal igazoltnak jelentettek ki. A megkeresésben közölni kell azt is, hogy a kiküldés mellőzése vagy a kiküldött távolléte a tárgyalás megtartásának és az ügy eldöntésének nem akadálya. A megkeresést akként kell az egyetemi tanács részére megküldeni, hogy annak kézbesítése és a tárgyalás határnapja közé legalább nyolc napi időköz essék.

6. §

(1) A fellebbező a tárgyalás megkezdéséig visszavonhatja fellebbezését.

(2) Ha az összes fellebbezéseket visszavonták, a vezetőbíró az ügy iratait felülvizsgálat nélkül visszaküldi az igazolóbizottságnak. Ebben az esetben a vezetőbíró az elsőfokú határozat eredeti példányára rávezetett záradékkal tanúsítja, hogy az jogerős.

7. §

(1) A tárgyalás nyilvános.

(2) A tárgyalás megnyitása után a vezetőbíró felhívására az előadó előadja az ügy állását. Ezt követően a vezetőbíró, a tanács tagja, a népügyész, az igazolóeljárás alá vont személy és védője egyes iratok felolvasását kívánhatja. Majd felszólalhat a

népügyész, a védő és az igazolóeljárás alá vont személy. Ezután a tanács zárt ülésben meghozza, a vezetőbíró pedig nyilvánosan kihirdeti a határozatot.

(3) Ha bizonyítékok felvétele válik szükségessé, a tanács azt az érdemi felszólalások előtt maga foganatosítja. A tanács évégből elrendelheti az igazolóeljárás alá vont személynek, a tanúnak vagy a szakértőnek a tárgyalásra elővezetés terhével megidőzését.

(4) Egyetemi nyilvános rendes és nyilvános rendkívüli tanárral, valamint egyetemi magántanárral szemben ebből a minőségből kifolyólag folytatott igazolási ügyben a népbíróság tanácsának tagjaként vesz részt az 5. §. (4) bekezdése értelmében az egyetemi tanács által kiküldött egyetemi tanár is. A kiküldött egyetemi tanárnak szavazati joga nincs, az ügy iratait azonban közvetlenül megtekintheti s véleményét a határozathozatal előtt meg kell hallgatni.

8. §

(1) A népbíróság a fellebbezés tárgyában határozattal dönt. Minden határozatot tárgyalás alapján kell meghozni.

(2) A népbíróság a következőkép határozhat:

- a) a fellebbezést visszautasítja;
- b) az igazolóbizottság határozatát helybenhagyja.
- c) az igazolóbizottság határozatát megváltoztatja;
- d) az igazolóbizottság határozatát megsemmisíti és új határozatot hoz; vagy
- e) az igazolóbizottság határozatát megsemmisíti és az igazoló eljárást megszünteti.

9. §

A népbíróság visszautasítja a fellebbezést, ha az elkésett, a jogszabályban kizárt vagy ha a fellebbezést arra nem jogosult személy terjesztette elő.

10. §

A népbíróság helybenhagyja az igazolóbizottság határozatát, ha azt helytállónak találja.

11. §.

A népbíróság megváltoztatja az elsőfokú határozatot, ha álláspontja szerint az igazolóbizottság az 1.080/1945. M. E. számú rendelet (Magyar Közlöny 20. szám) 20. §-ának megfelelő rendelkezéseit tévesen alkalmazta vagy nem alkalmazta, ideértve azt az esetet is, ha az igazolóbizottság olyan határozatot hozott, amilyent az 1.080/1945. M. E. számú rendelet vagy az ezt kiegészítő jogszabály nem ismer.

12. §.

A népbíróság megsemmisíti az igazolóbizottság határozatát és új határozatot hoz, ha

- a) az igazolóbizottság nem volt szabályszerűen megalakítva;
- b) az igazolóbizottságban olyan tag szerepelt, aki az 1.080/1945. M. E. számú rendelet 6. §-a szerint nem lehet az igazolóbizottság tagja, vagy akit az említett rendelet 8. §-a az igazolóeljárásból kizár;
- c) a nyilvánosságot kizárták; végül
- d) az igazolás alá vont személyt elfogadható ok nélkül elzárták az elől, hogy a tárgyaláson a tanúhoz kérdést intézzon vagy a tanú vallomására észrevételeit megtegye és ez a szabálysértés a határozatra befolyással volt.

13. §.

(1) A népbíróság az elsőfokú határozat megváltoztatása esetében az 1.080/1945. M. E. számú rendelet 20. §-ában felsorolt határozatok valamelyikét hozza, egyszersmind megteheti az említett § utolsóelőtti és utolsó bekezdésében megjelölt intézkedéseket is.

(2) A népbíróság az elsőfokú határozatnak 12. § alapján történt megsemmisítése esetében a szükséghez képest egészben vagy részben megismételheti az ügy elsőfokú tárgyalását is s tárgyalásának eredménye alapján az 1.080/1945. M. E. számú rendelet 20. §-ában felsorolt határozatok valamelyikét hozza, egyszersmind megteheti az említett § utolsóelőtti és utolsó bekezdésében megjelölt intézkedéseket is.

14. §.

(1) A népbíróság megsemmisíti az igazolóbizottság határozatát és az igazolóeljárást megszünteti, ha az igazolóbizottság

- a) olyan személy ügyében hozott határozatot, akivel szemben nincs helye igazolóeljárásnak;
- b) az 1.080/1945. M. E. számú rendelet 25. §-a második bekezdésének esetét kivéve olyan személy ügyében hozott határozatot, akivel szemben ugyanazon minőségében már jogerős határozatot hoztak;
- c) az igazolási ügyben nem volt illetékes.

(2) Az előbbi bekezdés e) pontja esetében a népbíróság az ügy iratait az illetékes igazolóbizottsághoz teszi át.

15. §.

(1) A népbíróság az igazolóbizottság határozatát egész terjedelmében bírálja felül.

(2) Az igazolóeljárás alá vont személy terhére akkor is lehet az elsőfokú határozatot súlyosbítani, ha egyedül ő fellebbezett.

16. §

Ha ugyanazon személy ellen más-más minőségéből kifolyólag több külön igazolóeljárást folytattak, a fellebbezési eljárásban is külön-külön határozatokat kell vele szemben hozni.

17. §

(1) A népbíróság határozata ellen további jog orvoslata helye nincs.

(2) A fellebbezési eljárás befejezése után a népbíróság írásbafoglalt határozatát a vezetőbíró az igazolás alá vont személy részére kézbesíti s egyszersmind megteszi azokat az intézkedéseket, amelyeket az 1.080/1945. M. E. számú rendelet szerint az igazolóbizottság köteles határozatának jogerőre emelkedése esetében megtenni.

18. §

Amennyiben a jelen rendeletről más nem következik, a népbíróság eljárására egyébként a 81/1945. M. E. számú és az 1.440/1945. M. E. számú rendelet rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni.

II. Fejezet

Az 1.080/1945. M. E. számú rendelet módosítása.

19. §

(1) Vezető állást betöltött közalkalmazottnak, úgyszintén ítélőbíróknak igazolási ügyében az eljárást soronkívül kell megindítani és folytatni, tekintet nélkül arra, hogy az igazolás alá vont személy szolgálati helyéről a vörös hadsereg bevonulása előtt eltávozott-e vagy sem (1.080/1945. M. E. számú rendelet 12. §-a).

(2) Az (1) bekezdésben foglalt rendelkezést az ügyvédekre is alkalmazni kell.

20. §

(1) Ha ugyanazon személlyel szemben különböző minőségében több igazolóbizottság előtt folyik eljárás, minden igazolóeljárást külön kell folytatni és azokban külön-külön határozatokat kell hozni.

(2) Az, hogy valakivel szemben egyik minőségében már jogerős határozatot hoztak, nem szolgálhat okul arra, hogy a másik minőségében vele szemben az igazolóeljárást megszüntessék vagy annak megindítását mellőzzék.

21. §

(1) Az 1.080/1945. M. E. számú rendelet 24. §-ának első és negyedik bekezdése akként módosítatik, hogy fellebbezéssel a jelen rendelet 1. §-ának (1) bekezdése értelmében illetékes népbírósághoz lehet élni, illetőleg a fellebbezést ehhez a népbírósághoz kell felterjeszteni.

(2) Az 1.080/1945. M. E. .számú rendelet 24 §-ának harmadik bekezdése azzal egészítették ki, hogy az ott említettek fellebbezéssel élhetnek az igazolóbizottság határozata ellen azonkívül, hogy

a) az igazolóbizottság nem volt szabályszerűen megalakítva, vagy hogy az igazolóbizottság olyan határozatot hozott, amelyet az 1.080/1945. M. E. számú rendelet vagy az ezt kiegészítő jogszabály nem ismert, – abból az okból is, hogy

b) az igazolóbizottságban olyan tag szerepelt, aki az 1.080/1945. M. E. számú rendelet 6. §-a szerint nem lehet az igazolóbizottság tagja, vagy akit az említett rendelet 8. §-a az igazolóeljárásból kizár;

c) a nyilvánosságot kizárták,

d) az igazolás alá vont személyt elfogadható ok nélkül elzárták az elől, hogy a tárgyaláson a tanúhoz kérdést intézzon vagy a tanú vallomására észrevételeit megtegye és ez a szabálysértés a határozatra befolyással volt,

e) az igazolóbizottság olyan személy ügyében hozott határozatot, akivel szemben nincs helye igazoló eljárásnak,

f) az igazolóbizottság – az 1.080/1945. M. E. számú rendelet 25. §-a második bekezdésének esetét kivéve – olyan személy ügyében hozott határozatot, akivel szemben ugyanazon minőségében már jogerős határozatot hoztak, – végül

g) az igazolási ügyben olyan igazolóbizottság hozott határozatot, amelyik nem volt illetékes.

(3) A (2) bekezdés a)–g) pontjainak eseteiben a fellebbezést a határozat kihirdetésétől, illetőleg ha olyan igazolás alá vont él fellebbezéssel, aki a határozat kihirdetésekor nem volt jelen, az indokolt határozat kézbesítésétől számított három nap alatt írásban kell bejelenteni. Az 1.080/1945. M. E. számú rendelet 24. §-ának első és második bekezdésében megjelölt okból használható fellebbezés bejelentése tekintetében ugyanannak a §-nak negyedik és hetedik bekezdése továbbra is irányadó marad azzal a kiegészítéssel azonban, hogy a határozat kihirdetése után nyomban bejelentett fellebbezést a határozat kihirdetésétől számított három napon belül írásban indokolni lehet.

(4) A jelen rendelet hatálybalépése előtt az igazolóbizottság által befejezett ügyben a (2) bekezdés a)–g) pontjai alapján a jelen rendelet hatálybalépésétől számított tizenöt napon belül írásbeli fellebbezés beadásának van helye.

22. §

(1) Az írásbeli fellebbezést az igazolóbizottságnál kell beadni. Az írásbeli fellebbezést ügyvéd útján, annak ellenjegyzésével is be lehet adni.

(2) Az igazolóbizottság a nála akár szóval előterjesztett, akár írásban beadott fellebbezést semmilyen címen vissza nem utasíthatja, hanem azt minden esetben az ügy irataival együtt az illetékes népbíróshoz köteles felterjeszteni.

**III. Fejezet
Hatálybalépés**

23. §

(1) A jelen rendelet kihirdetésének napján lép hatályba; rendelkezéseit mind a közalkalmazottak igazolási ügyeiben, mind pedig azokban az egyéb igazolási ügyekben is alkalmazni kell, amelyekre nézve az irányadó jogszabály – a különleges jogszabályok megállapítása mellett – egyebekben a közalkalmazottak igazolásáról szóló 1.080/1945. M. E. számú rendelet rendelkezéseinek megfelelő alkalmazását rendeli el.

(2) Az 1.440/1945. M. E. számú rendelet 26. §-ának (2) bekezdése hatályát veszti.

Budapest, 1945. évi június hó 27-én.”

Budapest, 1945. július 13-án.

1.928/Elnöki ig. biz.–1945. számú körrendelet

**A honvédség tagjainak, valamint a honvédelmi igazgatás körében
szolgálatot teljesítő polgári alkalmazottak igazolása tárgyában kiadott
24.300/Eln. ig. biz. – 1945. sz. körrendelet helyesbítése.**

A Honvédségi Közlöny f. é. 7. számában közzétett 24.300/Eln. ig. biz.–1945. számú rendelet alábbi helyesbítését rendelem el.

1. A rendelet 1. §. utolsó bekezdésének helyes szövege a következő:
„...elmenekült, az igazolás megadásának nem akadálya”.

2. A rendelet 4. §. 3. bekezdésének első mondatát az alábbi szöveg szerint kell helyesbíteni:

„Az igazoló nyilatkozathoz csatolni kell lehetőleg két igazolt személy nyilatkozatát, vagy valamely politikai pártnak hivatalos bélyegzővel ellátott nyilatkozatát az igazolást kérő személy egyéniségéről és magatartásáról”.

3. A rendelet 5. §. 1/d. pontjának új szövege: „a hivatásos, valamint a jelenleg szolgálatot teljesítő szolgálatonkívüli viszonybeli és nyugállományú *törzstisztek* igazolására, akik a Duna–Ipoly vonaltól nyugatra eső országrészből, illetőleg külföldről visszatérve jelentkeznek.”

4. A rendelet 5. §. 3/c. pontjának új szövege a következő:

„A kiegészítő parancsnokság területén lakó és jelentkezési kötelezettségének eleget tett, de szolgálati beosztásban nem lévő hivatásos tiszteknek, tiszthelyetteseknek és a honvédelmi igazgatás körében polgári alkalmazott egyéneknek, valamint nyugállományú tiszteknek igazolására”.

5. A rendelet 23. §. utolsó bekezdésében a zárójelben lévő II. számot III-ra kell javítani.

6. A rendelet 24. §. 1.bekezdésében a „visszaténylegesítést” szó helyett „a visszaténylegesítésből kizárást” kell írni.

Budapest, 1945. évi július 16-án.

33.602/el. bjogi.–1945. számú körrendelet

A becsület védelmére szolgáló tiszt fegyverhasználati jog megszüntetése.

A minisztérium 5480/1945 M. E. számú rendletét tudomásvétel végett az alábbiakban teljtartalmulag közlöm:

„A minisztérium 5480/1945. M. E. számú rendelete a tiszti becsület védelmére szolgáló fegyverhasználati jog megszüntetése tárgyában.

A minisztérium az Ideiglenes Nemzetgyűlés által az 1944. évi december hó 22. napján adott felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

1. §

A tiszti becsület védelmére a katonai büntetőtörvénykönyvben biztosított fegyverhasználati jog megszűnik.

2. §

Az 1930:II. törvénycikkbe iktatott katonai büntetőtörvénykönyv 38. §-ának 3. pontja hatályát veszti.

3. §

A jelen rendelet kihirdetésének napján lép hatályba.

Budapest, 1945. évi augusztus hó 1. napján.”

Budapest, 1945. évi augusztus hó 4-én.

**32.127/el. bjogi–1945. H. M. számú körrendelet
Hadbírói vizsga szabályozása.**

1. §

A hadbírójelöltnek a hadbírói vizsga letehetése végett a képesítésre vonatkozó bizonyítványokkal együtt a honvédelmi miniszterhez szolgálati úton kérvényt kell előterjesztenie.

A kérvényt annak a bíróságnak a vezetője, amelynél a jelölt szolgálatot teljesít, véleményezi és egyúttal csatolja az illető személyi és erkölcsi okmányait.

2. §

A vizsga írásbeli és szóbeli részre oszlik.

3. §

Az írásbeli vizsga abból áll, hogy a jelöltnek két, nem nagy terjedelmű bűnpert adnak ki vádiratnak vagy ügyészi semmiségi panasznak, illetőleg az ítéletnek és indokainak megszerkesztése végett. A feladatok mindegyikét 1–1 napon, felügyelet mellett kell kidolgozni; a vizsgázónak ehhez tíz órai időtartam áll rendelkezésére. Az írásbeli vizsgánál a jelölt csak a törvényszöveget és a hivatalos nyomtatványokat használhatja.

4. §

A szóbeli vizsga tárgyai:

I. csoport.

A katonai büntető törvénykönyvről szóló 1930. évi II. tc. és az ezt kiegészítő, illetve módosító jogszabályok.

A büntettekről és vétségekről szóló 1878. évi V. tc. és a kihágásokról szóló 1879. évi XL. tc., valamint az ezeket kiegészítő, illetve módosító jogszabályok.

A népbíráskodásról szóló 81/1945. M. E. sz. és az ezt módosító és kiegészítő 1440/1945. M. E. sz. rendelet

Az ideiglenes Magyar Kormány és a Honvédelmi Miniszter összes büntetőjogi vonatkozású rendeletei.

II. csoport.

A honvédség katonai bűnvádi perrendtartásáról szóló 1912. évi XXXIII tc. és az ezt kiegészítő, illetve módosító jogszabályok, valamint az ügyviteli utasítások.

A bűnvádi perrendtartásról szóló 1896. évi XXXIII. tc. és az ezt kiegészítő, illetve módosító jogszabályok.

A honvéd büntetőintézetekre vonatkozó D. 4 jelz. szabályzat.

III. csoport.

A honvédség Szolgálati Szabályzatának I. Része.

A honvédség tagjainak igazolására vonatkozó rendeletek (15/1945. M. E., 1080/1945. M. E., 2480/1945. M. E. stb.).

A rehabilitásra vonatkozó 20.340/Eln.–1945. sz. honvédelmi miniszteri rendelet.

A katonai rendfokozatnak közigazgatási úton való elvesztése tárgyában 31.070/el. büntetőjogi 1945. szám alatt kiadott honvédelmi miniszteri rendelet

A hadijogra vonatkozólag az 1899. évi július hó 29-én Hágában kelt és az 1913:XLIII. törvénycikkbe iktatott nyilatkozat,

a hadifoglyokkal való bánásmód tárgyában Genfben 1929. évi július hó 27-én kelt és az 1936:XXX. törvénycikkbe iktatott egyezmény

a hadrakelt seregek sebesültjei és betegek helyzetének javítása tárgyában Genfben 1929. évi július hó 27-én kelt és az 1936:XXX. törvénycikkbe iktatott egyezmény,

az 1907. évi október hó 18-án Hágában kelt és az 1913:XLIII. törvénycikkbe iktatott 4. egyezmény mellékletét képező „Szabályzat a szárazföldi háború törvényeiről és szokásairól”.

A bizottsági tagok e tárgyak egy-egy csoportjából kérdeznek, az I. és II. csoport vizsgáztatói ezen felül még a szóbeli vizsga előtt a jelölt egy-egy írásbeli dolgozatáról tájékoztatják a bizottságot. A vizsgáztatók mindegyike a saját csoport tárgyaiból kérdez, mintegy 30 percig, az elnök valamennyi csoport tárgyaiból kérdezhet.

5. §

A szóbeli és írásbeli vizsga összeredménye „kiváló”, „igen jó”, „jó”, „megfelelő” és „nem megfelelő” lehet.

Az elnöknek és mindegyik bizottsági tagnak egy-egy szavazata van és pedig a vizsga összeredménye felett. A szavazásnál a rangban fiatalabb bizottsági tagok a rangban idősebbek előtt szavaznak. Az elnök utoljára szavaz. A határozatot egyhangúlag, vagy szótöbbséggel hozzák: szavazategyenlőség esetén az a vélemény válik határozattá, amelyhez az elnök csatlakozik.

6. §.

Egy tárgycsoportból a jelölt a pótvizsgát három hónap múlva egy ízben kísérelheti meg.

Ha a vizsga több csoportból meg nem felelő, akkor a bizottság az 5. §-ban meghatározott módon határoz a felett, hogy a vizsgázó a vizsgát mily terjedelemben és mily határidőben ismételheti. A vizsga másodszori ismétlése meg nem engedhető.

A vizsgabizottság határozatát a jelölttel azonnal közli.

Ha a vizsgázó a vizsga ismétlésénél nem felel meg, akkor a vizsgálóbizottság annak honvédségi joggyakorlat alól való felmentését hozza a honvédelmi miniszternél javaslatba.

7. §

A vizsga lefolyásáról jegyzőkönyvet kell szerkeszteni, amelyhez a vizsgázó által készített írásbeli dolgozatot csatolni kell.

A jegyzőkönyvet a vizsgabizottsághoz kell előterjeszteni, amely a letett vizsga felől a honvédelmi miniszternek jelentést tesz és a bizonyítványt a jelöltnek szolgálati úton kézbesítetteti.

8. §

A vizsgát esetenként a Honvédelmi Minisztériumban (V., Markó u. 12., Honv. Min. büntetőjogi, osztálynál) kell tenni. A vizsga időpontjáról a vizsgára jelentkező értesítést kap.

A vizsgabizottság elnöke: Dr. Kecskés József hadbíró-ezredes.

A vizsgabizottság tagjai: I. Dr. Schultheisz Emil hadbíró-alezredes. II. Dr. Baczoni Lajos hadbíró-alezredes és III. Dr. Lukács Kornél hadbíró alezredes. A bizottság jegyzője dr. Kesserü Sándor hadbíró-százados.

9. §

A jelen rendelet kihirdetése napján lép életbe.

Budapest, 1945. augusztus hó 4 én.

**36.520/el. b. jogi.-1945. számú körrendelet
Háború idejére szóló különös anyagi büntetőjogi rendelkezések
alkalmazásának megszüntetése és az ezzel kapcsolatban szükséges
rendelkezések.**

A minisztérium 7.300/1945. M. E. számú rendeletét az alábbiakban teljes tartalmában közzéteszem:

**„Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 7290/1945. számú rendelete
a háború idejére szól – különös anyagi büntetőjogi rendelkezések
alkalmazásának megszüntetése és az ezzel kapcsolatban szükséges
rendelkezések tárgyában.**

A minisztérium az Ideiglenes Nemzetgyűlés által az 1944. évi december hó 22. napján adott felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

1. §

(1) A háború idejére szóló különös anyagi büntetőjogi rendelkezéseknek a 2.730/1941. M. E. (Budapesti Közlöny 82. szám) és a 4.850/1941. M. E. (Budapesti Közlöny 146. szám) számú rendeletekkel elrendelt alkalmazása mind a polgári, mind a honvéd büntetőbíráskodás körében, a jelen rendelet hatálybalépésének napján véget ér.

(2) A polgári büntetőbíráskodás alá tartozó személyek felett a 4.850/1941. M. E. számú rendelet 3. és 4. §-ai (az 1.420/1944. M. E. számú rendelet 49. §-a) alapján gyakorolt honvéd büntetőbíráskodás a jelen rendelet hatálybalépésének napján megszűnik.

2. §

A hadrakelt seregnél követendő bűnvádi eljárásnak az 1.420/1944. M. E. számú rendeletben (Budapesti Közlöny 84. szám), valamint az annak végrehajtásáról rendelkező 29.689/el. 13.–1944. H. M. számú rendeletben (Budapesti Közlöny 90. szám) foglalt szabályai alkalmazását a jelen rendelet nem érinti.

3. §

A jelen rendelet kihirdetésének napján lép hatályba; végrehajtásáról a honvédelmi miniszter gondoskodik.

Budapest, 1945. évi augusztus hó 16-án.”

**36.519/eln. bjogi. 1945. számú körrendelet
Haditörvényszékek megalakítása.**

A minisztérium 7290/1945. M. E. számú rendeletét az alábbiakban teljes tartalmában közzéteszem:

**„Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 7290/1945. M. E. rendelete a
haditörvényszék megalakítása és az ezzel kapcsolatban szükséges
rendelkezések tárgyában.**

A minisztérium az Ideiglenes Nemzetgyűlés által az 1944. évi december hó 22. napján adott felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

1. §

(1) A honvéd büntetőbíráskodásban – mind a rendes, mind a rögtönítélő eljárás során – ítélőbíróságként háromtagú haditörvényszék jár el, amely egy hadbíróból, mint tárgyalásvezetőből és két katonai állományú ülnökből alakul.

(2) Tiszt bűnügyében mindkét ülnök tiszt, tiszthelyettes bűnügyében az egyik ülnök tiszt, a másik tiszthelyettes, legénységi állományú egyén bűnügyében az egyik ülnök tiszt, a másik legénységi állományú egyén.

(3) A vádlott rendfokozatánál egyik ülnök sem lehet alacsonyabb rendfokozatú.

(4) Polgári személy bűnügyében, ha a honvédség nem tényleges állományába tartozik, a haditörvényszéket a (2) bekezdés értelmében kell megalakítani. Más polgári személy bűnügyében a haditörvényszéket úgy kell megalakítani, mintha a vádlott legénységi állományú egyén lenne.

(5) Ha külföldi katonai személy (hadifogoly) a vádlott, a haditörvényszék – viszonyosság esetében – ugyanúgy alakul, mintha a vádlott a honvédséghez tartoznék.

(6) Ha két vagy több személy ellen együttesen emelnek vádat, az ítélőbíróságot – amennyiben elkülönítésnek nincs helye – a legmagasabb rendfokozatú vádlottra nézve irányadó szabályok szerint kell megalakítani.

2. §

Az 1912:XXXIII. törvénycikk (Kbp.) értelmében a haditörvényszék elnökét illető jogok és köteleességek a jelen rendelet hatálybalépésétől kezdve a tárgyalásvezetőt illetik meg, a Kbp. 266. §-ának második bekezdésében, 267. §-ának második bekezdésében, úgyszintén 263. §-ának első bekezdésében meghatározott fegyelmi fenytőjog kivételével. Ez utóbbi esetekben a tárgyalásvezető az ott említett személyeket előjáró parancsnokságuknál megfenyítésük céljából feljelentheti.

3. §.

(1) A jelen rendelet kihirdetésének napján lép hatályba; végrehajtásáról a honvédelmi miniszter gondoskodik.

(2) A jelen rendelet hatálybalépésétől kezdve a Kbp. 55. és 57. §-a, valamint 75. §-a második bekezdésének első mondata nem nyer alkalmazást. Az 1420/1944. M. E. számú rendelet (Habp.; Budapesti Közlöny 84. szám) 13., 14., 15. és 16. § ai hatályukat veszítik.

(3) A Kbp. 56. §-ában említett két tisztt (tiszttviselő) helyett egy tisztt (tiszttviselőt) kell érteni.

Budapest, 1945. évi augusztus hó 19-án.”

**37.326/el. bjogi.–1945. számú körrendelet
Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 7.110/1945. M. E. számú rendelete egyes
katonai bűncselekmények hátrányos jogkövetkezmények megszüntetése
tárgyában.**

A minisztérium az Ideiglenes Nemzetgyűlés által az 1944. évi december hó 22. napján adott felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

1. §

A 285/1945. M. E. számú (Magyar Közlöny 7. szám) és a 733/1945. M. E. számú (Magyar Közlöny 26. szám) rendelet rendelkezéseit a cselekmény indítóokára és céljára való tekintet nélkül megfelelően alkalmazni kell azokkal szemben, akik az ún. Szálasi-hadsereg kötelékében katonai büntettet vagy katonai vétséget követtek el, úgyszintén az ilyen cselekményekben bűnrészesként (Ktbtk. Első részének V. fejezete) közreműködő akár katonai, akár polgári személyekkel szemben, ha csak a cselekmény nem valósítja meg a Ktbtk. 75. §-ában. 89. §-ának 1. pontjában, 113–115. §-aiban, 117–119. §-aiban, 126–131. §-aiban vagy 133 §-ának 1. pontjában meghatározott tényálladékok valamelyikét.

2. §

A katonai büntett vagy katonai vétség miatt kimondott lefokozás az 1. § alá eső személyek tekintetében hatálytalan.

3. §

A jelen rendelet kihirdetésének napján lép hatályba; végrehajtásáról a honvédelmi miniszter gondoskodik.

Budapest, 1945. év augusztus hó 31.

38.535/eln. bjogi—1945. számú körrendelet
A hadbírói vizsgabizottság újbóli alakításáról.

A f. évi 15. sz. Honvédségi Közlönyben közzétett és a hadbírói vizsga szabályozásáról szóló 32.127/eln. bjogi—1945. H. M. sz. rendelet 8. §-ának második és harmadik bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„A vizsgabizottság elnöke: dr. Schultheisz Emil hadbíró-ezredes.

A vizsgabizottság tagjai: I. dr. Magyarosi János hadbíró alezredes. I. Dr. Baczoni Lajos hadbíró-alezredes és III. Dr. Lukács Kornél hadbíróalezredes.

A bizottság jegyzője dr. Kesserü Sándor hadbíró-százados.

Budapest, 1945. szeptember hó 21-én.

**4.600/el. ig. biz–1945. számú körrendelet
Honvédségi igazolóbizottságok főtitkársága**

A honvédségi igazolási ügyeket külön szerv intézi a honvédelmi minisztériumban „*Honvédségi igazoló bizottságok főtitkársága*” elnevezés alatt.

1.Munkaköre:

Igazolások elvi ügyei, az igazolások irányítása, igazoló bizottságok felállítása és megszüntetése, a honvédségi igazoló bizottságok titkárságai működésének felügyelete, nyilvántartás vezetése és a Szövetséges Ellenőrző Bizottság tájékoztatása.

2.Alárendeltsége:

A honvédelmi politikai államtitkárnak közvetlenül.

3. A honvédségi igazolóbizottságok főtitkársága az igazolóbizottságok titkárságával közvetlenül érintkezik. A titkárságok a 24.300, és 27.421/el. ig. biz.–1945. számú H. M. rendeletek szerint esedékes jelentéseket és kimutatásokat a főtitkárságnak közvetlenül terjesztik elő.

4. A főtitkárság vezetőjét csoportfőnöki hatáskörrel ruházom fel.

5. Elhelyezés: V., Markó-utca 12. sz.

Budapest, 1945. évi szeptember hó 22.

**42.592/el. b. jogi.–1945. számú körrendelet
A rögtönbíráskodás kihirdetésének elrendelése tárgyában.**

Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 9.600/1945. M. E. számú rendeletét teljtartalmúlag közlöm:

I.

A minisztérium az Ideiglenes Nemzetgyűlés által az 1945. évi szeptember hó 13. napján adott felhatalmazás alapján a rögtönbíráskodás kihirdetését – mind a polgári, mind a honvéd büntetőbíráskodás körében – az ország egész területén a gyilkosság, szándékos emberölés és rablás büntettére, úgyszintén a Btk. 333. §-ában meghatározott, a Btk. 336. §. 3. pontja szerint minősülő betöréses lopás büntettére, ha azt éjjel vagy felfegyverkezve követik el, avagy több személy együtt és közösen követi el, végül az 1924:XV. t.c. 1. §-ában meghatározott robbantószer és robbanóanyag előállításával, beszerzésével, tartásával és használatával elkövetett büntettekre elrendeli.

A rögtönbíráskodás kiterjed a gyilkosság elkövetésére irányuló szövetségre, valamint a fent megjelölt bűncselekmények kísérletére és a tetteseken felül a részesekre (Btk. 69. §) is.

II.

A rögtönbíráskodás kihirdetésének elrendeléséről szóló hirdetmény kibocsátására és a további eljárásra a polgári büntetőbíráskodás körében a 8.020/1939. M. E. és a 7.800/1941. M. E. számú rendeletben, a honvéd büntetőbíráskodás körében pedig az 1912:XXXIII. t.c.-be iktatott katonai bűnvádi perrendtartás 437. §-ában és XXVI. fejezetében, valamint az azt kiegészítő jogszabályokban foglalt rendelkezések irányadók. A 6.130/1944. M. E. számú rendelet nincs hatályban.

III.

A jelen rendelet kihirdetésének napján lép hatályba.

Budapest, 1945. évi október hó 15-én.

**37.795/el. bjogi.-1945. számú körrendelet
A katonai büntetőbíráskodás alkalmazható egyes büntetések
végrehajtásának módosítása.**

Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 8.820/1945. M. E. számú rendeletét teljhatalmúlag közlöm:

„A minisztérium az Ideiglenes Nemzetgyűlés által az 1945. évi szeptember 13. napján adott felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

1. §

(1) Az 1930:II. törvénycikkbe iktatott katonai büntetőtörvénykönyv első részének III. fejezete a következő rendelkezésekkel módosul:

a katonai büntetőbíráskodásban a szabadságvesztésbüntetést súlyosítások alkalmazásával megrövidíteni nem lehet;

a rendfokozatukban elítéltetésük után is megmaradó tisztek (hasonlóállásúak) szabadságvesztésbüntetésük tartama alatt munkára kötelesek és magukat külön nem élelmezhetik, hacsak a Btk. vagy a Btk. 41. §-a alapján a bíróság másként nem rendelkezik.

(2) Az 1930:II. törvénycikk (Ktbtk.) 8., 12. és 13. §-ai hatályukat veszítik.

2. §

A jelen rendelet kihirdetésének napján lép hatályba.

Budapest, 1945. évi szeptember hó 26-án.”

Budapest, 1945. évi október hó 3-án.

**41.977/eln. bjogi.–1945. számú körrendelet
A honvédségi joggyakorlat teljesítése és a hadbírói vizsga letétele alóli
felmentés tárgyában.**

Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 10.410/1945. M. E. számú rendeletét
teljartalmulag közlöm.

**Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 10.410/1945. M. E. számú rendelete
a honvédségi joggyakorlót teljesítése és a hadbírói vizsga letétele alóli
felmentés tárgyában.**

A minisztérium az Ideiglenes Nemzetgyűlés által az 1945. évi szeptember hó 13.
napján adott, felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

1. §

(1) A honvédelmi miniszter a hadbírói kinevezésre törekvő tisztek és
tiszthelyettesek részére a honvédségi joggyakorlat teljesítése vagy pedig mind a
joggyakorlat teljesítése, mind a 32.127/eln. bjogi.–1945. H. M számú rendeletben
(Honvédségi Közlöny 15. szám) körülírt hadbírói vizsga letétele alól kivételesen
felmentést adhat.

(2) Felmentést – kérelmére – csak bírói és ügyvédi képesítéssel rendelkező olyan
személy kaphat, aki hadbírói ügykörbe vágó munkásságával kétségtelen tanújelét
adta annak, hogy a katonai jogban – a hadbírói hivatás betöltéséhez szükséges
mértékben – jártassággal bír.

2. §

A jelen rendelet kihirdetésének napján lép hatályba.

Budapest, 1945 évi október 24.

1946. évi VII. törvény
a demokratikus államrend és köztársaság büntetőjogi védelméről

1. § (1) Büntett miatt büntetendő, aki az 1946. évi I. törvényben megalkotott demokratikus államrend vagy demokratikus köztársaság megdöntésére irányuló cselekményt követ el, mozgalmat vagy szervezkedést kezdeményez, vezet vagy azt lényeges anyagi támogatásban részesíti.

(2) Büntettet követ el az is, aki az (1) bekezdésben meghatározott mozgalomban vagy szervezkedésben tevékeny részt vesz vagy azt előmozdítja.

2. § Büntettet követ el:

a) aki az 1. § (1) bekezdésében meghatározott államrend vagy köztársaság megváltoztatására lázít,

b) a demokratikus államrend vagy annak alapintézményei ellen gyűlöletre izgat,

c) egyes személyek vagy csoportok ellen azok demokratikus vagy köztársasági meggyőződése miatt gyűlöletre izgat,

d) az állampolgári szabadság vagy jogegyenlőség érvényesülése ellen vagy nemzetiségi, faji vagy felekezeti gyűlölködésre izgat, illetőleg annak felkeltésére alkalmas más cselekményt követ el.

3. § Vétséget követ el, aki háborús vagy népellenes bűncselekményt vagy a jelen törvényben meghatározott valamely cselekményt magasztal, vagy ilyenek elkövetőjét feldicséri.

4. § (1) Vétséget követ el, aki két vagy több személy jelenlétében olyan valótlan tényt vagy való tényt olyan módon állít vagy híresztel, amely alkalmas arra, hogy az 1. § (1) bekezdésében meghatározott államrend vagy köztársaság iránt megvetést keltsen vagy nemzetközi megbecsülését csorbítsa.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott cselekmény büntett, ha azt az 1878. évi V. törvény (a továbbiakban: Btk.) 171. §-ának első bekezdésében megjelölt módon követték el.

5. § Büntett miatt büntetendő, aki olyan cselekményt követ el, amely közvetlenül arra irányul,

a) hogy a köztársasági elnököt életétől, testi épségétől, személyes szabadságától, vagy alkotmányos hatalmától megfosssa,

b) avagy jogellenes módon arra kényszerítse, hogy alkotmányos hatalmát meghatározott irányban gyakorolja vagy ne gyakorolja.

6. § Büntett miatt büntetendő, aki az 1. és 5. §-okban meghatározott bűncselekmények valamelyikének elkövetésére mással szövetkezik, a véghezvitel előkészítésére irányuló más cselekményt követ el, avagy az említett bűncselekmények valamelyikének elkövetésére izgat, mást felhív, ajánlkozik vagy vállalkozik.

7. § (1) Büntettet követ el, aki a köztársasági elnököt - az 5. § esetén kívül - tetteleg bántalmazza.

(2) A köztársasági elnök ellen tisztségének tartama alatt vagy tisztségének gyakorlására vonatkozóan tisztségének megszűnése után elkövetett rágalmozgás vagy becsületsértés esetében a valóság bizonyításának nincs helye; a bünvádi eljárást hivatalból kell megindítani.

8. § (1) Vétséget követ el, aki az 1. és 5. §-okban meghatározott valamely cselekményről, mozgalmról vagy szervezkedésről hitelt érdemlő tudomást szerez és erről a hatóságnak, mielőtt lehetséges, jelentést nem tesz.

(2) Az előbbi bekezdés alapján nem büntethető a tettes vagy részes hozzátartozója (Btk. 78. §).

9. § Nem büntethető a 6. §-ban említett előkészületi cselekmény elkövetője, ha a büntett véghezvitele az ő önkéntes visszalépése vagy elhárító tevékenysége folytán maradt el. Ugyancsak nem büntethető az sem, aki az 1. § (1) bekezdésében körülírt mozgalmatól vagy szervezkedéstől, avagy a 6. §-ban említett szövetségtől - mielőtt azt a hatóság felfedezte volna - eláll, ha társait a mozgalom vagy szervezkedés abbahagyására igyekezett rábírni vagy a mozgalmat, illetőleg a szervezkedést a hatóságnál feljelentette.

10. § (1) Az 1. § (1) bekezdésében és az 5. §-ban meghatározott cselekmények büntetése halál vagy életfogytig tartó kényszermunka, testi alkalmatlanság esetében életfogytig tartó fegyház, avagy kényszermunka, amelynek legrövidebb tartama öt évnél kevesebb nem lehet, testi alkalmatlanság esetében öt évtől tizenöt évig terjedhető fegyház.

(2) Az 1. § (2) bekezdésében, a 6. §-ban és a 7. § (1) bekezdésében meghatározott cselekmények büntetése kényszermunka, amelynek legrövidebb tartama öt évnél kevesebb nem lehet, testi alkalmatlanság esetében öt évtől tizenöt évig terjedhető fegyház.

(3) A 2. §-ban meghatározott cselekmény büntetése két évtől tíz évig terjedhető börtön.

(4) A 3. §-ban, a 4. § (1) bekezdésében, a 7. § (2) bekezdésében, valamint a 8. § (1) bekezdésében meghatározott vétség büntetése öt évig terjedhető fegyház, a 4. § (2) bekezdésében meghatározott büntetté pedig öt évig terjedhető börtön.

(5) A jelen törvényben meghatározott bűncselekmények esetében mellékbüntetésként a hivatalvesztést és a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztését minden esetben ki kell szabni. A büntettek miatt külföldit az országból ki kell utasítani és a visszatéréstől örökre el kell tiltani, belföldit pedig abból a községből, ahol tartózkodása a demokratikus államrend szempontjából veszélyes, akkor is ki lehet tiltani, ha az az elítéltnak illetőségi helye. Az 1. § (1) bekezdésében meghatározott büntett miatt ezenfelül az elkövető egész vagyonának, a jelen törvényben meghatározott egyéb büntettek miatt pedig egész vagyonának vagy vagyona meghatározott hányadának elkobzását is ki kell mondani.

11. § (1) A jelen törvényben meghatározott bűncselekmények elbírálása az ítélőtáblák székhelyén működő népbíróságok kebelében a (2) bekezdés szerint öt tagból alakított külön tanács hatáskörébe tartozik.

(2) A külön tanács elnökét (helyettes elnökét) az ítélőbírák sorából az igazságügyminiszter jelöli ki, egy-egy tagját (póttagját) pedig a Független Kisgazdapárt, a Magyar Kommunista Párt, a Szociáldemokrata Párt és a Nemzeti Parasztpárt helyi szervezetei küldik ki.

(3) A jelen törvényben meghatározott bűncselekményekre a népbíráskodás körében irányadó anyagi és eljárási büntetőjogi szabályokat a jelen törvényből folyó eltérésekkel kell alkalmazni. A külön tanács eljárásában az 1945. évi VII. törvénnyel törvényerőre emelt 81/1945. ME számú rendelet 49. és 50. §-ai (az 1440/1945. ME számú rendelet 20. §-a) nem nyernek alkalmazást.

12. § (1) A jelen törvény kihirdetésének napján lép hatályba.

(2) Az 1878:V. törvénycikkbe iktatott büntetőtörvénykönyv (Btk.) 172. §-a második bekezdésének az osztály, nemzetiség, hitfelekezet és tulajdon ellen irányuló izgatásra vonatkozó rendelkezése, az állami és társadalmi rend hatályosabb védelméről szóló 1921:III. törvénycikk, valamint az állami rend megóvása végett szükséges büntetőjogi rendelkezésekről szóló 1938:XVI. tc. 5. §-a hatályát veszti.

1946. évi III. törvény
a Kúrián honvédbíróági fellebbviteli tanács szervezéséről és az ezzel
kapcsolatos rendelkezésekről

1. § A legfelsőbb honvéd törvényszéknek a honvédség bünvádi perrendtartásáról szóló 1912:XXXIII. törvénycikkben (a továbbiakban: Kbp.), valamint az azt módosító és kiegészítő jogszabályokban megállapított hatáskörében a jelen törvény hatálybalépésétől kezdve a Kúriának az alábbiak szerint alakított külön (honvédbíróági fellebbviteli) tanácsa jár el.

2. § (1) A külön tanács elnökből és négy tagból alakul. Elnöke a Kúria elnöke vagy kijelölése alapján a Kúria másodelnöke vagy egyik tanácselnöke. Tagjai egyfelől a Kúria elnöke által a Kúriának három évi időszakra kijelölt két ítéldbírája, másfelől az igazságügyi és a honvédelmi miniszter együttes előterjesztésére a köztársasági elnök által ugyancsak három év tartamára kinevezett tényleges vagy nyugállományú két hadbíró. A rendes tagokon felül két-két póttagot kell kijelölni, illetőleg kinevezni.

(2) A külön tanács jegyzőjét a Kúriához tanácsjegyzőül berendelt bírák, illetőleg bírósági fogalmazók közül a Kúria elnöke osztja be.

(3) A Kúria honvédbíróági fellebbviteli tanácsának hadbírói tagjai ebben a minőségükben a Kúria elnökének felügyelete alatt állanak és rájuk a fegyelmi felelősség, elmozdíthatatlanság, áthelyezhetetlenség, bírói függetlenség és a tanács körén belül az együtt alkalmazást kizáró rokonsági és sógorsági viszonyok tekintetében a Kúria ítéldbíráira nézve irányadó szabályokat kell alkalmazni.

3. § (1) A Kúria honvédbíróági fellebbviteli tanácsának eljárása tekintetében a Kbp.-nak, valamint az azt módosító és kiegészítő jogszabályoknak a legfelsőbb honvéd törvényszék eljárására vonatkozó rendelkezései irányadók, amelyektől azonban a szükséghez képest az igazságügyminiszter a honvédelmi miniszterrel egyetértve rendelettel a bünvádi perrendtartás szellemének megfelelő eltéréseket állapíthat meg.

(2) Ha a külön tanács valamely jogkérdésben a volt legfelsőbb honvéd törvényszék egyik tanácsának vagy teljes ülésének korábbi határozatától el akar térni (Kbp. 68-69. §), a Kúria jogegységi tanácsának határozatát kell a vitás jogkérdésre nézve kikérni. A további eljárásra az 1912:LIV. tc. 70. és 72. §-ai irányadók.

(3) A jogegység érdekében használt semmiségi panasz (Kbp. 376-378. §) felett a honvédség bünvádi perrendtartásának szabályai szerint a Kúriának bünvádi ügyekben alakított jogegységi tanácsa (4. §) határoz.

(4) A Kúria jogegységi tanácsának és teljes ülésének büntetőjogi döntvényeit a honvéd törvényszékek mindaddig követni kötelesek, amíg azokat a Kúria teljes ülése meg nem változtatja.

4. § (1) A Kúriának bünvádi ügyekben alakított jogegységi tanácsában a külön tanács megalakulásától kezdve a Kúria egy ítéldbírája helyett a külön tanácsa egyik

hadbírói tagja vesz részt. A Kúria teljes ülésében (vegyes teljes ülésében) - valahányszor büntetőjogi vagy nem csupán polgári jogi természetű vitás elvi kérdés kerül döntés alá - a külön tanács megalakulásától kezdve annak hadbírói rendes és póttagjai is résztvesznek.

(2) A hatásköri bíróság eljáró tanácsában a legfelsőbb honvéd törvényszék tagja (1928:XLIII. tc. 5. §) helyett a honvédbírósági fellebbviteli tanács egyik hadbírói tagja vesz részt. A hatásköri bíróság teljes ülésében a legfelsőbb honvéd törvényszék választott tagja és helyettesei (1928:XLIII. tc. 8. §) helyébe a honvédbírósági fellebbviteli tanács hadbírói rendes és póttagjai lépnek.

5. § A Kbp., valamint az azt módosító és kiegészítő jogszabályok szerint a honvéd koronaügyészt megillető hatáskör a jelen törvény hatálybalépésétől kezdve a legfőbb államügyészre száll át. A legfőbb államügyész ebben a hatáskörében helyettesítésével - a legfőbb államügyészi helyettesen felül - a honvédelmi miniszter által evégből kijelölt tényleges vagy nyugállományú hadbíró is megbízhatja. A kijelölt hadbíró ebben a minőségében a legfőbb államügyész felügyelete alatt áll és reá az együttalkalmazást kizáró rokonsági és sógorsági viszonyok tekintetében a legfőbb államügyészi helyettesre nézve irányadó szabályokat kell alkalmazni.

6. § A jelen törvény kihirdetésének napján lép hatályba; végrehajtásáról az igazságügyminiszter és a honvédelmi miniszter gondoskodik.

**A Magyar Köztársaság Kormányának 10.440/1946. M. E. számú rendelete
a katonai személyek igazolásának folytatása tárgyában.**

A minisztérium az 1946:XVI. tc. 1. §-ában foglalt felhatalmazás alapján az alábbiakat rendeli:

1. §

Az államháztartás egyensúlyának helyreállítása érdekében szükséges egyes rendelkezésekről szóló 5.000/1946. M. E. számú rendelet (Magyar Közlöny 113. szám) 11. §-ában foglalt rendelkezés a honvédség tagjainak, valamint a honvédelmi igazgatás körében szolgálatot teljesítő polgári alkalmazottaknak igazolása tárgyában kiadott 2.480/1945. M. E. számú rendelet (Magyar Közlöny 39. szám) 1. §-ának a) pontjában felsorolt személyek tekintetében nem nyer alkalmazást. Ezeket a személyeket – ugyanúgy, mint a honvédség nyugállományú tisztjeit és tisztviselőit – továbbra is igazoló eljárás alá kell vonni, illetőleg a velük szemben folyamatban volt, de be nem fejezett igazoló eljárást, – ideértve az igazoló fellebbezési eljárásokat is – tovább kell folytatni.

2. §

A jelen rendelet kihirdetésének napján lép hatályba és végrehajtásáról a honvédelmi miniszter gondoskodik.

Budapest, 1946. évi szeptember hó 6-án.

**A Magyar Köztársaság Kormányának 11.920/1946. M. E. számú rendelete
a polgári igazoló eljárás során állásvesztéssel vagy ezzel egytekintet alá eső
hátránnyal, illetőleg nyugdíjazással sújtott tisztek és tiszthelyettesek
lefokozása tárgyában.**

A minisztérium az 1946:XVI. tc. 1. §-ában foglalt felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

1. §

Azt a tisztet és tiszthelyettest, akit a polgári igazoló eljárás során jogerősen állásvesztéssel vagy azzal egytekintet alá eső más hátránnyal sújtottak – a honvédelmi miniszter – minden alakszerű eljárás mellőzésével lefokozza.

2. §

A polgári igazoló bizottság által nyugdíjazással sújtott tiszt vagy tiszthelyettes ügyében a honvédelmi miniszter az eset összes körülményeinek figyelembevételével határoz a tekintetben, hogy ellene az 1945. évi december hó 21. napján 49.477/el. n. bjogi 1945. H. M. szám alatt kelt rendeletben szabályozott eljárás – az esetleges lefokozás kérdésében való állásfoglalás céljából – megindíttassék-e.

3. §

A jelen rendelet kihirdetésének napján lép hatályba, végrehajtásáról a honvédelmi miniszter gondoskodik.

Budapest, 1946. október hó 11-én.

**49.515/el. bjogi.–1945. számú körrendelet
A honvédbíróságok által kiszabott szabadságvesztésbüntetés
végrehajtásának elhalasztása vagy félbe szakítása.**

A minisztérium 12.060/1945. M. E. sz. rendeletét teljtartalmúlag közlöm:

„A minisztérium az államhatalom gyakorlásának ideiglenes rendezéséről szóló 1945. évi XI. t.c. 15.§-ában foglalt felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

1. §

Az egy évet meghaladó szabadságvesztésbüntetés elhalasztását vagy félbeszakítását kizárólag a honvédelmi miniszter rendelheti el.

2. §

A jelen rendelet kihirdetésének napján lép hatályba; végrehajtásáról a honvédelmi miniszter gondoskodik.

Budapest, 1945. évi december hó 18-án.”

Budapest, 1945. évi december hó 24-én.

**49.446/el. bjogi.–1945. számú körrendelet
Egyes bűncselekmények tekintetében polgári személyek felett gyakorolt
katonai büntetőbíráskodás megszüntetése.**

A minisztérium 12.070/1945. M. E. sz. rendeletét teljartalmúlag közlöm:

„A minisztérium az Ideiglenes Nemzetgyűlés által 1945. évi szeptember hó 13. napján adott felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

1. §

Az egyébként polgári büntetőbíráskodás alá tartozó személyek felett az 1930:III. t.c. 7. §-a, az 1939:II. t.c. 213. §-ának (9) bekezdése, úgyszintén az 1942 : XIV. t.c. 29. §-a és 31. §-ának (1) bekezdése alapján gyakorolt honvéd büntető- bíráskodás a jelen rendelet hatálybalépésének napjával megszűnik az alábbi bűncselekmények tekintetében:

- a) katonai egyenruhában fegyver használatával elkövetett bűncselekmény (1930:III. t.c. 7. §-a);
- b) behívóparancs iránt tanúsított engedetlenségre csábítás büntette és vétsége (1939:II. t.c. 181. §-ának (2) bekezdése);
- c) behívóparancs iránt tanúsított engedetlenségre csábítás előmozdítása vagy leplezése végett elkövetett bűncselekmény (1942 : XIV. t.c. 29. §-a);
- d) különleges légvédelmi szolgálati viszony tartama alatt a szolgálat (munka) helyén a szolgálattal (munkával) összefüggésben elkövetett bűncselekmény (1942 : XIV. t.c. 31. §-ának 2. pontja);
- e) katonai vezetés alatt teljesített szolgálat vagy munka tartama alatt az ilyen szolgálattal (munkával) összefüggésben elkövetett bűncselekmény (1942:XIV. t.c. 31. §-ának 3. pontja);¹³¹
- f) a honvédelmi központi igazgatás körében vagy katonai parancsnokságnál, katonai hatóságnál, vagy katonai intézetnél a hadviselés érdekeit érintő s katonai személy vagy katonai hatóság közvetlen utasításai szerint ellátandó munkakörre, szolgálatra vagy munkára vonatkozó szolgálati kötelesség megsértésével elkövetett bűncselekmény (1942:XIV. t.c. 31. §-ának 4. pontja).

¹³¹Helyeshíítés:

A Honvédségi Közlöny 1946. évi január hó 1-én megjelent 1. számában az éves bűncselekmények tekintetében polgári személyek felett gyakorolt katonai büntetőbíráskodás megszüntetése tárgyában közzétett 49.446/el. bjogi.–1945. sz. körrendelet 1. §. e) pontjának helyes szövege a következő:

„e) katonai vezetés alatt teljesített szolgálat vagy munka tartama alatt a szolgálat (munka) helyén vagy az ilyen szolgálattal (munkával) összefüggésben elkövetett bűncselekmény (1942:XIV. t.c. 31. §-ának 3. pontja)”.
Rendelet száma: 5359/el. igű. 1946. március 21-én.

2. §

Az 1. §-ban felsorolt bűncselekmények miatt az eljárás az egyébként polgári büntetőbíráskodás alá tartozó személyekkel szemben a jelen rendelet hatálybalépésétől kezdve a polgári büntetőbíróóságok hatáskörébe tartozik. A polgári büntetőbíróóságok járnak el az ilyen személyeknek az 1. § alá eső bűncselekményei miatt a katonai büntetőbíróóságok által folytatott, jogerősen befejezett bünvádi eljárás újrafelvétele tárgyában is.

3. §

A jelen rendelet kihirdetésének napján lép hatályba; végrehajtásáról a honvédelmi miniszter gondoskodik.

Budapest, 1945. évi december hó 10. napján.”

Budapest, 1945. évi december hó 22-én.

49.445/el. b. jogi.-1945. számú körrendelet

Az 1912. évi XXXIII. tc.-ben és az azt kiegészítő jogszabályokban foglalt, a honvédségi védőkre vonatkozó egyes rendelkezések módosítása.

A minisztérium 12.080/1945. M. E. sz. rendeletét teljtartalmúlag közlöm:

„A minisztérium az Ideiglenes Nemzetgyűlés által 1945. évi szeptember hó 13. napján adott felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

1. §

(1) A honvéd igazságügyi hatóságoknál, valamint a Kúria honvéd bírósági fellebbviteli tanácsánál védőként eljárhat minden ügyvéd, továbbá minden nyugállományú és szolgálaton kívüli viszonybeli (röviden: szkv.) hadbíró.

(2) A védőként eljárni kívánó ügyvéd vagy nyugállományú (szkv.) hadbíró e minőségét a honvéd igazságügyi hatóság felhívására igazolni tartozik.

2. §

Az 1930:XXXIV. törvénycikk 131. §-ában foglalt rendelkezés a nyugállományú (szkv.) hadbírokrá is kiterjed.

3. §

A hadrakelt seregnél működő bíróságok előtt, amennyiben védőként sem ügyvéd, sem nyugállományú (szkv.) hadbíró rendelkezésre nem áll, tényleges szolgálatot teljesítő tiszt, tiszthelyettes, valamint jogvégzett más honvéd egyén is elláthatja a védelmet.

4. §

A védőként hivatalból kirendelt ügyvéd és nyugállományú (szkv.) hadbíró a felmerült szükséges készkiadások megtérítésén felül olyan tiszteletdíjban részesül, mint amelyet az igazságügyminiszter a népbírószági eljárásban a behívott népbírák részére megállapít.

5. §

A honvédség katonai bünvádi perrendtartásáról szóló 1912:XXXIII. törvénycikk 91., 92., 93., 94., 97. és 98. §-ai, valamint a hadrakelt seregnél követendő bünvádi eljárás szabályai és a háború idejére szóló egyéb büntetőjogi rendelkezések tárgyában kiadott 1420/1944. M. E. sz. rendelet 23. §-a hatályukat veszítik.

6. §

A jelen rendelet kihirdetésének napján lép hatályba; végrehajtásáról a honvédelmi miniszter és az igazságügyminiszter gondoskodik.

Budapest, 1945. évi december hó 10. napján.”

Budapest, 1945, évi december hó 22-én.

15.497/el. ign. –1946. számú körrendelet

A honvéd határőrség parancsnokának illetékes parancsnoki jogkörrel való felruházása.

A Magyar Köztársaság Elnöke Budapesten, 1946. évi május hó 11. napján kelt elhatározásával az 1420/1944. M. E. számú rendelet (Rendeletek Tára 363. old.) 46. §-ának b) pontja és a Kbp. 30. §-a alapján a honvéd határőrség parancsnokát a bűnvádi üldözés elrendelésére illetékes parancsnoki jogkörrel felruházta.

Budapest, 1946. május hó 22-én.

**16.890/el. n. ig. — 1946. számú körrendelet
A honvéd igazságügyi tiszti szakvizsga szabályozása.**

A honvéd igazságügyi szakvizsgára, bocsátás előfeltételei:

legalább 12 évi tényleges katonai szolgálati idő, melyből a folyamodó legalább 3 évet valamely ügyészségen vagy honvéd bíróságon jegyzőkönyvvezetői minőségben töltött;

legalább törzsőrmesteri rendfokozat;

az utolsó öt évben kiváló minősítés;

4 középiskolai osztályú, vagy ennek megfelelő végzettség;

„igazolt“-ság és a hármas bizottság által hozott kedvező döntés.

A honvéd igazságügyi tiszti szakvizsgára bocsátás iránti kérelmet szolgálati úton kell a honvédelmi miniszterhez előterjeszteni. A kérvényt az eljáró parancsnokság behatóan véleményezi és egyúttal az illető katonai személyi és erkölcsi okmányait csatolja.

A honvéd igazságügyi tiszti szakvizsga írásbeli és szóbeli vizsgából áll.

Írásbeli vizsgaként a jelölt egy honvéd bírósági főtárgyaláson vesz részt és arról jegyzőkönyvet szerkeszt, továbbá egy-egy honvéd ügyészségi és bírósági egyszerűbb fogalmazványt készít.

A szóbeli vizsga tárgyai:

A D–9. és D–10. jelz. ügyviteli szabályzatok, továbbá a D–4. jelz. Szabályzat a honvéd büntetőintézetek számára,

a Btk és Ktbtk. általános részének és a Ktbtk. különös részének olyfokú ismerete, hogy azok lényegével a jelölt tisztában legyen; a Btk. különös részében és más fontosabb jogszabályokban meghatározott, gyakrabban előforduló bűncselekmények fogalommeghatározása, valamint a Kbp.-nak az irodavezetői és jegyzőkönyvvezetői szolgálat ellátásához szükséges ismerete.

A vizsgát a Honvédelmi Minisztérium igazságügyi osztályán alakítandó bizottság előtt kell letenni.

A vizsgabizottság elnöke: az igazságügyi osztály vezetője, vagy ennek helyettese, tagjai: egy hadbíró és egy igazságügyi tiszt, jegyzőkönyvvezetője: igazságügyi tiszt.

A szakvizsga összeredménye „kiváló”, „igen jó”, „jó”, „megfelelő” és „nem megfelelő” lehet.

A vizsga, összeredménye felett az elnöknek és a vizsgabizottság tagjainak egy-egy szavazata van. A szavazásnál a rangban fiatalabb bizottsági tag a rangban idősebb előtt, az elnök pedig utoljára szavaz.

Sikertelen vizsgázás esetén a jelölt három hónap múlva egy ízben pótvizsgára bocsátható.

Budapest, 1946. évi június hó 8-án.

17.494/el. igü.–1946. számú körrendelet

Háború idejére szóló büntetőeljárásjogi rendelkezések alkalmazásának megszüntetése, továbbá a honvéd igazságügyi szervezet módosítása és ezzel kapcsolatos intézkedések tárgyában kibocsátott 1740/1946. M. E. sz. rendelet, az ezt kiegészítő és módosító 6510/1946. M. E. számú rendelet végrehajtásáról.

Az 1740/1946. M. E. számú rendelet (Magyar Közlöny 48. szám) 4. §-ában és 21 §-ának (2) bekezdésében, továbbá a 6510/1946. M. E. számú rendelet (Magyar Közlöny 129. szám) 3. §-ában foglalt felhatalmazás alapján az igazságügyi miniszterrel egyetértve a következőket rendelem:

**Az 1740/1946. M. E. és a 6510/1946. M. E. számú rendeletek
hatálybalépése.**

1. §

(1) Az 1740/1946. M. E. (Magyar Közlöny 48. szám) és a 6510/1946. M. E. számú (Magyar Közlöny 129. szám) rendeletek az 1946. évi július hó 15. napján hatályba lépnek.

(2) A folyamatban lévő ügyeket a honvédség katonai bűnvádi perrendtartásáról szóló 1912: XXXIII. tc. (Kbp.) I–XXV. fejezetében foglalt eljárási szabályok szerint kell folytatni.

(3) Ha az 1946. évi július hó 15. napjáig az illetékes parancsnok az ítéletet nem erősítette meg (Hsbp. 33., 34. §), a vádlott, a védő, a kiskorú vádlott törvényes képviselője, a vádló és a magánpanaszos (Kbp. 334., 357. §), az ítélet ellen fellebbezéssel, illetőleg semmiségi panasszal élhetnek. E célból a honvéd törvényszék az ítéletet az említett érdekeltnek a Kbp. VIII. fejezetének szabályai szerint újból közli.

(4) A vádlott által az ítélet ellen a Hsbp. szabályai szerint bejelentett panaszt (Hsbp. 32. §-ának bekezdése) semmiségi panasznak, illetőleg fellebbezésnek kell tekinteni és azt a Kbp., valamint az ezt kiegészítő és módosító jogszabályok szerint a Kúria honvédbírószági fellebbviteli tanácsához kell felterjeszteni.

(5) A benyújtott büntető indítványt (Hsbp. 22. §-ának (4) bekezdése) vádiratnak kell tekinteni.

Honvéd ügyészségi kirendeltségek.

2. §

(1) A honvédelmi minisztériumban, a honvéd határőrség parancsnokságnál, továbbá a műszaki vezetési törzsnél és az 1. és 6. honvéd hadosztály parancsnokságoknál egy-egy honvéd ügyészségi kirendeltséget állítok fel.

(2) A kirendeltségek elnevezései:

1. a budapesti honvéd ügyészség honvédelmi minisztériumi kirendeltsége, Budapest,
2. a budapesti honvéd ügyészség határőrség parancsnoksági kirendeltsége, Budapest,
3. a budapesti honvéd ügyészség műszaki vezetési törzsnél levő kirendeltsége, Budapest,
4. a székesfehérvári honvéd ügyészség 1. honvéd hadosztály parancsnoksági kirendeltsége, hadosztály parancsnokság állomáshelyén,
5. a székesfehérvári honvéd ügyészségi 6. honvéd hadosztály parancsnoksági kirendeltsége, a hadosztály parancsnokság állomáshelyén.

(3) A budapesti honvéd ügyészségi honvéd minisztériumi kirendeltsége a honvédelmi minisztériumban beosztott honvéd egyének, úgyszintén a honvédelmi minisztériumnak közvetlenül alárendelt alakulatok (intézetek) állományába tartozó vagy oda vezényelt honvéd egyének bűnjében.

a budapesti honvéd ügyészség határőrség parancsnoksági kirendeltsége a határőrség tagjainak a határőr szolgálattal összefüggésben elkövetett és ily bűncselekményekkel halmazatban álló más bűncselekményei tekintetében (6510/1946. M. E. számú rendelet 1. §),

a budapesti honvéd ügyészség műszaki vezetési törzsnél levő kirendeltsége a műszaki vezetési törzs alakulataihoz tartozó, vagy oda vezényelt honvéd egyének bűnjében,

a székesfehérvári honvéd ügyészség 1. és 6. honvéd hadosztály parancsnoksági kirendeltsége a hadosztályok alakulatainak állományába tartozó, vagy oda vezényelt honvéd egyének bűnjében jár el.

(4) Az ügyészségi kirendeltségek felett a honvéd ügyészség vezetőjét felügyeleti jog illeti meg.

(5) Az ügyészségi kirendeltség vezetője a honvédelmi miniszterhez intézett jelentéseit az ügyészség vezetője útján szolgálati úton (Szolgálati Szabályzat I. Rész 71. pontja) terjeszti elő.

(6) A polgári és katonai hatóságokat (bíróságokat) az ügyészségi kirendeltség közvetlenül keresi meg.

(7) A honvéd ügyészségi kirendeltségek ügyvitelére ideiglenesen az illetékes parancsnok ügyészség az ügyviteli szabályait (D-10. jelzésű szolgálati könyv) kell megfelelően alkalmazni azzal az eltéréssel, hogy az ügyészség vezetője a lajstromszámokat az ügyészség és az ügyészségi kirendeltségek között, úgy ossza el, hogy azonos lajstromszám ne forduljon elő.

(8) Az ügyészségi kirendeltségeknél az ügydarabok kiadmányozását (fogalmazványok jóváhagyását és aláírását) a kirendeltség vezetője végzi.

A honvéd ügyészség határozatai.

3. §

(1) A honvéd ügyészségi a nyomozást és az egyéb perbeli cselekményeket határozattal rendeli el.

(2) Az előzetes megalapítást nem kell alakszerű határozattal (1) bekezdés elrendelni, elegendő, ha a honvéd ügyészség a szükséges intézkedéseket a legrövidebb úton teszi meg: pl. a feljelentés (tényvázlat) beérkezése alkalmával gyanúsítottat, a tanúkat kihallgatja, ezeknek a kihallgatása végett megkeresést intéz stb.

(3) Ha a gyanúsított előzetes letartóztatása, illetőleg a terhelt vizsgálati fogsága a kihallgatás alkalmával rendeltetik el és azt illető a határozatban megnyugszik, elegendő az előzetes letartóztatást, illetőleg a vizsgálati fogságot elrendelő határozatot az okok rövid megjelölésével jegyzőkönyvbe foglalni.

(4) A (3) bekezdésben foglalt rendelkezés nem érinti a Kbp. 120. §-ában foglalt azt a szabályt, hogy azokat a határozatokat, amelyek valamely indítványt mellőznek, vagy amelyek perorvoslással megtámadhatók, indokolni kell.

A magasabb katonai parancsnokságok.

4. §

(1) A Szolgálati Szabályzat I. Rész 639. pontjában meghatározott tényvázlatot két példányban kell megszerkeszteni.

(2) A tényvázlat egyik példányát a csapat (intézet) vagy más önálló parancsnokság mellékletek nélkül közvetlenül terjeszti fel a magasabb katonai parancsnokhoz (6510/1946. M. E. számú rendelet 1. §-ával kiegészített és módosított 1740/1946. M. E. számú rendelet 9. §-ának (2) bekezdése), a tényvázlat másik példányát pedig a mellékletekkel együtt közvetlenül küldi meg az illetékes honvéd ügyészségnek.

(3) A honvéd ügyészséghez érkezett feljelentéseket, a honvéd ügyészség a magasabb katonai parancsnokkal másolatban minden esetben közli.

(4) A D-10. jelzésű szolgálati könyv 51. §-ában, s az azt kiegészítő és módosító jogszabályokban meghatározott ügyészségi határozatokat a magasabb katonai parancsnoknak is meg kell küldeni.

(5) A feljelentés félretételét, a nyomozás megszüntetését, az előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság megszüntetését elrendelő ügyészségi határozatok ellen a magasabb katonai parancsnok felfolyamodással élhet. Ezért ezeket a határozatokat a magasabb katonai parancsnoknak kézbesítési bizonyítvánnyal kell megküldeni.

(6) Ha a honvéd ügyészség a feljelentést azért tette félre, illetőleg a bűnvádi eljárást azért szüntette meg, mert nézete szerint a cselekmény fegyelmi úton megtorolható (Kbp. 138. §-ának (2) bekezdése, Kbp. 239. §-ának (2) bekezdése), a bűnügyi iratokat a fegyelmi fenytés kiszabása céljaiból a magasabb katonai

parancsnoknak küldi meg. A magasabb katonai parancsnok a honvéd ügyészség említett határozatának kézhezvétele után a fegyelmi fenyítést kiszabja, ezzel kapcsolatban a szükséges intézkedéseket megteszi, majd az iratokat megőrzés végett a honvéd ügyészségnek visszaküldi s ugyanakkor a honvéd ügyészséget a fegyelmi elintézés eredményéről is értesíti.

Az ítélet végrehajtása.

5. §

(1) A honvéd törvényszék a jogerős ítélet kihirdetése után írásbeli értesítés kapcsán átadja az elítéltet a honvéd ügyészségnek. A honvéd ügyészség – ha halasztásra nincs ok –, a szabadlábon levő elítéltet nyomban letartóztatja (őrt állít mellé), a büntetőintézetbe kísérleti és rendelvénnyel utasítja a büntetőintézetet a büntetés végrehajtására. Ha az elítélt a büntetés letöltésére halasztást kapott, az ügyészség a büntetés megkezdése végett az elítéltet megidézi, a katonai szolgálatot teljesítő elítéltet pedig, előjáró parancsnoksága útján előállíttatja.

(2) A honvéd büntetőintézet a szabadságvesztés büntetést az ügyészségi rendelvénnyel fogatosítja.

(3) A Kbp. 414-§-ában meghatározott ítéleti feljegyzéseket a honvéd ügyészség a neki kézbesített példányon fogatosítja.

(4) Az elítéltek befogadását és szabadlábra helyezését a büntetőintézet a honvéd ügyészségnek jelenti, a honvéd törvényszéket pedig e körülményekről értesíti.

Vegyes és ügyviteli rendelkezések.

6. §

(1) A honvédség katonai bünvádi perrendtartásáról szóló 1912:XXXIII. t.c. (Kbp) 425. §-ához fűzött és a 7734/1914. H. M. ein. számú rendeletben (Budapesti Közlöny 127. szám, Igazságügyi Közlöny 379. lap, Rendeleti Közlöny 219. lap, Rendeletek Tára 1260. lap) és a katonai büntetőtörvénykönyvről szóló 1930: II. t.c. (Kbtvk.) 15. §-ához fűzött, a 12.791/eln. 13./1930. H. M. számú rendeletben (Budapesti Közlöny 294. szám, Igazságügyi Közlöny 140. lap, Honvédségi Közlöny 1931. évf. 23. lap, Rendeletek Tára 913. lap) foglalt végrehajtási határozványokban említett illetékes parancsnok helyett honvéd ügyészséget,

a katonai büntetőtörvénykönyv életbelépéséről és a közönséges büntetőtörvények egyes rendelkezéseinek ezzel kapcsolatos módosításáról és kiegészítéséről szóló 1930:III. tc. (Élt.) 17. §-nak 4. pontjához fűzött és a 13.041/eln. 13/1930. H. M. számú rendeletben foglalt végrehajtási határozványokban (Budapesti Közlöny 294. szám, Igazságügyi Közlöny 143. lap, Honvédségi Közlöny 1931 évf. 40. lap, Rendeletek Tára 918. lap) említett illetékes parancsnok helyett pedig magasabb katonai parancsnokot (1740/1936. M. E. számú rendelet 9. §-ának (2) bekezdése) kell

érteni.

7. §

(1) A D–9. jelzésű szolgálati könyv 50. §-ában, az azt kiegészítő és módosító jogszabályokban meghatározott jelentéseket és közléseket a honvéd törvényszék a magasabb katonai parancsnoknak is megküldi.

(2) Az 1945. évi augusztus hó 24. napján 31 990/el. vkf. ü.–1945. szám alatt kelt rendeletben meghatározott jelentéseket a honvédség felügyelőjének kell küldeni.

(3) Ha a honvéd törvényszék azért hoz felmentő ítéletet, mert csupán a Szolgálati Szabályzat I. Rész általános határozványaiába ütköző fegyelmi kihágást lát fennforogni, a továbbiak tekintetében a 4. § (6) bekezdése szerint kell eljárni azzal az eltéréssel, hogy a fegyelmi fenytés kiszabása után az iratokat megőrzés végett a honvéd törvényszéknek kell visszaküldeni, a fegyelmi elintézés eredményéről pedig a honvéd törvényszéket és a honvéd ügyészséget kell értesíteni.

8. §

(1) Az 1946. évi július hó 15. napjával folyamatban maradt vádiratos (büntető indítvány, a Hsbp. 22. §-ának (4) bekezdése) ügyeket a bűnvádi eljárásra illetékes honvéd törvényszéknek, az egyéb ügyeket pedig a bűnvádi eljárásra illetékes honvéd ügyészségnek, illetve ügyészi kirendeltségnek kell átadni.

(2) Ezeket az ügyeket a honvéd törvényszék a Hb. lajstromba, a honvéd ügyészség, illetőleg a honvéd ügyészségi kirendeltség az Ü. lajstromba bevezeti.

(3) Az (1) bekezdés értelmében átadandó ügyiratokat két példányban megszerkesztett jegyzék kapcsán kell továbbítani. A jegyzék tartalmazza: a folyószámot, a H. lajstromszámot, a terhelt nevét, a megjegyzés rovatot.

(4) Az ügyiratok átvétele alkalmával a megjegyzés rovatba a honvéd törvényszék, illetőleg a honvéd ügyészség (kirendeltség) bevezeti az Ü. illetve a Hb. lajstromszámot.

(5) Az így elkészített jegyzék egyik példányát a honvéd törvényszék, illetőleg az ügyészség (ügyészségi kirendeltség) megőrzi, a másik példányon pedig az iratok átvételét elismeri majd a jegyzéket a megszűnt bíróság iratai között kell őrizni, ahol a H. lajstrom megjegyzések 24. számú rovatában ki kell vezetni, hogy „átadatott a honvéd törvényszéknek, illetőleg a honvéd ügyészségnek” és ugyanakkor az említett megjegyzések rovatában a jegyzékpéldánv alapján fel kell jegyezni az Ü., illetőleg a Hb. ügyszámot.

(6) Az (5) bekezdés alapján kivezetett H. lajstromot az ügyiratokkal együtt az 1. kerületi parancsnokság, továbbá a határőrség és a műszaki vezetési törzs parancsnokság megszűnő bírósága a budapesti honvéd törvényszéknek, a székesfehérvári 2., a szombathelyi 3, a pécsi 4. kerületi, továbbá az. 1. és 6. honvéd hadosztály parancsnokság megszűnő bíróságai a székesfehérvári honvéd törvényszéknek,

a szegedi 5. kerületi parancsnokság megszűnő bírósága a szegedi honvéd törvényszéknek,

a debreceni 6. honvéd és a miskolci 7. honvéd kerületi parancsnokság megszűnő bírósága pedig a debreceni honvéd törvényszéknek küldi meg.

(7) A honvédség felügyelője ügyészének, a H. lajstromot az ügyiratokkal együtt a budapesti honvéd ügyészség honvédelmi minisztériumi kirendeltsége őrzi.

(8) Ha a H. lajstromba bevezetett és befejezett iratokhoz utólag újabb irat érkezik (büntetés félbeszakítási kérvény, kegyelmi kérvény, átirat, iratok megküldése végett stb), az ilyen iratot a kt. iktatóba kell bevezetni, a megfelelő H. számú iratokat szerelni kell, majd ennek megtörténtét a lajstromba fel kell jegyezni.

9. §

Jelen rendelet az 1946. évi július hó 15. napján lép hatályba.

Budapest, 1946. évi június hó 19-én.

**21.696/el. n. i. g. ü. – 1946. számú k ö r r e n d e l e t
S z é k e s f e h é r v á r o n h o n v é d ü g y é s z s é g i k i r e n d e l t s é g f e l á l l í t á s a .**

Az 1740/1946. M. E. számú rendelet (Magyar Közlöny 48. szám) 4. §-ában kapott felhatalmazás alapján a következőket rendelem.

1. §

- (1) Székesfehérváron honvéd ügyészégi kirendeltséget állítok fel.
- (2) A kirendeltség elnevezése:
A pécsi honvéd ügyészség székesfehérvári kirendeltsége.
- (3) A kirendeltség eljár a Fejér vármegye területén bűncselekményt elkövető, vagy az ott állomásozó honvéd személyek bűnügyében, hacsak az ügy nem tartozik valamely kizárólagos illetékességgel rendelkező honvéd ügyészséghez (ügyészégi kirendeltséghez).

2. §

A rendelet kihirdetése napján lép hatályba.

Budapest, 1946. évi július hó 15. napján.

21 892/el. igü.–1946. számú körrendelet

A honvéd büntetőbíráskodás körében rögtönbíráskodás részleges megszűntetése tárgyában, a Magyar Köztársaság Kormányának 7.930/1946. M. E. számú rendelete.

A minisztérium az 1946:VI. tc. 1. §-ában foglalt felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

„1. §

(1) A 389/1945. M. E. számú rendelettel (Magyar Közlöny 13. szám) a honvéd büntetőbíráskodás körében elrendelt és a 3900/1945. M. E. számú rendelet (Magyar Közlöny 65. szám) 2. §-ával az 1. és 6. hadosztály kötelékében szolgálatot teljesítő honvédegyénekkel szemben hatályban fenntartott rögtönbíráskodás a jelen rendelet hatálybalépésének napjával megszűnik.

(2) Az (1) bekezdésben foglalt rendelkezés azonban nem érinti a 9600/1945. M. E. (Magyar Közlöny 154. szám), az 50/1946. M. E. (Magyar Közlöny 3. szám), az 1830/1946. M. E. (Magyar Közlöny 44. szám) és a 6330/1946. M. E. (Magyar Közlöny 125. szám), a 7200/1946. M. E. (Magyar Közlöny 139. szám) számú rendeletekkel elrendelt rögtönbíráskodás hatályát.

2. §

A további eljárásra a honvédség katonai bünvádi perrendtartásról szóló 1912:XXXIII. tc. (Kbp.) 449 §-a az irányadó.

3. §

Jelen rendelet kihirdetése napján lép hatályba.

Budapest, 1946. évi július hó 2. napján.”

Budapest, 1946. július 12-én.

20.785/el. igü.–1946. számú körrendelet

A honvéd bíróságok által kiszabott pénzbüntetések, pénzbírságok, valamint az elkobzott tárgyak értékének felhasználása tárgyában.

A katonai büntetőtörvénykönyvről szóló 1930. évi II. tc. (Ktbtk.) végrehajtásáról rendelkező 12.791/el. 13–1930. H. M. számú rendeletnek a Ktbtk. 9. §-ához fűzött 7., 8. és 11. pontjai a Honvédségi Jóléti Alap és a Csendőrségi Jóléti Alap megszűnése folytán hatályukat veszítik és helyükbe az alábbi rendelkezés lép:

A honvéd büntetőbíráskodásban kiszabott pénzbüntetések és pénzbírságokat jelen rendeletem hatálybalépése után közvetlenül az illetékes honvéd ügyészségeknek kell befizetni. Ugyanide kell befizetni levonás, vagy közadók módjára történő behajtás útján befolyó pénzbüntetések, illetőleg pénzbírságokat is.

Az így befolyó pénzbüntetések és pénzbírságokat, valamint az elkobzott tárgyak értékesítéséből származó összegeket a honvéd büntetőintézetek foglyokat foglalkoztató üzemének fejlesztésére és jóléti céljaira kell fordítani.

A honvéd büntetőintézetek e pénzüsszegekről és azok felhasználásáról külön elszámolás tartoznak vezetni, amelyet havonként, minden, a tárgyhónapot követő hó 15-éig a honvédelmi miniszternek (igazságügyi osztály) terjesztenek fel.

Budapest, 1946. évi augusztus hó 1-én.

**A Nemzeti Kormány 50/1946. M.E. számú rendelete
A rögtönbíráskodás kiterjesztése és kihirdetésének elrendelése tárgyában**

I.

A minisztérium az államhatalom gyakorlásának ideiglenes rendezéséről szóló 1945: XI. tc. 15. §-ában foglalt felhatalmazás alapján a rögtönbíráskodást – a 9.600/1945. M.E.¹³²számú rendeletben megjelölt büntetteken felül – kiterjeszti mind a polgári, mind a honvéd büntetőbíráskodás körében az ország egész területén

a közforgalmú vaspályák és tömegszállításra rendelt egyéb géperezű közforgalmú közlekedési vállalatok üzemi berendezéséhez vagy felszereléséhez tartozó tárgyak tekintetében,

a vaspályák és az említett vállalatok szállító eszközein szállított ingóságok tekintetében, végül

a vaspályák és az említett vállalatok pályaudvarán, üzeméhez tartozó helyiségében vagy területén elhelyezett ingóságok tekintetében elkövetett lopás büntetetté.

A rögtönbíráskodás kiterjed a bűncselekmény kísérletére és a tetteseken felül a részesekre (Btk. 69. §) is.

II.

A rögtönbíráskodás kiterjesztésének elrendeléséről szóló hirdetmény kibocsátásra és a további eljárásra a polgári büntetőbíráskodás körében a 8.020/1939. M.E.¹³³ és a 11.800/1945. M.E.¹³⁴számú rendeletben, a honvéd büntetőbíráskodás körében pedig az 1912: XXXIII. tc-be iktatott katonai bünvádi perrendtartás 437. §-ában és XXVI. fejezetében, valamint az azt kiegészítő jogszabályokban foglalt rendelkezések irányadók.

III.

A jelen rendelet kihirdetésének napján lép hatályba.¹³⁵

Budapest, 1945. évi december hó 29-én.

¹³² A 9600/1945. M.E. számú rendeletet l. az 1945. évi Magyar Közlöny 154. számában.

¹³³ A 8.020/1945. M.E. számú rendeletet l. az 1939. évi Igazságügyi Közlöny 199. lapján.

¹³⁴ A 11.800/1945. M.E. számú rendeletet l. az 1945. évi Magyar Közlöny 199. számában.

¹³⁵ Az 50/1946. M.E. számú rendelet kihirdetésének napja: 1946. évi január hó 3. (Magyar Közlöny 2. száma)

**A Nemzeti Kormány 320/1946. M.E számú rendelete
a büntető igazságszolgáltatás körében szükségessé vált egyes rendelkezések
tárgyában**

A minisztérium az államhatalom gyakorlásának ideiglenes rendezéséről szóló 1945:XI. tc. 15. §-ában foglalt felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

1. §

(1) Ha a büntető eljárás olyan bűncselekmény miatt folyik, amelyet az 1945. évi július hó 1. napját megelőzően követtek el, az államügyész a főállamügyész hozzájárulásával a nyomozást a Bp. 101. §-ában felsorolt okok hiányában is megszüntetheti, illetőleg a vádat elejtheti, ha:

a) a cselekmény a demokratikus átalakulás előtt uralmon volt politikai rendszer, annak intézményei, szervei vagy közegei ellen irányult és ennél a jellegénél fogva a cselekmény megtorlása a demokratikus államrendszer szempontjából nem mutatkozik kívánatosnak;

b) a cselekmény csekély súlyára és a gazdasági viszonyokban bekövetkezett változásra tekintettel a megtorlást a közérdek nem teszi szükségessé.

(2) A nyomozás megszüntetésének, illetőleg a vád elejtésének ilyen esetben a sértett a vád képviselőjét nem veheti át.

2 §

Ha az 1. § alá eső bűncselekmény miatt a büntető eljárás a jelen rendelet hatálybalépése idején járásbíró, illetőleg fellebbviteli bíróság előtt van folyamatban, a bíróság a büntető eljárást a közvádló meghallgatása után megszüntetheti.

3. §

A 2. § rendelkezését megfelelően alkalmazni kell a rendőri büntetőbíráskodás körében is.

4. §

Az 1945. évi július hó 1. napja előtt elkövetett lopás, sikkasztás, jogtalan elcsúsztatás, orgazdaság vagy a Bn. 51., a Kbt. 127. vagy 129. §-ában meghatározott tulajdon elleni kihágás miatt nem lehet büntető eljárást indítani, illetőleg a folyamatban levő büntető eljárást a jelen rendelkezésre utalással meg kell szüntetni, ha az elkövető a cselekménnyel okozott kárt a jelen rendelet hatálybalépésétől számított harminc nap alatt természetben vagy teljes értékében jóváteszi.

5. §

Az 1. és 4. §-ok rendelkezéseit a honvéd büntetőbíráskodás körében is alkalmazni kell azzal az eltéréssel, hogy a nyomozás megszüntetését, illetőleg a vád elejtését az illetékes parancsnok rendeli el.

6. §

Az 1896:XXXIII. tc. 133. és 210. §-a, úgyszintén az 1912:XXXIII. tc. 160., 195. és 307. §-a akként módosítatik, hogy a terhelttől és a tanútól vallását megkérdezni, illetőleg erre vonatkozó nyilatkozatukat jegyzőkönyvbe foglalni nem szabad.

7. §

(1) A 81/1945. M. E. számú rendelettel (Magyar Közlöny 3. szám) a népbíróóság hatáskörébe utalt bűncselekmény miatt az 1945. évi február hó 5. napját megelőzően megindított és ezidőszent a rendes bíróság előtt folyamatban levő bűnygyet – tekintet nélkül annak állására – az illetékes népbíróóságához kell áttenni. Ha az ügyben már ítéletet hoztak, amely még nem emelkedett jogerőre, a fellebbviteli bíróság az alsófokú bíróság ítéletét az azt megelőző bírói eljárással együtt a jelen rendelkezésre utalással tanácsülésben végzéssel megsemmisíti és az iratokat áttétel végett az alsófokon eljárt bíróságnak küldi meg.

(2) Azokban az ügyekben, amelyekben a bűnvádi eljárást a 9.590/1945. M. E. (Magyar Közlöny 154. szám), a 200/1945. M. E. (Magyar Közlöny 9. szám) és a 46.293/1945. I. M. (Magyar Közlöny 11. szám) számú rendeletek értelmében meg kell szüntetni, az (1) bekezdés rendelkezései nem nyernek alkalmazást.

8. §

A 7. § rendelkezéseit abban az esetben is megfelelően alkalmazni kell, ha az ügy honvéd büntetőbíróóság előtt van folyamatban: a haditörvényszék perorvoslattal meg nem támadott, de jogerőre nem emelkedett ítéletének megsemmisítése tárgyában az illetékes parancsnok határoz.

9. §

(1) Az állami rend megóvása végett szükséges büntetőjogi rendelkezésekről szóló 1938:XVI. tc. I. és III. fejezetében, úgyszintén a magyar állam biztonságát és nemzetközi érdekét veszélyeztető egyes cselekmények büntetéséről szóló 1940:XVIII. tc. 12. §-ának első bekezdésében foglalt rendelkezések a jelen rendelet hatálybalépésétől kezdve – a (2) bekezdésben meghatározott kivétellel – nem nyernek alkalmazást; ennélfogva a törvényszékeknél (a budapesti büntetőtörvényszéknél) az említett rendelkezések alapján alakított öttagú külön tanácsok működése megszűnik.

(2) A jelen rendelet hatálybalépésekor folyamatban levő ügyeket – amennyiben a 7. § esete nem forog fenn – a törvényszék háromtagú tanácsához, illetőleg a

fennálló szabályok szerint illetékes bírósághoz kell áttenni. Ha az ügyben az öttagú külön tanács ítélete ellen semmisségi panaszt jelentettek be, a Kúria a 7. § esetét kivéve – továbbra is az 1938:XVI. tc. 11. §-a szerint jár el. Az öttagú külön tanács jogerős ítéletével befejezett ügyben indítványozott újrafelvétel esetében a fennálló szabályok szerint illetékes bíróság, ha pedig az ügy népbíráskodásra tartozik, az illetékes népbíróság jár el.

(3) Az 1940: XVIII. tc. 11. §-a első bekezdésének 1. és 3-5. pontjaiban meghatározott bűncselekmények esetében – ideértve ezeknek az említett § második bekezdése szerint minősülő eseteit is – az eljárás az ország egész területén a budapesti büntetőtörvényszék kizárólagos hatáskörébe és illetékessége alá tartozik.

(4) Az egyes bűncselekményeknek az öttagú külön tanács, valamit közvetlenül a Kúria elé utalása tárgyában kiadott 4810/1942. M. E.¹³⁶ számú rendelet (Budapesti Közlöny 183. szám), úgyszintén az 1938:XVI. tc. 1. §-a alapján szervezett öttagú külön tanács hatáskörének módosítása tárgyában kiadott 1.700/1943 M. E.¹³⁷ számú rendelet (Budapesti Közlöny 69. szám) hatályát veszti.

10. §

Az országos büntetőintézetekben és a bírósági fogházakban szabadságvesztés büntetésüket töltő elítélteket az igazságügyminiszter engedélyével és rendelkezései szerint, tekintet nélkül a jogszabályokban meghatározott korlátozásokra, az újjáépítés érdekében szükséges és testi alkalmasságuknak megfelelő bármely közérdekű munka teljesítésére igénybe lehet venni. Ez a rendelkezés az előzetes letartóztatásban (vizsgálati fogságban) levő személyekre azzal az eltéréssel irányadó, hogy őket beleegyezésük nélkül csupán képzettségüknek megfelelő munkára lehet alkalmazni.

11. §

A jelen rendelet kihirdetésének napján lép hatályba; végrehajtásáról az igazságügyminiszter, a honvédbíráskodás körében a honvédelmi miniszter, a rendőri büntetőbíráskodás körében pedig a belügyminiszter gondoskodik.¹³⁸

Budapest, 1946. évi január hó 5-én.³

¹³⁶ A 4810/1942. M. E. számú rendeletet l. az 1942. évi Igazságügyi Közlöny 282. lapján.

¹³⁷ Az 1.700/1943. M. E. számú rendeletet l. az 1943. évi Igazságügyi Közlöny 94. lapján.

¹³⁸ A 320/1946. M. E. számú rendelet kihirdetésének napja: 1946. évi január hó 15. (Magyar Közlöny 12. szám)

**Nemzeti Kormány 1.830/1946. M.E. számú rendelete
a rögtönbíráskodás újabb kiterjesztése és kihirdetésének elrendelése
tárgyában.**

I. A minisztérium az 1946: VI. tc. I. §-ában foglalt felhatalmazás alapján a rögtönbíráskodást – a 9.600/1945. M. E.¹³⁹ és az 50/1946. M. E.¹⁴⁰ számú rendeletekben megjelölt büntettek felül – kiterjeszti mind a polgári, mind a honvéd büntetőbíráskodás körében az ország egész területén

a vízáradás okozásának büntettére (Btk. 429-431. §),

az árvíz- és belvízvédelem céljára szolgáló gátak, csatornák, hidak, szivattyútelepek és egyéb műtárgyak és berendezések, anyagok és felszerelések, valamint az árvíz- és belvízvédelmi jelentő szolgálat céljából felállított távbeszélő berendezések és tartozékaik, úgyszintén a hullámtéri véderők faállományának megrongálására, használhatóságuk félbeszakítása vagy gátlása által elkövetett közveszélyű cselekmény büntettére (1.820/1946. M. E.¹⁴¹ számú rendelet 1. §-a, 1939:II. tc. 208. §),

a vaspályák, vasúti járóművek, vasúti vagy közúti hidak, a vasúti vagy a közúti közlekedés célját szolgáló egyéb berendezések, felszerelések vagy ezekhez tartozó tárgyak szándékos megrongálása, úgyszintén az ilyen tárgyak vagy a vasúti üzem, illetőleg a közutak vagy a közúti hidak létesítésére, helyreállítására vagy fenntartására rendelt anyagok jogtalan eltulajdonítása által elkövetett közveszélyű cselekmény büntettére (3.780/1945. M. E.¹⁴² számú rendelet 1. §-ának (1) bekezdése, Btk. 434. §),

a postai, a távbeszélői vagy a távírói üzem célját szolgáló berendezések, felszerelések, járóművek vagy ezekhez tartozó tárgyak szándékos megrongálása, úgyszintén az ilyen tárgyak vagy a postai, a távbeszélői vagy a távírói üzem létesítésére, helyreállítására vagy fenntartására rendelt anyagok jogtalan eltulajdonítása által elkövetett közveszélyű cselekmény büntettére (3.780/1945. M. E. számú rendelet 1. §-ának (2) bekezdése, Btk. 434. §),

a hajók, továbbá légi járóművek és ezekhez tartozó tárgyak megrongálása által elkövetett közveszélyű cselekmény büntettére (Btk. 434., 444. §, 1939:II. tc. 209. §),

a villamos energia fejlesztésére, vezetésére és elosztására szolgáló berendezések és tartozékaik megrongálása, használhatóságuk félbeszakítása, vagy gátlása által elkövetett közveszélyű cselekmény büntettére (1931:XVI. tc. 61. §, 1939:II. tc. 208. §),

az árvíz- vagy belvízvédelmi berendezéshez vagy felszereléséhez tartozó, vagy az

¹³⁹ A 9.600/1945. M. E. számú rendeletet I. az 1945. évi Magyar Közlöny 154. számában.

¹⁴⁰ Az 50/1946. M. E. számú rendeletet I. az 1946. évi Igazságügyi Közlöny 3. lapján.

¹⁴¹ Az 1.820/1946. M. E. számú rendeletet I. az 1946. évi Igazságügyi Közlöny 55. lapján.

¹⁴² A 3780/1945. M. E. számú rendeletet I. az 1945. évi Magyar Közlöny 63. számában.

árvízveszély elleni védekezésre rendelt tárgyak tekintetében elkövetett lopás büntettére (Btk. 333. §, 1.820/1946. M. E. számú rendelet 2. §-a), végül

a vízáradás színhelyén vagy közelében elkövetett lopás büntettére (Btk. 333. §, 336. § 5. pont).

II. A rögtönbíráskodás kiterjed a bűncselekmény kísérletére és a tetteseken felül a részesekre (Btk. 69. §) is.

A rögtönbíráskodás ez újabb kiterjesztéséről szóló hirdetmény kibocsátására és a további eljárásra a polgári büntetőbíráskodás körében a 8.020/1939. M. E.¹⁴³ és a 11.800/1945. M. E.¹⁴⁴ számú rendeletben, a honvéd büntetőbíráskodás körében pedig az 1912:XXXIII. tc.-be iktatott katonai bűnvádi perrendtartás 437. §-ában és XXVI. fejezetében, valamint az azt kiegészítő jogszabályokban foglalt rendelkezések irányadók.

III. A jelen rendelet kihirdetésének napján lép hatályba.¹⁴⁵

Budapest, 1946. évi február hó 18-án.

¹⁴³ A 8.020/1939. M. E. számú rendeletet l. az 1939. évi Igazságügyi Közlöny 199. lapján.

¹⁴⁴ A 11.800/1945. M. E. számú rendeletet l. az 1945. évi Magyar Közlöny 199. számában.

¹⁴⁵ Az 1830/1946. M. E. számú rendelet kihirdetésének napja: 1946. évi február hó 22-e (1946. évi Magyar Közlöny 44. szám)

**A Nemzeti Kormány 1.740/1946. M.E. számú rendelete
a háború idejére szóló honvéd büntető eljárásjogi rendelkezések
alkalmazásának megszüntetéséről, továbbá a honvéd igazságügyi szervezet
módosításáról és az ezzel kapcsolatos egyéb intézkedésekről.**

A minisztérium az 1946:VI. tc. 1. §-ában foglalt felhatalmazás alapján a következőket rendeli.

**A háború idejére szóló büntető eljárásjogi rendelkezések alkalmazása
végnapjának meghatározása.**

1. § (1) A háború idejére szóló büntető eljárásjogi rendelkezéseknek az 1.420/1944. M. E.¹⁴⁶ (Hsbp.) számú (Budapesti Közlöny 84. szám) és a 2.980/1944. M. E.¹⁴⁷ számú (Budapesti Közlöny 187. szám) rendeletekkel elrendelt alkalmazása a jelen rendelet hatálybalépésének napjával a honvéd büntetőbíráskodás egész területén megszűnik.

(2) Az (1) bekezdésben foglalt rendelkezés nem érinti az 1.420/1944. M. E. számú rendeletnek (Budapesti Közlöny 84. szám) 10., 11., 26., 28., 29., 30. és 31. §-ait, amelyeket az 1.420/1944. M. E. számú rendelet 45. §-ában foglalt korlátozásokkal a Kbp. I–XXXV. fejezetében szabályozott eljárás során is megfelelően alkalmazni kell.

Az illetékes parancsnoki jogkör megszüntetése.

2. §. (1) A honvédség katonai bünvádi perrendtartásáról szóló 1912:XXXIII. tc.-nek (Kbp.), valamint az ezt kiegészítő és módosító jogszabályoknak a bünvádi üldözés elrendelésére illetékes parancsnok (továbbiakban illetékes parancsnok) jogkörét megállapító rendelkezései hatályukat veszítik.

(2) Ennek következtében az illetékes parancsnok jogköre az 5. és 7. §-ban foglalt rendelkezésekhez képest a honvéd ügyészségre és a honvéd törvényszékre száll át.

A honvéd ügyészségek felállítása.

3. §. (1) A honvéd kerületi parancsnokságok állomáshelyén honvéd ügyészségeket kell felállítani és azokat székhelyük szerint kell megjelölni.

(2) A honvéd törvényszékek a kerületi parancsnokságok székhelyén a működésüket újból megkezdik.

Honvéd törvényszéki és honvéd ügyészségi kirendeltségek.

4. §. Ha a honvédség alakulatainak elhelyezése folytán a honvéd

¹⁴⁶ Az 1.420/1944. M. E. számú rendeletet lásd az 1944. évi Igazságügyi Közlöny 157. lapján.

¹⁴⁷ A 2.980/1944. M. E. számú rendeletet l. az 1944. évi Igazságügyi Közlöny 304. lapján.

igazságszolgáltatás érdeke szükségessé teszi, a honvédelmi miniszter bármely honvéd bíróság területére, vagy területének egy részére, a szomszédos bíróságok bármelyikének a bírói hatóságát kiterjesztheti s a szükséghez képest ideiglenesen honvéd törvényszéki, vagy ügyészségi kirendeltségeket állíthat fel.

Az illetékes parancsnoknak a honvéd ügyészségre háruló jogai.

5. §. A honvéd ügyészség:
 1. elrendeli az előzetes megállapítást és a nyomozást. (Kbp. 137. §, 303. § ut. bek., 402. §),
 2. elrendeli az előzetes letartóztatást és vizsgálati fogságot, úgyszintén azokat megszünteti (Kbp. 177., 182. §-ai),
 3. félreteszi a feljelentést (Kbp. 138. §),
 4. megszünteti a bűnvádi üldözést (Kbp. 238., 239. §-ai, Élt. 11. §),
 5. átteszi a bűnvádi ügyet az illetékes helyre (Kbp. 139 §),
 6. egyesíti az eljárásokat (Kbp. 36., 37. §-ai),
 7. felfüggeszti az eljárást beszámítást kizáró elmezavar címén (Kbp. 241. §),
 8. vádat emel, a vádiratot visszavonhat a, szükség esetén új vádiratot nyújthat be és a vádat a főtárgyalás megkezdése előtt elejtheti (Kbp. 137. § ut. bek., 242., 245., 254., 255. §-ai),
 9. felfüggeszti az eljárást a vádirat benyújtása előtt a távollevők és megszököttek elleni eljárásban (Kbp. 246. § ut. bek.),
 10. kibocsátja és visszavonja a vádirat benyújtása előtt a nyomozó levelet (személyleírást) (Kbp. 428., 430. §-ai),
 11. elhalasztja vagy félbeszakítja az egy évet meg nem haladó szabadságvesztésbüntetés végrehajtását nyolc hetet meg nem haladó időtartamra (Kbp. 419., 420. §-ai), úgyszintén a pénzbüntetés lefizetésére nyolc hétig terjedő halasztást adhat és részletfizetést engedélyezhet.
6. §. A Kbp. 16. §-ának első bekezdésében, 41., 43., 45. §-aiban, 107. §-ának első bekezdésében, 130., 131. §-aiban, 134. §-ának első bekezdésében, 136. §-ának harmadik bekezdésében, 141. §-ának első bekezdésében, 144. §-ának harmadik és negyedik bekezdésében, a 182. § második bekezdésének második mondatában, 240. §-ában, 244. §-ának ötödik bekezdésében, 322. §-ának második bekezdésében, 389, §-ának második bekezdésében, 401. §-ának harmadik és negyedik bekezdésében, 402. §-ában, 438. §-ának második és harmadik bekezdésében (Élt. 47. §), 439. §-ának harmadik bekezdésében említett illetékes parancsnok alatt honvéd ügyészséget kell érteni.

Az illetékes parancsnoknak a honvéd törvényszékre háruló jogai.

7. §. A honvéd törvényszék:
 1. az elmeállapotot katonai vagy más nyilvános egészségügyi intézetben megvizsgáltatja (Kbp. 221. § (2) bek),
 2. beszámítást kizáró elmezavar címén vádemelés után az eljárást felfüggeszti

(Kbp. 241. §, 254. § ut. bek.),

3. a jogerős ítéletet végrehajtható záradékkal ellátja (Kbp. 382. §, 383. § ut. bek.),

4. a távollévők és megszököttek elleni eljárásban a vádirat benyújtása után az eljárást felfüggeszti (Kbp. 426. § ut. bek.),

5. a vádirat benyújtása után a nyomozó levelet (személyleírást) kibocsátja és visszavonja (Kbp. 428., 430. §-ai),

6. a főtárgyaláson a perorvoslatok előterjesztése alkalmával határoz a vádlottnak a további fogvatartása tekintetében (Kbp. 336. § (2) bek.),

7. újrafelvétel során a jogerős büntető ítélet végrehajtását felfüggesztheti (Kbp. 395. §),

8. büntetőítélet értelmezésénél és a kiszabott büntetés kiszámításánál felmerült vita esetében határoz a büntetés felfüggesztése vagy elhalasztása tekintetében (Kbp. 423. §).

8. § A Kbp. 38. §-a első bekezdésének utolsó mondatában, 39. és 42. §-aiban, 149. §-ának harmadik bekezdésében, 158. §-ának első bekezdésében, 245. §-ának első bekezdésében, 371. §-ának utolsó bekezdésében, 383. §-ának első és harmadik bekezdésében, 416. §-ának első bekezdésében említett illetékes parancsnok alatt honvéd törvényszéket kell érteni.

A magasabb katonai parancsnokok jogai:

9. §. (1) A magasabb katonai parancsnok:

1. határoz a szolgálat alóli felmentés tekintetében (Kbp. 169. §),

2. fegyelmi utón elintézhető bűncselekmények esetében a fegyelmi fenyítést bírósági eljárás mellőzésével kiszabja (138. §. 239. § utolsó bekezdés),

3. hozzájárulásától függ a bűnvádi eljárás alatt álló katonai személy áthelyezése, elvezénylése és szabadságolása (Kbp. 170. §),

4. felfolyamodással élhet:

a) a feljelentés felfüggesztését (Kbp. 138. §),

b) a bűnvádi üldözés megszüntetését (Kbp. 239. §-ai, Élt 11. §),

c) az előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság megszüntetését (Kbp. 182. §), elrendelő ügyészégi határozatok ellen.

(2) A magasabb katonai parancsnok alatt a honvéd kerületi és hadosztályparancsnokokat, valamint a honvédség felügyelőjét kell érteni.

(3) A (2) bekezdésben említett parancsnokok az (1) bekezdésben említett jogkörüket a nekik katonailag alárendelt honvéd személyek felett,

a honvédség felügyelője pedig ezenfelül a kerületi és hadosztályparancsnokok, továbbá a hadbírák, hadbírójelöltek és mindazon személyek felett gyakorolja, akik más magasabb (2. bek.) katonai parancsnoknak alárendelve nincsenek.

Illetékességi szabályok.

10. § (1) A bűnvádi eljárásra rendszerint az a honvédtörvényszék illetékes, amelynek területén a bűncselekményt elkövették, habár az eredmény máshol következett is be.

(2) Ha a bűncselekményt több bíróság területén vagy több bíróság területének a határán követték el, vagy bizonytalan, hogy mely bíróság területén követték el, a bíróságok közül az illetékes, amely a másikat határozatával vagy intézkedésével megelőzte.

11. § (1) Az a bíróság, amelynek területén a terhelt katonai szolgálati beosztása van, illetőleg amelynek területén a katonai szolgálatot nem teljesítő terhelt lakik vagy tartózkodik, illetékes lesz akkor, ha az elkövetés helyének a bíróságát határozatával (intézkedésével) megelőzte.

(2) Azonban ily esetben is át kell tenni az ügyet az elkövetés helye szerint illetékes bírósághoz, ha a honvéd ügyészség ezt a vádirat benyújtása előtt indítványozza.

(3) Az elkövetés helye szerinti illetékes bíróság a hozzá áttett ügyet nem utasíthatja vissza.

12. §. (1) Külföldön elkövetett bűncselekmény tekintetében az eljárásra az a bíróság illetékes, amelynek területén a terheltnek szolgálati beosztása van, ennek hiányában az a bíróság melynek területén a terhelt lakik vagy tartózkodik.

(2) Lakó- vagy tartózkodó hely hiányában az a bíróság illetékes, amelynek a területén a terhelt a honvéd hatóság hatalmába került.

13. §. (1) A honvéd ügyészség illetékessége a honvéd törvényszék illetékessége után igazodik.

(2) Az illetékességre nézve a honvéd ügyészségek között felmerülő összeütközés kérdésében a honvédelmi miniszter határoz.

A visszahelyezési kérelem halasztó hatálya.

14. § A Kbp. 127. § második bekezdésének második mondata helyébe a következő rendelkezés lép:

(1) Ha a visszahelyezési kérelem sikere valószínűnek mutatkozik, az a honvéd törvényszék (honvéd ügyészség), amelynél a perorvoslatot bejelentették és a Kúria honvéd bírósági fellebbviteli tanácsa a határozat végrehajtását felfüggesztheti.

(2) A felfüggesztés tárgyában hozott határozat visszavonható.

A honvéd ügyész rendzavarása a fő tárgyaláson.

15. § A Kbp. 271. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

Ha a honvéd ügyész követne el súlyosabb rendzavarást és a tárgyalásvezető figyelmeztetése eredménytelen maradna, a főtárgyalást félbe kell szakítani és a honvéd ügyész előjáróját a rendzavarás körülményeinek közlése mellett, más honvéd ügyész kirendelése végett meg kell keresni.

Az ítélet végrehajtása.

16. § A Kbp. 413. § első és második bekezdése, a Kbp. 416. § utolsó bekezdése, úgyszintén a Kbp. 421. §-a helyébe a következő rendelkezések lépnek:

- (1) A büntető ítéletet jogerőre emelkedése után kell végrehajtani.
- (2) A lefokozás hatálya az ítélet jogerőre emelkedésének napjával kezdődik.
- (3) Az ítélet végrehajtása iránt a honvéd ügyészség intézkedik.
- (4) Ha a halálbüntetésre szóló ítéletet kötéllel végrehajtani nem lehet, akkor azt agyonlövessel kell végrehajtani.

Rögtönbíráskodás.

17. § A Kbp. 437. §-a úgy módosul, hogy a rögtönbíráskodás kihirdetésére vonatkozó hirdetményt a honvéd törvényszék vezetője bocsátja ki és a rögtönbíráskodás kihirdetéséről a honvédelmi miniszternek jelentést tesz.

18. § A Kbp. 438. §-ának első bekezdése és a Kbp. 440. §-ának első bekezdése első mondata úgy módosul, hogy mihelyt a rögtönbíráskodás megindítása szükségessé válik, erről a honvéd ügyészség a honvéd törvényszéket haladéktalanul értesíti.

19. § A Kbp. 444. §-ának második bekezdése akként egészíthetik ki, hogy a minősítés és a büntetés kérdésében elegendő, ha a határozat szótöbbséggel jön létre.

20. § A Kbp. 445. §-a és a Kbp. 446. §-ának első bekezdése helyébe a következő rendelkezések lépnek:

(1) Ha a terheltet halálra ítélték, a rögtönítélő bíróság a Kbp. 313. §-ának megfelelő eljárás után azonnal határoz abban a kérdésben, hogy az elítéltet kegyelemre ajánlja-e, vagy sem.

(2) Ha a bíróság az elítéltet nem ajánlja kegyelemre, a halálbüntetést a Kbp. 446. §-ának harmadik bekezdése szerint kell végrehajtani.

(3) Ha a rögtönítélő bíróság a halálra ítéletet kegyelemre ajánlja, a bünygyi iratokat az esetleg beadott kegyelmi kérvénnyel, valamint a honvéd ügyészségnek és a rögtönítélő bíróságnak a véleményével együtt azonnal a honvédelmi miniszterhez terjeszti fel. Ha a halálra ítélt kegyelmet nem kapott, ennek kihirdetése után a halálbüntetést a Kbp. 446. §-ának harmadik bekezdése szerint végre kell hajtani.

Életbeléptető rendelkezések.

21. § (1) A jelen rendelet hatálybalépésének idejét a honvédelmi miniszter külön rendeletben állapítja meg.

(2) A rendeletet a folyamatban levő ügyekben is alkalmazni kell, végrehajtásáról a honvédelmi miniszter az igazságügyminiszterrel egyetértve gondoskodik.

(3) A Kbp. 28-35. §-ai, 45. §-ának utolsó bekezdése, 114. §-ának utolsó bekezdése, 119., 155. §-ai, Élt. 12. §-ának harmadik bekezdése, Kbp. 306. § (Élt. 17. §) 1. pontja, 382. §-ának második bekezdése, 421. §-a és a 436. §-a hatályát veszti.

Budapest, 1946. évi február hó 15-én.

**A Nemzeti Kormány 1.770/1946. M.E. számú rendelete
a hadbírák képesítése tárgyában**

A minisztérium a nemzeti kormány részére rendeletek kibocsátására adott felhatalmazásról szóló 1946. évi VI. te. 1. §-a alapján a következőket rendeli:

1. § Hadbíróvá azt a honvédtisztet vagy tiszthelyettest lehet kinevezni, aki az egységes bírói és ügyvédi vizsgát, valamint a katonai jogi szakvizsgát letette.

2. § (1) Hivatásos hadbíróvá való kiképzés céljából azt a honvédtisztet vagy tiszthelyettest lehet hadbírójelölti joggyakorlatra bocsátani, akinek jogtudori oklevele van.

(2) A hadbírójelölti joggyakorlat polgári és katonai joggyakorlatból áll.

3. § (1) A polgári joggyakorlatot a rendes bíróságnál kell teljesíteni, időtartama két év. A polgári joggyakorlat teljesítésére a bírósági fogalmazók joggyakorlatára vonatkozó jogszabályokat azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy a hadbírójelöltet a polgári joggyakorlatnak legalább fele ideje alatt polgári ügyszakban kell foglalkoztatni.

(2) A polgári joggyakorlat teljesítésének helyét a honvédelmi miniszterrel egyetértve az igazságügyminiszter határozza meg.

(3) A hadbírójelölti joggyakorlatra bocsátás előtt a rendes bíróságnál, ügyvédnél, a kincstári jogügyi igazgatóságnál vagy a közalapítványi ügyigazgatóságnál joggyakorlaton eltöltött idő a polgári joggyakorlatnak az (1) bekezdésben meghatározott két évi idejébe teljes egészében beszámít. Annak polgári joggyakorlatát, aki az egységes bírói és ügyvédi vizsgát letette, teljes egészében teljesítettnek kell tekinteni.

4. § A katonai joggyakorlat időtartama egy év. Ezt a polgári joggyakorlat befejezése után fele-fele részben a honvédügyészségen és a honvédtörvényszéken kell eltölteni.

5. § (1) Tartalékos hadbíróvá való kiképzés céljából azt a honvédtisztet vagy tiszthelyettest lehet hadbírójelölti joggyakorlatra bocsátani, aki az egységes bírói és ügyvédi vizsgát letette.

(2) A tartalékos hadbírójelölt hat hónapi katonai joggyakorlatot teljesít; a joggyakorlat felét honvédügyészségen, felét pedig honvédtörvényszéken kell eltölteni.

6. § A katonai jogi szakvizsgára bocsátás előfeltételeit, a vizsga anyagát és a vizsgára vonatkozó eljárás szabályait a honvédelmi miniszter rendelettel állapítja meg.

7. § A katonai joggyakorlat teljesítése és a katonai jogi szakvizsga letétele alól való felmentés tekintetében a 10.410/1945. M. E. számú rendeletben (Magyar Közlöny 169. szám) foglalt rendelkezések irányadók.

8. § (1) A jelen rendelet hatálybalépése előtt kinevezett hivatásos hadbírónak és a

jelen rendelet hatályba lépése előtt honvédségi joggyakorlatra bocsátott hadbírójelöltnek a honvédugyészségen és a honvédtörvényszéken teljesített gyakorlatát az 5.060/1945. M. E. számú rendelet (Magyar Közlöny 82. szám) 1. §-ában meghatározott másfél év eltöltése szempontjából úgy kell számításba venni, mintha azt az államügyészségnél teljesítette volna. Az idézett rendelet 1. §-ában meghatározott kedvezményt csak az veheti igénybe, aki az egységes bírói és ügyvédi vizsgára bocsátáshoz szükséges joggyakorlatot a jelen rendelet hatálybalépése előtt megszerezte vagy pedig a joggyakorlatot a jelen rendelet hatálybalépésétől, illetőleg hadifogságának, háborúban szerzett betegségének vagy a háborúval összefüggő más akadálnak megszűnésétől számított hat hónap alatt megkezdte.

(2) Az 1946. évi december hó 31. napjáig előterjesztett kérelemre az egységes bírói és ügyvédi vizsgára bocsátható a jelen rendelet hatálybalépése előtt kinevezett az a hivatásos hadbíró, aki

a) legalább öt éven át hadbírói szolgálatot teljesített és ezenfelül legalább hat hónapig rendes bíróságnál, ügyvédnél, a kincstári jogügyi igazgatóságnál vagy a közalapítványi ügyigazgatóságnál joggyakorlaton volt vagy

b) legalább tíz éven át hadbírói szolgálatot teljesített és a vizsgára bocsátását kiváló minősítésére tekintettel a honvédelmi miniszter javasolja.

(3) Azokat a hivatásos hadbírákat és hadbírójelölteket, akik az előző bekezdésekben megszabott polgári joggyakorlatot, illetőleg annak még hiányzó részét megszerezni óhajtják, az igazságügyminiszter a honvédelmi miniszterrel egyetértve a szükséges időre rendes bírósághoz oszthatja be szolgálattételre. A joggyakorlat teljesítésére a bírósági fogalmazók joggyakorlatára vonatkozó jogszabályokat kell alkalmazni azzal az eltéréssel, hogy a joggyakorlat egész idejét kizárólag a polgári ügyszakban kell eltölteni.

9. § (1) A jelen rendelet 3. §-a, illetőleg 8. §-ának (3) bekezdése alapján a rendes bíróságnál teljesített szolgálat tartama alatt a hadbírójelöltet a „polgári joggyakorlatra bocsátott hadbírójelölt” elnevezés illeti meg, a hadbíró pedig katonai rendfokozatát a „polgári joggyakorlatra bocsátott” jelzővel viseli (pl. „polgári joggyakorlatra bocsátott hadbírófőhadnagy”).

(2) Az (1) bekezdésben említettek a rendes bíróságnál teljesített szolgálatuk ellátása alatt katonai egyenruhát nem viselhetnek.

(3) A polgári joggyakorlatra bocsátott hadbírójelöltek és a polgári joggyakorlatra beosztott hadbírák a rendes bíróságnál töltött szolgálatuk alatt a (4) és (5) bekezdésekben meghatározott eltérésekkel a bírósági fogalmazókra irányuló felügyeleti és fegyelmi jogszabályok hatálya alatt állanak.

(4) Az előző bekezdésben említettekkel szemben a 4.291/1891. I. M. 2. számú rendelettel kibocsátott Bírói Ügyviteli Szabályok (BÜSz) 86. §-ának 7., 8., 11. és 13. pontja alapján tett intézkedésről a honvédelmi minisztert is értesíteni kell.

(5) Fegyelmi büntetésként az 1936: III. tc. 6. §-ának 3. pontjában meghatározott

hivatalvesztést alkalmazni nem lehet, ehelyett a polgári joggyakorlatra bocsátástól, illetve polgári joggyakorlatra beosztástól határozott időre szóló vagy végleges eltiltást lehet kimondani. A fegyelmi büntetésként alkalmazott feddésnek és pénzbüntetésnek az 1936. III. tc. 8. §-ában meghatározott mellékkövetkezményei nincsenek.

(6) Az előző bekezdések a katonai felügyeleti és fegyelmi szabályok alkalmazását nem zárják ki.

(7) A polgári joggyakorlatra bocsátott hadbírójeiölt és a polgári joggyakorlatra beosztott hadbíró illetményeit a rendes bíróságnál teljesített szolgálata alatt is a honvédelmi tárca terhére kell folyósítani.

10. §. (1) A jelen rendelet kihirdetése napján lép hatályba.¹⁴⁸

(2) A jelen rendelet hatálybalépésével a hadbírói tisztikar számára kiadott A. 2-g. jelzésű szervi határozványoknak a hadbírói képesítés szabályozására vonatkozó rendelkezései hatályukat veszítik, azokra a hadbírójelöltekre azonban, akik a jelen rendelet hatálybalépése előtt már honvédségi joggyakorlatra bocsáttattak, a jelen rendelet 1. §-a helyett továbbra is a hivatkozott szervi határozványok rendelkezései irányadók.

Budapest, 1946. évi február hó 15-én.

¹⁴⁸Az 1.770/1946. M. E. számú rendelet kihirdetésének napja: 1946. évi február hó 27-e. (1946. évi Magyar Közlöny 48. szám.).

**Nemzeti Kormány 3.360/1946. M.E. számú rendelete
a háborús vagy népellenes bűncselekmények, illetőleg magatartás miatt
indított eljárásokban a hivatali titoktartás kötelességének felfüggesztése
tárgyában.**

A minisztérium az 1946. VI. tc. 1. §-ában foglalt felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

1. §. (1) Háborús vagy népellenes bűntett, illetőleg az ország felszabadulása előtti időben elkövetett, népbíráskodásra tartozó más bűncselekmény miatt indított bünvádi eljárás során a rendőri hatóság, a népügyészség vagy a népbíróság előtt, az ilyen cselekmény vagy magatartás miatt indított közigazgatási eljárás során a rendőri hatóság előtt, úgyszintén az igazolási eljárás során az igazoló bizottság vagy a népbíróság előtt a hivatali (közszolgálati) titoktartás kötelessége sem a terhelt (közigazgatási, illetőleg igazolási eljárás alá vont személy) kihallgatásának, sem pedig a tanúságtételnek nem akadályozza. Ehhez képest az ilyen ügyekben az 1896: XXXIII. tc. 135. §-ában utolsó bekezdésében és 204. §-ának 3. pontjában foglalt rendelkezések nem nyernek alkalmazást.

(2) Hivatali titok megsértése (1940:XVIII, tc. 4. §-a) vagy szolgálati titoktartás kötelességének megszegése (1930:II. tc. – Ktbtk. 133. §-ának 7. pontja) címén nem lehet bünvádi eljárást indítani vagy folytatni az ellen, aki az (1) bekezdésben megjelölt eljárásban, az ott felsorolt hatóságok előtt a jelen rendelet hatálybalépését megelőzően tett hivatali (szolgálati) titoknak tekintendő körülményre nézve vallomást, anélkül, hogy illetékes fellebbvaló hatósága a hivatali (szolgálati) titoktartás kötelessége alól felmentette volna.

2. § A jelen rendelet kihirdetésének napján lép hatályba.¹⁴⁹

Budapest, 1946. évi március hó 22.-én.

¹⁴⁹A 3.360/1946. M. E. számú rendelet kihirdetésének napja: 1946. évi március hó 24-e (1946. évi Magyar Közlöny 69. szám).

**A Magyar Köztársaság Kormányának 6.330/1946. M. E. számú rendelete
a rögtönbíráskodás újabb kiterjesztése és kihirdetésének elrendelése
tárgyában.**

I.

A minisztérium az 1946:VI. tc.1. §-ában foglalt felhatalmazás alapján a rögtönbíráskodást – a 9.600/1945. M. E.¹⁵⁰, 50/1946. M. E.¹⁵¹ és az 1830/1946. M. E.¹⁵² sz. rendeletben megjelölt büntettek felül – kiterjeszti, mind a polgári, mind a honvéd büntetőbíráskodás körében az ország egész területén a gyűjtogatás büntettségére (Btk. 422-424. §), továbbá a gyűjtogatásra szövetkezés büntettségére (Btk. 428. §).

A rögtönbíráskodás kiterjed a bűncselekmény kísérletére és a tetteseken felül a részesekre (Btk. 69. §) is.

II.

A rögtönbíráskodás ez újabb kiterjesztéséről szóló hirdetmény kibocsátására és a további eljárásra a polgári büntetőbíráskodás körében a 8.020/1939. M. E.¹⁵³ és a 11.800/1945. M. E.¹⁵⁴ számú rendeletben, a honvéd büntetőbíráskodás körében pedig az 1912:XXXIII. tc.-be iktatott katonai bünvádi perrendtartás 437. §-ában és XXVI. fejezetében, valamint az azt kiegészítő jogszabályokban foglalt rendelkezések irányadók.

III.

A jelen rendelet kihirdetésének napján lép hatályba.¹⁵⁵

Budapest, 1946. évi május hó 31-én.

¹⁵⁰ A 9.600/1945. M. E. számú rendeletet lásd az 1945. évi Magyar Közlöny 154. számában.

¹⁵¹ Az 50/1946. M. E. számú rendeletet lásd az 1946. évi Igazságügyi Közlöny 3. lapján.

¹⁵² Az 1.830/1946. M. E. számú rendeletet lásd az 1946. évi Igazságügyi Közlöny 55. lapján.

¹⁵³ A 8.020/1939. M. E. számú rendeletet lásd az 1939. évi Igazságügyi Közlöny 199. lapján.

¹⁵⁴ A 11.800/1945. M. E. számú rendeletet lásd az 1945. évi Magyar Közlöny 199. számában.

¹⁵⁵ A 6.330/1946. M. E. számú rendelet kihirdetésének napja: 1946. évi június hó 4. (1946. évi Magyar Közlöny 125. szám).

**A Magyar Köztársaság Kormányának 6.340/1946. M. E. számú rendelete
a honvéd büntető bíraskodás körében, a rögtönbíraskodás egyes
szabályainak módosítása tárgyában.**

A minisztérium az 1946:VI. tc. 1. §-ban foglalt felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

1. §

A katonai büntetőtörvénykönyv életbeléptetéséről és a közönséges büntetőtörvények egyes rendelkezéseinek ezzel kapcsolatos módosításáról és kiegészítéséről szóló 1930:III. tc. (Élt.) 48. §-nak utolsó bekezdésének utolsó két mondata hatályát veszti és helyükbe a következő rendelkezések lépnek:

Ha a nyugalom és a közrend helyreállításának érdeke a halálbüntetés kiszabását nem teszi elkerülhetetlenné, a bíróság a katonai és a közönséges bűncselekmény miatt folyó rögtönítélő eljárásban halálbüntetés helyett a Btk. 91. §-a esetében életfogytig tartó fegyház, a Btk. 92. §-a esetében pedig tíz évtől tizenöt évig terjedő fegyház szabhat ki. Ha a cselekményre a büntetőtörvények a rögtönítélő eljáráson kívül is halálbüntetést rendelnek, a kiszabott büntetés a Btk. 92. §-a esetében sem lehet enyhébb tizenöt évi fegyháznál. A büntetés további enyhítésének nincsen helye. A mellékbüntetéseket a büntető törvények rendes szabályai szerint kell alkalmazni.

2. §

A honvédség katonai bünvádi perrendtartásáról szóló 1912:XXXIII. tc. (Kbp) 444. §-ának utolsó bekezdése hatályát veszti és helyébe a következő rendelkezés lép:

Ha a rögtönbíraskodási eljárás alá vont bűncselekmény tekintetében az Élt. 17 §-ának 2.–6. pontjában említett valamelyik feltétel forog fenn, a rögtönítélő bíróság a terheltet ítélettel felmenti.

3. §

A jelen rendelet kihirdetésének napján lép hatályba.

Budapest, 1946. évi május hó 24. napján.

**A Magyar Köztársaság Kormányának 6.510/1946. M. E. számú rendelete
a honvéd igazságügyi szervezet újabb módosítása tárgyában.**

A minisztérium az 1946.VI. tc. 1. §-ában foglalt felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

1. §

(1) A határőr szolgálattal összefüggésben elkövetett és az ily cselekményekkel halmaztatban álló más bűncselekmények tekintetében a honvéd büntetőbíraskodás körében a bűnvádi eljárásra a budapesti honvéd törvényszék illetékes.

(2) Az (1) bekezdésben említett bűnügyekben az 1.740/1946. M. E. számú rendelet (Magyar Közlöny 48. szám) 10–12. §-ai alapján illetékes honvéd törvényszék is eljárhat abban az esetben, ha a budapesti honvéd ügyészség határőrségi kirendeltsége a vádiratot ide nyújtja be, vagy a budapesti honvéd törvényszék előtt már folyamatban lévő ügyben az áttételt indítványozza.

(3) A (2) bekezdés alapján áttett bűnügy nem utasítható vissza.

(4) A (2) bekezdés alapján áttett bűnügyekben a budapesti honvéd ügyészség határőrségi kirendeltsége a vádat maga is képviselheti. Ebben a tekintetben a vádiratban (egyéb indítványban) nyilatkozni köteles.

2. §

A háború idejére szóló honvéd büntető eljárásjogi rendelkezések alkalmazásának megszüntetéséről, továbbá a honvéd igazságügyi szervezet módosításáról és ezzel kapcsolatos egyéb intézkedésekről szóló 1.740/1946. M. E. számú rendelet (Magyar Közlöny 48. sz.) 9. §-ának (2) bekezdése a következő rendelkezéssel egészítették ki:

Magasabb katonai parancsnok alatt kell érteni a honvéd határőrség parancsnokát is.

3. §

(1) A rendelet hatálybalépésének a napját a honvédelmi miniszter külön rendeletben állapítja meg.

(2) A rendeletet a folyamatban levő ügyekben is alkalmazni kell, a végrehajtásáról a honvédelmi miniszter az igazságügyminiszterrel egyetértve gondoskodik.

Budapest, 1946. évi május hó 31. napján.

**A Magyar Köztársaság Kormányának 7.200/1946. M. E. számú rendelete
a rögtönbíráskodás újabb kiterjesztése és kihirdetésének elrendelése
tárgyában.**

A minisztérium az 1946:VI. tc. I. §-ában foglalt felhatalmazás alapján a rögtönbíráskodást – a 9.600/1945. M. E.¹⁵⁶, 50/1946. M. E.¹⁵⁷, 1.830/1946. M. E.¹⁵⁸ és a 6.330/1946. M. E.¹⁵⁹ számú rendeletekben megjelölt büntettekben felül – kiterjeszti mind a polgári, mind a honvéd büntetőbíráskodás körében az ország egész területén

a lőfegyverek és lőszerke előállításának, tartásának és forgalmának szabályozása, illetőleg bejelentése és beszolgáltatása tárgyában kiadott 7.150/1946. M. E.¹⁶⁰ számú rendelet 2. §-ának (1) bekezdésében meghatározott büntetetre, amelyet az követ el, aki a fennálló, illetőleg a most említett rendelet alapján kiadott rendelkezések megszegésével vagy kijátszásával lőfegyvert vagy lőszert előállít, beszerz, birtokában vagy rendelkezése alatt tart, másnak átad vagy forgalomba hoz, illetőleg a megszabott bejelentési vagy beszolgáltatási kötelességnek nem tesz eleget.

A rögtönbíráskodás kiterjed a bűncselekmény kísérletére és a tetteseken felül a részesekre (Btk. 69. §) is.

II.

Az 1924:XV. tc. 1. §-ában meghatározott robbantószer és robbantóanyag előállításával, beszerzésével, tartásával és használatával elkövetett büntettek a 9.600/1945. M. E. számú rendelettel már elrendelt rögtönbíráskodás továbbra is hatályban marad.

Az ellen, aki a birtokában vagy rendelkezése alatt lévő robbantószert, robbanóanyagot, ily szer vagy anyag felhasználására szolgáló készüléket a belügyminiszter által kiadott rendelet rendelkezései szerint bejelenti, az 1924:XV. tc. 1. §-ában meghatározott büntett címen nem lehet büntető eljárást indítani vagy folytatni.

III.

A rögtönbíráskodás ez újabb kiterjesztéséről szóló hirdetmény kibocsátására és a további eljárásra a polgári büntetőbíráskodás körében a 8.000/1939. M. E.¹⁶¹ és a

¹⁵⁶ A 9.600/1945. M. E. számú rendeletet lásd az 1945. évi Magyar Közlöny 154. számában.

¹⁵⁷ Az 50/1946. M. E. számú rendeletet lásd az 1946. évi Igazságügyi Közlöny 3. lapján.

¹⁵⁸ Az 1.830/ 1946. M. E. számú rendeletet lásd az 1946. évi Igazságügyi Közlöny 55. lapján.

¹⁵⁹ A 6330/1946. M. E. számú rendeletet lásd az 1946. évi Igazságügyi Közlöny 198. lapján.

¹⁶⁰ A 7150/1946. M. E. számú rendeletet lásd az 1946. évi Igazságügyi Közlöny 218. lapján.

¹⁶¹ A 8000/1939. M. E. számú rendeletet lásd az 1939. évi Igazságügyi Közlöny 199. lapján.

11.800/1945. M. E. sz. rendeletben, a honvéd büntetőbíráskodás körében pedig az 1912: XXXIII. tc.-ben iktatott katonai bünvádi perrendtartás 437. §-ában és a XXVI. fejezetében, valamint az azt kiegészítő jogszabályokban foglalt rendelkezések irányadók.

IV.

A jelen rendelet kihirdetésének napján lép hatályba.¹⁶²

Budapest, 1946. évi június hó 21-én.

¹⁶² A 7200/1946. M. E. számú rendelet kihirdetésének napja: 1946. évi június hó 22. (1946. évi Magyar Közlöny 139. szám)

**A honvédelmi miniszter 26.050/el. n. i. g. ü. – 1946. H. M. rendelete
a pécsi honvéd ügyészség székesfehérvári kirendeltségének megszüntetése
tárgyában.**

Az 1740/1946. M. E. számú rendelet (Magyar Közlöny 48. szám) 4. §-ában
kapott felhatalmazás alapján a következőket rendelem:

1. § (1) A pécsi honvéd ügyészség székesfehérvári kirendeltségét – melynek
felállítását a 21.696/el. n. i. g. ü. – 1946. számú körrendelettel (Honvédségi Közlöny
22. szám) rendeltem el – folyó évi november hó 1-ével megszüntetem.

(2) 1946. évi november hó 1-ével a székesfehérvári ügyészi kirendeltség beleolvad
a pécsi honvéd ügyészségbe, amelynek összes iratait átadja.

2. § A rendelet 1946. évi november hó 1-én lép hatályba.

Budapest, 1946. évi szeptember hó 18-án.

**A Magyar Köztársaság Kormányának 23.700/1946. M. E. számú rendelete
a rögtönbíráskodás újabb kiterjesztése és kihirdetésének elrendelése
tárgyában.**

I.

A minisztérium az 1946:XVI. tc. 1. §-ában foglalt és az 1946:XXVIII. törvénycikkkel meghosszabbított felhatalmazás alapján a rögtönbíráskodást – a 9.600/1945. M. E., 50/1946. M. E., 1.830/1946. M. E., 6.330/1946. M. E. és a 7.200/1946. M. E. számú rendeletekben megjelölt büntetteken felül kiterjeszti mind a polgári, mind a honvéd büntetőbíráskodás körében az ország egész területén

az árdrágító visszaélésnek és a közellátás érdekét veszélyeztető cselekménynek a 8800/1946. M. E. számú rendelet 9. §. (4) bekezdése alá eső; a gazdasági rend érdekét súlyosan sértő büntettére, továbbá

a közszükségleti cikkek engedély nélkül való kivitelének a 9.480/1945. M. E. számú rendelet 1. § (2) bekezdése alá eső büntettére.

A rögtönbíráskodás kiterjed a bűncselekmény kísérletére és a tetteseken felül a részesekre (Btk. 69. §) is.

II.

A rögtönbíráskodás ez újabb kiterjesztéséről szóló hirdetmény kibocsátására és a további eljárásra a polgári büntetőbíráskodás körében a 8.020/1939. M. E. és a 11.800/1945. M. E. számú rendeletben, a honvéd büntetőbíráskodás körében pedig az 1912:XXXIII. tc.-be iktatott katonai bünvádi perrendtartás 437. §-ában és XXVI. fejezetében, valamint az azt kiegészítő jogszabályokban foglalt rendelkezések irányadók.

III.

A jelen rendelet kihirdetésének napján lép hatályba.¹⁶³

Budapest, 1946. évi november hó 29-én.

¹⁶³ A 23.700/1946. M. E. számú rendelet kihirdetésének napja: 1946. évi november hó 30. (1946. évi Magyar Közlöny 274. szám).

